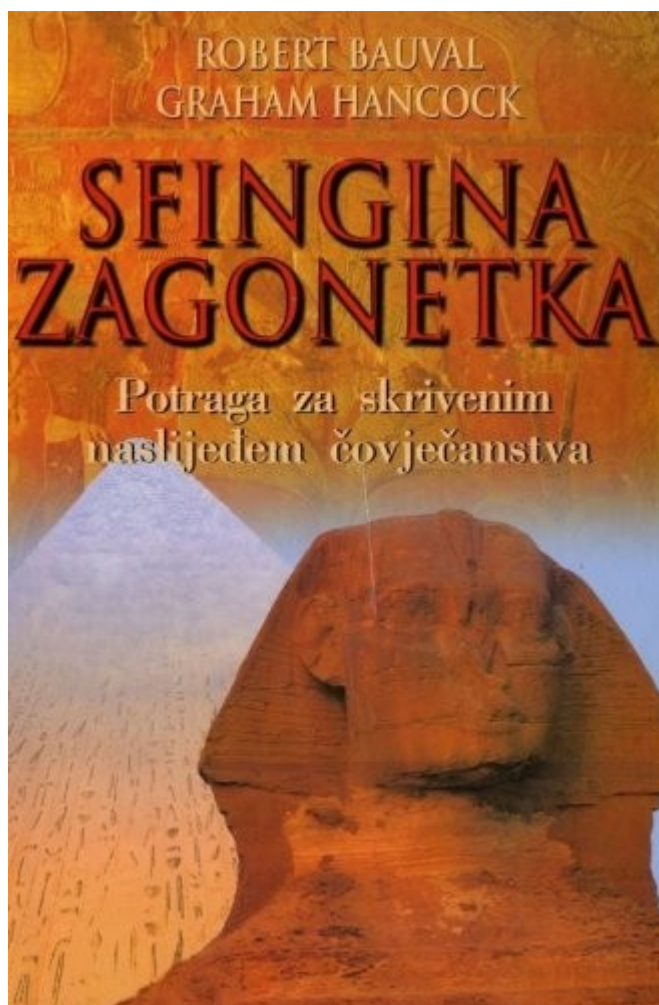

Robert Bauval and Granam Hancock-Sfingina Zagonetka

Potraga za skrivenim naslijeđem čovječanstva

Posvećujem uspomeni na svog oca, Gastona Bauvala, koji počiva u egipatskoj zemlji.

Robert G. Bauval

Posvećujem svojem prijatelju, Johnu Anthonyju Westu,

za dvadeset godina odvažnog rada

na dokazivanju geološke starosti Sfinge,

i silnih posljedica dokaza

koje je predložio javnosti.

"Istina je velika i moćna", kako stoji
u starodrevnim tekstovima. "Nije izišla na vidjelo
još od Ozirisova doba."

Graham Hancock

ZAHVALE

Robert G. Bauval:

Prije svega, osobito hvala čitateljima. U posljednje sam dvije godine primio stotine pisama potpore i svakako je ugodno znati da svi vi sa mnom sudjelujete u toj potrazi za istinom.

Neizmjerne sam zahvalan na strpljenju i razumijevanju svojoj supruzi Mic-hele, te svojoj djeci, Candice i Jonathanu.

Osobito zahvalnost na potpori zaslužuju ovi rođaci, prijatelji i kolege: John Anthony West, Chris Dunn, Bili Cote, Rowland Oostra, Joseph i Sherry Jahoda, Joseph i Laura Schor, Niven Sinclair, Marion Krause-Jach, princeza Madeleine od Bentheima, James Macaulay, Robert Makentv, Linda i Max Bauval, Jean Paul i Pauline Bauval, moja majka Yvonne Bauval, Geoffrev i Therese Gauci, Patrick i Judy Gauci, Denis i Verena Seisun, Colin Wilson, Mohamed i Amin El Walili, Julia Simpson, Sahar Talaat, profesor Karl-Klaus Dittel i njegova supruga Renate, Hani Monsef, Mark Ford, Peter Zuuring, Richard Thompson, Adrian Ashford, Dave Goode, Okasha El Daly, Mohamad Razek, Heike Nahsen, liga Korte, Gundula Schulz El Dowy, Antoine Boutros, profesor Jean Kerisel, Roy Baker, Murry Hope, William Horsman i Charlotte Ames.

Srdačnu zahvalnost želim bih prenijeti Billu Hamiltonu i Sari Fisher iz tvrtke A. M. Heath & Co., Ltd., koji su trpjeli moje pleonastičke navike, Tomu Weldonu i njegovom osoblju u tvrtki William Heinemann, Ltd., Peteru St Ginni i Brianu Belfigliu u tvrtki Crown Publishing Inc., Melanie Walz i Doris Janhsen u Paul List Verlagu i Udu Rennertu iz Wiesbadena.

I na koncu bih želio odati počast inženjeru i prijatelju Rudolfu Gantenbrinku koji je svojim smionim i neustrašivim istraživanjima Velike piramide otvorio put svima nama.

Robert G. Bauval, Beaconsfield, veljača 1996. Graham Hancock:

Osobito hvala, uz veliku ljubav, Santhi, mojoj supruzi i partnerici, mojoj najboljoj i najdražoj prijateljici. Ljubav i štovanje zaslužuju i naša djeca: Gabrielle, Le-ila, Luke, Ravi, Sean i Shanti. Osobito hvala i mojim roditeljima, Donaldu i Muriel Hancock, koji su mi toliko dali, pružali pomoć, davali savjete, kao i pustolovnome duhu mog ujaka, Jamesa Macaulavja. Mnoge od osoba navedenih u Robertovoj zahvali zaslužuju i moju zahvalnost: oni znaju tko su. Usto koristim prigodu da osobne najbolje želje uputim Richardu Hoaglandu, Lewu Jenkinsu, Peteru Marshallu i Edu Ponistu.

Graham Hancock, Lifton, veljača 1996.

Prvi dio

ZAGONETKE

I. poglavlje

Motriteljica obzora

"U civiliziranome svijetu gotovo i nema osobe koja ne poznaje oblik i glavne karakteristike velikog lava s 'ljudskom glavom koji čuva istočni prilaz piramidama u Gizi."

Ahmed Fakhry, Piramide, 1961.

Taj divovski kip, s lavljim tijelom i čovjekovom glavom, iz Egipta gleda prema istoku, uz trinaestu usporednicu. Riječ je o monolitnom volumenu, isklesanom iz vapnenca na visoravni Giza, dugačkom 73,15 u ramenima širokom 11,58 te visokom 20, 12 metara. Kip je erodiran, nagrizen zubom vremena, prepun raskuklina i u ruševnom stanju. Unatoč tome, nijedan predmet koji se očuvao iz davnih vremena s njim se ne može mjeriti po snazi i raskoši, veličanstvenosti i zagonetnosti, kao ni po tom mračnom i hip-notičkom, budnom pogledu.

Riječ je o Velikoj sfmgi.

Nekoć se vjerovalo da je to vječni Bog.

Kasnije je pala u zamku amnezije i utonula u začarani san.

Prolazila su stoljeća, tisućljeća. Mijenjala se klima. Mijenjale se kulture. Religije. Jezici. Promijenio se čak i položaj zvijezda na nebeskome svodu. Ali sfmga i dalje stoji na istome mjestu, zamišljena i zagonetna, obavijena tišinom.

često nije gutao pijesak. U pojedinim razdobljima, između njih bi katkada protekla i cijela stoljeća, neki bi dobrohotni vladar naložio da je očiste. Bilo je i onih koji su je pokušali restaurirati, dijelove tijela isklesanog u stijeni pokriti blokovima. Dugo vremena bila je obojena u crveno.

U vrijeme pojave islama pustinja ju je pokrila do visine vrata i tada je dobila novo, ili možda vrlo staro, ime: "U blizini jedne od piramida", zapisao je Abdel-Latif u 12. stoljeću, "nalazi se kolosalna glava koja izviruje iz pijeska. Naziva se Abul-Hol". U

1373,15 m

7. Profil Velike sfinge s južne strane. Na šapama i bokovima vide se blokovi postavljeni za vrijeme pokušaja obnove, dok su na tijelu od vapnenca vidljivi duboki tragovi izloženosti prirodnim silama.

14. stoljeću El-Makrizi spominje nekog čovjeka po imenu Saim-ed-Dahr koji je "želio ispraviti određene vjerske pogreške, te je otišao do piramida i unakazio lice Abul-Hola, koje je u tom stanju ostalo sve do danas. Od tog je vremena i pijesak navalio na kultivirano područje Gize, a ljudi to pripisuju unakaženom liku Abul-Hola".

TRAJNE USPOMENE

Abul-Hol, arapski naziv za Veliku sfinagu u Gizi, znači, s time se u najmanju ruku slaže većina prevoditelja, "Otac užasnog straha".

Egiptolog Selim Hassan, međutim, govori o mogućoj drukčijoj etimologiji. Za vrijeme intenzivnih iskopavanja koje je na području Gize proveo tridesetih i četrdesetih godina 20. stoljeća, otkrio je dokaze o tome daje prava kolonija stranih naseljenika - "Kananita" - u tom dijelu Donjeg Egipta živjela početkom drugog tisućljeća prije Krista. Ti su ljudi potekli iz svetog grada Harana (na jugu današnje Turske, u blizini granice sa Sirijom) i moguće je da su bili hodočasnici. Bilo kako bilo, rukotvorine i nadgrobni spomenici dokazuju da su živjeli u neposrednoj blizini Sfinge - štovali je kao božicu pod imenom Hwl.

Na drevnoegipatskom jeziku bw znači "mjesto". Hassan stoga logično zaključuje daje Abul-Hol "tek iskrivljeni oblik riječi bw Hwl, 'Mjesta Hwl', što nikako ne znači 'Otac straha', kako se to danas općenito drži.

Govoreći o Sfingi, drevni su se Egipćani često služili haranskom izvedenicom Hwl, ali su kip poznavali i pod drugim nazivima, primjerice Hu i Hor-em-A khet-što

14 znači "Horus na obzoru"⁴. Usto, Sfinagu su, iako razlozi za to nisu nikada posve razjašnjeni, nazivali i Seshep-ankh A tum, "živa slika A tama"⁵, prema A tum-Rau, samoproglashenom bogu Sunca, prvom i izvornom božanstvu staroegipatskog panteona. Štoviše, i sara naziv "sfinga", koji još od klasičnog razdoblja progoni kolektivnu podsvijest zapadnog svijeta tek je iskrivljeni oblik naziva Seshep-ankh, koji je u europske jezike ušao posredstvom grčkoga.

Na taj način, vrlo profinjenim putevima, tisućama godina očuvao se niz arhaičnih pojmova i stavova koji su nekoć vladali među starodrevnim Egipćanima⁶. Ne bi li stoga s naše strane bilo glupo kada bismo u potpunosti zanemarili očuvanu tradiciju koja Sfinagu povezuje s nekakvom velikom i užasnom zagonetkom?

MIR I TIŠINA

Smještena u velikoj udubini u obliku potkove, u stijeni iz koje je isklesana, sfinga izgleda staro: riječ je o zastrašujućem divovskom čudovištu višem od nekakve peterokatnice i dugačkom poput stambenog bloka između dviju ulica. Bokovi životinje uski su, duboko nagrizeni erozijom. Šapama, sada pokrivenima suvremenim građevinskim blokovima, također nedostaju povećii dijelovi. Vrat je nespretno ojačan betonskim ovratnikom kako bi bolje pridržavao oštećenu glavu. Lice je također prepuno dubokih tragova vremena, ali ipak nekako izgleda krajnje smireno i bezvremeno, u različitim dobima dana i godine nepredvidivo pokazuje različita raspoloženja, oživljava zahvaljujući igri svjetla i sjene koje na njega bacaju užurbani jutarnji oblaci.

S elegantnim nemesom, ukrasom za glavu egipatskih faraona, strpljivo gleda prema istoku, kao da nešto čeka - čeka i budno promatra, izgubljena u "miru i tišini" (prema riječima rimskog prirodosnanca Plinija), zauvijek okrenuta prema mjestu izlaska sunca za ekvinocija.

Koliko se dugo nalazi ondje i koliko dugo tako pomno promatra obzor?

Čiji je to portret?

Koja mu je svrha?

Dok smo tražili odgovore na ta pitanja uvidjeli smo da nas tema uvlači u neobična i neočekivana područja istraživanja. Poput duša na putu mrtvih, morali smo proći kroz mračno kraljevstvo staroegipatskog zagrobnog svijeta, provući se njegovim uskim hodnicima, poplavljenim prolazima i skrivenim komorama, i suočavati se s nepri-

15
ateljima i zlodusima koji ondje vrebaju. Služeći se kompjutorskim simulacijama, otputovali smo u prošlost i našli se pod nebom starim više od 12.000 godina, promatrali Ori-on kako u svitanje prelazi meridijan dok se na istoku diže blistavi Lav. Uronili smo u stare tekstove o ponovnom rađanju, mitove i

rukopise, i među njima pronašli zastrte ostatke jednog krajnje iznimnog "astronomskog jezika" koji je, bez većih poteškoća, moguće čitati i razumjeti i danas.

Zahvaljujući ključevima izraženima u tom jeziku, držimo da možemo pouzdano odrediti identitet Sfinge. Nadalje, kao što ćemo vidjeti u III. i IV. dijelu, čini se da se time otvara prozor kroz koji je moguće promotriti jednu zaboravljenu epizodu čovjekove povijesti, razdoblje kada su se povlačile vode nakon velikog potopa i kada su se ljudi pokušavali pretvoriti u bogove. Mi držimo da su uložili vrlo visoki. Štoviše, držimo mogućim da Sfinga i tri velike piramide nude spoznaje o samome postanku civilizacije. Stoga ćemo u I. i II. dijelu najprije posve iznova promotriti i ocijeniti te spomenike ti-tanskih razmjera, znanstvene teze koje su se s njima u vezi pojavile u posljednjih stotinjak godina, te njihove nebrojene a zanemarene geodetske, geološke i astronomske karakteristike. Kada jednom u obzir uzmemo sve te faktore, pred nama se počinje pojavljivati novi kamen iz Rosette (Rashida), izražen u arhitekturi i vremenu, u alegorijama i simbolima, i konkretnim astronomskim uputama i koordinatama koje čovjeku govore kamo treba gledati i čemu se može nadati.

U međuvremenu, Velika sfinga strpljivo čeka.

čuva tajne.

Bdi je nad zagonetkama.

:-"L,

162. poglavlje

Sfingina zagonetka

"Sfinga, to mitsko stvorenje lavljeg tijela i čovjekove glave... Najstariji i najglasovitiji primjer u umjetnosti jest kolosalna ležeća sfinga u Gizi, u Egiptu, iz razdoblja vladavine kralja Kefrena (4. dinastija, oko 2575-2465. g.pr. K.). Koliko je poznato, kip prikazuje Kralja..."

Enciklopedija Britannica

Prema jednom vjerovanju, Velika sfinga u Gizi nastala je u razdoblju egipatske povijesti koje nazivamo "Starom državom", a prema nalogu faraona iz četvrte dinastije koji se zvao Khafre. Grci su ga kasnije poznavali pod imenom Kefren, a vladao je od 2520-2494. g. pr. K. Riječ je o ortodoksnom povijesnom stavu na koji će čitatelj naići u svim standardnim tekstovima s područja egiptologije, u svim enciklopedijama, arheološkim časopisima i literaturi koja na popularan način govori o znanosti. U istim se izvorima učestalo kao činjenica iznosi i podatak daje Sfinga isklesana tako da prikazuje samog Kefrena - drugim riječima, da ima njegovo lice.

Tako primjerice dr. I. E. S. Edvard, svjetski priznati stručnjak za spomenike u Gizi, govori kako Sfingino lice, iako "ozbiljno unakaženo", i dalje "odaje dojam daje riječ o Kefrenovom portretu, a ne samo formaliziranom prikazu kralja".

Na sličan način, Ahmed Fakhry, profesor drevne povijesti na sveučilištu u Kairu, govori daje Sfinga "u izvornom obliku simbolizirala kralja, dok joj je lice bilo isklesano prema Kefrenovim crtama lica"².

Jedina poteškoća - barem dok ne konstruiramo vremenski stroj - sastoji se u tome što nitko od nas, pa ni istaknuti egiptolozi, zapravo ne može reći je li Sfinga Kefrenov portret. Budući da tijelo tog faraona nije pronađeno, možemo se služiti samo očuvanim kipovima (koji možda jesu a možda i nisu nalikovali na kralja). Najpoznatiji među njima, gotovo nenadmašivo remek-djelo kiparskog umijeća, isklesan od samo jed-

17nog komada crnog diorita, sada se nalazi u jednoj od prostorija u prizemlju kairskog muzeja. Kada nam - s toliko samopouzdanja - govore da je Sfinga izrađena prema Kefrenu, znanstvenici misle upravo na taj veličanstveni prikaz.

A to samopouzdanje bilo je osobito izraženo u članku koji je u travnju 1991. u Sjedinjenim Državama objavljen u uglednom časopisu National Geographic, te jednom sličnom članku koji je u Velikoj Britaniji u travnju 1992. izašao u časopisu Cambridge Archaeological Journal. Oba je članka napisao profesor Mark Lehner iz Instituta za orijentalistiku sveučilišta Chicago, koji se služio "fotogrametrijskim podacima i kompjutorskom grafikom" kako bi "dokazao" daje lice Velike sfinge Kefrenovo lice: Zahi Hawass, generalni direktor Piramida u Gizi, pozvao me da se 1978. pridružim iskopavanjima oko Sfinge na kojima je upravo počeo raditi. Tijekom sljedeće četiri godine vodio sam projekt prvog detaljnog iscrtaavanja Sfinge. Fotogrametrijom, tehnikom kod koje se primjenjuje stereoskopska fotografija, došli smo do prikaza prednje i bočnih strana... Računala su nas odvela i nekoliko koraka dalje. S pomoću digitaliziranih prikaza došli smo do trodimenzionalnog modela kostura; iscrtili smo

oko 2,6 milijuna površinskih točkica, kako bismo na taj kostur položili i "kožu". Došli smo do Sfinge kakva je vjerojatno bila prije više tisuća godina. Kako bismo dobili što vjerniji prikaz lica, pokušao sam s našim modelom usporediti lica drugih sfinga i faraona. Sfinga je oživjela kada smo joj dali Kefrenovo lice...

S tehničke strane, sve to zvuči vrlo dojmljivo i uvjerljivo. Naposljetku, koji će se čovjek pri zdravoj pameti pobuniti protiv "2,6 milijuna površinskih točkica" na temelju "stereoskopske fotografije" i "fotogrametrije"?

Međutim, istina koja se krije ispod stručnog žargona zadivljuje neusporedivo manje. Pomnija analiza pokazat će nam da je Lehnre "rekonstruirao" Sfingino lice samo tako stoje pripremio kompjutorizirani trodimenzionalni kostur na koji je potom naljepio Kefrenovo lice. To priznaje u članku u National Geographicu, u kojem ispod fotografije Kefrenovog kipa od diorita stoji: "Autor Lehner upotrijebio je ovo lice za kompjutorsku rekonstrukciju Sfinge"⁵.

Dakle, Mark Lehner zapravo je na računalu preuredio Sfingino lice prema vlastitim sklonostima - onako kako su neki stari Egipćani učinili vjerojatno nekoliko puta na samome licu kipa. Sadašnji izgled Sfinge, drugim riječima, prikaz je Kefrena jednako vjerojatno koliko i prikaz niza drugih faraona - Tutmozisa IV., primjerice, ili Amenhotepa ili Ramsesa II. (koji je posljednji, koliko je poznato, kako priznaje Lehner, obavio "velike zahvate" na spomeniku, oko 1279. g. pr. K.)⁶. Jednostavna i iskrena istina glasi daje za tisuća godina Sfingina postojanja, pri čemu je iz pijeska nerijetko pro-

18virivala samo glava, gotovo svatko i u bilo koje vrijeme mogao nešto raditi na njezinom licu. Štoviše, i Lehnerove su fotogrametrijske studije pokazale barem jedan trag koji uvjerljivo govori u prilog tezi da je u jednoj fazi došlo do velikog preuređivanja. Sfingina glava, piše on, "premalena" je u odnosu na tijelo. On nam govori daje razlog to stoje riječ o ranome prototipu kasnije vrlo popularnog (i uvijek proporcionalnog) likasfinge, te navodi pretpostavku da "Egipćani u doba četvrte dinastije još nisu uspjeli odrediti valjane proporcije kraljevske glave s ukrasom postavljene na lavlje tijelo". On i ne razmatra jednako utemeljenu i neusporedivo intrigantniju mogućnost daje glava nekoć bila bitno veća - možda čak i lavlja, te da se smanjila zbog kasnijih klesarskih zahvata. U tom je smislu vjerojatno relevantno i sljedeće Lehnerovo opažanje: "jedva uočljiv nesrazmjer" postoji "između osi glave Sfinge i osi ostalih crta lica"⁸-pri čemu je glava okrenuta točno prema istoku, dok su crte lica blago zaokrenute prema točki koja se nalazi malo sjevernije.

I to je pogreška koja je u skladu s naknadnim klesanjem puno starijeg i već u velikoj mjeri erodiranog kipa. U skladu je i, kako ćemo vidjeti kasnije u ovom poglavlju, s novim geološkim dokazima u vezi sa starošću te sfinge. Ostavimo li, međutim, ta pitanja načas po strani, čini se očitim da već i sama činjenica da Mark Lehner na oštećeno Sfingino lice s pomoću "jakog računala i grafičkog programa AutoCad (inačica IO)"⁹ može nasaditi Kefrenovo lice ne dokazuje ništa više nego daje uz kvalitetnu kompjutorsku grafiku moguće postići sličnost između bilo koja dva lica. "Identična kompjutorska tehnika", prema riječima jednog istaknutog kritičara, "mogla bi se upotrijebiti kako bi se 'dokazalo' daje Sfinga zapravo Elvis Preslev..."¹⁰.

Upravo dijelom u nastojanju da razriješe tu dvojbu, skupina neovisnih istraživača poduzela je neobičan korak i 1993. u Egipat dovela jednog detektiva. Bio je to poručnik Frank Domingo, viši forenzični crtač u newyorškoj policiji, koji je više od dvadeset godina pripremao fotorobote raznih osumnjičenika. Kao osoba koja poznaje i u svakodnevnom profesionalnom životu radi s licima, on je trebao detaljno proučiti sličnosti i razlike između Sfinge i Kefrenovog kipa. Nekoliko mjeseci kasnije, pošto se vratio u svoj newyorški laboratorij, gdje je pomno usporedio stotine fotografija dviju skulptura, Domingo je zaključio:

"Pošto sam usporedio svoje crteže, shematske prikaze i mjere, zaključak koji nakon svega izvodim poklapa se s mojom početnom reakcijom, tj. da su ta dva djela prikazi dviju različitih osoba. Razmjeri s prednje strane, a osobito kutevi i obrisi lica iz profila, uvjerili su me da Sfinga nije Kefren..."

19

I tako s jedne strane imamo vrhunskog forenzičara, Franka Dominga, koj nam govori da Sfingino lice nije Kefrenovo lice, dok je na drugoj Mark Lehner, egipto log i zaljubljenik u računalu koji govori da Sfinga "oživljuje" samo s Kefrenovim licem

NEPOZNATO VRIJEME NASTANKA, NEPOZNAT IDENTITET

Odakle je potekao prostor za tako silno različite stavove u vezi s najpoznatijim i najprč učavanijim drevnim spomenikom na svijetu?

Godine 1992. na dva različita mjesta, Mark Lehner iznio je ponešto proti rječne izjave koje ukazuju na odgovor na to pitanje:

1. Na godišnjoj skupštini Američkog društva za unaprjeđivanje znanosti ri kao je: "Ne postoji izravan način određivanja starosti same Sfmge jer je isklesana iz pr rodne stijene"¹².

2. U časopisu Cambridge Archaeological Journal napisao je: "Tako smo uvj reni da je Sfinga nastala za vrijeme četvrte dinastije, suočavamo se s potpunim nedo talkom tekstova iz Stare države koji bije spominjali"¹³.

Pozabavimo se najprije prvom tvrdnjom: jednostavna je činjenica da dan nema objektivnih načina ispitivanja kojima bi se mogla točno odrediti starost u stije isklesanih spomenika¹⁴. Mnogi ljudi pogrešno drže da se i u tim slučajevima može k ristiti radiokarbonsko datiranje, ali to nije točno: tu je tehniku moguće primijeniti san kod organskih tvari (kod kojih se mjeri količina radioaktivnog ugljikovog izotopa k< se raspada od trenutka smrti organizma). Budući daje Sfinga načinjena od isklesane s jene, njezinu starost tom metodom nije moguće utvrditi.

I to nas dovodi do druge tvrdnje. Starost kamenih spomenika moguće je o rediti uz razmjernu točnost ako postoje tekstovi iz tog doba u kojima se spominje njihovo gradnja. U idealnim okolnostima, u slučaju Sfmge, bio bi potreban nekakav tekst i lesan u vrijeme četvrte dinastije, a u kojem bi se spomenik izravno pripisivao Kefrer Međutim, kao priznaje i sam Mark Lehner, nitko nikada nije pronašao tekst iz tog do u kojem se govori o Sfmgi.

Stoga u Gizi, iskreno govoreći, pred nama stoji jedan posve anonimn sj menik, isklesan iz stijene za koju ne znamo koliko je stara i o kojoj se, kako je 1949. i pisao vrlo iskreni egiptolog Selim Hassan, "ne znamo nijednu posve pouzdanu činje

ću"

15

20JEDAN SLOG

Zašto onda MarkLehner i drugi suvremeni utjecajni znanstvenici i dalje povezuju Sfmgu s Refrenom i ustrajno tvrde da "činjenica da potječe iz vremena četvrte dinastije Stare države... više ne dolazi pod znak pitanja"¹⁶?

Jedan je od razloga jedan jedini slog uklesan u granitnu stelu koja stoji između njezinih prednjih šapa i koji se smatra dokazom daje Kefren izgradio Sfmgu. Ta stela, koja nije nastala kada i sama Sfmga, slavi junačke napore faraona Tutmozisa IV. (1401-1391. g. pr. K.) na potpunom raščišćavanju Sfmge od sve dubljeg pijeska, te kip lavljeg tijela opisuje kao utjelovljenje "velike magične moći koja na tom mjestu postoji od pra-početka vremena". U sklopu tog teksta, u trinaestome retku, nalazi se i prvi slog - Khaf- imena Khafre (Kefren). Postojanje tog sloga, prema riječima sira E. A. Wallisa Budgea "vrlo je važno jer dokazuje da su... svećenici Heliopolisa, koji su Tutmozisu pre-

1 fi

dložili da poduzme raščišćavanje pijeska sa Sfmge, držali da ju je oblikovao Kefren..." .

Ali dokazuje li slog Khaf baš tako puno?

Kada je genoveški pustolov Gian Battista Caviglia 1817. otkopao tu stelu, 13. redak - koji je danas već posve nestao - već je bio teško oštećen. Za njegovo postojanje znamo jer je, nedugo pošto je otkopana stela, britanski filolog Thomas Young, vodeći stručnjak za dešifriranje drevnih egipatskih hijeroglifa, uspio načiniti prijepis teksta. Njegov prijevod 13. retka glasi: "...koje mu donosimo: volove... i svo mlado povrće; i slavit ćemo Wenofera... Khaf... kip izrađen za Atum-Hor-em-Akheta..."¹⁹.

Pretpostavljajući da Khaf predstavlja Kefrenovo ime (Khafre), Young je u uglatu zgradu dodao slog re, kako bi pokazao da je praznina popunjena²⁰. Godine 1905., međutim, kada je proučio Youngov prijepis, američki egiptolog James Henrv Breasted zaključio je daje došlo do pogreške: "To spominjanje kralja Kefrena shvaćeno je kao dokaz daje Sfinga djelo tog kralja-a takav zaključak ne slijedi iz teksta; Youn-

91

gov točan prijepis nema tragova znaka koji okružuje kraljevsko ime..." .

Naime, na svim natpisima iz drevnog Egipta, od početka do završetka faraonske civilizacije, imena kraljeva uvijek su se nalazila unutar ovalnih znakova, tzv. kartuša. Stoga je iznimno teško shvatiti kako bi

se na granitnoj steli između Sfmginih šapa ime jednog tako moćnog kralja kakav je bio Kefren-štoviše, ime bilo kojeg kralja-našlo napisano bez tog nezaobilaznog okvira.

Usto, čak i daje taj slog trebao označavati Kefrena, njegova nazočnost nužno ne znači da je on i izgradio Sfingu. Jednako je moguće da je stela s tim natpisom po-Idignuta u čast nekog njegovog drugog djela. Primjerice, kao mnogi faraoni nakon njega (Ramses II., Tutmozis IV., Ahmozis I., itd. itd.) - i moguće kao mnogi prije njega - nije li moguće daje Kefren samo restaurirao Sfingu?

Taj savršeno logičan zaključak i mnoge njemu slične slučajno je zagovarao i niz vodećih znanstvenika koji su potkraj devetnaestog stoljeća i utemeljili disciplinu koju danas nazivamo egiptologijom. Gaston Maspero, primjerice, direktor Odjela za starine u kairskom muzeju, priznati filolog svoga doba, napisao je 1900. godine:

Stela kod Sfinge u 13. retku usred jednog razmaka ima Kefrenovo ime... To je, držim, pisani trag o renovaciji i raščišćavanju Sfinge, zahvatu provedenom za vladavine tog kraljevića i stoga manje-više pouzdan dokaz da je u vrijeme njegovih prethodnika Sfinga već bila pokrivena pijeskom...

Takav stav podupire tekst na jednoj drugoj steli približno iz tog vremena, takozvanoj "Popisnoj steli"-koja se također nalazi u Gizi, ali većina suvremenih egiptologa taj tekst posve proizvoljno smatra fikcijom. U tom tekstu stoji daje Keops vidio Sfingu. A kako je Keops, navodni graditelj Velike piramide, bio Kefrenov prethodnik, posve je očito da Kefren nije mogao podignuti Sfingu²⁴. Potaknut time, Maspero je u jednoj fazi otišao čak i tako daleko daje iznio mogućnost da Sfinga postoji još od vremena "sljedbenika Horusa", lozpre-ddinastijskih polubožanskih bića za koje su drevni Egipćani vjerovali da su vladali tisućama godina prije "povijesnih" faraona[^]. U kasnijoj fazi karijere, međutim, francuski je egiptolog modificirao stav kako bi ga prilagodio općeprihvaćenom mišljenju, te je ustvrdio da Sfinga "vjerojatno prikazuje samog Kefrena".

To stoje Maspero osjetio potrebu da porekne svoje heretičke stavove o Sfingi govori nam više o snazi pritiska od strane kolega egiptologa nego o kvaliteti dokaza koji se odnose na starost i autorstvo samog spomenika. I doista, dokazi koji podupiru prevladavajuće mišljenje iznimno su krhki, a počivaju ne toliko na "činjenicama" koliko na interpretacijama pojedinih i često vrlo dvosmislenih podataka - u ovom slučaju riječ je tek o jednom jedinom slogu Kefrenova imena na Tutmozisovoj steli-za koje su pojedini autori u ovom ili onom trenutku odlučili.

Vrlo je mali broj uglednih pripadnika struke u tim pitanjima bio iskren poput Selima Hassana. U svojoj klasičnoj studiji Sfinge iz 1949., iz koje smo već navodili pojedine dijelove, Hassan iznosi sljedeće važno upozorenje:

Osim unakaženog reda na granitnoj steli Tutmozisa IV., koja ne dokazuje ništa, ne postoji ni jedan jedini stari tekst ili natpis koji bi povezivao Sfingu s Kefrenom. Koliko god

22

to izgledalo razumno, te dokaze moramo smatrati sekundarnima sve dok se nekom srećom

ispod lopate ne ukaže neki definitivni podatak o podizanju tog kipa...

KONTEKST

Od Hassanova vremena nije bilo "sreće" kojom bi se ispod lopate pokazalo nešto tako važno. A opcije stav da je Sfingu podignuo Kefren ipak i dalje tako snažan i tako raširen da se nameće zaključak kako u njegovoj pozadini mora postojati još nešto, osim sporne sličnosti kipu Kefrena u kairskom muzeju, te proturječnih stručnih mišljenja u vezi s napola uništenom stelom.

Prema Marku Lehneru, doista postoji još nešto - svojevrsni "čarobni metak" koji on očito smatra dovoljno moćnim da trajno obori sve sitničave sumnje i pitanja. Kao današnji direktor organizacije Koch-Ludwig Giza Plateau Project i nekadašnji direktor sada dovršenog Giza Mapping Projecta, Lehner je u svjetskim razmjerima poznat kao stručnjak za Sfingu. Kad god ispali svoj "čarobni metak" na ponekog "heretika" koji je negdje izjavio da bi kip možda mogao potjecati i iz razdoblja prije 2500 g. pr. K., to stoga čini iz položaja koji mu pruža velik utjecaj i autoritet.

Taj se njegov čarobni metak zove kontekst, a na godišnjem skupu Američkog društva za unapređivanje znanosti, održanog 1992., gdje je izabran za službenog glasnogovornika egiptološke struke koji će u raspravi o stvarnoj starosti Sfinge iznijeti ortodoksni stav, taj je svoj "metak" koristio vrlo često i

opširno:

Sfinga ne leži sama u pustinji, nezaštićena i posve izložena pitanjima tipa "koliko je stara?". Sfingu okružuje veliki graditeljski kontekst koji obuhvaća i Keopsovu piramidu poznatiju pod nazivom Velika piramida, Kefrenovu piramidu "Druga piramida" i Mikeri-novu piramidu. Sve su to faraoni četvrte dinastije. Svaka piramida ima dugačak proce-sijski hodnik koji se od Posmrtnog hrama na istočnoj strani spušta do razine naplavne nizine uz Nil, gdje je Dolinski hram služio kao ulaz u kompleks s piramidama...

Dužnosnici i rodbina faraona izgradili su svoje grobnice na grobljima istočno i zapadno od Keopsove piramide, te jugoistočno od Kefrenove i jugoistočno od Mikerinove piramide. Iskopavanja u Gizi, koja su trajala gotovo dva stoljeća, arheolozi su podarila obilje materijala datiraju iz doba četvrte dinastije. U stotinama grobova pronađeni su posmrtni ostaci i rukotvorine ljudi koji su činili državnu upravu Doba piramida... Pronalazimo tragove radničke klase i svakodnevnog života društva koje je izgradilo Sfingu i piramide... Imamo dokaze o ostacima drevnoga grada koji se bio proširio dolinom, cijelom

platoa Giza. Sve je to dio arheološkog konteksta Sfinge...'

23

29Lehner nadalje govori kako postoji nekoliko konkretnih razloga zbog kojih ga taj kontekst uvjerava da "Sfinga pripada Kefrenovom kompleksu piramida":

Južna strana pravokutnog udubljenja u kojem se nalazi Sfinga čini sjeverni rub Kef-renovog hodnika koji prolazi pokraj Sfinge i ulazi u Kefrenov Dolinski hram. Uz sjevernu stranu hodnika vodi odvodni kanal koji izlazi u gornjem jugozapadnom kutu Sfingina udubljenja, što ukazuje na činjenicu da su drevni kamenoresci udubinu načinili tek nakon izgradnje Kefrenovog hodnika. Inače ne bi dopustili da odvod izlazi u tu udubinu. Kefrenov Dolinski hram nalazi se na istoj terasi kao Sfingin hram. Prednje i stražnje strane dvaju hramova nalaze se gotovo u ravnini, a zidovi obaju hramova izgrađeni su u istome stilu...

Dokazi koji govore da su dva hrama, hodnik i Druga piramida dio iste građevinske cjeline kojoj pripada i Sfinga uistinu su uvjerljivi. Ali korištenje tih dokaza za potporu zaključku daje Kefren izgradio Sfingu ponešto je manje uvjerljivo. Ta teorija zanemaruje činjenicu daje "cjelina" mogla biti izgrađena još davno prije Kefrenovog doba, da su je mogli podignuti zasada nepoznati pretci, a da se kompleks potom samo počeo iznova koristiti -možda i nakon intenzivnog obnavljanja-za vrijeme četvrte dinastije. Upravo je zbog te mogućnosti - kojoj ne proturječe nikakvi natpisi i koju ne isključuje nijedna objektivna tehnika datiranja - Sfinga devedesetih godina dvadesetog stoljeća postala temom sve žučljivijih kontroverzi...

EROZIJA IZAZVANA VODOM

Izvori te kontroverze potječu s konca sedamdesetih godina 20. stoljeća kada je John An-thony West, neovisni američki istraživač, proučavao opskurne i teške tekstove genijalnog francuskog matematičara i simbolista R. A. Schwallera de Lubicza. Schwaller je najpoznatiji po svojim radovima na hramu u Luksoru, ali u jednom općenitijem tekstu, Sveta znanost (prvi put objavljenom 1961.), govori o arheološkim implikacijama određenih klimatskih uvjeta i poplava koje su Egipat posljednji put zahvatile prije 12.000 godina:

Neka velika civilizacija zacijelo je prethodila tim neizmjernim pokretima vode koji su prešli preko Egipta, a to nas dovodi do zaključka daje Sfinga tada već postojala, uklesana u stijeni zapadne litice u Gizi, ta Sfinga čije lavlje tijelo, osim glave, pokazuje neporecive tragove vodene erozije.

To Schwallerovo jednostavno opažanje, stvar koju, kako se čini, dotada nije primijetio nitko, očito se suprotstavljalo egiptološkom konsenzusu prema kojem se Sfinga pripisivala Kefrenu i razdoblju od 2500 g. pr. K. Međutim, pročitavši te riječi, West

241

je odmah uvidio da je Schwaller preko geologije ponudio i način na koji se "praktički dokazuje postojanje još jedne, moguće i veće civilizacije prije dinastijskog Egipta - i drugih civilizacija - i to nekoliko tisuća godina ranije"

.32.

Kada bi bilo moguće potvrditi tu jednostavnu činjenicu koja se odnosi na vodenu eroziju Sfinge, već bi i ona sama poništila sve prihvaćene kronologije povijesti civilizacije; nametnula bi drastično novu

ocjenu pojma "napretka" - pretpostavke na kojoj se temelji cjelokupno suvremeno obrazovanje. Bilo bi teško pronaći samo jedno jednostavno pitanje koje bi imalo ozbiljnije posljedice.

NISU POPLAVE

West ima pravo u vezi s posljedicama. Kada bi bilo moguće dokazati daje eroziju na Sfingi izazvala voda - a ne vjetar ili pijesak, kako tvrde egiptolozi-pojavio bi se uistinu ozbiljan problem u vezi s općeprihvaćenim kronologijama. Kako bismo shvatili razloge, trebamo se samo podsjetiti da klima u Egiptu oduvijek nije suha kao danas i da su obrasci erozije na koje nam pozornost skreću West i Schwaller jedinstveni za tu "graditeljsku cjelinu" koju Lehner i ostali određuju kao Sfingin "kontekst". Na temelju zajedničkih karakteristika propadanja, kojih na drugim spomenicima u nekropoli u Gizi nema - očito je da su sva zdanja i spomenici koji čine tu cjelinu ili "jedinicu" izgrađeni u istom razdoblju.

Ali kada je to bilo?

West je isprva razmišljao ovako:

U načelu ne može biti prigovora zaključku o eroziji Sfinge izazvanoj vodom, budući da se svi slažu daje u prošlosti Egipat bio pod udarom radikalnih klimatskih promjena i povremenih poplava-od strane mora i (u ne tako dalekoj prošlosti) navale silne vode iz Nila. Za poplave koje je izazvao Nil drži se da vremenski odgovaraju topljenju leda iz posljednjeg Ledenog doba. Današnje procjene govore da je to bilo negdje oko 15.000 g. pr. K., ali drži se daje Nil povremeno izazivao velike poplave i nakon toga. Posljednja od velikih poplava dogodila se oko 10.000 g. pr. K. Iz toga logično slijedi daje Sfinga, ako je eroziju na njoj izazvala voda, morala biti podignuta prije poplave ili prije poplava koje su izazvale eroziju...³⁴

Ta je logika "u načelu" uistinu čvrsta. Međutim, u praksi, kako će kasnije priznati West, "poplava ili poplave" nisu mogli izazvati upravo takvu eroziju kakvu vidimo na Sfingi:

25Poteškoća se sastoji u tome daje Sfinga duboko erodirana do vrata. A to bi iziskivalo poplave duboke (minimalno) osamnaest metara u cijeloj dolini Nila. Teško je i zamisliti poplavu takvih razmjera. Što je još gore, kada bi teorija bila ispravna, unutarnji središnji vap-nenački blokovi takozvanog Posmrtnog hrama na završetku hodnika koji vodi od Sfinge također su erodirani od vode, a to bi značilo poplave koje dopiru do baze piramida -još tridesetak metara vode...

Poplave, dakle, nisu mogle izazvati erozije na Sfingi. Što je onda uzrok?

KIŠA

Godine 1989. John West pristupio je profesoru Robertu Schochu sa sveučilišta Boston. Kao ugledni geolog, stratigraf i paleontolog, Schoch se bio specijalizirao za erozije mekih stijena vrlo nalik na vapnenac na platou u Gizi. Bilo je očito, kaže West, daje to čovjek "upravo s onakvim stručnim znanjem kakvo je potrebno da bi se ta teorija jednom zauvijek potvrdila ili opovrgnula"³⁶.

Schoch je isprva vrlo skeptično gledao na mogućnost daje Sfinga puno starija, ali se predomislio postoje 1990. prvi put otišao onamo. Iako mu nije omogućen pristup do same Sfinge i prostora oko nje, i s turističke je platforme za razgledavanje vidio dovoljno da potvrdi kako spomenik doista izgleda kao da je na njegovu površinu djelovala voda. Njemu je očito i da te tragove nisu ostavile poplave nego "padaline".

"Drugim riječima", objašnjava West, "na površinu Sfinge djelovala je kiša, a ne poplave... Erozijska izazvana padalinama jednim je jedinim potezom riješila cijeli problem. Izvori kojima sam se ja služio govorili su o tim poplavama u spoju s dugotrajnim kišnim razdobljima, ali meni, koji nisam geolog, nije palo na pamet daje erozije izazivala kiša, a ne povremene poplave..."

Kao što smo već rekli, Schoch je 1990. došao samo do turističke platforme. U toj je fazi, stoga, njegovo podupiranje Westove teorije moglo biti samo uvjetno.

Zašto tom bostonskom geologu nije omogućen pristup samoj Sfingi?

Razlog je činjenica daje takvu čast nakon 1978. imala tek šačica egiptologa, s obzirom na to da su egipatske vlasti zabranile pristup javnosti i oko cijelog prostora podignute visoku ogradu.

Uz potporu dekana sveučilišta Boston, Schoch je podnio službeni prijedlog egipatskoj Organizaciji za starine i zatražio dopuštenje da provede pravo geološko istraživanje načina na koji je došlo do erozije Sfinge.

26GRUBI PREKID

Stvar se otegnula, ali zahvaljujući potpori tako ugledne institucije, egipatska je strana na koncu odobrila

Schochov prijedlog i tako otvorila divnu mogućnost za definitivno rješavanje kontroverze povezane sa Sfingom. John West odmah se dao na sastavljanje velike i raznolike znanstveničke ekipe, u kojoj se našao i profesionalni geofizičar dr. Thomas L. Dobecki iz ugledne houstonske konzalting-tvrtke McBride-Ratcliff & Associates

•)Q

tes. Još neki ljudi ekipi su se trebali pridružiti "neslužbeno": arhitekt i fotograf; još dvojica geologa, jedan oceanograf i osobni prijatelj Johna Westa, filmski producent Boris Said³⁹. Posredstvom Saida, West je organizirao "bilježenje napredovanja posla u obliku dokumentarnog filma koji će biti zanimljiv široj javnosti"⁴⁰:

Budući da smo iz akademskih krugova, od strane egiptologa i arheologa, mogli očekivati samo otpor, morali smo pronaći način na koji ćemo javnost upoznati s novom teorijom, u slučaju i kada Schoch zaključi da dokazi opravdavaju potpunu potporu geološke struke. U protivnom će jednostavno ostati zakopani, vjerojatno zauvijek..'

41

U pokušaju da javnosti predstavi teoriju o Sfingi koja je erodirala zbog pradavnih kiša, Westov je film teško mogao polučiti veći uspjeh. Kada je ujesen 1993. prikazan na američkoj televizijskoj mreži NBC, gledala su ga 33 milijuna ljudi.

Ali to je već druga priča. Radeći na samoj Sfingi, prvi zanimljiv rezultat polučio je Dobecki, koji je oko samog spomenika provodio seizmografske pokuse. Ultra-moderna oprema koju je donio ukazala je na brojne tragove "anomalija i šupljina u po-dinskim naslagama između šapa i uz bokove Sfinge"⁴². Jednu od tih šupljina opisao je ovako:

Poprilično velik prostor, približno devet puta dvanaest metara, na manje od pet metara dubine. Pravilni-pravokutni - oblik nikako nije u skladu sa šuplinama koje se pojavljuju prirodnom... Stoga postoje određene naznake da bi to moglo biti djelo čovjekovih ruku

,43

Sada kada je imao službeni pristup Sfingi, prisjeća se West, i Schoch je:

...ubrzano odbacivao kondicionalne rečenice... Duboko erodirana Sfinga i zid udubine u kojoj se nalazi, te razmjerno neerodirane, ili erodirane pod očitim utjecajem vjetrova, grobnice Stare države na južnoj strani (približno iz razdoblja Kefrenove vladavine) bile su izrezane iz iste stijene. Prema Schochovom je mišljenju stoga geološki nemoguće te strukture pripisati istom razdoblju. Naši su znanstvenici bili jednoglasni: Samo je voda, i to konkretno padaline, mogla prouzročiti posljedice koje smo promatrali...'

27

Upravo u tom ključnom trenutku, dok su članovi ekipe sastavljali prvi neovisni geološki profil Sfinge, dr. Zahi Hawass, generalni direktor Piramida u Gizi, u sklopu egipatske Organizacije za starine, naišao je na njih, iznenada i neočekivano, poput utega od jedne tone koji tako često pada na glavu junacima crtanih filmova.

Ekipa je dozvole dobila od dr. Ibrahima Bakra, tadašnjeg predsjednika egipatske Organizacije za starine. Njezini članovi, međutim, nisu znali da između Bakra i Hawassa vladaju zaleđeni odnosi. A nisu računali ni s Hawassovom energijom i egom. Bijesan jer ga je njegov nadređeni tako zaobišao, optužio je Amerikance da izvode neovlaštene zahvate na spomenicima:

Utvrdio sam da rade tako što u Sfingino tijelo postavljaju endoskope i u svim fazama rada snimaju film i to na način koji više odgovara propagandi... nego znanstvenom pristupu. Stoga sam prekinuo sve aktivnosti ove neznanstveničke misije i sastavio izvještaj predan stalnoj komisiji koja je odbila budući rad te ekipe istraživača...

Najblaže rečeno. Hawass, naime, nije samo "prekinuo aktivnosti", nego je Amerikance praktički izbacio s tog mjesta. Međutim, njegova je intervencija zakasnila, budući da su oni već bili prikupili najnužnije geološke podatke koji su im bili potrebni.

KADA JE TO PADALA KIŠA?

Vrativši se u Boston, Schoch se bacio na rad u laboratoriju. Rezultati su uvjerljivo podržavali početnu teoriju i on je nakon nekoliko mjeseci bio pripravan izložiti se napadima znanstvene javnosti. Štoviše, na veliko oduševljenje Johna Westa, sada je već bio pripravan i posve prigrлити teoriju o Sfingi na kojoj je eroziju izazvala kiša - uza sve silne povijesne implikacije.

Schochova se teorija-teorija koja uživa i punu podršku paleoklimatologa - ukratko, oslanja na činjenicu

da su obilne kiše, kakve bi bile potrebne za izazivanje karakterističnih tragova erozije na Sfingi, u Egiptu prestale padati tisućama godina prije razdoblja od 2500 g. pr. K., kada je, prema tvrdnjama egiptologa, izgrađena Sfinga. Geološki dokazi tako govore da bi vrlo konzervativna procjena prvog vremena izgradnje Sfinge glasila: "negdje između minimalno 7000 do 5000 g. pr. K."⁴⁶.

U razdoblju od 7000 do 5000 g. pr. K. - kažu egiptolozi - dolinu Nila nastanjivali su samo primitivni neolitski lovci-sakupljači čije se oruđe svodilo na naoštre-ni kremen i komade drva. Ako je Schoch u pravu, iz toga jasno slijedi da su Sfinga i sus-

28jedni hramovi (izgrađeni od stotina vapnenačkih blokova koji teže po dvije stotine tona) svakako djelo još neidentificirane napredne drevne civilizacije.

Reakcija egiptologa?

"To je smiješno", objavio je prijezirnim tonom Peter Lecovara, pomoćni kustos Egipatskog odjela bostonskog Muzeja lijepih umjetnosti. "Tisuće znanstvenika stotinama godina proučavaju taj problem i kronologija je najvećim dijelom točno razrađena. Pred nama više nema velikih iznenađenja..."⁴⁷

I ostali su "stručnjaci" imali jednak stav. Prema Carol Redmont, primjerice, koja je kao arheolog zaposlena na kalifornijskom sveučilištu Berkeley: "To nikako ne može biti točno. Ljudi u tom području nikako ne bi imali dovoljno razvijenu tehnologiju, institucije vlasti, pa čak ni volju da izgrade takvo što tisućama godina prije Kef-renove vladavine" .

A onaj strašni Zahi Hawass, koji je i pokušao u korijenu zatrti geološka istraživanja, o Schoch-Westovoj ekipi i njihovim neortodoksnim zaključcima u vezi sa sta-rošću Sfmge rekao je ovo:

"Američke halucinacije! West je običan amater. Ni za jednu od tih tvrdnji nema apsolutno nikakve znanstvene podloge. U istom području imamo i starije spomenike. Posve je sigurno da ih nisu izgradili ni svemirci ni stanovnici Atlantide. To su gluposti i nećemo dopustiti da naše spomenike netko iskorištava kako bi se obogatio. Sfmga je duša Egipta"

,⁴⁹

Johna Westa takve riječi nisu ni najmanje iznenadile. Za dugotrajnih i samotničkih pokušaja da provede valjanu istragu o starosti Sfinge, prema njemu su već letjele nebrojene slične riječi kritike. Ovaj put, uz veliku i relevantnu potporu Roberta Schocha - i prisutnost teme u javnosti zahvaljujući prikazivanju na NBC-ju - konačno je dočekaio određenu mjeru zadovoljštine. Nadalje, bilo je jasno da su egiptolozi uznemireni zbog toga što im je jedna empirijska znanost kakva je geologija nasilno prodrila u inače udoban i zatvoren akademski prostor.

/

West je, međutim, želio ići još puno dalje nego što gaje Schoch bio pripravan pratiti, te je imao osjećaj daje geolog bio odviše konzervativan i popustljiv u svojoj procjeni od "minimalno" 7000 do 5000 g. pr. K.: "U tom se pitanju Schoch i ja ne slažemo, odnosno iste podatke tumačimo ponešto drukčije. Schoch posve promišljeno zauzima najkonzervativniji stav koji omogućuju dostupne činjenice... Međutim, i dalje sam uvjeren da je Sfinga nastala prije završetka posljednjeg Ledenog doba..."

29

,⁵⁰U praksi to znači bilo koje razdoblje prije 15.000 g. pr. K. West kaže da se taj njegov predosjećaj temelji na potpunom nedostatku dokaza o postojanju nekakve visokorazvijene kulture u Egiptu u razdoblju između 7000 i 5000 g. pr. K. "Daje Sfinga izgrađena tek 7000-5000 g. pr. K.", navodi on, "držim da bismo u Egiptu vjerojatno vidjeli i druge dokaze o civilizaciji koja ju je isklesala"⁵¹. A budući da takvih dokaza nema, West zaključuje da je civilizacija koja je podignula Sfingu i susjedne hramove zasigurno nestala davno prije 7000-5000 g. pr. K.: "Drugi dokazi koji nedostaju vjerojatno su zakopani dublje nego što je itko tražio i/ili na mjestima koja još nitko nije istražio -moguće uz obale drevnog Nila, kilometrima udaljene od sadašnjeg toka rijeke, ili čak na dnu Sredozemnog mora, koje je tijekom posljednjeg Ledenog doba bilo presušilo..."

52

Unatoč njihovom "prijateljskom neslaganju" o tome ukazuje li erodirana površina Sfmge na razdoblje između 7000 i 5000 g. pr. K. ili neko bitno davnije doba, Schoch i West odlučili su Američkom geološkom društvu predložiti sažetak svojih istraživanja. Reakcija ih je ohrabrila. Nekoliko stotina geologa složilo se s logikom njihovih tvrdnji, a nekoliko desetaka njih ponudilo je praktičnu pomoć i savjete u daljnjim istraživanjima .

Još više snage davala je reakcija svjetskih medija. Nakon sastanka društva, u desecima novina pojavili su

se članci o toj temi, a o pitanju starosti Sfinge naširoko se govorilo i na radiju i televiziji. "Prešli smo polovicu igrališta i krenuli prema suparničkom голу", prisjeća se West .

A kada je riječ o tome kako on i Schoch imaju različite stavove o vremenu nastanka, iskreno priznaje da će "to pitanje razriješiti samo daljnja istraživanja" .

POROTA JOŠ NIJE DONIJELA PRESUDU

Od 1993. godine egipatska vlada, prema preporukama zapadnjačkih egiptologa, ne dopušta daljnja geološka istraživanja u blizini Sfinge. To iznenađuje s obzirom na razmjere posljedica Schochovih zaključaka i još više čudi jer njegovi izvorni dokazi još nisu uvjerljivo dovedeni u pitanje nigdje i nikada. Naprotiv, kako godine odmiču, bostonski geolog odolijeva svim strogim znanstvenim analizama od strane kolega i nekoliko je puta uspješno obranio svoju tvrdnju da su ona karakteristična oštećenja na Sfingi i zidovima udubljenja u kojem se nalazi-ta kombinacija dubokih okomitih pukotina i blagih va-30lovitih vodoravnih udubina-"klasičan primjer onoga što se događa vapnenačkoj strukturi kada je kiša zalijeva tisućama godina..." 6. Kada to postavimo u kontekst spoznaja o klimatskim prilikama u drevnoj Gizi, dodaje on, raspoložemo s više nego dovoljno dokaza "daje Velika sfinga izgrađena prije razdoblja kojem se tradicionalno pripisuje, oko 2500 g. pr. K... Pritom samo slijedim znanost onamo kamo me vodi, a vodi me do zaključka daje Sfinga podignuta puno ranije nego što se dosada držalo"57.

Dakako da se ne može reći daje Robert Schoch dokazao daje spomenik nastao između 7000. i 5000. g. pr. K. Jednako tako, ni John West nije dokazao još raniji nastanak koji zagovara. Ali, s druge strane, ni ortodoksna egiptologija nije dokazala da je Sfinga Kefrenovo djelo i da je nastala u razdoblju od oko 2500 g. pr. K.

Drugim riječima, prema svim racionalnim i razumnim kriterijima, porota još nije donijela presudu o tome tko je i kada doista stvorio taj iznimni spomenik.

Sfingina zagonetka još uvijek nije riješena. I, kao što ćemo vidjeti u sljedećem poglavlju, ta zagonetka obuhvaća cijelu nekropolu u Gizi.

31

3. poglavlje

Misterija za misterijem

"Obično se kaže da se kamen upotrijebljen pri gradnji piramida u Gizi prenosio s velikih udaljenosti... i daje sama gradnja izvedena s pomoću humaka... Najnevjerojatnijeje to što, iako je bila riječ o tako velikom zahvatu i iako se okolno područje sastoji isključivo od pijeska, nigdje nema ni traga nekakvom humku, pa ni klesanju kamena, tako da građevine uopće ne izgledaju kao djelo sporih ljudskih ruku, nego kao nešto stoje nastalo odjednom, kao djelo nekog božanstva koje je ono osobno spustilo na okolni pijesak."

Diodor Sicilski, Prva knjiga, I. st. pr. K.

Nekropola u Gizi, mjesto na kojem se nalaze Velika sfinga i tri velike egipatske piramide, po svim je mjerilima iznimna graditeljska i arheološka zagonetka. Razlog nisu samo mnogobrojna nimalo uobičajena fizička i graditeljska obilježja glavnih piramida i hramova, nego i činjenica da su svi ti spomenici u biti bez natpisa i anonimni. Kao i u slučaju Sfinge, stoga je teško nekakvim objektivnim načinom odrediti njihovu starost. Također, kao kod Sfinge, to što ih egiptolozi pripisuju pojedinim faraonima nužno se temelji na ponešto proizvoljnom tumačenju kontekstualnih indicija.

Tri velike piramide, primjerice, obično se označavaju kao grobnice Keopsa, Kefrena i Mikerina - trojice faraona četvrte dinastije. Unatoč tome, ni u jednom od tih zdanja nitko nikada nije pronašao faraonovo tijelo i premda u šuplinama iznad "kraljevske komore" u Velikoj piramidi postoji nekoliko tzv. "oznaka iz kamenoloma" - nemuštih grafita - ti tekstovi, kao što ćemo vidjeti u II. dijelu, nisu od osobite pomoći kada treba potvrditi ortodoksnu povezanost s Keopsom. U Velikoj piramidi nema nikakvih drugih tekstova, kao ni u piramidama koje se pripisuju Kefrenu i Mikerinu. Tri2. Tlocrt glavnih spomenika nekropole u Gizi

33

i,"

manje "satelitske" piramide uz istočnu stranu Velike piramide, kao i još tri satelitske piramide u blizini jugozapadnog ruba cijelog prostora na sličan su način prazne. U tih šest "satelitskih" zdanja pronađene su neke rukotvorine iz razdoblja četvrte dinastije, ali nema jamstva da su one nastale u isto vrijeme kada i građevine.

Isti se problem odnosi i na kipove Kefrena i Mikerina koji su pronađeni u Mikerinovom "posmrtnom" hramu i Kefrenovom "dolinskom" hramu. Ti su kipovi jedini dokaz koji podupire pripisivanje tih inače anonimnih spomenika bez natpisa dvojici faraona o kojima je riječ. Međutim, prema svojoj logici, oni samo ukazuju na takvu atribuciju. Nikako je ne potvrđuju. Kefren i Mikerin, drugim riječima, možda su izgradili te hramove. Ali je jednako tako moguće i da su samo preuzeli već postojeće građevine koje su naslijedili iz ranijih vremena, te ih prilagodili, obnovili i preuredili, postavili vlastite kipove kako bi ispunili svoje potrebe. Naposljetku, izgradnju londonskog Trafalgar Squarea ne pripisujemo Nelsonu samo zato što se ondje nalazi njegov kip. Na jednak način, egiptolozi bi mogli ići malo predaleko kada izgradnju Dolinskog hrama pripisuju Kefrenu samo zato što je ondje pronađen njegov kip.

I doista, to opažanje vrijedi za cijelo područje nekropole u Gizi. Nesumnjiva povezanost s četvrtom dinastijom uopće ne dolazi u pitanje, nego je samo riječ o tome da još uvijek nije dokazana točna priroda te povezanosti. Svakako, postoje brojne mas-tabe, nedvojbeno iz četvrte dinastije, s velikim količinama tekstova, istočno i zapadno od Velike piramide i zapadno od Sfinge, ali tvrdnja da su same piramide "grobnice i samo grobnice" puko je nagađanje. Moglo bi biti, kao što se događalo drugdje u svijetu, da je neko starodrevno i sveto mjesto zamišljeno i izgrađeno za jednu svrhu kasnije preuzeto i upotrijebljeno za nešto drugo, posve različito. Možemo, primjerice, zamisliti, da su piramide i drugi glavni spomenici oko njih izvorno trebali ispunjavati samo obredne i vjerske funkcije, a da je praksa pokapanja mrtvih u njima - prije svega kraljica iz četvrte dinastije i plemića, sudeći prema ostacima koje je moguće identificirati - plod kasnijih preinaka od strane ljudi koji nisu imali veze s nastankom kompleksa, ali koji su željeli biti pokopani na mjestu prožetom starodrevnim ugledom i svetošću. Takvoj praksi na Zapadu bi odgovaralo pokapanje osobito zaslužnih pojedinaca u srednjovjekovne katedrale. Ta tradicija održala se i do današnjih dana, ali nas ne dovodi do zaključka da su takve katedrale grobnice ili čak da su podizane prvenstveno u pogrebne svrhe.

34 NEMOGUĆI GRADITELJSKI PODVIZI

Kada se Gizi približavate s istoka, kroz današnje arapsko selo Nazlet-el-Sammam, najprije dolazite do Velike sfinge-koja nagrizenu glavu podiže iznad ružnog autobusnog parkirališta te hrpe prodavaonica i kafića namijenjenih turistima. Nasreću, područje od oko dvije stotine metara ispred spomenika posve je čisto, tako da se odande pruža nesmetan pogled na silno velik i neobičan arhitektonski kompleks koji je okružuje od pamtivijeka.

Taj kompleksi čine tzv. "Sfingin hram" i "Kefrenov dolinski hram". Prvi se hram nalazi neposredno istočno od Sfinge, odmah ispod nje, dok je drugi malko južno od prvog, odvojen uskim prolazom, ali u savršenoj ravnini s njim-približno kao dvije široke odvojene kuće izgrađene jedna uz drugu.

Raspored tih zdanja te odnos jednog i drugog prema Sfingi i prostoru oko nje najrazvidniji su na tlocrtima i fotografijama koje smo priložili ovom tekstu. Dolinski je hram veći od dvaju zdanja, gotovo kvadratan, s duljinama stranica od približno 39,6 metara; Sfingin je hram izraženije romboidan, a stranice su mu dugačke oko 30,5 metara.

Izvorno su bili visoki oko 12,2 metra, a i jedan i drugi izgrađeni su od masivnih vapnenačkih blokova, te su, u jednoj fazi, i iznutra i izvana dobili granitnu oplatu. Ta oplata i veći dio središnjeg zida uklonjeni su iz Sfinginog hrama, zbog čega je ostao u vrlo ruševnom stanju. Za razliku od njega, Dolinski je hram još uvijek velikim dijelom netaknut. Nijedan ni drugi nemaju krov, a nedostaju im i izvorne stropne grede. U slučaju Dolinskog hrama, međutim, šesnaest izvornih unutarnjih stupova i arhitrava održalo se na izvornome mjestu u središnjoj dvorani u obliku slova T, tako ostavljajući vrlo skladne tragove svjetla i sjene.

Odlike koje ujedinjuju te drevne i anonimne građevine jesu stroga ekonomičnost gradnje, izostanak ukrasa i nepotrebnih pojedinosti, te korištenje, svugdje, divovskih megalita - od kojih mnogi, prema procjenama, teže oko 200 tona¹. Nigdje nema malenih blokova: svi kameni komadi upravo su divovskih razmjera - i najmanji među njima teže više od pedeset tona-tako daje teško uopće pojmiti kako su drevni Egipćani bili u stanju podizati i postavljati te kamene blokove. Štoviše, čak i danas, građevinari koji se služe najnovijom graditeljskom tehnologijom našli bi se pred velikim izazovima kada bi trebali izgraditi kopije tih dvaju hramova.

35 Istočno pročelje/strana Kefrenove piramide

3. Velika sfinga i arhitektonski kompleks oko nje: Sfingin hram, Dolinski hram, hodnik (skraćen kako bi prikaz stao na cijelu stranicu) i Posmrtni hram

Poteškoće su brojne i raznovrsne, no ponajviše potječu od te silne veličine blokova-u smislu dimenzija i težine moguće ih je zamišljati kao niz motora za dizelske lokomotive posloženih jedan na drugi. Takve terete obične dizalice i hidraulični kranovi kakve vidamo na gradilištima u svojim gradovima jednostavno ne mogu podizati. I najsuvremenije dizalice mogu podignuti teret od maksimalno dvadeset tona i to u tzv. "minimalnom rasponu" - tj. u položaju u kojem je sama dizalica najbliže tornju. Što je dizalica dalje od okomitog dijela, to teret mora biti manji, tako da pri vrhu ruke ograničenje težine iznosi oko pet tona.

36 Tereti koji prelaze težinu od 50 tona zahtijevaju posebne dizalice. Nadalje, danas na svijetu postoji tek nekoliko kranova koji bi bili u stanju podignuti blokove rezanog vapnenca teške 200 tona. Takve bi dizalice u pravilu morale biti konstruirane kao "most" ili "okvir", od onakvih kakve se često vide u tvornicama ili velikim industrijskim lukama, gdje se njima premještaju oprema i strojevi poput buldožera, tenkova ili čeličnih brodskih kontejnera. Takve dizalice, izrađene od čeličnih elemenata i s divovskim elektromotorima, u najvećem broju slučajeva podižu terete lakše od 100 tona. Ukratko, zadaća izgradnje hrama od blokova od 200 tona bila bi vrlo neobičan i vrlo zahtjevan posao, čak i za današnje specijalizirane tvrtke.

U Sjedinjenim Državama trenutačno postoje samo dvije kopnene dizalice s "protutežom i vodoravnim krakom" koje mogu pomicati terete od 200 tona. Nedavno je jedna od njih dovezena na Long Island, kako bi ondje na gradilištu jedne tvornice na željeno mjesto postavila kotao od 200 tona. Ta dizalica ima krak dugačak 67 metara (na jednoj strani nalazi se betonski uteg od 160 tona, koji služi kao protuteža). Ekipa od 20 ljudi morala je šest tjedana pripremati teren kako bi dizalica mogla podignuti kotao. Najveći tehnički izazov pri gradnji replike Dolinskog hrama bila bi potreba podizanja stotina takvih tereta i to unutar fizičkih ograničenja kakva vladaju na području Gize. Kako bi nadišla te poteškoće, idealna bi dizalica morala biti okvirna ili mos-na, mobilna, dakle na čeličnim tračnicama - koje bi trebalo postaviti unutar, ili oko, skućenog prostora samog hrama.

Što nije nimalo neobično, kada je rukovatelj dizalicom zadužen za podizanje onog kotla od 200 tona na Long Islandu vidio fotografije i doznao tehničke pojedinosti u vezi s blokovima ugrađenima u Dolinski hram - i kada su ga upitali bi li svojom dizalicom mogao postaviti tako nešto - odgovorio je:

Gledam to što mi pokazujete i gledam te mjere. Ne znam bismo li mogli podignuti blokove od 200 tona iz položaja koji su nam, koliko vidim, dostupni... Mi inače podižemo teške terete i volimo gledati kako su ljudi prije nas podizali velike terete. I dok razmišljam kako su ovi ljudi prije više tisuća godina podizali te blokove od dvjesto tona, nemam pojma kako im je to pošlo za rukom. Riječ je o velikoj misteriji, a tako će vjerojatno zauvijek i ostati, barem meni, možda i svima .

37

IKAKO, ZAŠTO, KADA?

Bila to velika misterija ili ne, Dolinski hram i Sfingin hram u Gizi stoje kao nijemi svjedoci činjenice da su neki graditelji tako davno znali kako podignuti terete od dvije stotine tona i da su za to imali tehničke mogućnosti. Nadalje, iako je razmjerno sigurno da posao nisu izveli okvirnom ili nekim drugim sličnim dizalicama, mi i dalje nemamo pojma kako im je to pošlo za rukom. Suočeni s takvim pitanjima, egiptolozi najčešće neodređeno i općenito govore o "zemljanim prilaznim rampama" i "neograničenoj radnoj snazi"⁴. Inženjeri, međutim, moraju biti konkretniji i pozabaviti se pitanjima o točnoj naravi kosih prilaza (rampa) kakvi bi bile potrebni - uz koje bi se takvi veliki blokovi mogli vući - te točnog broja ljudi koji bi bio nužan za njihovo prenošenje.

U Gizi još nitko nikada nije proveo pomne tehničke studije u vezi s logistikom gradnje Sfinginog i Dolinskog hrama. Međutim, piramide - za koje egiptolozi također drže da su građene uz pomoć rampa - pomno je proučio niz vrlo stručnih arhitekata i inženjera⁵. Njihova su istraživanja pokazala da bi maksimalni upotrebljivi nagib jedne takve građevinske rampe kojom bi pješaci mogli transportirati teške terete, iznosio jedan prema deset⁶. U slučaju Velike piramide, koja je izvorno bila visoka 146,6 metara, to bi zahtijevalo prilazni put dugačak 1463 metra i gotovo tri puta masivniji od same piramide⁷.

Dakako, to ne vrijedi u slučaju Sfinginog i Dolinskog hrama, jer je njihova visina izvorno bila bitno niža od visine piramida, te se do njih moglo dolaziti razmjerno kratkim prilaznim kosinama s jednakim stupnjem nagiba. Međutim, zastrašujuća masivnost i težina mnogih od kamenih blokova u tim hramovima, isključuje svaki kosi prilaz načinjen od materijala nestabilnijeg od vapnenačkih blokova od kojih su izgrađeni sami hramovi.

Pretpostavimo stoga da su se koristile čvrste kamene rampe koje su kasnije uklonjene. Sada nam ostaje pitanje: koliko bi ljudi bilo potrebno kako bi se uz takve prilaze transportiralo stotine kamenih blokova od 200 tona? Kako biste stvari postavili u ispravan kontekst, nije loše znati da jedan kameni blok od 200 tona po težini približno odgovara količini od 300 obiteljskih automobila (pri čemu svaki teži približno 750 kilograma).

Ponavljamo, ne raspoložemo tehničkim studijama Sfinginog i Dolinskog hrama na koje bismo se mogli pozvati. Nasreću, međutim, jedno je relevantno istraživanje provedeno u slučaju Velike piramide, pri čemu je vrhunski graditelj Jean Leherou

38Kerisel, savjetnik pri gradnji podzemne željeznice u Kairu, razradio logistički aspekt postavljanja kamenih blokova od 70 tona koji su upotrijebljeni za izgradnju tzv. Kraljeve komore. Prema njegovim proračunima, taj su posao jedva - iako uz silne probleme - bile u stanju obaviti ekipe od 600 muškaraca raspoređenih u redove na vrlo širokoj rampi postavljenoj uz jednu stranu piramide. Iz toga je moguće zaključiti da su za blokove u Dolinskom hramu bile potrebne ekipe od 1800 ljudi. Ali je li bilo moguće 1800 ljudi djelotvorno povezati tako da vuku tako zgusnute i razmjerno kompaktne terete (maksimalne su dimenzije pojedinog bloka $9,2 \times 3 \times 3,6$ m)? I, što je još važnije, budući da zidovi hrama ni na jednoj strani nisu duži od 39,6 m, koliko je vjerojatno daje za učinkovit - ili bilo kakav - rad na tako ograničenom prostoru bilo moguće organizirati tako velike ekipe ljudi? Pod pretpostavkom daje svakom čovjeku potrebno minimalno devedeset centimetara horizontalnog prostora, u svakom redu nije moglo biti više od pedeset muškaraca. Kako bismo došli do brojke od ukupno 1800 ljudi potrebnih za transportiranje bloka od 200 tona, morali bismo imati čak 36 redova ljudi koji vuku usklađenim naporom i koji su upregnuti u svaki blok.

Potencijalne komplikacije koje su se pritom mogle pojaviti upravo zastrašuju. čak i pod pretpostavkom da ih je sve bilo moguće nadvladati, međutim, sljedeće pitanje koje se nameće možda je i najintrigantnije od svih. Zašto?

čemu se toliko truditi?

čemu graditi hramove od tako nespretnih kamenih blokova teških 200 tona kada bi bilo neusporedivo lakše, neusporedivo praktičnije i jednostavno zgodnije s estetskog stajališta upotrijebiti manje blokove od po, recimo, dvije-tri tone?

Zapravo postoje samo dva odgovora. Ili su ljudi koji su zamislili ta glomazna zdanja poznavali neku tehniku zahvaljujući kojoj im je bilo lako rezati, transportirati i postavljati divovske komade kamena, ili se njihov način razmišljanja posve razlikovao od našeg - a u tom slučaju njihove motive i prioritete vjerojatno nije moguće spoznati u okvirima uobičajenih usporedbi među kulturama.

Trebamo se upitati i kada su izvedeni ti radovi.

Kao što smo već rekli, i Sfingin i Dolinski hram anonimna su djela. I premda je posve izvjesno da su kasnije upotrijebljeni za Kefrenove pogrebne obrede, nema dokaza da ih je on i izgradio. Naprotiv, ako su geološki nalazi profesora Roberta Schocha točni, posve je sigurno da Kefren nije podignuo nijedno ni drugo zdanje. Razlog je to

39stoje sama Sfinga načinjena iskopavanjem dubokog jarka u obliku potkove u podini platoa Giza, oko središnjeg dijela, iz kojeg je potom isklesan sam spomenik, kao i činjenica da su geolozi uspjeli dokazati da su vapnenačld megaliti korišteni kod obaju hramova potekli iz tog iskopa i tako izrezani u isto vrijeme kada i Sfinga1. Iz toga, dakle, slijedi da su, ako je Sfinga uistinu tisućama godina starija nego što danas drže egiptolozi, i hramovi svakako stariji za nekoliko tisuća godina.

Ovdje pritom možda promatramo otiske jednog visokosofisticiranog, možda čak i tehnološki naprednog naroda koji je u vrijeme kada nigdje na Zemlji, barem po današnjim saznanjima, nije bilo nikakvog oblika civilizacije, bio u stanju izvesti takve zadivljujuće graditeljske pothvate.

Tu mogućnost podupire i činjenica da megaliti na hramovima pokazuju, barem na prvi pogled, tragove upravo one iste erozije izazvane padalinama kao i sama Sfinga. A zanimljivo je pripomenuti i da su preostali granitni blokovi koji su postavljeni kao oplata s unutarne strane, izgleda, isklesani tako da odgovaraju nosivim vapnenačkim blokovima u vrijeme kada su ovi već bili vidljivo nagrizeni. Kako granitna oplata izgleda kao i ostali primjerci graditeljstva iz vremena Stare države (dok vapnenački blokovi koji sada čine unutarnji dio zidova ne izgledaju tako), to je moguće shvatiti kao daljnji dokaz u prilog teoriji da su faraoni Stare države restaurirali i osuvremenili jednu drevnu, štovanu i ozbiljno nagrizenu građevinu. Robert Schoch nedvojbeno zagovara takav stav. "I dalje sam uvjeren", kaže

profesor geologije sa sveučilišta Boston, "da su stražnje strane vanjskih blokova granita iz Stare države isklesane kako bi poklapale ili nadopunjavale ranije tragove erozije viđene na površinama unutarnjih vapnenačkih blokova u hramovima".

SPOMENICI MOĆNI

Glasoviti kip Kefrena od crnog diorita koji se danas nalazi u kairskom muzeju pronađen je postavljen naglavce, u šest metara dubokoj jami u podu predkomore koja vodi u središnju dvoranu Dolinskog hrama koja je izgrađena u obliku slova T. Prolazeći dvoranom, okruženom silno jakim i debelim zidovima od vapnenca i granita, posjetitelj će na koncu doći do jednog visokog, uskog prolaza na sjeverozapadnoj strani zdanja. Taj prolaz vodi iz stražnjeg dijela hrama, uz južnu stranu udubine u kojoj je Sfinga-gdje nudi pogled odozgo na Sfingu - i ondje se spaja s divovskim "hodnikom" koji vodi više od

40tri stotine metara obronkom na platou u Gizi, povezujući Dolinski hram s Posmrtnim kamom, i odande vodeći do istočne strane Druge piramide.

Ti hodnici-po jedan za svaku od triju piramida-važan su dio nekropole u Gizi, iako su svi u uznapređovalom stadiju propadanja. Široki su oko šest metara, dok se po duljini razlikuju, od četiri stotine do osam stotina metara. Svaki od njih izvorno je povezivao po jedan Posmrtni hram s odgovarajućim Dolinskim hramom. Danas je, međutim, jedini razmjerno očuvani kompleks onaj koji se pripisuje Kefrenu i koji smo već opisali. U slučaju treće piramide, Dolinskog hrama danas više uopće nema. Očuvane su samo megalitske ruševine Posmrtnog hrama. U slučaju Velike piramide, od Posmrtnog je hrama ostao samo bazaltni pod, dok su ruševine Dolinskog hrama-ako ih uopće ima - zakopane ispod sela Nazlet-el-Sammam.

Tri hodnika, poput posmrtnih i dolinskih hramova, izgrađeni su od divovskih blokova vapnenca. I doista, sve su te divovske građevine posve izrazito "srodne i usklađene" s arhitektonskog stajališta i izgleda da su djelo graditelja koji su razmišljali poput božanstava ili divova. Odišu silnim, teškim, bolnim dojmom starosti, tako da nikako nije teško zamisliti daje riječ o ostacima neke nestale civilizacije. U tom nas smislu sve zajedno podsjeća na Svetu propovijed, "hermetički" tekst egipatskog podrijetla koji sa strahopoštovanjem govori o božanskim ljudima "predanima razvoju mudrosti" koji su živjeli "prije Poplave" i čija je civilizacija uništena: "I na zemlji će biti spomenika moćnih rada njihovih ruku, ostatak će nejasni tragovi kada se ciklusi obnove..."¹².

Postoji još jedna karakteristika hodnika, koja je izvor našeg intenzivnog zanimanja, a koju ćemo detaljnije istražiti u III. i IV. dijelu ove knjige - orijentacija. Hodnik treće piramide, poput Sfinginog pogleda, usmjerenje točno prema istoku. Hodnik Druge piramide usmjerenje 14 stupnjeva južno od istoka. Hodnik Velike piramide usmjerenje 14 stupnjeva sjeverno od istoka. Raspored je precizan, pravilno geometrijski, očito pomno promišljen, a sve važne građevine u određenom su odnosu prema svim ostalim zdanjima - i sve to nalazi se unutar jednog velikog, kružnog umjetnog "obzora" čije je središte, kako se čini, na samome vrhu Druge piramide, dok se rub nalazi neposredno zapadno od stražnjeg dijela Sfinge.

Ortodoksni stavovi egiptologa o hodnicima govore daje bila riječ o obrednim, procesijskim putevima. Bez obzira na činjenicu daje riječ o pravim tehnološkim remek-djelima koja su mogla biti izgrađena samo uz silnu domišljatost i trud po uputama vještih geometara i graditelja, prema toj pretpostavci, upotrijebljeni su samojed-

41

i\ \ ft iPJ Posmrtni hram

\ \ l' |V""Ji Ji*fc i

•i

4. Umjetni "obzor u Gizi"

nom, za prolazak pogrebne povorke u kojoj je faraonovo tijelo prenošeno iz Dolinskog hrama u Posmrtni hram, gdje su se obavljali posljednji obredi balzamiranja.

Moguće je daje tako. Kao što ćemo vidjeti u III. i IV. dijelu, međutim, određene osobine tih hodnika ukazuju na činjenicu da su ih različiti faraoni upotrebljavali mnogo puta, te da u tehničkom i simboličkom smislu potječu od događaja koji su se dogodili davno prije nastanka povijesne civilizacije u Egiptu.

42

NE SAMO SIMBOLIČKI ČAMCI

Pedesetih godina 19. stoljeća s/rRichard Francis Burton, britanski istraživač i pustolov, posjetio je Egipat i piramide u Gizi. Tom je prigodom kod Velike piramide, u blizini završetka hodnika, uočio nekoliko neobičnih "romboidnih udubina", usporednih s istočnom stranom piramide, te ih nacrtao. Ti se crteži danas čuvaju u British Museumu¹³. Nekoliko godina kasnije, 1881., sir William Flinders Petrie, "otac britanske egiptolo-gije", također je vidio ta neobična udubljenja, ali ih je jednostavno nazvao "jamama" i nije se potrudio dati ih raščistiti¹⁴.

Godine 1893., u tim rovovima, jamama ili jarcima u blizini razmjerno opskurne piramide na jednoj drugoj lokaciji, glasoviti francuski egiptolog de Morgan otkrio je šest velikih drvenih čamac, ali tome nitko nije pridavao osobitu pozornost. Godine 1901. Jedan drugi francuski egiptolog, Chassinat, otkrio je "romboidnu jamu" u blizini piramide Djedefra u Abu Roashu. Postoje uočio da su vrlo slične jamama u Gizi u blizini Velike piramide, zapisao je: "Njihova je svrha nepoznata, kao stoje slučaj i ovdje"¹⁵. Drevni egipatski pogrebni tekstovi prepuni su spominjanja čamac - osobito raznoraznih sunčevih i božanskih plovila na kojima su preminuli, tako su se barem nadali, putovali u kozmički zagrobni život ("čamac milijun godina", primjerice, "Ozirisova barka" i "Raova barka"). Rezbarije, crteži i slike takvih "čamac" i "barka", s karakteristično visokim pramcem i krmom ukrašavaju zidove mnogih starodrevnih grobnica u Egiptu, a njihove simboličke i vjerske funkcije uočene su još podosta prije završetka 19. stoljeća. Ipak, tek kada je njemački arheolog Ludwig Borchardt iskopao očito i nedvojbeno čamac izrađen od opeka, u blizini sunčevog hrama i piramida u Abu-siru, utvrđeno je da su te zagonetne "romboidne jame" zapravo bile čamci - ili barem prikazi čamac, ili grobovi za čamce. Od Borchardtova doba pronađeno je još nekoliko jama za čamce - pronašli su ih, primjerice, Selim Hassan, 1933. godine, potom Walter Emery 1937. 1 na koncu, 1954., Kamal el-Mallakh otkrio je nešto podosta nevjerojatno - djelomično rastavljeni čamac od cedrovine, duži od 43 metra, zakopan u jednoj jami na južnoj strani Velike piramide. U skorije je vrijeme jedno drugo plovilo sličnih dimenzija pronađeno u susjednoj jami. Iako još nije iskopano, čini se da ga proučava neko japansko društvo. činjenica daje egiptolozima trebalo dugo da uoče kako su u Gizi zakopani veliki čamci nužno ne znači da je njihova analiza funkcije tih čamac posve pogrešna.

43i

Prema jednoj od tih pretpostavki, ta su veličanstvena plovila trebala na nekakav "primitivan", "magičan", "praznovjeran", "poludivljački" način služiti kao simbolična prijevozna sredstva na kojima će duše preminulih faraona moći otploviti na nebo. To je tumačenje u skladu s drevnim egipatskim pogrebnim tekstovima i gotovo uopće nema mjesta sumnji da su ti čamci - "sunčeve barke" kako ih nazivaju egiptolozi - doista trebali igrati određenu ulogu u tim simboličnim nebeskim putovanjima. Kao što ćemo vidjeti u III. i IV. dijelu, međutim, moguće je daje točna narav i svrha tih putovanja bila neusporedivo kompleksnija i važnija nego stoje dosada utvrđeno.

U međuvremenu, dok stojite ispred "sunčeve barke" iskopane 1954. uz južnu stranu Velike piramide, teško je ne uočiti tragove trošenja i izlizanosti na kobilici i mos-tićima za ulazak u čamac, kao i brojne druge očite znakove daje to elegantno plovilo od cedrovine, s visokom i zaobljenom krmom i pramcem, mnogo puta plovilo vodom¹⁶.

Ako su imali samo simboličku vrijednost, zašto su ih koristili?

I zastoje bilo nužno imati tako složene i tehnički dotjerane¹⁷ čamce ako su služili samo kao simboli? Ne bi li nekakvo simbolično plovilo-poput čamac od opeke i "grobova" za čamce koji su pronađeni kod drugih piramida-svrsi poslužilo jednako dobro?

PIRAMIDE

Nekropolom u Gizi dominiraju, dakako, tri velike piramide - prema tradiciji pripisuju se Keopsu, Kefrenu i Mikerinu. U određenome su smislu sama bit onoga što predstavlja cijeli divovski kompleks, mjesta prema kojima vode hodnici, građevine pokraj kojih su zakopane "sunčeve barke". Šire se dijagonalno preko meridijalne osi kompleksa i izgleda daje geometrijski "obzor u Gizi" zamišljen kako bi okružio upravo njih. Kod tih građevina ništa nije slučajno: izvorne visine, kut kosih površina, mjere obodnica, čak i pomo isplanirani raspored - sve to ima svoju svrhu i nabijeno je značenjima.

.18

Budući da smo piramide toliko detaljno opisivali u drugim izdanjima - pri čemu smo detaljno obradili i

mnogobrojne tehničke i graditeljske zagonetke povezane s njima-čitatelja ovdje nećemo gnjaviti nepotrebnim pojedinostima. U ovoj fazi, međutim, ne možemo izbjeći nekoliko glavnih činjenica do kojih smo došli analizom.

Velika je piramida izvorno bila visoka 146,73 m (visina danas iznosi tek malo više od 137 metara), dok je duljina svake od četiriju baza oko 230 metara. Druga je 44piramida izvorno bila malo niža - planirana visina iznosila je 143,5 metara - dok je duljina stranica tek malo manja od 216 metara. Treća piramida visoka je oko 65,5 metara, a duljina baza iznosi 108,5 metara.

U vrijeme kada su izgrađene, Druga i Velika piramida bile su u cijelosti pokrivene blokovima od vapnenca, od kojih se nekoliko redova još uvijek drži za gornje razine Druge piramide. Za razliku od nje, Velika piramida danas više gotovo uopće nema oplatu. Međutim, na temelju povijesnih spisa znamo daje nekoć od vrha do dna bila pokrivena ulaštenim vapnencem Tura. Ta je oplata otpala u snažnom potresu koji je šire područje Kaira razorio 1301. godine. Kamena struktura zidova koja je ostala ispod njih nakon toga se još nekoliko godina koristila kao mjesni kamenolom, izvor građevinskog materijala za obnovu razrušenih džamija i palača u Kairu.

Svi arapski autori prije četrnaestog stoljeća govore nam daje oplata Velike piramide bila pravo graditeljsko čudo zbog kojeg je zdanje veličanstveno blistalo pod egipatskim suncem. Sastojalo se od približno 22 jutra blokova debelih 2,44 metra, od kojih je svaki težio oko 16 tona. Bili su spojeni "toliko precizno i profinjeno daje čovjek stjecao dojam daje riječ o jednom jedinom komadu kamena, od vrha do dna"1 . U podnožju spomenika danas se još uvijek vidi nekoliko preostalih blokova. Proučavajući ih, sir W. M. Flinders Petrie je 1881. zapanjeno utvrdio daje prosječna debljina spojeva 0,05 cm; te, stoga, prosječno odstupanje reza od ravne linije i od pravilnog pravokutnika iznosi tek 0,025 cm na duljini od 190 cm, a takva točnost odgovara najsuvremenijim optičkim ravnim linijama na jednakoj duljini".

Petrie je imao silnih poteškoća s objašnjavanjem još jedne pojedinosti: blokovi su bili pomno i precizno zabetonirani. "Samo postavljanje takvih blokova u precizan dodir iziskivalo bi precizno manevriranje, ali to s određenom vrstom betona u spojevima izgleda mi gotovo nemoguće..."20.

Također "gotovo nemoguća", s obzirom na to da do matematičke konstante (π : 3,14) prema dostupnim saznanjima nije došla nijedna civilizacija, sve dok je slučajno nisu otkrili Grci, u trećem stoljeću pr. K.21, jest i činjenica daje planirana visina Velike piramide - 146,7291 metara-u jednakom odnosu s obodnicom u bazi (921,459 m) kao i opseg svakog kruga prema polumjeru. Taj omjer iznosi 2 (tj. $146,7291 \text{ m} \times 2 \times 3,14 = 921,459 \text{ m}$).

Jednako "nemoguć"-barem kada je riječ o ljudima poput drevnih Egipćana, koji navodno nisu mogli znati ništa o pravom obliku i razmjerima našeg planeta -

45jest i odnos, u omjeru 1:43.200, između dimenzija Piramide i dimenzija Zemlje. Odbacimo li na trenutak pitanje je li ovdje riječ o pukoj slučajnosti, riječ je o posve jednostavnoj činjenici, koju je moguće potvrditi i džepnim računalom: podijelite li izvornu visinu piramide (146,72 m) i pomnožite s 43.200, dobivate kvocijent od 6338,3 kilometara. To je samo 15,7 kilometara manje od stvarnog polarnog radijusa Zemlje (6354 km) dobivenog najpreciznijim suvremenim metodama. Jednako tako, uzmete li obodnicu piramide pri dnu (921,46 m) te tu brojku pomnožite s 43.200, dobivate 39.807,07 kilometara -a to je tek za 260 kilometara manje od stvarnog opsega Zemlje na ekvatoru (40.067).

Nadalje, iako 260 kilometara izgleda poprilično puno, u odnosu na ukupan opseg Zemlje riječ je o odstupanju od tek 0,75%.

VISOK STUPANJ PRECIZNOSTI

Takve male pogreške nalaze se unutar općih granica tolerancije unutar Velike piramide. I doista, iako pokriva više od 13 jutara zemljišta i sastoji se od približno šest i pol milijuna tona vapnenačkih i granitnih blokova, sama masa i veličina tog čudovišta među spomenicima nisu njegove najdojmljivije karakteristike. Daleko je najnevjerojatnija fantastična visokosofisticirana preciznost ugrađena u sve aspekte njegove arhitekture.

Prije nego što se pozabavimo pojedinostima, promotrimo implikacije velike preciznosti kod vrlo velikih spomenika.

U tome će nam pomoći usporedba s običnim ručnim satom. Zanima li vas, primjerice, točnost unutar nekoliko kutnih sekunda na tjedan, tada će vas zadovoljiti običan kvarcni sat vrijedan pedesetak dolara ili čak manje. Trebate li, međutim, preciznost od nekoliko dijelića sekunde na godišnjoj razini, takav

vam sat više neće biti dovoljan i morat ćete se prikloniti nečemu iz kategorije u kojoj su primjerice atomski satovi.

Slično je i u građevinarstvu. Podižete li zid od opeka koji treba izgledati ravno, unutar granica od plus/minus 1 stupnja na stotinu metara, a cijeli zid treba biti ma-nje-više usmjeren prema sjeveru, tada bi svaki dobar zidar morao biti u stanju ispuniti vaše zahtjeve. Međutim, tražite li zid ravan unutar 1 minute na stotinu metara i usmjeren točno prema sjeveru, tada će vam trebati laserski teodolit, vojni zemljovid precizan unutar 10 metara, visokostručna ekipa profesionalaca, među kojima će biti i visokokvalificirani inženjer za položaje, astronom, geometar, nekoliko majstora-zidara i barem 8-10 dana kako biste bili sigurni da ćete postići željenu preciznost.

46 Geografska dužina (meridijan) Velike piramide

5. Geodetski položaj Velike piramide u Gizi na geografskoj širini od 30 stupnjeva sjeverno (jedna trećina udaljenosti između ekvatora i Sjevernog pola) i u središtu nastanjivih kopnenih masa našeg planeta.

47 Takvu preciznost u rangu "atomskog sata" postignuli su graditelji Velike piramide prije više od 4500 godina. To nije pitanje povijesnih nagađanja, ili teorije, nego jednostavnih, mjerljivih činjenica.

Primjerice, ekvatorijalni opseg Zemlje od 40.067 km znači da jedan stupanj geografske širine na ekvatoru iznosi približno 111,298 kilometara (tj. 40.067 km podijeljeno sa 360 stupnjeva). Svaki se stupanj dijeli na 60 minuta, a to znači da je jedna minuta tek malo više od 1,85 kilometara na Zemljinoj površini, dok se svaka minuta nadalje dijeli na 60 sekundi - tako da jedna sekunda odgovara udaljenosti od oko 30 m. Taj sustav mjerenja u sekundama nije nekakva suvremena konvencija nego naslijeđe znanstvenog razmišljanja, povezano s matematikom koja se temelji na "bazi 60", a potječe iz najdavnije prošlosti²². Nitko točno ne zna gdje je taj sustav nastao, kao ni kada²³. Izgleda, međutim, da se koristio pri geodetskim i astronomskim proračunima kod određivanja smještaja Velike piramide -jer se to zdanje nalazi jedva kilometar i pol južno od 30 paralele, gotovo točno na trećini udaljenosti između Sjevernog pola i ekvatora²⁴.

Malo je vjerojatno daje do odabira tog mjesta došlo slučajno. Nadalje, kako na udaljenosti od kilometar-dva sjeverno nema pogodnog mjesta za tako masivan kompleks, ne bi bilo preporučljivo zaključiti daje to malo odstupanje od tridesete uspored-nice uzrokovano pogreškom u mjerenju od strane graditelja piramida.

To odstupanje iznosi jednu kutnu minutu i devet sekundi-budući da se piramida nalazi točno na 29° 58' 51". Zanimljivo je, međutim, opažanje nekadašnjeg škotskog kraljevskog astronoma:

"Da je izvorni projektant želio da ljudi svojim tjelesnim, a ne mentalnim očima iz podnožja Velike piramide vide nebeski pol, na visini od 30 stupnjeva, morao bi u obzir uzeti i refrakciju atmosfere, a to bi zahtijevalo da zdanje stoji ne na širini od 30 stupnjeva, nego na 29 stupnjeva 58 sekundi i 22 sekunde"²⁵.

Drugim riječima, zdanje se nalazi na manje od pola minute sjeverno od astronomske širine 30, uz korekciju zbog atmosferske refrakcije. Svaka se eventualna "pogreška" tako svodi na manje od pola jedne šezdesetine stupnja-stoje s obzirom na ukupni opseg Zemlje doista "za dlaku".

Jednako opsjednutu brižnost za točnošću pronalazimo i u izjednačenosti stranica baze piramide:

48 Duljina zapadne strane: Duljina sjeverne strane: Duljina istočne strane: Duljina južne strane:

230,35653954 m 230,25053772 m 230,39053998 m 230,45353706 m²

Razlika između najduže i najkraće stranice tako je tek 20 cm - oko jedne desetine postotka - stoje poprilično nevjerovatan pothvat kada promislimo da mjerimo udaljenost od preko 23.000 centimetara posve pokrivenu tisućama divovskih vap-nenačkih blokova koji teže svaki po nekoliko tona.

Nema znakova da su drevni graditelji piramida na neki način bili zastrašeni zadaćom održavanja tako pedantnih mjerila simetrije u tako velikim razmjerima. Naprotiv, kao da su svjesno tražili dodatne tehničke izazove, spomenik su još opremili uglovima postavljenima pod gotovo savršenim pravim kutem. Od devedeset stupnjeva odstupaju tek nula stupnjeva, nula minuta i dvije sekunde na sjeverozapadnom uglu, O stupnjeva tri minute i dvije sekunde na sjeveroistočnome, O stupnjeva tri minute i 33 sekunde na jugoistočnome i O stupnjeva O minuta i 33 sekunde na jugozapadnome uglu²⁷.

A to, mora se priznati, nije tek točnost primjerena "atomskom satu" nego i Rolex, BMW, Mercedes Benz, Rolls-Royce i IBM građevinarstva u jednome.

čak ni to nije sve.

Razmjerno je poznato da su graditelji usmjerili piramidu prema glavnini stranama svijeta (sjeverna je strana okrenuta prema sjeveru, istočna prema istoku itd. itd.). Manje se, međutim, zna koliko je zastrašujuće precizna ta usmjerenost-pri čemu prosječno odstupanje od ispravnog smjera iznosi tek malko više od 3 minute (tj. oko 5 posto jednog jedinog stupnja)²⁸.

čemu takva pedantnost?

čemu takva strogoća?

Zašto bi čak i najveći megalomani među faraonima držali do toga je li njihova masivna "grobница" unutar granica od tri minute usmjerena prema sjeveru - čak i unutar cijelog stupnja? Promatrač golim okom praktički ne može uočiti takva odstupanja. Štoviše, većina nas ne bi bila u stanju uočiti odstupanje unutar cijela tri stupnja (180 minuta), a kamoli unutar 3 minute (neki ljudi imaju poteškoća i kada trebaju općenito pokazati gdje je približno sjever). Stoga se nužno nameće pitanje: čemu je služila sva ta nevjerojatna preciznost? Zašto su se graditelji opterećivali tolikim dodatnim tru-

i

49dom i poteškoćama kada plodovi njihovih dodatnih napora ionako neće biti vidljivi golim okom?

Zacijelo su, logična je pretpostavka, imali neki snažan motiv za stvaranje pravog čuda geodetskog umijeća.

I to je čudo još iznimnije zbog činjenice da nije izvedeno na savršeno ravnome terenu, kao što bi se očekivalo, nego uz veliki prirodni humak, ili uzvisinu, koja je ostala točno u sredini kompleksa na kojem se podizala Velika piramida. Po većini procjena visok 9,15 metara-poput dvoetažne kuće-i smješten točno u središtu iznad temeljnog područja (zauzima njegovih približno 70 posto), taj drevni humak vješto je uklopljen u donje dijelove sve višeg zdanja. Nema sumnje daje njegova nazočnost kroz stoljeća pridonosila legendarnoj stabilnosti građevine. Međutim, iznimno je teško shvatiti kako su drevni graditelji uspjeli postaviti pravokutnu bazu piramide u ranim i najvažnijim fazama, dok je humak stajao tako čvrsto na putu i smetao im (određivanje granica baze obično zahtijeva učestalo dijagonalno mjerenje između suprotnih kuteva)²⁹. S punim pouzdanjem možemo reći samo daje baza doista pravokutna i daje piramida doista postavljena točno prema glavnim osima našeg planeta, uz veliku pomnju i preciznost.

KOMORE I PROLAZI

Druga i treća piramida imaju razmjerno jednostavne unutarnje komore i sustave prolaza: - Druga jednu glavnu komoru neposredno ispod razine tla, smještenu u sredini, ispod vrha zdanja, dok Treća ima tri glavne komore, malo dublje urezane u podinske slojeve, ali i ovdje smještene, na sredini, ispod vrha piramide. Ulazi u obje piramide nalaze se na sjevernoj strani i načinjeni su u obliku tijesnih prolaza koji se spuštaju pod kutem od 26 stupnjeva, a onda postaju vodoravni i spajaju se s horizontalnim hodnicima ispod spomenika.

Za razliku od njih, unutarnja struktura Velike piramide bitno je složenija, uz kompleksan raspored prolaza i galerija - koji vode prema gore i prema dolje, ponovno pod nagibom od 26 stupnjeva - te s trima glavnim unutarnjim komorama. Od potonjih je samo jedna, "Podzemna komora" ispod razine tla. Druge dvije-takozvana "Kraljičina komora" i "Kraljeva komora"-nalaze se u samome srcu nadzemnog dijela zdanja i to podosta iznad tla.

50Moguća snpfena razina humka

Mogući izvorni obrisi humka

=4*

6. Presjek Velike piramide na kojem se vidi prirodni humak podinskog sloja za koji se zna daje ugrađen u donje dijelove piramide.

Obzor

Mikerin

Kefren

Jug

— ; — Keops

7. Unutarnji prolazi i hodnici u trima piramidama u Gizi.

Raspored tih unutarnjih elemenata najbolje se vidi na gornjim prikazima. Najvažniji od njih, od njega je viša samo Davisonova komora (a iznad nje nalaze se još samo četiri tzv. "komore za rasterećenje" u kojima se nalaze "oznake iz kamenoloma" koje smo već spominjali) pravokutna je prostorija od

crvenog granita, danas glasovita kao "Kraljeva komora". Kada je u nju, u 9. stoljeću naše ere, prvi ušao kalif Al Mamoun,

51Mjesto

Mamounovog nasilnog ulaska

Podzemna komora

8. Glavne unutarnje karakteristike Velike piramide. Ulaz sa sjeverne strane poznat kao "Mamounova rupa" nasilno su probili arapski istraživači u 9. stoljeću nove ere. U to su vrijeme vanjski površinski blokovi piramide još uvijek bili netaknuti, tako da su skrivali pravi ulaz. pokazalo se da unutra nema ni blaga ni zapisa, da u njoj nije čak ni kraljevo tijelo. Dugačka je 10,46 m, široka 5,23 m i visoka 5,82 m, a nalazi se oko 45,7 metara okomito iznad baze piramide. Mnogobrojne zagonetke vezane za nju odviše su poznate da bi ovdje iziskivale dodatno pojašnjavanje (usto, poprilično su detaljno opisane u našim ranijim radovima³⁰).

Kraljevu komoru s nižim razinama zdanja povezuje Velika galerija, jedno od "najslavnijih arhitektonskih djela očuvanih iz doba Stare države"³¹. Zakošena pod ku-tem od 26 stupnjeva, to je jedna fascinantna nadstvođena dvorana s izbojcima dugačka čak 46,63 metra i na razini poda široka 2,13 metara. Uzdignuti strop, 8,53 metra iznad posjetiteljeve glave, jedva se razabire pod električnom rasvjetom koja je piramidi pridodana u suvremeno doba.

Pri dnu velike galerije, jedan vodoravni prolaz, visok 1,15 metara i dugačak 38,70 metara, vodi izravno prema jugu, u "Kraljičinu komoru". Mamoun je i nju zatekao posve praznu. Riječ je o manjoj prostoriji od Kraljeve komore. Udaljenost od istočne do zapadne strane iznosi 5,75 m, a od sjeverne do južne 5,23 metra. Doseže visinu od 6,22 metra, strop ima zabate (dok je u Kraljevoj komori ravan), a neposredno južno

52Mjesto

Mamounovog nasilnog ulaska

Podzemna komora

8. Glavne unutarnje karakteristike Velike piramide. Ulaz sa sjeverne strane poznat kao "Mamounova rupa" nasilno su probili arapski istraživači u 9. stoljeću nove ere. U to su vrijeme vanjski površinski blokovi piramide još uvijek bili netaknuti, tako da su skrivali pravi ulaz. pokazalo se da unutra nema ni blaga ni zapisa, da u njoj nije čak ni kraljevo tijelo. Dugačka je 10,46 m, široka 5,23 m i visoka 5,82 m, a nalazi se oko 45,7 metara okomito iznad baze piramide. Mnogobrojne zagonetke vezane za nju odviše su poznate da bi ovdje iziskivale dodatno pojašnjavanje (usto, poprilično su detaljno opisane u našim ranijim radovima³⁰).

Kraljevu komoru s nižim razinama zdanja povezuje Velika galerija, jedno od "najslavnijih arhitektonskih djela očuvanih iz doba Stare države"³¹. Zakošena pod ku-tem od 26 stupnjeva, to je jedna fascinantna nadstvođena dvorana s izbojcima dugačka čak 46,63 metra i na razini poda široka 2,13 metara. Uzdignuti strop, 8,53 metra iznad posjetiteljeve glave, jedva se razabire pod električnom rasvjetom koja je piramidi pridodana u suvremeno doba.

Pri dnu velike galerije, jedan vodoravni prolaz, visok 1,15 metara i dugačak 38,70 metara, vodi izravno prema jugu, u "Kraljičinu komoru". Mamoun je i nju zatekao posve praznu. Riječ je o manjoj prostoriji od Kraljeve komore. Udaljenost od istočne do zapadne strane iznosi 5,75 m, a od sjeverne do južne 5,23 metra. Doseže visinu od 6,22 metra, strop ima zabate (dok je u Kraljevoj komori ravan), a neposredno južno

52Mjesto Mamounovpg ""*) nasilnog ulaska.

9. Prolazi, komore i okna u Velikoj piramidi

od središnje linije u istočnome se zidu nalazi velika niša s potpornim izbojcima, prostor čija funkcija nije poznata.

Na povratku vodoravnim prolazom do mjesta na kojem se spaja s najnižim dijelom Velike galerije, posjetitelj će, iza suvremene željezne rešetke, uočiti uzak i nimalo privlačan ulaz u "okomito okno" - gotovo okomiti tunel, nerijetko promjera manjeg od 90 cm, koji se na završetku spaja s "prolazom koji se spušta", gotovo 30 metara ispod razine tla. Kako su graditelji tunela, usred čvrstog kamena, bili u stanju tako točno doći do cilja, i dalje je velika zagonetka. Zagonetna je i prava funkcija svih tih neobičnih sustava međusobno povezanih "kanala" koji marljivo vode ovamo i onamo unutar zdanja, poput sklopova u nekom velikom stroju.

Iz Velike galerije vodi jedan drugi hodnik, strminom prema razini tla, i dalje pod kutem od 26 stupnjeva. Poznat je pod nazivom "prolaz koji se uspinje" (tako izgleda kada se čovjek nađe na ulazu u piramidu). Visok je 1,19 m, širok 1,04 m i ukupno dugačak tek malo manje od 40 metara. Kada izlazi iz piramide, posjetitelj je prisiljen u neugodno se pognutom položaju spuštati tim prolazom, do mjesta na kojem se spaja s "Ma-mounovom rupom" - tunelom koji su Arapi načinili za nasilnog ulaska u 9. stoljeću - na zapadnoj strani dvaju glomaznih "čepova", blokova od crvenog granita koji za-53krivaju mjesto spajanja s Prolazom koji se spušta. Na dnu tog 106 metara dugačkog prolaza, u koji je pristup zabranjen svima osim pravim egiptolozima (i onima koji su voljni podmititi sve frustriranije i demoraliziranije inspektore i ghafire zadužene za svakodnevno upravljanje Gizom) nalazi se nešto istinski iznimno - Podzemna komora koja je ugrađena u čvrstu podinsku stijenu više od 30 metara ispod površine platoa (i gotovo 180 metara ispod platforme na vrhu piramide).

UNUTARNJI PROSTOR

Pošto dobije pristup Prolazu koji se spušta, neustrašivi se posjetitelj njime najprije treba uspeti nekoliko metara u smjeru pravog ulaza u Piramidu. Taj ulaz, koji je danas pokriven željeznom rešetkom, nalazi se na sjevernoj strani piramide, devet redova iznad i 7,3 metra istočno od "Mamounove rupe" (kroz koju u piramidu danas ulaze svi posjetitelji).

Ovdje, na mjestu na kojem je u stropu Prolaza koji se spušta urezan ulaz u Prolaz koji se uspinje, moguće je promotriti donji dio nižeg od dvaju blokova od crvenog granita. I danas je jednako čvrsto zaglavljen na tome mjestu kao i kada su na njega u 9. stoljeću naišli Mamounovi kopači, te je lako shvatiti zašto ih je njegovo postojanje potaknulo na to da ga u kopanju zaobiđu, kroz mekši vapnenac, u potrazi za smjerom kojim će prijeći tu prepreku i doći do viših dijelova onoga što je iza njega, što god to bilo.

Moguće je da su graditelji piramide upravo "programirali" takvo ponašanje ranih istraživača.

Naposlijetku, ako vidiš daje velik komad granita postavljen kako bi zatvorio nešto što je očito prolaz koji vodi prema gore, čovjeka će već i sama njegova priroda u tom slučaju navesti na to da pokuša ući u taj prolaz-što su Mamounovi ljudi i učinili.

Više od tisuću godina kasnije, turisti i arheolozi i dalje prolaze putem koji su arapski istraživači utrli oko granitnih blokova na glavnoj osi jug-sjever sustava prolaza unutar piramide. I premda su razni ljudi izvodili razne kopačke zahvate u potrazi za novim prolazima (primjerice, u podovima i zidovima Kraljeve i Kraljičine komore), blokovi pri dnu Prolaza koji se uspinje kasnije više nisu dirani.

A to je i razumljiv previd ako je čovjek zadovoljan objašnjenjem da je jedina funkcija tih blokova bila zapriječiti Prolaz koji se uspinje u smjeru sjever-jug. Zašto, međutim, nitko nikada nije pokušao otkriti leži li nešto iza njihove istočne strane³²? Iako je jednako visok i širok kao Prolaz koji se uspinje, i tako ga posve ispunjava, svaki od

54blokova dugačak je oko 1,22 metra-i tako bez poteškoća dovoljno dugačak da sakrije ulaz u neki drugi, posve odvojeni sustav prolaza koji se pod pravim kutem odvajaju u smjeru istoka.

U Velikoj piramidi nedvojbeno ima mjesta za takav drugi sustav - i za još puno toga. Štoviše, prema nekim proračunima, u divovskom "unutarnjem prostoru" zdanja koje čini 240.694,5 kubičnih metara moglo bi se smjestiti 3700 pravih komora veličine postojeće Kraljeve komore³³.

STIJENE TAME I SJENA SMRTI

Pošto pregleda te blokove koji zapriječuju put, posjetitelj nailazi na dugački prolaz koji se spušta,* punih 106 metara silaska, najprije kroz kamene blokove, a potom i kroz po-dinsku stijenu. Sa svakim novim korakom sunčeve zrake koje prodiru kroz ulaz na sjeveru pokriven rešetkama postaju sve slabijima i čovjek stječe dojam da se poput ronioca spušta u mračne dubine crnog oceana.

Prolaz, za koji svi instinkti govore daje stvar iz daleke prošlosti, pretpovijesti, visok je 1,19 metara i širok 1,06 metara, te je moguće daje izvorno urezan u 9,14 metara visok stjenoviti humak koji se na tome mjestu nalazio stoljećima prije izgradnje piramide. čovjeka stoga nekako uznemiruje kada otkrije daje posve ravan, od vrha do dna, kao daje izgrađen u doba suvremenih strojeva. Prema Flindersu Petrieju, odstupanja u cijelom prolazu manja su od "0,64 cm na zidovima i 0,76 cm na stropu" . Osim toga, postoji jedan dio prolaza, dugačak 45,7 metara, u kojem "prosječno odstupanje od ravnine iznosi samo 0,05 cm, što je upravo nevjerojatno"³⁵.

Pognutih leđa, posjetitelj nastavlja tim dugačkim ravnim hodnikom koji se spušta izravno prema jugu, u podinski sloj stijena, pod sada već dobro poznatim kutem od 26 stupnjeva. Na sve većim dubinama,

teško je ne biti svjestan toga da su iznad vas nagomilane silne količine vapnenca, kao i zagušljivog, prašnjavog ustajalog mirisa podzemnog zraka-nalik na dah iz usta nekakvog kiklopa. Kada se zabrinuto osvrne prema ulazu, čovjek uočava daje svjetlo koje prodire u unutrašnjost sada već svedeno na nekakve sjajne zvijezdice visoko gore i daleko. I u toj je fazi normalno osjećati prve tragove straha, blagu tjeskobu zbog tako velike odvojenosti od vanjskoga svijeta.

Na zapadnoj strani prolaza, već u blizini dna, nalazi se niša, i ovdje pokrivena željeznom rešetkom, kojom se dolazi do okomitog okna, a njime do Velike galerije

55t1 f

10. Složeni unutarnji raspored u Velikoj piramidi. Moguće je da mnogi drugi prolazi i komore u tom divovskom spomeniku još nisu otkriveni.

i gornjih komora. Ubrzo zatim, kosina se spaja s ravnom površinom i taj niski vodoravni prolaz vodi 8,8 metara od sjevera prema jugu, što posjetitelj mora prijeći na sve četiri. Pred kraj tog prolaza, ponovno na zapadnoj strani, nalazi se još jedna niša, dugačka 1,82 i duboka 0,91 metar, grubo izrezana u podinskoj stijeni, a koja završava praznim, neobrađenim zidom. Potom, nakon još 1,2 metra puzanja, na visini od oko šezdeset centimetara od poda, vodoravni prolaz ulazi u Podzemnu komoru.

Kada ne bi bilo jedne jedine slabe žarulje postavljene u suvremeno doba, posjetitelj bi se sada našao u potpunoj tami. Svjetlo iz te žarulje nekako je zelenkasto, grobne nijanse, a otkriva upravo fantastičnu prostoriju, znatno veću od Kraljeve komore, koja po osi istok-zapad ima četrnaest metara, a od sjevera prema jugu 8,25, pri čemu maksimalna visina, međutim, iznosi samo 3,5 metara³⁶. Približno na sredini poda, na istočnoj strani, nalazi se ograda oko četvrtaste jame koja doseže dubinu od približno 3 metra, a iza toga, u južnome zidu, nalazi se i drugi vodoravni prolaz, kvadrat od 0,71 m, koji vodi izravno prema jugu, kroz podinsku stijenu, još 16,15 m i završava praznim zidom.

56Na desnoj strani čovjek uočava da se pod desne strane komore uzdiže do svojevrzne platforme u visini prsa. Ona je nepravilno izbrazdana, tako da četiri usporedne "peraje" vapnenca prolaze od istoka prema zapadu, gotovo dodiruju razmjerno ravni krov na nekim mjestima, dok na drugim mjestima razmak iznosi i do 1,82 metra.

Sve te neobične karakteristike zajednički stvaraju tešku, klaustrofobičnu atmosferu u sobi koja posjetitelja podsjeća na to koliko je duboko ušao pod zemlju, te na to kako bi ondje mogao ostati zakopan, bez mogućnosti izlaska, kada bi došlo do većeg urušavanja milijuna tona vapnenca koji mu se nalaze nad glavom.

VRLO ZANIMLJIVI NOVI MOMENTI

Stavove egiptologa u vezi s Podzemnom komorom moguće je sažeti na sljedeći način: 1) nije riječ o pretpovijesnom elementu; komora je izgrađena kada i Piramida (tj. oko 2500. g. pr. K.); 2) izvorno je trebala biti Keopsova grobnica; 3) faraon i njegovi graditelji naknadno su se predomislili, prestali raditi na njoj i pozornost usmjerili na glavni dio piramide-gdje su najprije izgradili Kraljičinu komoru (koju su, prema toj teoriji, kasnije također napustili) i onda na koncu Kraljevu komoru.

Ako su egiptolozi u pravu, tada je kopanje i uklanjanje više od 2000 tona pune stijene za prokopavanje Prolaza koji se spušta - kamena koji je najprije trebalo iskopati, a onda sa sve veće dubine iznositi na površinu kroz uski prolaz bez zraka, nagnut pod 26 stupnjeva - bilo uzaludno. Uzaludno bi bilo i izrezivanje same Podzemne komore, kao i jama i okana koja vode iz nje. Štoviše, cijeli bi pothvat, iz te perspektive, bio krajnje besmislen ako je na koncu, na dubini od više od trideset metara ispod platoa u Gizi, ostavljena nedovršena niska kripta neobrađenih zidova - prostorija koja "nalikuje na kamenolom"³⁸ - koja nikome ne bi koristila ni na koji način.

To je očito u suprotnosti sa zdravim razumom. Postoji, međutim, i alternativna teorija, koja u posljednja dva stoljeća potiče maštu niza istraživača. Prema tom scenariju, Podzemna je komora namjerno ostavljena nedovršenom kako bi lovce na blago zavela, kod njih stvorila dojam daje napuštena i tako ih uvjerila daje daljnje traženje ondje besmisleno-a to je poprilično učinkovit način na koji je obične uljeze moguće držati podalje od drugih šupljina ili skrivenih prolaza koji su s njom eventualno povezani.

Vođeni takvim sumnjama, talijanski istraživač Giovanni Battista Caviglia i britanski pustolov pukovnik Hovvard Vyse osjetili su potrebu da (između 1830. i

i

1

571 837.) izbuše rupe u dnu jame u središtu Podzemne komore. Izvornu dubinu od tri metra povećali

su za još deset metara (taj je dio sada velikim dijelom zapunjen).

U skorije vrijeme, francuski arheolog Andre Pochan skrenuo je pozornost na jedan neobičan odlomak iz pera grčkog povjesničara Herodota koji je Egipat posjetio u 5. stoljeću pr. K. i velik dio vremena proveo u razgovorima s tamošnjim svećenicima i drugim učenim ljudima. Herodot piše kako mu je posve nedvosmisleno rečeno da "na uzvisini na kojoj počivaju piramide postoje podzemne komore. . . Te je komore kralj Ke-ops Khufu uredio kao grobne komore za sebe, na svojevrsnom otočiću, dovodeći vodu kanalom iz Nila..."³⁹.

Pochan je izračunao da bi se, ako doista postoji ispod piramide, komora u koju ulazi voda iz Nila morala nalaziti na velikoj dubini - najmanje 27,5 metara ispod jame. Jednako tako, danski arhitekt Hubert Paulsen ustvrdio je na temelju geometrijskih proračuna da je najvjerojatnije mjesto na kojem bi se u Velikoj piramidi nalazila još neka komora upravo ispod te jame⁴⁰ - taj stav podržavaju i proračuni britanskog geometra Robina Cooka⁴¹.

Međutim, upravo je jedan francuski inženjer, profesor Jean Kerisel, najodlučnije krenuo u potragu za podzemnim komorama. Kao trenutačni predsjednik udruge France-Egypte, on je sa svojim suradnicima 12. listopada 1992. bio u jami kada je došlo do jakog potresa koji je razorio velike dijelove Kaira. To je iskustvo, izjavio je kasnije, istraživačima podarilo "nekoliko vrlo neugodnih trenutaka na kakvih 35 metara ispod platoa"⁴².

Nasreću, Podzemna se komora nije srušila i Kerisel i njegova ekipa uspjeli su dovršiti posao. A on je obuhvaćao dvije nedestruktivne tehnike: radar usmjeren prema dubini i mikrogravimetriju. Rezultati u samoj komori nisu dali niti jedan nedvosmisleni odgovor, ali su puno obećavali u vodoravnom prolazu koji je povezuje sa završetkom Prolaza koji se spušta. Prema Keriselovim riječima: "ispod poda prolaza otkrili smo nekakvu strukturu, a mogla bi biti riječ o hodniku koji se pruža u smjeru JJI-SSZ, dok mu je strop na visini do koje bi Prolaz koji se spušta došao daje produljen"⁴³.

Ni to nije bilo sve. Jedna druga vrlo očita anomalija, "veliki defekt", kako ga naziva Kerisel, "otkrivenje na zapadnoj strani prolaza, šest metara prije ulaza u komoru. Prema našim proračunima, ta anomalija odgovara okomitom oknu dubokom najmanje pet metara, presjeka 1,40 x 1,40 metara, vrlo blizu zapadnome zidu prolaza"⁴⁴.

Ukratko, Kerisel drži daje u blizini ulaznog puta u Podzemnu komoru otkrio nešto što izgleda kao posve zasebni sustav prolaza, a koji završava u jednom oko-58mitom oknu. Moguće je da su ga instrumenti zaveli na pogrešan zaključak ili da je jednostavno, kao što i sam priznaje, snimio tragove "velike količine vapnenca koji se raspao pod djelovanjem podzemne vode - drugim riječima duboku špilju". S druge strane, međutim, ako se pokaže daje taj "veliki defekt" djelo čovjekovih ruku, u stoje on gotovo uvjeren, to bi "moglo dovesti do vrlo zanimljivih novih momenata"⁴⁶.

LABIRINT

Trebalo bi biti očito da civilizacija koja može graditi do visine platforme na vrhu Velike piramide, koja može stvoriti divovske kamene statue duže od 73 metra i koja može na željeno mjesto, pri gradnji dolinskih i posmrtnih hramova, postavljati kamene blokove od 200 tona (pritom stvarati složene "slagalice" i na više od dvanaest metara iznad tla) ne bi trebala imati nepremostivih prepreka kada gradi prema dolje. Naprotiv, takva bi civilizacija mogla, da je željela, stvoriti nevjerojatno velike podzemne komplekse, međusobno povezane pravim labirintima tunela.

Stoga ne možemo isključiti mogućnost daje Podzemna komora ispod Velike piramide možda samo jedna od mnogih takvih duboko ukopanih prostorija. I doista, kao što će se čitatelji prisjetiti, seizmološka istraživanja koja je početkom 90-ih godina 20. stoljeća u Gizi proveo američki geofizičar Thomas Dobecki pokazala su postojanje velike i, kako se čini, čovjekovom rukom stvorene podzemne komore u podinskome sloju ispod Sfinge. U konačnici bi samo daljnja iskopavanja i istraživanja mogla dodatno rasvijetliti ta pitanja. U međuvremenu, međutim, u svim dijelovima nekropole pronađeni su mnogobrojni dokazi koji ukazuju na činjenicu daje stvaranje ambicioznih u kamenu isklesanih struktura - i iznad i ispod zemlje - doista bio dio uobičajenog repertoara graditelja piramida. Oni su, k tome, često voljeli kombinirati elemente urezane u stijenu i elemente izgrađene iznad tla - kao u slučaju grobnice Khent-Khawes, navodne Mi-kerinove kraljice, koja se sastoji od prirodnog izbojka isklesanog u obliku piramide na kojoj se nalazi neobičan hram u obliku sarkofaga.

Na spektakularniju i uočljiviju mješavinu uklesanih i izgrađenih elemenata nailazimo kod Kefrenove

piramide. Ona se nalazi na umjetno poravnatoj platformi od 12 jutara fizički izrezanoj iz platoa - koji se na tome mjestu od sjeverozapada strmo spušta prema jugoistoku (tj. viši je na zapadu, niži na istoku). Stoga su sjeverna i zapadna strana piramide okružene jarkom koji se s visine od šest metara kod sjeverozapadnog ugla spušta do visine od oko tri metra kod jugozapadnog ugla - i do nule na sjeveroisto-

59

*čnom i jugoistočnom uglu. Donji redovi same piramide na sjevernoj su i zapadnoj strani oblikovani od središnje podinske uzvisine koju su graditelji ostavili nakon iskopavanja jarka. Međutim, na istočnoj i južnoj strani, plato se spušta ispod razine određene za bazu piramide. Graditelji su taj problem riješili tako što su na to mjesto prenijeli tisuće divovskih blokova za popunjavanje - svaki od njih u prosjeku je težak oko 100 tona - kako bi stvorili stabilni horizontalni temelj. Potom su položili prvih nekoliko redova zdanja na istočnoj i južnoj strani, služeći se jednako nespretnim megalitima. Nakon toga prešli su na manje blokove, tako da između dvaju načina gradnje postoji jasno vidljiva granica. Poput nekih karakteristika na Sfingi i dolinskim hramovima o kojima smo već govorili, ta demarkacija odaje dojam ne samo o različitim tehnikama gradnje, nego i o dvama izričito različitim/azawa gradnje između kojih je proteklo nepoznato vremensko razdoblje.

ZAGONETNA OKNA

Nekropola u Gizi ima još samo jednu anomaliju koju dosada nismo spomenuli, ali s kojom ćemo zaključiti ovo poglavlje, jer nas ona dovodi do sljedeće faze u našem istraživanju. Taj je karakteristika ograničena samo na Veliku piramidu i jedinstvena je u graditeljstvu drevnog Egipta. Riječ je o četiri uska okna-koje egiptolozi najčešće opisuju kao "ventilacijske kanale" - od kojih jedan vodi od sjevernog, drugi od južnog zida Kraljeve komore, treći od sjevernog, a četvrti od južnog zida Kraljičine komore. Četiri okna imaju prosječan presjek 23 x 22 cm, dok im duljina varira od oko 24 metra (sjeverno okno Kraljičine komore) do oko 65 metara (sjeverno okno Kraljeve komore). Sva stoje pod kutem u odnosu na horizontalnu površinu piramide, a nagib varira od 32 stupnja i 30 minuta (sjeverno okno Kraljeve komore) do 45 stupnjeva i 15 minuta (južno okno Kraljeve komore). Okna su građena korak po korak, s podizanjem piramide (tj. nisu bušena kroz zidove kako su neki pretpostavljali) i otkrivaju uporabu vrlo složenih i profinjenih graditeljskih i geodetskih tehnika.

Prema nekim teorijama, razlog za taj kosi položaj bio je pokušaj pronalaženja "najkraćeg puta" koji bi vodio izvan piramide, a to bi trebalo značiti da su starodrevni graditelji željeli "štedjeti" na trudu i vremenu. Međutim, takva geometrijska logika u velikoj je suprotnosti s graditeljskom logikom - razlog je jednostavan: izgradnja kosih okana ne bi nimalo štedjela ni trud ni vrijeme. Naprotiv: nitko od inženjera i građevinara ne bi se nikako složio da je "najkraći put" u ovom slučaju i najbolji -

60Jug

Sjever

"Komore za rasterećenje"

11. Kraljeva i Kraljičina komora i četiri okna. Obratite pozornost na to da okna Kraljičine komore nisu izvorno probijena kroz komoru, nego su završavala na nekoliko centimetara od unutarnjih zidova. Okna je 1872. otvorio britanski inženjer Waynman Dixon.

iako bi tako moglo izgledati svima koji problem promatraju samo s geometrijskog stajališta. Kao stoje egipatski arhitekt Alexander Badawy prvi primijetio šezdesetih godina 20. stoljeća, istina je da bi izgradnja kosih okana umjesto običnih vodoravnih kanala koji vode izvan piramide izazvala brojne poteškoće - osobito kada se u obzir uzme visok stupanj preciznosti i nepopustljive dosljednosti tih nagiba .

Postavljanje kosih umjesto vodoravnih okana za sobom povlači pet teških operacija. Kao prvo, potrebno je pripremiti bazu otvora; a to zahtijeva oblikovanje specijalnih blokova čije će gornje strane biti zakošene i služiti kao "pod" okana. Kao drugo, treba pripremiti još specijalnih blokova s unutarnjim stranama u obliku slova U koji će činiti profil, tj. "zidove" i "stropove" okana. Kao treće, dodatne posebne blokove treba izrezati tako da imaju zakošenu donju stranu, kako bi pokrili strane okana. Kao četvrto,

61Kosi krov

Kraljičina komora

12. Prikaz Kraljičine komore i njezinih okana.

gornje strane okana treba pokriti drugim specijalnim blokovima sa zakošenim donjim stranama. Kao peto, glavne redove blokova u piramidi treba uskladiti s tim specijalnim elementima po cijeloj dužini okana.

Ako je ventilacija bila stvarni cilj, tada valja postaviti sljedeće pitanje: zašto se odlučiti za takve komplikacije i poteškoće kada je zrak do komora bilo moguće dovesti na neusporedivo jednostavniji način? S graditeljskog stajališta očito bi rješenje bilo ostavljanje spojeva među blokovima otvorenima - recimo na razmaku od 20 cm - vodoravno od vrha svake komore sve do vanjskog dijela piramide. U tom slučaju ne bi trebalo rezati specijalne blokove, a ne bi bilo potrebe ni za mukotrpnim usklađivanjem i izravnavanjem.

Drugim riječima, "najkraći put" ni slučajno nije najbolji za praktične svrhe ventiliranja. Usto, trebalo bi biti očito i da graditelji piramida nije zanimala štednja vremena i energije - inače i ne bi bili toliko skloni tako divovskim spomenicima od više milijuna tona. Iz toga slijedi kako baš i nije vjerojatno da ćemo biti nagrađeni u traženju objašnjenja za precizan smjer sjever-jug tih strmih okana budemo li se držali okvira štednje vremena i energije na temelju zgodnih geometrijskih prikaza.

Sve sumnje po tom pitanju rješava pomno proučavanje okana Kraljičine komore. Za razliku od okana u Kraljevoj komori, okna u Kraljičinoj komori a) ne izlaze

62 Zid komore

13. Zid i početak okna u Kraljičinoj komori.

iz piramide i b) u izvornom obliku nisu probijala vapnenačke zidove komore. Umjesto toga, graditelji su u posljednjem bloku na početku svakog od okana ostavili posljednjih 12 centimetara kamena - tako da su okna bila nevidljiva i nedostupna svakom slučajnom uljezu. Uz pomoć čeličnog dlijeta na koncu ih je 1872. otkrio britanski inženjer Waynman Dixon, mason čiju su maštu potaknula okna u Kraljevoj komori i koji je odlučio slične elemente potražiti i u Kraljičinoj komori.

U daljnjim poglavljima razmatrat ćemo implikacije Dixonovog otkrića iz 1872. i iznijeti nova opažanja. Ovdje, međutim, želimo samo naglasiti nešto stoje očito: okna koja su u izvornom obliku bila zatvorena na oba kraja nikako se nisu mogla koristiti za ventilaciju, niti im je to mogla biti planirana svrha. Stoga su morala imati neku višu funkciju - svrhu koju su graditelji smatrali dostojnom tog silnog truda, vještine i pozornosti koje su im posvetili.

Kao što ćemo vidjeti, taj "viši cilj" danas je moguće pouzdano odrediti. Otvor u komori

14. Građevinske pojedinosti okana u Velikoj piramidi. Najmanje četiri vrste blokova (A, B, C i D), i to po čitavoj dužini okana, bile su potrebne za uspješno dovršenje tih zagonetnih dijelova piramide. Poteškoće s kojima su se suočavali graditelji zasigurno su bile neizmerno velike. Teoriju daje glavna svrha tih otvora bilo ventiliranje opovrgavaju činjenice da su u Kraljičinoj komori otvori u izvornom obliku bili zatvoreni na oba kraja, te složenost konstrukcije - što nikako ne bi bilo nužno da je jedini cilj bilo dovođenje svježeg zraka.

644. poglavlje

Zvijezde i vrijeme

"Raznovrsni vidljivi pokreti nebeskih tijela koji su posljedica Zemljine rotacije i revolucije, te posljedice precesije, Egipćanima su bili poznati... Oni su pomno proučavali što se vidjelo na nebu, a spoznaje su spajali na najprikladniji način, povezujući ih sa svojim neobičnim zamišljanjima i sustavima štovanja..." J. Norman Lockyer, Osvit astronomije, 1894.

Izrada u svitanje stoji između Sfinginih šapa i dok mu sunce na izlasku obasjava lice, l\čovjek osjeća strahopoštovanje i uviđa koliko je malen. Kolosalna statua izgleda prastaro - staro poput samog vremena. A, kao što smo vidjeli u 2. poglavlju, sve više geoloških dokaza upućuje na činjenicu daje odista prastara-puno starija od 4500 godina, koliko joj daju egiptolozi. Moguće je čak daje nastala još u Ledeno doba, kada, prema našim spoznajama, nije postojala civilizacija koja bi bila u stanju stvoriti nešto takvo.

Takve su teorije, dakako, kontroverzne i izazivaju žestoke reakcije. Nadalje, što bi sada već trebalo biti očito, geologija nam ne može ponuditi preciznu kronologiju, a osobito je ograničavaju naše današnje spoznaje o paleoklimatologiji. U najboljem slučaju, isključivo na temelju tragova erozije, zapravo možemo reći da se čini kako je isklesana puno ranije nego što smatraju egiptolozi, ali daje mogla nastati bilo kada u razdoblju između 15.000. g. pr. K. i 5000. g. pr. K.

Postoji, međutim, još jedna znanost koja bi, uz ispunjenje jednog ključnog preduvjeta, mogla puno

preciznije odrediti vrijeme nastanka-unutar nekoliko desetljeća -drevnih kamenih spomenika bez datuma. Riječ je o arheoastronomiji. A ta pret-

651
Linija meridijana

75. Na geografskoj širini na kojoj se nalazi Giza sunce za ljetnog solsticija izlazi 28 stupnjeva sjeverno od istoka, za zimskog solsticija 28 stupnjeva južno od istoka, dok za ekvinocija izlazi točno na istoku. Velika Sfinga astronomski je spomenik okrenut točno prema istoku i tako služi kao vrhunska oznaka ili "putokaz" koji pokazuje ekvinocij.

postavka o kojoj ovisi njezino uspješno funkcioniranje kaže da su spomenike o kojima je riječ njihovi graditelji usmjerili točno prema zvijezdama ili mjestu izlaska sunca.

Velika Sfinga ispunjava taj preduvjet. Leži točno na osi istok-zapad nekropole u Gizi, strpljivo i vječno zagledana točno prema istoku. Ona je stoga vrhunski "pokazivač ekvinocija". Oči su joj usmjerene točno prema mjestu na kojem se sunce diže za proljetnog ekvinocija.

Kako bismo malo pojasnili stvari: astronomi govore o četirima "glavnim događajima" u godini: ljetnom solsticiju (suncostaju) - najduljem danu na sjevernoj polutki - kada je Sjeverni pol najizravnije okrenut prema suncu, zimskom solsticiju (suncostaju), najkraćem danu, kada je pol najizravnije usmjeren od sunca, te proljetnom i jesenskom ekvinociju (ravnodnevnicu), kada je Zemlja položena prema suncu i kada noć i dan traju jednako.

Za ljetnog solsticija na geografskoj širini Gize, sunce izlazi oko 28 stupnjeva sjeverno od istoka. U vrijeme zimskog solsticija izlazi oko 28 stupnjeva južno od istoka. Za razliku od toga, glavna je odlika ekvinocij (ovdje i na svim drugim mjestima na svijetu) da sunce tada uvijek izlazi točno na istoku i tako služi kao točan geodetski pokazatelj jedne od glavnih strana svijeta.

I upravo je prema toj referentnoj točki, uz najveću moguću preciznost, usmjeren Sfingin pogled - ne slučajno, nego planski, u sklopu divovskog, drevnog astronomskog plana fantastične točnosti i inteligencije.

OPSERVATORIJ

Prije više tisuća godina, pod vedrini nebom jednog mlađeg svijeta, plato u Gizi zacijelo je bio vrhunski opservatorij. S uzvisine osamsto metara zapadno od Sfinge, na kojoj stoje tri glavne piramide, zasigurno se pružao besprijekoran pogled 360 stupnjeva uokolo, do silno velikog kružnog obzora-prizor koji upravo poziva čovjeka da promatra mjesta na kojem sunce izlazi i zalazi tijekom godine, ali i mjesta na kojima izlaze i zalaze zvijezde. Sigurno je, nadalje, da se, bez obzira na ostale funkcije, nekropola koristila i za praktično i precizno promatranje nebeskih tijela u obliku srodnom načinu koji su pomorci razvili kako bi na otvorenome moru točno odredili položaj broda. Poput sposobnosti održavanja točno zadanog smjera, fantastičnu točnost kojom su glavni spomenici u Gizi okrenuti točno prema sjeveru, jugu, istoku i zapadu nije mogla ostvariti nijedna druga znanost¹.

Pojedinosti o tom rasporedu već su iznijete u 3. poglavlju. Stoga je ovdje dovoljno podsjetiti da se Velika piramida nalazi na Zemljinoj površini točno na trećini udaljenosti između Sjevernog pola i ekvatora (tj. na 30 stupnjeva geografske širine) te daje njezina meridijanska os (sjever-jug) unutar tri šezdesetine jednog jedinog stupnja usklađena sa stvarnim smjerom sjever-jug. Izgleda malo, ali je zapravo vrlo značajno daje taj položaj točniji od položaja Zgrade meridijana, u sklopu Opservatorija u londonskom Greenwichu-koji je od svog meridijana udaljen za devet šezdesetina stupnja. Po našem mišljenju, takva je preciznost "činjenica" o kojoj arheolozi i egiptolozi nisu nikada ozbiljno razmišljali, tj. činjenica koja govori da su Veliku piramidu, osobito s obzirom na to da zauzima 13 jutara i ima masu od šest milijuna tona, mogli postaviti jedino vrhunski astronomi.

Uvjereni smo da taj "astronomski faktor" zaslužuje veću ulogu nego što su mu je dosada dodijeljivali egiptolozi. Nadalje, zahvaljujući nedavnoj pojavi sofisticiranih kompjutorskih programa za praćenje položaja zvijezda, u stanju smo simulirati nebo

671

Zenit u podne

Mjesto zalaska

16. Sunčeva putanja za ljetnog solsticija, pri čemu najvišu točku (zenit) doseže na prijelasku

meridijana.

Zenit u podne

2 Mjesto zalaska

17. Sunčeva putanja za ekvinocija

68

Meridijan

mIjesto zalaska

18. Sunčeva putanja za zimskog solsticija

nad Gizom u svim razdobljima u posljednjih 30.000 godina i tako ponovno stvoriti nebesko okruženje pod kojim su radili graditelji piramida.

Dok stojimo pod tim drevnim nebom, pod koje nas je doveo mikročip, pokazao nam kozmičke tajne promjene položaja zvijezda, određene karakteristike ključnih spomenika-karakteristike koje s čisto arheološkog ili egiptološkog stajališta nisu nimalo važne - počinju poprimati neobično značenje.

CILJANJE PREMA ZVIJEZDAMA

Počnimo od ona četiri zagonetna okna koja vode iz Kraljeve i Kraljičine komore Velike piramide, a čije smo graditeljske aspekte razmatrali u prethodnom poglavlju. Kao što smo vidjeli, dva su okna usmjerena točno prema sjeveru, a dva besprijekorno prema jugu. Na različitim visinama tako "ciljaju" prema onome što astronomi nazivaju "meridijanom" - zamišljenoj liniji koja "dijeli nebo", a najbolje ju je zamisliti kao luk koji povezuje južni i sjeverni pol i prolazi točno iznad promatračeve glave. Upravo kada prelaze tu zamišljenu liniju ("prijelaz meridijana") zvijezde (također i sunce, mjesec i planeti) dosežu "zenit" ili "kulminiraju" - odnosno, dosežu najveću visinu iznad obzora.

Velika piramida ima brojne karakteristike zbog kojih uopće nema sumnje da su njezini graditelji pomno pazili na zvijezde i pratili njihov prijelazak meridijana. Po-

69r

19. Obzor u Gizi i meridijan Velike piramide

Zenit Orionova

.....^3* Pojasa

"*"" /\2500. g. pr. K.

20. Zenit (mjesto prijelaska meridijana) Orionovog pojasa oko 2500. g. pr. K. U tom razdoblju zvijezde iz pojasa prelazile su meridijan na visini od 45 stupnjeva, a prema njima je bilo usmjereno južno okno Kraljeve komore.

70Zenit Ozirisa-Oriona

21. Kod drevnih Egipćana zvijezde Orion, a osobito njegove tri zvijezde upojasu, bile su snažno povezane s Ozirisom, bogom uskrснуća i ponovnog rođenja.

četak izvornog ulaznog hodnika, primjerice, usmjerenje prema meridijanu precizno poput kakvog topničkog oružja. I svi unutarnji prolazi vode savršeno u smjeru sjever-jug, tako da je cijelo zdanje, kao što su primijetili mnogi astronomi, očiti "meridijanski instrument"³. O tome, međutim, najbolje govori profinjena točnost položaja četiriju okana. Prema nedavnim je istraživanjima utvrđeno daje, bez tračka sumnje, oko 2500. g. pr. K. - u razdoblju koje egiptolozi smatraju "razdobljem piramida" - svaki od tih otvora bio usmjeren točno prema određenoj zvijezdi kada bi se našla u zenitu:

Iz Kraljičine komore, sjeverno okno nagnuto je pod 39 stupnjeva i bilo je usmjereno prema zvijezdi Kochab (Beta Ursa Minor) u zvijezdu Mali medvjed - zvijezdi koju su ljudi u tom dobu povezivali s "kozmičkim obnavljanjem" i besmrtnošću duše. Južno okno, s druge strane, koje je nagnuto pod 39 stupnjeva i 30 minuta, bilo je usmjereno prema blistavoj zvijezdi Sirius (Alpha Canis Major) u zvijezdu Velikog psa. Tu su zvijezdu ljudi tada povezivali s božicom Izidora, kozmičkom majkom egipatskih kraljeva .

Iz Kraljeve komore, sjeverno je okno nagnuto pod 32 stupnja i 28 minuta i bilo je usmjereno prema drevnoj Sjevernjaci, Thubanu (Alpha Draconis) u zvijezdu Zmaja - koju su faraoni povezivali s pojmovima "kozmičke trudnoće i čuvanja ploda". Južno okno, koje je nagnuto pod 45 stupnjeva i 14 minuta, bilo je usmjereno prema ^/ Nitaku (Alnitaku) -

71Beta Ursa Minor

Zeta orionis /?

Velika piramidaj^--

22. Usmjerenost četiriju okana Velike piramide oko 2500. g. pr. K.

Zeta Orionis), najsjajnijoj (i najnižoj) od triju zvijezda u Orionovom pojasu - koju su drevni Egipćani povezivali s Ozirisom, uzvišenim bogom uskrснуća i ponovnog rođenja, legendarnim božanstvom koje je u dolinu Nila donijelo civilizaciju u jednom davnom razdoblju koje su zvali Zep Tepi, "prvo vrijeme"

Budući da uz pomoć suvremenih računala možemo rekonstruirati drevno nebo iznad Gize, možemo pokazati i točnu usklađenost četiriju okana s četirima zvijezdama oko 2500. g. pr. K. Ista nam računala pokazuju i da su ta poklapanja bila rijetka i prolazna, da su vrijedila samo stotinjak godina, a onda su već stalne i postupne promjene utjecale na visine zvijezda, s vremenom promijenile položaj na kojem zvijezde prelaze meridijan.

Ta pojava, posljedica polaganog i veličanstvenog naginjanja Zemljine osi, stručno se naziva precesijom. Unutar ciklusa od 25.920 godina omogućuje da beskrajno produljeni sjeverni pol osi oko koje se okreće naš planet na nebu opiše veliki krug. Glavne astronomske posljedice tog kretanja jesu:

1. jednako spora i veličanstvena promjena nebeskog sjevernog pola - koji se ponekad poklapa sa "Sjevernjačom" (a katkada s praznim prostorom) dok kruži svojim ciklusom od 25.920 godina;
2. promjene visine zvijezda iznad obzora kada prelaze promatračev meridijan, bez obzira na širinu;
723. promjene zvijezda koje čine pozadinu na kojoj izlazi sunce, u zoru za proljetnog ekvinocija (prirodno, precesija mijenja i zvijezda koja obilježavaju jesenski ekvinocij - također zimski i ljetni solsticij).

Brzina precesijske promjene jest stalna i predvidiva kod svakog od tih ključnih astronomskih djelovanja, te ju je moguće računati i u prošlosti i u budućnosti, za cijelo zvjezdano polje. To, primjerice, znači da bismo, kada bismo promatrali određenu sjajnu zvijezdu - recimo Al Nitak u Orionovom pojasu - s bilo kojeg mjesta danas, te kada bismo zabilježili visinu i meridijan, a pod uvjetom da pronađemo takav podatak iz daleke prošlosti, otprije nekoliko tisuća godina, i shvatimo ga, zahvaljujući tome mogli odrediti razdoblje kada je obavljeno to prvo promatranje.

Istu logiku možemo primijeniti i kod četiriju meridijanskih okana koja vode iz Kraljeve i Kraljičine komore. Njihova usmjerenost 2500 g. pr. K. -prema četirima zvijezdama koje su imale obrednu važnost unutar "Ozirisova kruga vjerovanja" - nikako nije mogla biti slučajna. Naprotiv, očito je da se suočavamo s plodom svjesnog i pomnog planiranja. A zbog toga je, pak, jednako očito da je Velika piramida morala biti snažno povezana s razdobljem od 2500 g. pr. K. - to je približno vrijeme kada egip-tolozi i arheolozi i drže daje izgrađena.

Ukratko, četiri zvjezdana okna služe kao precizni elementi za određivanje vremena, prema kojima bismo, barem teoretski, trebali biti u stanju jednom i zauvijek potvrditi vrijeme nastanka posljednjeg očuvanog čuda drevnog svijeta. A to bi bilo vrlo poželjno jer, u nedostatku drugih objektivnih načina datiranja takvog spomenika, i dalje postoje suprotstavljena mišljenja o njegovoj točnoj starosti.

Međutim, arheoastro-nomska slika poprilično je složenija od onoga kako izgleda na prvi pogled.

OZIRISOVI PRATITELJI

Poteškoće potječu iz snažne korelacije, prvi put pokazane u Orionovoj zagonetki, između triju zvijezda u Orionovom pojasu i rasporeda triju piramida u Gizi. Pogled odozgo pokazuje da se velika piramida i Druga piramida nalaze na dijagonali koja se proteže 45 stupnjeva južno i zapadno od istočne strane Velike piramide. Međutim, treća je piramida ponešto odmaknuta prema istoku od te linije. Takav raspored oponaša dio neba na kojem se tri zvijezde Orionova pojasa također raspoređuju uz "nepravilnu" dijagonalu. Prve dvije zvijezde (AlNitakiAlNilam) poklapaju se na izravnoj liniji, kao Velika i Druga

73piramida, dok je treća zvijezda (Mintaka) ponešto odmaknuta na istok u odnosu na os koju čine prve dvije .

Ta vizualna korelacija, kada je jednom primijetite, očita je i iznimna sama po sebi. Dodatne potvrde njezinog simboličkog značenja, međutim, nudi Mliječna staza, koju su drevni Egipćani smatrali svojevrsnim "nebeskim Nilom" i koja se u starim pogrebnim tekstovima spominje kao "vijugavi vodeni put"⁷. Na nebeskom svodu zvijezde Orionova pojasa leže zapadno od Mliječne staze, kao da stoje na njezinoj obali; na tlu piramide

o

stoje iznad zapadne obale Nila .

Kada promatramo tu simetričnost, i tako kompleksne obrasce međuovisnih i sinkroniziranih graditeljskih i vjerskih zamisli, teško je otići se zaključku da piramide u Gizi predstavljaju uspješan pokušaj podizanja Orionova pojasa na Zemlji. Sve to ima još više smisla kada se sjetimo čvrste povezanosti zvijezda Orion s bogom Ozirisom.

Ali s obzirom na promjene koje izaziva pojava precesije, moramo se upitati i: "Orionov pojas, ali kada?", "Orionov pojas, ali u kojem razdoblju?".

SAVRŠENO POKLAPANJE

Na temelju onih okana, vidjeli smo kako je Velika piramida "savršeno usklađena" s Ori-onovim pojasom 2500 g. pr. K. (jer je u tom razdoblju južno okno Kraljeve komore bilo usmjereno točno prema mjestu na kojem Al Nitak, nebeski pandan Velikoj piramidi, prelazi meridijan). Međutim, zatražimo li od računala koje izračunava precesiju da rekonstruira drevno nebo nad Gizom, te usmjerimo pozornost na obrazac koji 2500 g. pr. K. na tlu čine sve tri piramide, simuliramo noćni prolazak pojasa svodom nebeske po-lukugle i zaustavimo ga u trenutku kada Al Nitak prelazi meridijan (45 stupnjeva iznad južnog obzora, gdje se prema njemu otvara okno iz Kraljeve komore), postaje očito da nešto nije posve u redu.

Prema očekivanjima, u toj bismo fazi trebali ugledati savršeno poklapanje meridijan. Umjesto toga, primjećujemo da se glavna os triju zvijezda i Mliječne staze nalazi izrazito postrani u relativnom odnosu prema glavnoj osi triju piramida i Nila. Piramide i Nil, dakako, ne mogu se micati. Da bi se dobilo "idealno" poklapanje neba i Zemlje, dakle, potrebno je nekako "zarotirati" nebo u smjeru suprotnom od smjera kojim se kreću kazaljke na satu.

7423. Orionov pojas prelazi meridijan Velike piramide 2500 g. pr. K. zvijezdom Al Nitak, nebeskim pandanom Velikoj piramidi, savršeno usklađenom s otvorom južnog okna u Kraljevoj komori, pod kutem od 45 stupnjeva. Međutim, uočiti ćete kako zvijezde pojasa i Mliječna staza izgledaju neusklađeno i izokrenuto u odnosu na tlocrt triju piramida i Nila. Prikazi neba i tla, dakako, slični su, ali postoji dojam da prikaz neba nekako mora biti "okrenut" u smjeru suprotnom kretanju kazaljke na satu kako bi došlo do potpunog poklapanja. A to je moguće postići samo vraćanjem unatrag kroz vrijeme -promatranjem neba u Gizi u jednom neusporedivo ranijem razdoblju...

752[^]. Savršeno poklapanje rasporeda na nebu i zemlji postiže se 10.500 g. pr. K., kada raspored Mliječne staze i triju zvijezda Orionova pojasa u trenutku prijelaska meridijana točno odgovara toku Nila i rasporedu triju velikih piramida na Zemlji.

76Divovski kozmički motor naginjanja Zemljine osi pruža nam mehanizam kojim je to moguće izvesti: računalu trebamo samo dati upute da prati precesijom izazvane pokrete zvijezda u prošlosti.

Pritom, tisućljeće po tisućljeće, primjećujemo da se orijentacija Orionovog pojasa u zenitu polagano okreće u smjeru suprotnom od kazaljke na satu i tako sve više približava našem željenom poklapanju nebeskog i zemaljskog meridijana. Međutim, tek 10.500 g. pr. K. - 8000 godina prije "Razdoblja piramida" - konačno dolazi do savršenog poklapanja u kojem Nil odražava Mliječnu stazu, a tri piramide zvijezde pojasa koje su identično raspoređene u odnosu na meridijan .

ZVIJEZDE NA IZLASKU

Jedna karakteristika tog poklapanja iz 10.500 g. pr. K. odlučno ukazuje na to da nije riječ o slučajnoj podudarnosti. Obrazac zabilježen monumentalnom arhitekturom u obliku piramida obilježava jedan vrlo važan trenutak unutar precesijskog ciklusa od 25.920 godina triju zvijezda Orionova pojasa - trenutak koji graditelji piramida vjerojatno nisu odabrali nasumično.

Istok

Zapad

25. Oponašanjem rasporeda Orionova pojasa 10.500. g. pr. K., tri velike piramide u Gizi označavaju vrlo važan trenutak u precesijskom ciklusu tih zvijezda koji traje 26.000 godina - najnižu točku njihovog kretanja gore-dolje meridijanom, kada su (gledano s geografske širine

Gize) dosegnule visinu od 9 stupnjeva i dvadeset minuta iznad obzora (C). 2500. g. pr. K. kulminirale su na visini od 45 stupnjeva (B). U naše vrijeme, 2000. godine (A) približavaju se najvišoj visini koju će dosegnuti u precesijskom ciklusu - visini od 58 stupnjeva i 06 minuta iznad obzora na mjestu prijelaska meridijana.

2000. n. e.

2500. g. pr. K.

10.500. g. pr. K.

26. Crtež precesijskog ciklusa Orionova pojasa kako se pomiče gore-dolje meridianom.

Raspored zvijezda 10.500 g. pr. K. početak je ciklusa ili "Prvo vrijeme". Upravo je taj obrazac reproduciran na tlu uz pomoć triju velikih piramida u Gizi.

78 Putanja 2000. n. e.

Putanja 2500. g. pr. K.

Putanja 10.500. g. pr. K.

27. Točke izlaska i putanja Orionova pojasa (A) 2000. n. e., (B) 2500. g. pr. K.

i (C) 10.500 g. pr. K.

Kako bismo stekli jasnu sliku o tome, pogledat ćemo kompjutorsku simulaciju neba iznad Gize u naše vrijeme, dakle oko 2000. godine. Kada u svitanje gledamo točno prema jugu, uočiti ćemo da Al Nitak prelazi meridian na visini od 58 stupnjeva i 06 minuta iznad obzora. A to je, slučajno, manje od osam minuta od najveće visine do koje će ta zvijezda uopće doći u svom precesijskom ciklusu, visine od 58 stupnjeva i 14 minuta (tu visinu dosegne oko 2500. godine nove ere)¹⁰.

Simulacijom se sada vratimo u prošlost i prikazimo nebo kakvo bismo vidjeli da smo na istome mjestu stajali 10.500 g. pr. K. - tj. prije tek malo manje od 13.000 godina, ili prije pola precesijskog ciklusa. U to davno doba uviđamo da Al Nitak meridian prelazi na visini od samo 9 stupnjeva i 20 minuta iznad obzora¹¹.

Ni u jednoj fazi neće se spustiti niže: razdoblje od 1.500 g. pr. K. označava nadir precesijom izazvanog kretanja te zvijezde gore-dolje meridianom (jednako kao što godine 2500. u novoj eri doseže zenit).

Poput ručice koja se polagano pomiče u uskom okomitom prerezu, zvijezdi treba 12.960 godina kako bi od vrha došla do najniže točke, a zatim još 12.960 godina kako bi ponovno došla do vrha¹².

Točnim oponašanjem rasporeda zvijezda u pojasu na nebu kakvo je bilo 10.500 g. pr. K., piramide ne samo simboliziraju određeno razdoblje nego i poprilično točno, kirurški, označavaju početak precesijskog poluciklusa.

79r

LAV NA ZEMLJI, LAV NA NEBU

Kao stoje već istaknuto u Božjim otiscima, jednaku ulogu igra i Velika sfiga - koja gleda točno prema mjestu izlaska sunca za ekvinocija, u svim razdobljima, prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, zauvijek.

Takva nam orijentacija nudi astronomsku podlogu za datiranje tog spomenika, jer se zna da su astronomi u drevna vremena osobitu pozornost poklanjali onom zvijezdu zodijska - za koje se drži da određuje astrološko "doba" - koje je izlazilo neposredno ispred sunca na istočnome nebu, u svitanje za proljetnog ekvinocija¹³. Isti fenomen, precesija zemljine osi, koji utječe na visinu zvijezda na meridianu utječe i na te glasovite konstelacije - Lav, Rak, Blizanci, Bik, Ovan, Ribe, Vodenjak itd. itd. - čije koordinate, u odnosu na mjesto izlaska sunca za ekvinocija, doživljavaju spore ali stalne promjene izazvane precesijom. Posljedica je jedna astronomska pojava koju je teško primijetiti, poznata kao precesija ekvinocij, a koja se manifestira kao postupno kruženje ekvinocijske točke oko svih dvanaest "kuća" zodijska. Prema riječima povjesničar znanosti Giorgija de Santillane i Herthe von Dechend, čiji je esej Hatnletovo kolo pionirska studija starih mitova o precesiji:

Zvijezde koje je izlazilo na istoku neposredno prije sunca (dakle, helički) označavalo je "mjesto" na kojem se odmara sunce... Nazivali su ga "nosačem" sunca i glavnim nebeskim "stupom"... Sunčev položaj među tim zvijezdama za proljetnog ekvinocija pokazivao je "sate" precesijskog ciklusa - doista vrlo dugotrajno razdoblje, pri čemu je sunce u ekvinociju svako zvijezde zodijska nastanjivalo tek malo manje od 2200 godina .

U naše vrijeme sunce za proljetnog ekvinocija izlazi na pozadini zvijezda Ribe, i to već približno 2000 godina. "Doba riba", međutim, sada se približava završetku i proljetno će sunce ubrzo izaći iz ribljeg sektora i početi se dizati na novoj pozadini, pozadini zvijezda Vodenjaka. Želimo li biti posve precizni, moramo reći da ekvinocijska točka kroz jedno zvijezde ili "kuću" zodijska posve prolazi za točno 2160 godina.

Vodeći računa o tom procesu, vratimo unatrag "procesijski sat" Santillane i von Dechendove. Prolazeći unatrag kroz razdoblje Ribe (i razdoblje Ovna prije njega), uviđamo daje oko 2500 g. pr. K., kada je,

kako se obično drži, podignuta Sfinga, sunce za proljetnog ekvinocija bilo u kući Bika.

I upravo u tome leži bit problema. Ukratko:

1. Sfinga, kao što smo vidjeli, pokazuje ekvinocij. 2. Na mjestu tako duboko obilježenom astronomijom kakvo je Giza čovjek bi posve prirodno očekivao daje ekvinocijski spomenik koji potječe iz "doba Bika" izgrađen u obliku bika, ili da ga barem nekako simbolizira. Sfinga, međutim, nedvojbeno ima lavlje tijelo.

3. Zakoni precesije jednostavno nam govore da se, kako bismo došli do "ispravnog" odnosa rasporeda na nebu i rasporeda na zemlji, moramo vratiti u "doba Lava" koje počinje oko 10.500 g. pr. K. A to je, kako se pokazalo, jedino razdoblje u kojem bi Sfinga točno okrenuta prema istoku točno traženog datuma odražavala točan simbolički raspored-promatrala proljetno sunce kako se ujutro diže ispred njezinog vlastitog nebeskog pandana¹⁵.

Kako bismo pojasnili posljednju tvrdnju, vratimo se našoj kompjutorskoj simulaciji neba nad Gizom 10.500 g. pr. K. Pritom ćemo programu naložiti da simulira položaje sunca i zvijezda neposredno prije izlaska sunca za proljetnog ekvinocija u tom razdoblju. I gledat ćemo točno prema istoku, po liniji po kojoj onamo gleda Sfinga. I doista, uz pomoć malo virtualne stvarnosti i pjesničke slobode, zamislimo da stojimo među samim Sfinginim šapama, tog dana - dana kada se, to već znamo, sve poprilično dobro poklapa s geologijom spomenika.

Tada bismo, na dijelu neba na kojem samo što nije izišlo sunce, ugledali pre-divnu zodijačku konstelaciju Lava - zvijezde koje izrazito nalikuju na svog imenjaka, lava, pa tako i na Sfinju.

Minute prolaze. Nebo postaje sve svijetlije. A onda, točno u trenutku kada se najviši dio sunčeva kruga pojavi iznad obzora točno ispred nas, okrećemo se za 90 stupnjeva - tako da sada gledamo izravno prema jugu. Ondje na meridijanu, na visini od 9 stupnjeva i 20 minuta u kulminaciji promatramo tri zvijezde Orionova pojasa kako na nebu točno odražavaju raspored piramida u Gizi.

I cijelo se pitanje svodi na sljedeće: je li tek slučajna podudarnost ili ipak nešto više to što nekropolom u Gizi, takvom kakva se od pradaвне tame očuvala do današnjih dana, još uvijek dominiraju divovski ekvinocijski kip lava na istoku njezinog "obzora" i tri divovske piramide raspoređene oko njezinog meridijana točno kao tri zvijezde Orionova pojasa 10.500 g. pr. K.?

I je li slučajnost to što spomenici u tom nevjerojatnom astronomskom zabavnom parku uspijevaju zajednički djelovati-gotovo kao da su usklađeni poput kotačića u nekom satu - kako bi pokazivali jednako "vrijeme"?

81

sgMg^j

J^A Veliki medvjed I

Ris *

Lovački pst

Berenikina kosa

> Mali lav

* . \

28. Neposredno prije izlaska sunca, za proljetnog ekvinocija 10.500 g. pr. K., pri čemu je sunce oko 12 stupnjeva ispod obzora, Velika je Sfinga gledala izravno prema svom nebeskom pandanu, zvijezdu Lava - koje je u tom trenutku prolazilo kroz ono što astronomi nazivaju "sunčevim (heličkim) izlaskom".

8229. Prikaz Lava na izlasku 2500 g. pr. K., kada je Sfinga izgrađena prema teorijama koje je prihvatila većina arheologa, te 10.500 g. pr. K. Tek u tom drugom razdoblju dolazi do savršenog poklapanja neba i zemlje i izlaska Lava zajedno sa suncem, i tada bi Sfinga u samo praskozorje gledala izravno u svoj nebeski odraz.

Tijekom cijelog postojanja drevnoga svijeta, trenutak izlaska sunca i njegova povezanost s drugim nebeskim događajima uvijek se smatrao vrlo važnim. Za proljetnog ekvinocija 10.500 g. pr. K., kao stoje sada već očito, došlo je do osobito spektakularne i statistički gotovo nevjerojatne konjunkcije-poklopili su se izlazak sunca, zvijezde Lav i prijelazak meridijana od strane triju zvijezda iz Orionova pojasa. Riječ je o jedinstvenom nebeskim poklapanju (koje nadalje označava početak "razdoblja Lava" ipočetak uzlaznog precesijskog ciklusa zvijezda iz pojasa), prema kojem su, kako se čini, podignute Velika sfinga i tri piramide u Gizi.

Ali zašto bi ti drevni ljudi pokušavali na tlu u Gizi tako oponašati nebo?
Ili, da preformuliramo pitanje, zašto bi željeli na zemlju spustiti sliku neba?

83

Jl

30. Trenutak izlaska sunca za proljetnog ekvinocija 10.500 g. pr. K. Upravo u trenutku kada se vrh sunčeva kruga pojavio iznad obzora točno na istoku, na mjestu na koje gleda Sfinga, tri zvijezde Orionovapojasa kulminirale su na meridijanu u rasporedu koji na tlu oponašaju tri velike piramide. Sfinga i piramide tako, kako se čini, "funkcioniraju zajedno", kao graditeljski prikaz te jedinstvene nebeske konjunkcije.

84MOTIV U TEKSTOVIMA

U skupini drevnih tekstova, napisanih na grčkome u egipatskome gradu Aleksandriji, tijekom prvih stoljeća Kristove ere, dualizmi neba-zemlje pojavljuju se kao glavna tema, na nebrojene zakučaste načine povezani s pitanjem uskrnuća i besmrtnosti duše. Ti spisi, "Hermetički tekstovi", prema vjerovanju su bili djelo drevnog egipatskog boga mudrosti Thotha (Grcima je bio poznat kao Hermes), a koji u jednom reprezentativnom odlomku ovako govori svom učeniku Asklepiju: "Zar ne znaš, Asklepije, daje Egipat slika neba? Ili, točnije, u Egiptu su sve sile koje vladaju i djeluju na nebu prenesene na zemlju pod tim nebom"¹⁷. Svrha je, prema hermetičkom pogledu, bila poslužiti u po traži za bes-mrtnošću od strane upućenika.

Stoje najzanimljivije, upravo takva potraga točno za tim ciljem - "životom od milijun godina" -jasno je izražena u drevnim egipatskim pogrebnim tekstovima koji su navodno nastali i nekoliko tisuća godina prije hermetičkih. U jednom od tih tekstova, Shat EntAm Duat - Knjiga o onome stoje u Duatu - nailazimo na nešto što nalikuje na eksplicitne upute upućenicima da na zemlji izgrade repliku jednog osobitog dijela neba poznatog pod nazivom "skriveni krug Duata": "Tko god načini točnu presliku tih oblika... i bude za to znao, bit će duh i dobro opremljen i za nebo i za zemlju, bez iznimke, redovito i vječno"¹⁸.

Na drugome mjestu u istome tekstu ponovno čitamo o "skrivenom krugu u Duatu... u tijelu Nuta [neba]": "Tko god načini preslike... to će mu služiti kao moćna zaštita i na nebu i na zemlji"¹⁹.

Držimo da bi zamisli izražene u tim riječima mogle ukazivati na pravi motiv za podizanje divovskih astronomskih spomenika u Gizi i pomoći nam da pronađemo suvisla objašnjenja za njihovu točnu usklađenost s glavnim točkama na nebu, jedinstvena "zvjezdana okna" i taj intenzivni nebeski simbolizam. U svakom slučaju, kao što ćemo pokazati u III. i IV. dijelu, činjenica je da su dijelom neba Duatkoji se spominje u drevnim egipatskim tekstovima dominirala zvijezda Orion i Lav - a čini se da su i jedno i drugo "naslikani" na tlu u Gizi (prema prvome je zvijezdu još usmjereno i južno okno Kraljeve komore u Velikoj piramidi) - te zvijezda Sirius, prema kojoj je bilo usmjereno južno okno u Kraljičinoj komori. Usputno primjećujemo i da unutarnji hodnik, sustavi prolaza i komora u piramidama vrlo vjerno nalikuju na preostale vinjete (naslikane na zidovima grobnice Osamnaeste dinastije), prikaze različitih područja Duata. U tom je

85r

i

31. Crtež "Prvog vremena" Oriona-Oziris.

86XttAt*'K'&f#*±**

32. Ozirisov nebeski pandan bio je Orion, zvijezde koje su drevni Egipćani poznavali pod nazivom Šah, "dugački korak" i koje se prikazivalo (kao u središnjem registru ove vinjete iz grobnice drevnog egipatskog graditelja po imenu Senmut) s pomoću tri karakteristične zvijezde iz pojasa.

smislu osobito zanimljivo "Kraljevstvo Sokar" u "Petom odjeljku Duata" u kojem "putnici na putu za svetu zemlju... ulaze u skriveno mjesto Duata" .

Kao što ćemo vidjeti u III. i IV. dijelu, u Knjizi o onome stoje u Duatu, i brojnim drugim pogrebnim tekstovima i tekstovima o ponovnom rođenju, učestalo se spominje Zep Tepi, "Prvo vrijeme" - ono davno razdoblje kada su bogovi, prema vjerovanju, došli na Zemlju i utemeljili kraljevstvo Egipat²¹. Među tim su božanstvima bili Tho-th-Hermes, "trostruko veliki" gospodar mudrosti, božica Izida čiji je nebeski pandan bila zvijezda Sirius, te Oziris, "nekadašnji i budući kralj", koji je ubijen. Osvetio gaje sin Horus, a onda se ponovno rodio kako bi živio zauvijek kao "Gospodar Duata" .

Nebeski pandan Ozirisu bio je Orion - zvijezde koje su drevni Egipćani poznavali pod nazivom Šah, "dugački korak" i koji se najčešće prikazivao s pomoću tri karakteristične zvijezde iz pojasa. A kako se držalo daje Oziris vladao u "Prvom vremenu", pitamo se bi li to mogao biti razlog zbog kojeg tri velike piramide u Gizi prikazuju tri zvijezde Orionova pojasa onako kako su izgledale prije 12.500 godina, što se popri-

87

L

Jlično razumno može odrediti kao njihovo astronomsko "prvo vrijeme" - tj. početak njihovog sadašnjeg uzlaznog precesijskog ciklusa.

Jedno još krupnije pitanje, o kojem ovisi naše istraživanje, bavi se povezivanjem Sfinge sa zvijezdom Lava - i osobito zvijezdom Lava u vrijeme kada je obilježilo proljetni ekvinocij 10.500. g. pr. K. U III. i IV. dijelu pratit ćemo astronomske tragove, iznijete u drevnim egipatskim tekstovima, koji snažno podupiru tu povezanost i nude intrigantne uvide u njezine posljedice.

TEMELJNA PITANJA

Da spomenici u nekropoli u Gizi nisu imali nikakvu važnost u priči o čovječanstvu, tada ni problemi iznijeti u ovom prikazu i tumačenje tih spomenika također ne bi bili ni najmanje važni. Ali ovo mjesto teško bi uopće moglo biti važnije. I doista, u određenome je smislu oduvijek bilo s nama. Riječ je o označitelju naše povijesti - spomeniku posvećenom postanku naše civilizacije - u kojem se još uvijek mogu nalaziti ključne informacije o nama samima za koje ne znamo. Više od bilo kojeg drugog drevnog mjesta, drugim riječima, Giza potiče i možda bi mogla odgovoriti na sva stara, temeljna pitanja: tko smo, odakle dolazimo, možda čak i kamo idemo. Zbog toga si i ne možemo dopustiti nezainteresiranost prema velikoj Sfingi i trima velikim piramidama. I zbog toga je kvaliteta istraživanja provedenih oko njih - a koja su ih definirala i objasnila - uistinu važna.

Kao što ćemo vidjeti u III. dijelu, ta su se istraživanja na neobičan način ispreplela sa starodrevnom tradicijom potrage za skrivenim komorama i izgubljenim tragovima u Gizi...

88

HIIDrugi dio

TRAGAČI

5. poglavlje

Slučaj medija, učenjaka i Sfinge

"Provedena je jedna sustavna potraga, svojevrsni izravni pokušaj pronalaženja Dvorane spisa, kada je Edgar Cayce Foundation financirao SRI International..."

Dr. Mark Lehner, Edgar Cayce Foundation i ARE-ov časopis Venture Inward, 1985.

Prema jednom tradicionalnom vjerovanju, spomenici u Gizi posljednji su veliki trag jedne iznimno napredne preddiluvijalne civilizacije koju je uništila "velika poplava". Prema tom vjerovanju, negdje u Gizi, ili ispod Velike sfmge ili unutar same Velike piramide, skrivena je "Dvorana spisa" u kojoj je očuvano svo znanje i mudrost te izgubljene civilizacije.

Takve zamisli mogu biti vrlo starog podrijetla¹, a održale su se kroz cijelu povijest i nadahnjivale istraživanja u Gizi. U četvrtom stoljeću n. e., primjerice, Rimljanin Ammianus Marcellinus usmjerio je lovce na blago u potragu za "određenim podzemnim galerijama u piramidama", uređenima za odlaganje smo taka i knjiga iz prošlosti, a koje bi trebale spriječiti da se "drevna znanja izgube u poplavi" .

Jednako tako, mnogi arapski kroničari negdje od devetog stoljeća imaju, kako se čini, pristup jednom zajedničkom izvoru informacija na temelju kojeg su se složili da su velike piramide podignute "prije poplave", kao mjesto za čuvanje znanstvenih dostignuća. Kalif Al Mamoun, koji je oko 820. g. n. e. nasilno ušao u piramidu sa sjeverne strane, to je učinio uvjeren da ulazi u zdanje očuvano iz preddiluvijalnih vremena, zdanje kojem je graditelj namijenio ulogu čuvanja tajni "cjelokupne i najtemeljnije znanosti", a koje može "prenositi spoznaje i o povijesti i o astronomiji"³, i u kojem bi se pronašla "tajna komora sa zemljovidima i zemaljskim kuglama"⁴.

Na sličan način, niz drevnih egipatskih natpisa i papirusa na vrlo primamljiv način spominje skrivene komore - Komoru arhiva, Dvoranu spisa itd. itd. - stoje

91r

protumačeno kao opis nekakve podzemne grobnice ispod ili u blizini Sfinge . A koptske legende govore kako postoji "jedna jedina podzemna komora ispod Sfinge s ulazima u sve tri piramide... Svaki ulaz

čuvaju kipovi nevjerojatnih sposobnosti"6.

U suvremeno doba, takve i slične zamisli velikim dijelom na životu održavaju doktrine spekulativnog slobodnog zidarstva i učenja ezoteričnih škola kakve su npr. AMORC Rosicrucians of California i Theosophical Society of London and Madras. Usto, od dvadesetih do četrdesetih godina 20. stoljeća, gotovo identične ideje izražavao je neobičnom žestinom američki medij Edgar Cayce, nekima poznat i kao "usnuli prorok".

Kako bi nas analiziranje "vidovnjačkih intuicija" odvelo daleko izvan planiranih granica ove knjige, nećemo iznositi stavove o kvaliteti i izvorima Cayceovih podataka. Međutim, za naše istraživanje smatramo važnim da su njegova predviđanja o navodnoj atlantidskoj "dvorani spisa" u Gizi nenametljivo iznjedrila više milijuna dolara vrijednu djelatnost New Agea koja se duboko povezala s glavninom egiptoloških istraživačkih nastojanja u vezi s piramidama i Sfingom.

Za tu neočekivanu povezanost-neočekivanu jer je medije i egiptologe inače teško spojiti, kao, recimo, kokoši i rakune - prvi smo put doznali dok smo pregledavali nebrojene studije i podatke o iskopavanjima koja je u Gizi proveo američki egip-tolog Mark Lehner. Kao što će se čitatelji sjetiti iz I. dijela, profesor Lehner tijekom devedesetih se godina nekoliko puta javno usprotivio teoriji o 12.500 godina staroj Sfingi - i svakoj pomisli o nekakvoj Dvorani spisa ispod nje. Međutim sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća bio je izravno povezan sa sljedbenicima Edgara Caycea i njihovim čvrstim vjerovanjima u vezi s tajnama i zagonetkama Gize.

DVORANA SPISA IZ TRANSA

Vođenje raznovrsnih djelatnosti Edgara Caycea velikim je dijelom prepušteno korporaciji poznatoj pod nazivom Edgar Cayce Foundation (ECF), te s njom povezanoj Udruzi za istraživanje i prosvjećenje (Association for Research and Enlightenment - ARE). Ijedna i druga organizacija imaju sjedište u američkom priobalnom gradiću Virginia Beachu. Po dolasku onamo posjetitelj najprije stječe dojam da se našao u nekakvoj medicinskoj klinici ili staračkom domu iz kojeg se pruža pogled na more, pogled koji smiruje. Prozori glavne zgrade, od neprozirnog stakla, pomalo uznemiruju. Ali sigurnost ulijeva veliki crno-bijeli natpis, koji se vidi i s parkirališta, a glasi:

92A. R. E.

EDGAR CAYCE FOUNDATION

Atlantic University - centar za posjetitelje

Škola masaže

Knjižara

Edgar Cayce rodio se 1877. godine u Kentuckyju. U dobi od dvadeset godina kod njega se pojavila govorna mana. Nakon bezuspješnih pokušaja da mjesni liječnici postave valjanu dijagnozu, uvidio je da samog sebe može dovesti u stanje dubokog transa i nekako dijagnosticirati poremećaj i odrediti lijek. Caycea su tražili da svoju tehniku iskuša na drugima-a rezultati su bili tako spektakularno uspješni daje već nekoliko mjeseci kasnije stekao silnu slavu kao "iscjelitelj" s darom unutarnje vizije. Rijeke raznih očajnika navalile su u Virginia Beach kako bi im "usnuli prorok" postavio dijagnozu.

Cayce bi u transu svojim oduševljenim sljedbenicima priređivao i vidovnjač-ka "čitanja" - ta njegova čitanja jedna bi tajnica zapisivala stenografskim znakovima. Cayce bi uvijek tvrdio da se apsolutno ne sjeća ničega od onoga što se događalo za tih njegovih stanja, ali "čitanja" pokazuju daje sljedbenicima često govorio o njihovim "prošlim životima" u neko davno doba - u doba "Atlantide", prije i nakon užasnog potopa koji je navodno uništio taj znameniti kontinent. Ukupno 700 Cayceovih "životnih čitanja" - koja su sada dostupna i na CD-ROM-u - na ovaj ili onaj način šire ili tumače tzv.

"Atlantidsku" priču koja počinje s dolaskom "ljudskog roda" na Zemlju, prije nekih deset milijuna godina, a završava s potonućem posljednjih ostataka Atlantide [prije] 10.000 g. pr. K."9.

Ključna poruka tih čitanja glasi da je veći broj stanovnika Atlantide izbjegao propast kontinenta i u jedanaestom tisućljeću prije Krista nekako došao do doline Nila u Egiptu. Sam je Cayce navodno bio reinkarnacija njihovog visokog svećenika Ra-Taa. Prema dr. Douglasu G. Richardsu, direktoru i istraživaču pri Atlantic Universityju (koji je dio Edgar Cayce Foundationa): "mnogi koji su [od Caycea] primili poruke o životu navodno su bili s njim povezani u tom prošlom životu" u pretpovijesnom Egiptu10.

Jedna od najčešćih priča koje Edgar Cayce iznosi za svojih dubokih stanja transa bavi se:

Spominjanjima i tragovima [koji] pokazuju daje Egipat bio mjesto za pohranu spisa - tragova i dokaza o Atlantidi i drevnome Egiptu u vrijeme Ra-Taa, koji bijednog dana mogli biti pronađeni. Višekratno se spominju grobnice i piramide koje još treba otkriti u Egiptu, te navode konkretni datumi izgradnje Velike piramide .

Razdoblje u kojem je po Cavceu izveden taj pothvat jest vrijeme od "1 0.490. do 10.390. g. pr. K."12. Usto je ustvrdio i sljedeće: "...kakvih 10.500 [godina] prije Kristova dolaska... najprije je došlo do pokušaja restauriranja i dodavanja onome stoje bilo započeto i što se naziva Sfingom..." Također, oko 10.500. g. pr. K., prema Cavceovim čitanjima, izgrađeno je ogromno podzemno spremište u kojem se našla zbirka knjiga mudrosti izgubljene civilizacije Atlantide: "Kada se sunce diže iz vode, linija sjene (ili svjetla) pada između Sfinginih šapa... Između, dakle, Sfinge i rijeke..."13 Za jednog drugog čitanja Cayce je dao još preciznije upute: "Postoji neka komora ili prolaz od [Sfin-gine] desne prednje šape do ulaza u komoru sa spisima..."14.

Prema njegovim čitanjima, Dvoranu spisa ljudi će ponovno otkriti i u nju ući kada "se ispuní vrijeme" - a to će, prema Cavceu, biti na ili neposredno prije za-

1 S

vršetka 20. stoljeća, moguće 1998 . Njegova čitanja često aludiraju na Stari i Novi zavjet, sadrže nebrojena spominjanja Isusa i opisuju ponovno otkrivanje Dvorane spisa koje je na neki način povezano s nizom događaja koji će prethoditi "drugom Kristovom dolasku"

16

UČENJAK

Poslovna povijest Udruge za istraživanje i prosvjećenje (ARE) počinje 1931., kada je vođenje tek osnovanog instituta povjereno najstarijem sinu Edgara Cavcea, Hughu Lynnu Cavceu - koji je upravo bio diplomirao psihologiju. Prva je zadaća bila pronaći odlagalište za sve veću zbirku vidovnjačkih "čitanja" njegova oca, svojevrsne suvremene "Dvorane spisa" u Virginia Beachu. Taj je zadaća na koncu dovršena nakon smrti Edgara Cavcea 1945. godine. U međuvremenu se ARE i dalje širio te je tako danas riječ o više nego uspješnoj, više milijuna dolara vrijednoj organizaciji s više od 40.000 članova širom svijeta. Što nije bilo nimalo neobično, međutim, unatoč silnoj šarolikosti interesa, glavnina njezine energije i potencijala i dalje odlazi na dokazivanje utemeljenosti čitanja Edgara Caycea. A to u praksi znači daje riječ o usuglašenim naporima u cilju pronalaženja tzv. atlantidske "Dvorane spisa", koja se, kako se drži, još od 10.500. g. pr. K.

94održala u Gizi, ispod Sfinge, i koja će, kako je rekao prorok, biti otvorena prije 2000. godine. Kao stoje nedavno potvrdilo dvoje Cayceove djece:

Prije više od dvadeset godina ECF je počeo postavljati temelje za ono što će kasnije biti stvarni rad na terenu u Egiptu. Konkretna područja zanimanja obuhvaćala su Sfingu, Veliku piramidu i neposrednu okolicu, poznatu pod nazivom plato u Gizi. Glavna pokretačka snaga ove akcije bio je Hugh Lynn Cayce. Motiviran očevim vidovnjačkim čitanjima, kao i osobnim zanimanjem za arheologiju, on je svu energiju i gorljivost usmjerio na pokretanje valjanih arheoloških istraživanja koja bi ih mogla potvrditi... Godine 1973. Hugh Lynn uspio je okupiti skupinu sponzora koji su bili pripravní financirati dugoročnu strategiju u Egiptu. To je prije svega značilo osiguravanje "akademskih stipendija... plus malene pomoći" jednom "nadarenom pojedincu" koji bi mogao postati uglednim egiptologom i steći povjerenje vodećih autoriteta te neumoljive

c •• 18

profesije .

Taj "nadareni pojedinac" kojem je dodijeljena stipendija bio je Mark Leh-ner19, do 1995. profesor egiptologije na svjetski glasovitom Institutu za orijentalistiku sveučilišta Chicago. Marka Lehnara, koji se u literaturi organizacija Edgara Caycea često spominje kao "učenjak", Hugh Lynn Cayce označio je, kako se čini, još 1973. godine kao prikladnog čovjeka za misiju u Egiptu koja je bila zamišljena na sljedeći način:

Taj bi učenjak mogao dovršiti studij u Kairu, steći osobno iskustvo i poznanstva s ljudima iz tog područja. Za ECF, takva bi potpora mogla stvoriti realističnu sliku o istraživačkim nastojanjima u Egiptu, donijeti nova poznanstva i na koncu dovesti do sudjelovanja u istraživanjima na tom području. Iako bi učenjak bio neovisan o ECF-u, njegov bi boravak u Egiptu služio kao učinkovita veza ili kanal kroz koji bi EFC ondje razvijao dugoročnu

nazočnost .

Lehner je u Cairo došao u jesen 1973. i počeo studirati na Američkom sveučilištu u blizini trga Al Tahrir - gdje je s visokim ocjenama diplomirao 1975.:

Nakon diplome, ECF ga je još nekoliko godina podupirao kao znanstvenog istraživača na Odsjeku za antropologiju. Za to je vrijeme on ne samo nastavio s akademskim studijem, nego ostvario i kontakte s ljudima i organizacijama koji su već bili poznati po svojim istraživanjima. Ti su poznanici omogućili ECF-u da sponzorira - u nekim slučajevima izravno, u drugima djelomično - i stvarna istraživanja na terenu .

95r

-; "

l

DOKAZ POD SAPAMA

Godine 1974, Lehner je izdao knjigu Egipatsko naslijeđe, čija su autorska prava u vlasništvu Edgar Cayce Foundationa i koja nosi podnaslov "Na temelju čitanja Edgara Caycea". Glavni je cilj knjige potkrijepiti Cayceove izjave o navodnoj "atlantidskoj vezi" u egipatskoj pretpovijesti, te o "Dvorani spisa" nastaloj u Gizi 10.500 g. pr. K.:

Prema čitanjima [Edgara Caycea], riječ je o naslijeđu koje će ubrzo biti iznova otkriveno i koje će nam podariti dalekosežne dokaze - ne samo o povijesti Egipta u doba dinastija, nego i činjenice na kojima se temelji cjelokupni fizički i duhovni ep našeg razvoja

99

na ovom planetu, kao i u godinama koje tek dolaze . U knjizi Egipatsko naslijeđe Lehner nam govori i ovo:

Postoji 1159 čitanja Edgara Caycea u kojima se spominju ili pojavljuju informacije o razdoblju Ra-Taa u Egiptu. Priča koju ovdje iznosimo izvučena je iz približno tri stotine takvih čitanja... Pri predstavljanju usporednih egiptoloških podataka pokušat ću dokazati da postoje valjani empirijski razlozi za vjerovanje da se priča o Ra-Taau zapravo temelji na

23

istini. Dakako, konačna potvrda leži pod šapama Sfinge u Gizi.:

ANOMALIJE

Posve prirodno, glavno područje zanimanja ECF/ARE-a u smislu "stvarnih istraživanja na terenu" bilo je - i još je uvijek-sondiranje, bušenje i iskopavanje u blizini Sfinge, gdje se, prema Cayceovim čitanjima nalazi "Dvorana spisa".

Godine 1973-74., dok je Mark Lehner još uvijek studirao na Američkom sveučilištu u Kairu, pokrenut je prvi u nizu pionirskih projekata, uz pomoć radara koji prodire kroz tlo i druge visokosofisticirane opreme za traženje na daljinu, kako bi se locirale "anomalije" ispod podinskih slojeva pod Sfigom. Tim projektima usprotivile su se ugledne akademske institucije - sveučilište Ain Shams u Kairu i glasoviti Stanford Research Institute (SRI) u Sjedinjenim Državama²⁴.

Godine 1977. američka Nacionalna fondacija za znanost (National Science Foundation) financirala je projekt u Gizi u kojem je ponovno sudjelovao SRI. Ovaj put upotrijebljeno je nekoliko novih tehnika, poput mjerenja otpora (s pomoću metalnih sipki uvučenih u stijene kojima se puštala struja), magnetometrije i najsuvremenijih načina snimanja iz zraka te termičkih tehnika poboljšavanja infracrvene slike. Prema službenom izvještaju ekipe iz SRI-a: "Zahvaljujući našim mjerenjima otpora kod Sfinge,

96uočeno je nekoliko anomalija... Iza stražnjih šapa (Sjeverozapadna strana) postavili smo dvije traverze. I jedna i druga ukazuju na anomaliju koja bi mogla biti posljedica postojanja tunela u smjeru od sjeverozapada prema jugoistoku..." .

Uočene su još dvije "anomalije", duboko u podinskim naslagama "ispred Sfiginih šapa"²⁶.

Prema povjesničarima iz ECF/ARE-a, projekti iz 1973-74. i 1977. "utrli su put nastojanjima... koja će uspjeti u otkrivanju skrivenih komora" . Točno kako i gdje nije jasno. U svakom slučaju, 1978.

ECF/ARE je surađivao s SRI-jem i osigurao sredstva

•}()

(približno u vrijednosti od 50.000 američkih dolara) za detaljnije istraživanje prostora oko Sfinge i

obližnjeg Sfinginog hrama. Istraživanje je u dokumentaciji SRI-ja zabilježeno kao "Projekt istraživanja Sfinge". Obuhvaćao je opširno istraživanje otpora na cijelom području neposredno oko Sfinge i oko Sfingina hrama. Naiđu li na neke "anomalije", SRI će ih prema dogovoru potvrditi tehnikama akustičnog sondiranja. U sljedećem koraku trebalo je preciznim bušilicama načiniti rupe u podinskim naslagama i kroz njih u stijene uvući svrdla opremljena kamerama.

I doista, ispod podinskih je naslaga otkriveno nekoliko anomalija. Međutim, nakon takvog ispitivanja utvrđeno je i daje riječ o običnim prirodnim šupljinama.

RAZMIMOILAZENJE

Također 1978. godine, američki stručnjaci za bušenje, iz tvrtke pod nazivom Recover Svstems International (RSI), stigli su u Gizu s teleskopskom bušilicom na dizelski pogon i sa službenim dozvolama, a pod vodstvom Amerikanca po imenu Kent Wakefield, kako bi izbušili više rupa duboko ispod Sfinge²⁹. SRI i RSI nisu bili povezani samo istim slovima u nazivu. Recover Svstems International, kao i Edgar Cavce Foundation, kako se čini, financirao je neke od programa SRI-ja u Gizi i pri usmjeravanju bušenja koristio njihove nalaze o otporu. Prema Marku Lehneru, koji je u to vrijeme bio ondje, RSI je vjerojatno organiziran "samo zbog tog projekta"³⁰.

Oprema za radove koje je provodio RSI zrakoplovom je prevezena u Egipat i postavljena u Sfmgin hram, točno ispred Sfinginih šapa. Izbušena je jedna rupa, a osobitih uzbuđenja nije bilo. Izbušena je i druga rupa. Mark Lehner i Kent Wakefield pregledali su je svrdlom s kamerom i vidjeli samo "šupljine nalik na rupe u švicarskom siru",

971

1

kakve se prirodno stvaraju u vapnencu. Po čvrstome je dnu rupe olovnim utegom lupkao Lehner, koji je zaključio da ispod nema ničeg neobičnog³¹.

Neposredno nakon toga, projekt je prekinut. Prema Marku Lehneru, taj je nagli prekid bio "posljedica nedostatka vremena, sredstava te razmimoilaženja između RSI-ja i SRI-ja" 2. Izgleda i da RSI "uopće nije cijenio Cavceovu komponentu cijelog projekta", što je na koncu dovelo do "ozbiljnog razmimoilaženja između RSI-ja i SRI-ja"

,33

GRANITNE STRUKTURE

Ubrzo nakon te epizode, 1979. godine, kao što ćemo detaljnije vidjeti malo kasnije, Mark Lehner počeo je surađivati s Američkim istraživačkim centrom u Egiptu (ARGE - American Research Center in Egypt) - službeno registriranom američkom egiptološkom misijom u Egiptu³⁴. Približno u isto vrijeme, Zahi Hawass, današnji generalni direktor Piramida u Gizi, nadzirao je iskopavanja pedeset metara istočno od Sfi-nginog hrama i došao do podinskih slojeva na dubini od samo 1,8 metara. Međutim, nekoliko mjeseci kasnije - 1980. godine-egipatski stručnjaci za navodnjavanje koji su tražili vodu, bušili su na tom istom području, manje od 30 metara od Hawassove ekipe i uspjeli bez prepreka prodrijeti više od 15 metara u dubinu, da bi se bušilica tek tada iznenada sudarila s nečim tvrdim i masivnim. Pošto su oslobodili bušilicu, na svoje su veliko iznenađenje utvrdili da su na površinu izvukli veliki komad asuanskog granita³⁵.

Nigdje na području delte Nila, gdje se nalazi i Giza, nema prirodnog granita, dok se Asuan - izvor svog granita koji su drevni Egipćani upotrijebili u Gizi - nalazi osam stotina kilometara južno. Otkriće nečega što izgleda kao povećana granitna prepreka-ili možda nekoliko prepreka - 15 metara pod zemljom u blizini Sfinge stoga je u najmanju ruku intrigantno.

Zanimanje su samo pojačala daljnja otkrića do kojih je SRI na području oko Sfinge došao 1982., u sklopu još jednog projekta koji je financirao Edgar Cavce Foundation³⁶. Mark Lehner, koji je još jednom prisustvovao svim fazama istraživanja, ovako je opisao postupak SRI-ja:

Postavili su vrlo snažan akustični sonder, dugačak aparat nalik na olovku. Uvukli su ga u izbušenu rupu. To se naziva potopljenom kanalnora akustikom. Aparat mora biti u vodi. Stoga su ga položili u vodu i uređaj je počeo odašiljati zvučne valove u svim mogućim smjerovima. Potom su postavili uređaj za primanje signala, nalik na stetoskop, tako da se

98na osciloskopu vidjelo prolaze li zvučni valovi; ako ne, signala nema. Na taj se način otkrivaju pukotine - na jednoj strani pukotine ima signala, na drugoj nema.

Sondu su postavili pod [Sfinginu] šapu i u svakom slučaju dobivali dobre, jasne signale - ispod nema šupljina koje bi blokirale signal. I postavili su ga uz šapu, između lakta i one kutije sa strane, oko vanjske strane kutije i na uglu, i bez iznimke dolazili do dobrog signala.

Međutim, na moj nagovor, jednom su uređaj postavili na podinski sloj unutar te kamene kutije - i na tri mjesta dolje nije bilo signala, kao da se ispod nalazi nekakav otvor ili šupljina koji blokiraju signal. Bilo je to posljednjeg dana SRI-jevog projekta, pa tu mogućnost više nisu provjeravali.

Od 1982. godine, utvrdili smo s velikim iznenađenjem, službeno nije odobreno gotovo nijedno novo istraživanje kojim bi se provjerili brojni primamljivi tragovi duboko zakopanih zdanja i komora u blizini Sfinge. Jedina su iznimka bili seizmički pokusi Thomasa Dobeckog početkom 90-ih godina 20. stoljeća. Kao što smo naveli u I. dijelu, to je rezultiralo otkrićem nečega što izgleda kao velika pravokutna komora ispod Sfinginih prednjih šapa. Dobecki je svoja istraživanja proveo u sklopu jednog šireg geološkog ispitivanja Sfinge koje je vodio profesor Robert Schoch sa sveučilišta Boston- taj projekt, prisjetit će se čitatelji, naglo je 1993. prekinuo dr. Zahi Hawass iz egipatske Organizacije za starine.

KARTOGRAFSKA MJERENJA

Američki istraživački centar u Egiptu (ARCE) nekoliko je puta primio sredstva ECF-

->0

ARE-a za svoj program istraživanja u Gizi. Primjerice, godine 1979. ARCE je primio prijedlog za potpuno kartografsko mjerenje koje bi obuhvatilo Veliku sfngu i prostor oko nje, a pri čemu bi se upotrijebile suvremene fotogrametrijske tehnike za bilježenje svih pojedinosti, napuklina, pukotina, obrisa i linija spomenika. Kada je projekt odobren, Mark Lehner imenovan je direktorom terenske ekipe. Financijska sredstva osigurali su Edgar Cayce Foundation, egipatska Chase National Bank i organizacija Franzhein Synergy³⁹.

Mark Lehner dovršio je projekt 1983., a već 1984. njegova je slava bila zapečaćena: postao je vodećim američkim stručnjakom za Sfingu. Potom je postavljen za direktora tek osnovanog i neusporedivo detaljnijeg i ambicioznijeg Kartografskog projekta Giza, i u ovom slučaju pod pokroviteljstvom ARCE-a, i uz dio sredstava - ponovno - iz ECF-a i ARE-a. Glavni su financijski pokrovitelji bili Fond za egiptologiju

99sveučilišta Vale, General Dynamics, multimilijunaš David Koch i losangeleski tajkun na tržištu nekretnina Bruce Ludwig⁴⁰. U skorije vrijeme taj je projekt zamijenio Projekt plato u Gizi, među čijim su sponzorima također David Koch i Bruce Ludwig, a na čijem je čelu također Mark Lehner.

ODVAJANJE

Kada se, točno, profesor Lehner počeo odvajati od utjecaja Edgar Cayce Foundationa i prelaziti u glavni tok egiptološke struke, te se priklanjati njihovim ortodoksnim stavovima, nije osobito jasno.

Međutim, to pitanje malko može rasvijetliti razgovor koji je u kolovozu 1984. vodio s Robertom Smithom, urednikom ARE-ovog časopisa Ventu-re Inward. Razgovor je objavljen u dva dijela, u brojevima od siječnja i veljače 1985. Na pitanje o svome radu u Gizi, Lehner objašnjava:

Povijest mog sudjelovanja datira od 1972. kada sara otišao na ARE-ovo studijsko putovanje. Tjedan dana boravili smo u Egiptu i ja sam tada s jednom skupinom otišao do Gize, a potom još do piramida u Gizi i neko vrijeme sjedio u Kraljevoj komori Velike piramide. Lutao sam grobljima izvan piramide i nešto u vezi s tim mjestom trajno je ostalo u meni. Zarekao sam se da ću se vratiti za godinu dana, a tako je na koncu i bilo. Upisao sam se na studij na Američkom sveučilištu u Kairu. Za tih godinu dana, prije povratka u Kairo, s velikim sam oduševljenjem proučavao Cavceova čitanja o Egiptu i napisao knjigu Egipatsko naslijeđe. čitanja opisuju ne samo egipatsku civilizaciju 10.500 g. pr. K., nego i, prije nje, izgubljenu civilizaciju Atlantide, koja je, prema Cavceovim riječima, posljednje dane brojala u vrijeme kada su izgrađeni Sfinga i piramide...

Lehner je potom objasnio kako je uvidio da "postoji velik raskorak između datiranja spomenika od strane stručnjaka i Cavceovih čitanja". Još je dodao daje za njega istraživanje Sfinge samo "središnja točka jedne veće i općenitije metafizičke i duhovne potrage". To gaje dovelo do bavljenja, objasnio je nadalje, "temeljnim realnostima [i] osnovnom istinom" - realnostima koje su ga navele na to da odbaci sva svoja očekivanja i ideje i "bavi se isključivo onim što nudi samo mjesto"⁴³.

U časopisu Venture Inward iz svibnja-lipnja 1986. Robert Smith objavio je jedan vrlo znakovit izvještaj o susretu u prostorijama Edgar Cayce Foundationa kojem su nazočili Mark Lehner, Charles Thomas Cayce (predsjednik ARE-a), James C. Win-dsor (predsjednik Edgar Cayce Foundationa), Edgar Evans

Cayce i drugi dužnosnici ARE-a. Na dnevnom je redu bila procjena budućih aktivnosti ECF-a i ARE-a u Gizi. Stagniranje i sve izraženiji znanstveni dokazi o tome koliko su Cayceova proročanstva 100pogrešna neke su nagnali na to da se upitaju vrijedi li još uopće financirati sve te projekte. Stoje najironičnije, najveći dio dokaza koji su govorili protiv Caycea bili su plod upravo Lehnerovih istraživanja⁴⁴. Robert Smith ovako prenosi dio razgovora:

- Što ćemo dalje? - upitao je Edgar Evans Cayce, mlađi sin Edgara Caycea i član Upravnog odbora.

- Trebamo li još bušiti? - pitao je Charles Thomas Cayce, predsjednik ARE-a, unuk Edgara Caycea.

Nijedan ni drugi nisu odustali od potrage za Ra-Taom. Lehner, mladi arheolog koji je u posljednjih godinu dana vodio potragu u Gizi, također želi nastaviti.

- Sada niste toliko optimistični u vezi s potvrđivanjem nekih od stvari o tome mjestu koje se spominju u čitanjima - rekao je James C. Windsor, predsjednik Edgar Cayce Foundationa. - Zanima li vas Dvorana spisa? Vrijedi li istražiti tu mogućnost?

-Oh, svakako-odgovorio je Lehner. - Držim da vrijedi, samo što to nije onako stvarno i dohvatljivo kao što sam mislio .

Lehner je nadalje opširno objasnio zašto su različita arheološka i znanstvena ispitivanja iznevjerila njegove nade u to da bi Cayceova čitanja bilo moguće nekako povezati s "opipljivom" stvarnošću.

"čemu onda nastaviti s istraživanjima?" upitao se Robert Smith.

"Imam nekakav predosjećaj daje nešto ispod Sfinge i da je s piramidama povezana nekakva zagonetka- rekao je Lehner.-To zamišljam kao nešto što podrhtava i vibrira"⁴⁶.

Za tog sastanka u Edgar Cayce Foundationu, Charles Thomas Cayce navodno je upitao Lehnere bi li bilo moguće izbušiti rupe na pravilnim razmacima kako bi se locirao podzemni prolaz u blizini Sfinge, no Lehner je držao da bi Egipćani "prezali" pred tom zamisli. Usputno je, međutim, natuknuo da bijedan dužnosnik neke američke naftne tvrtke, koji je u to vrijeme, kako se činilo, radio za jedan američki muzej, mogao biti zainteresiran za korištenje svoje "geofizičke istraživačke ekipe" za pretraživanje prostora ispod Sfinge⁴⁷.

Otkako je izrekao te riječi i iznio prijedloge - zbog, kako kaže, onoga što je naučio od tog mjesta- Lehner se sve više udaljavao od utjecaja Edgara Caycea. Danas opovrgava i svaku pomisao daje 10.500 g. pr. K. mogla postojati nekakva ranija civilizacija. I doista, to njegovo preobraćenje bilo je, kako se čini, toliko potpuno da je u jednom skorašnjem kritičkom osvrtu na geološke teorije Johna Westa u vezi sa Sfigom osjetio potrebu napisati: "Držim da imamo profesionalnu obvezu reagirati na ideje - 101r

poput onih kakvima se bave Cayce i West - a koje bi Egipćanima oduzele njihovo vlastito naslijeđe, pripisujući podrijetlo i genijalnost civilizacije u dolini Nila nekom davno

<(>

izgubljenom pojmu kakav je Atlantida" .

Lehner ne pokušava poreći svoju raniju povezanost s Edgar Cayce Foundationom, kao ni s idejama u vezi s Atlantidom, ali umjesto toga pokušava pronaći načine pomirivanja podrijetla svojih ranijih interesa za "mistična tumačenja piramida i Sfinge" s današnjom nepopustljivom predanošću "temeljnoj realnosti". Lehner svoju situaciju uspoređuje s životopisom sira W. M. Flindersa Petriea, koji je u Egipat došao osamdesetih godina 19. stoljeća kako bi "na kamenu Keopsove piramide ispitao zagonetni 'piramidalni inč'" -i otkrio da ne odgovara njegovim predodžbama⁴⁹. Kao što ćemo vidjeti u sljedećem poglavlju, Petrie je išao stopama svog oca, Williama i notornog škotskog kraljevskog astronoma Piazzija Smytha-koji su strastveno vjerovali da su Veliku piramidu uz božansko nadahnuće izgradili Izraelićani, za ropstva u Egiptu⁵⁰.

OBJED S GOSPODINOM CAYCEOM

U svibnju 1994. otputovali smo u New York i automobilom došli do Virginia Beacha, u Norfolku, u saveznoj državi Virginiji, gdje se nalazi sjedište Edgar Cayce Foundationa i sestrinske organizacije Association for Research and Enlightenment. Namjera nanije bila istražiti neočekivane veze koje je ta organizacija jedno vrijeme imala s Markom Lehnerom i silno nas je zanimalo kako se u sve to uklapaju- ako se uopće uklapaju-egipatska Organizacija za starine i Zahi Hawass, Lehnerov kolega iz Gize. Zajednički prijatelji dogovorili su nam sastanak sa sadašnjim predsjednikom ARE-a i Edgar Cayce Foundationa, gospodinom Charlesom Thomasom Cayceom, unukom Edgara Caycea. Također smo se trebali naći s dvojicom istaknutih članova ARE-a koji su, kako smo doznali, dali doprinos raznim

projektima u Gizi 70-ih i 80-ih godina, kao i skorijim geološkim istraživanjima koja su proveli John West i Robert Schoch.

Za susrete je odabrano sjedište ECF-a i ARE-a u Aveniji Atlantic. Ondje nas je dočekalo vedro i srdačno osoblje. Danje bio uobičajeno ispunjen poslom i vidjeli smo kako se posjetitelji svih dobni skupina služe dobro opremljenom knjižnicom i knjižarom, odlaze na različita predavanja i tečajeve meditacije. Opća je atmosfera pomalo nalikovala na atmosferu na kakvom malenom sveučilištu.

102Gospodin Cayce odveo nas je na objed u obližnji hotel Ramada Oceanfront. Ondje su nam se pridružila dvojica viših dužnosnika ARE-a koji su na susret s nama doputovali iz New Yorka i Washingtona. Razgovor za stolom obuhvatio je širok raspon tema i, kako nam se učinilo, posve otvoren i iskren pogled na ARE-ine raznovrsne inicijative u Gizi tijekom protekla dva desetljeća. činilo se da svi dobro poznaju Marka Lehnera, a i čovjek iz Washingtona i čovjek iz New Yorka o Zahiru Hawassu govorili su na iznimno osoban i srdačan način.

U toj fazi više nismo mogli izbjeći poticanje teme nedavnog senzacionalnog dokumentarca Johna Westa, objavljenog na mreži NBC pod naslovom Sfingina zagonetka, a o kojem se, kao što smo vidjeli u I. dijelu, Lehner izrazio vrlo nepovoljno i koji je potaknuo i sljedeći odlučan demanti Zabija Hawassa: Film pokazuje pokušaj tih varalica da dokažu kako je Sfinga stara petnaest tisuća godina... [i da] graditelji Sfinge, pa tako i piramida i drugih velikih starina, nisu bili drevni Egipćani nego pripadnici neke druge visokorazvijene kulture i obrazovanja koji su došli s kontinenta "Atlantide" postoje on uništen, te su pod Sfingom pohranili znanstvene zapise o izgubljenom kontinentu! Očito je daje taj John West tek nastavak kulturne invazije na egipatsku civilizaciju. Njegov prethodnik bio je Edgar Cayce iz Virginije koji se pretvarao da je prije petnaest tisuća godina živio na Atlantidi i onda pobjegao u Egipat sa spisima koje je prije propasti kontinenta zakopao u blizini Sfingel...

Dokumentarni televizijski film Sfingina zagonetka, koji je prikazan potkraj 1993. godine, a u kojem je voditelj hollywoodski glumac Charlton Heston, djelomično su financirali ECF/ARE i njihovi pristaše. U njemu se vrlo otvoreno zagovara stav da je Sfinga, kao i još niz drugih spomenika u nekropoli u Gizi, svakako potekla najmanje iz jedanaestog tisućljeća prije Krista⁵². Kao što smo već naveli u I. dijelu, upravo je u tom istom dokumentarcu prvi put objavljena novost o seizmičkim ispitivanjima Tho-masa Dobeckog oko Sfinge, te o njegovom otkriću velike pravokutne komore duboko u podinskim slojevima ispod prednjih šapa. To je, dakako, ECF/ARE-u govorilo da je moguća i veza s Cayceovom "Dvoranom spisa". Kao stoje Charlton Heston rekao u komentaru: "Neočekivana šupljina koju je otkrio seizmograf nalazila se točno na mjestu na kojem ju je predvidio Edgar Cayce - ispod Sfinginih prednjih šapa"

Charlesa Caycea i njegove kolege upitali smo što misle o Hawassovoj bijesnoj i prijezirnoj reakciji na film te o tome kako spominje "lažljivce" i "pretvaranje".

Ljudi iz ARE-a samo su se nasmiješili i slegnuli ramenima. Posve su uvjereni, rekli su, da se sve razvija ispravnim i željenim smjerom: što god netko činio ili govorio, istina o Gizi izbit će na površinu i netko će otkriti "Dvoranu spisa", upravo onako kao stoje predvidio Edgar Cayce⁵⁴. Nakon tih srao se završnih riječi oprostili.

DOPISIVANJE

Dana 15. listopada 1995. Mark Lehner napisao nam je pismo na pet stranica, reagirajući na radnu verziju ovog poglavlja koju smo mu uputili na recenziju 5. U istom nas je pismu izvijestio daje nedavno dao ostavku na mjesto u Institutu za orijentalistiku pri sveučilištu Chicago kako bi "više vremena posvetio istraživanju i pisanju". Usto nas je obavijestio i o svojoj namjeri da objavi knjigu "Vjervanja New Agea i drevni Egipat", u kojoj će, kako je rekao, opširno i s više pojedinosti nego mi ovdje, govoriti o svom sudjelovanju u aktivnostima koje je financirala organizacija Edgar Cayce Foundation⁵⁶.

Naše dopisivanje s Lehnerom odvijalo se preko Semitskog muzeja sveučilišta Harvard u saveznoj državi Massachusetts. Dok pišemo ove riječi, njegov kolega u Egiptu, dr. Zahi Hawass, nadzire iskopavanja tek otkrivenog kompleksa hramova iz "Stare države" s podzemnim tunelima neposredno jugoistočno od Velike sfinge u Gizi⁵⁷. U razgovoru vođenom 1995. radi eventualnog snimanja televizijskog dokumentarca koji bi se bavio Sfinginim zagonetkama, Hawass je snimateljsku ekipu odveo u tunel ispod same Sfinge. "Doista", rekao je, "čak ni Indiana Jones ne bi mogao sanjati da bi se jednom mogao naći upravo ovdje. Možete li vjerovati? U ovom smo tunelu zapravo u Sfingi. Ovaj tunel dosada još nije otvaran. Nitko točno ne zna stoje u njemu. Ali mi ćemo ga prvi put otvoriti".

P. S.: Daljnu korespondenciju s Markom Lehnerom, u kojoj iznosi svoje opaske o ovom poglavlju, donosimo na stranicama 286-293, kao 3. dodatak.

1046. poglavlje

Slučaj željezne ploče, slobodnih zidara, relikata i okana

"Više sam nego uvjeren u... postojanje prolaza i vjerojatno komore (u Velikoj piramidi) u kojoj se, moguće je, nalaze spisi njezinih drevnih utemeljitelja..."

John Dixon: pismo Piazziju Smythu od 25. studenoga 1871., u opaskama o Kraljičinoj komori u Velikoj piramidi

"Duboko u Velikoj piramidi nalazi se jedan slijepi prolaz [u južnome oknu Kraljičine komore]. Rudolf Gantenbrink mogao bi istraživati iza tog zida, ali nitko mu ne dopušta".

Sunday Telegraph, London, 1. siječnja 1995.

Moguće i najegzotičniji istraživač koji je ikada iznio svoj stav o zagonetkama vezanima za piramide bio je Charles Piazzi Smyth, škotski kraljevski astronom iz devetnaestog stoljeća. Poput Edgara Caycea, i on je vjerovao daje Velika piramida nekako povezana s biblijskim proročanstvima koja se odnose na "drugi Kristov dolazak". I kao u slučaju Edgara Caycea, i njegovo se ime posve neočekivano pojavljuje u vezi s nedavnim iznimnim otkrićima u Gizi.

Zašto, vidjet ćemo kasnije u ovom poglavlju. U međuvremenu, kao što se mnogi čitatelji vjerojatno sjećaju zahvaljujući medijskoj pozornosti koju je taj događaj izazvao širom svijeta, u ožujku 1993.

pojavile su se vrlo velike nade u mogućnost postojanja skrivene komore duboko u Velikoj piramidi.

Rudolf Gantenbrink, njemački inženjer iz Münchena, poslužio se sićušnom, vrlo suvremenom automatskom kamerom

105kako bi istražio dugačka uska okna koja izlaze iz sjevernog i južnog zida Kraljičine komore i tako na završetku južnog okna (usmjerenog prema zvijezdi Sirius) otkrio malena kamena vrata s bakrenim ručicama. Odmah nakon tog otkrića dr. Zahi Hawass oduševljeno je izjavio jednoj njemačkoj televizijskoj ekipi: "Po mojem mišljenju, to je najznačajnije otkriće u Egiptu", te je izrazio nadu da bi iza tih primamljivih vrata mogli biti spremni "spisi" na smotcima papirusa koji bi se odnosili na "vjeru" graditelja i možda "zvijezde"². Slične nadopotaknuo je i londonski Times, koji je, usto, ukazao i na zanimljivu povezanost s Edgarom Cayceom i "Dvoranom spisa":

TAJNI PROLAZ ČUVA ZAGONETKU PIRAMIDE: četrdesetih godina 20. stoljeća američki vidovnjak Edgar Cayce predvidio je otkrivanje, u posljednjoj četvrtini 20. stoljeća i negdje u blizini Sfinge, skrivene komore s povijesnim spisima iz Atlantide. Imaju li skorašnja otkrića u Velikoj Keopsovoj piramidi kakve veze s time daleko je od jasnoga, ali otkriće malenih vrata na završetku jednog dugačkog, dosada neistraženog četvrtastog okna od 20 cm, na mnogim je stranama pokrenulo nagađanja o tome što bi se moglo nalaziti iza njih...³

Dok pišemo ove riječi, gotovo tri godine nakon tog nevjerojatnog otkrića Rudolfa Gantenbrinka, nema dopuštenja za nova istraživanja u južnome oknu Kraljičine komore i zagonetnih vrata koja ostaju neotvorena. U tom razdoblju, dr. Zahi Hawass (po pitanju 10.500 g. pr. K. poprilično srodan svome prijatelju Marku Lehneru) izveo je radikalan zaokret. Više nema onih hvalospjeva i velikih očekivanja, tako da sada tvrdi: "Mislim da to nisu vrata i da iza njih nema ničega..."⁴.

DVOSTRUKA MJERILA

Priča o oknima u Velikoj piramidi i neobično proturječne reakcije egiptologa na ono što bi u njima moglo biti otkriveno, što god to bilo, potječe iz tridesetih godina 19. stoljeća, kada je britanski istraživač pukovnik Howard Vyse "zasjeo pred Veliku piramidu kao pred neku utvrdu koju treba držati pod opsadom". Ta opaska, iz usta jednog od njegovih suvremenika, aludira na Vyseovo poznato služenje dinamitom u "istraživanju" Velike piramide⁵. Bilo bi možda prikladnije, iako manje uljudno, reći da se s posljednjim preostalim čudom drevnoga svijeta suočavao kao da je riječ o ženi koju treba silovati. Ipak, ostaje činjenica da su za vrijeme razdoblja mahnitog istraživanja i nasilnih iskopavanja (1836-37.) Vyse i njegova ekipa doista uspjeli doći do, kako izgleda, dvaju iznimno važnih otkrića:

1061. Komada ravne željezne ploče debele oko 3 milimetra, dugačke trideset centimetara i široke deset, izvučene iz zida na južnoj strani piramide, na mjestu na kojem završava južno okno Kraljeve komore (usmjereno prema Orionovom pojasu).

2. "Oznake iz kamenoloma" u tzv. "komorama za rasterećenje" iznad Kraljeve komore. Ti su hijeroglifi prvi i jedini "tekstovi" pronađeni u Velikoj piramidi. Imaju oblik neobavezno nažvrljanih grafita, a

među njima je i ime Keopsa, faraona iz četvrte dinastije za kojeg egiptolozi smatraju daje izgradio spomenik.

Ovo drugo otkriće - pojava Keopsova imena - egiptolozi u posljednjih 160 godina učestalo slave kao nedvojbena dokaza daje inače anonimnu piramidu doista izgradio faraon Keops. Ono prvo-željezna ploča-odbačeno je kao prijevara, a sama ploča danas se nalazi u jednoj uskoj ladici u British Museumu, zanemarena i zaboravljena poput lubanje čovjeka iz Piltdowna⁶.

A što ako, međutim, egiptolozi pogrešno tumače stvar?

Što ako su "oznake iz kamenoloma" lažne, a željezna ploča autentična?

U tom bi slučaju uredna i pomno razrađena kronologija razvoja egipatskog društva, koja se pojavljuje u svim standardnim udžbenicima, počivala na zastrašujuće nesigurnim temeljima, pripisivanje Velike piramide Keopsu vratilo bi se u područje ne-dokumentiranih spekulacija, a ortodoksno prihvaćeno vrijeme Željeznog doba u Egiptu - za koje egiptolozi govore da se nije dogodilo prije 650 g. pr. K.⁷ - trebalo bi pomaknuti unatrag gotovo za 2000 godina.

I drugdje smo, opširno, navodili mogućnost da su oznake u Velikoj piramidi krivotvorene-i konkretno daje Howard Vyse, koji je na svoja istraživanja iz 1836-37. utrošio 10.000 funti (što je u ono vrijeme bio kraljevski iznos) imao i motiva i prilike krivotvoriti ih⁸. Ukratko:

1. Više je nego zanimljivo da su ti znakovi otkriveni samo u četirima "komorama za rasterećenje" komorama koje je otkrio sam Vyse, a ne i u komori koja se nalazi neposredno ispod njih (i neposredno iznad stropa Kraljeve komore) koju je 1765. otvorio jedan raniji istraživač, Nathaniel Davison.

Neobično je i da u Vyseovom dnevniku za dan kada je prvi put otvorio i ušao u najnižu od "svojih" četiriju komora (tj. onu koja se nalazi iznad Davisonove komore) stoji kako je proveo temeljit pregled, ali se ni riječju ne spominju nikakvi hijeroglifi tako istaknuto načinjeni crvenom bojom na zidovima. Međutim, već sljedećeg dana, kada se Vyse u komoru vratio sa svjedocima, hijeroglifi su se odjednom našli na zidovima - gotovo kao da ih je netko naslikao preko

•9

noći

107

P

12. Kao stoje pronicavo istaknuo jedan od Vyseovih kritičara, "perspektiva i kutevi pod kojima su načinjeni ti natpisi pokazuju da ih nisu naslikali kamenoresci prije transportiranja blokova, nego netko tko je radio u tijesnoj komori, pošto su blokovi već postavljeni u piramidu. Upute za lociranje blokova u nekom graditeljskom projektu [a oznake iz kamenoloma trebale bi biti upravo to] nemaju nikakvu svrhu postoje zadaća izvedena, tj. pošto su blokovi postavljeni na mjesto. Očito je da ih je dodao netko drugi, a ne sami graditelji"¹⁰.

3. U vezi s hijeroglifima postoje užasni "ortografski" problemi. Na njih je prvi u 19. stoljeću ukazao Samuel Birch, stručnjak za drevni egipatski jezik iz British Museuma. Iako se nitko, ni tada ni u skorije vrijeme, nije obazirao na njegove opaske, on je, što je vrlo važno, uočio da je stil pisanja kod "oznaka iz kamenoloma" zapravo neobična i anomalijaska mješavina različitih razdoblja. Neki od kurzivnih oblika i naslova upotrijebljenih u tim natpisima, koji su navodno potekli iz razdoblja četvrte dinastije, nisu pronađeni nigdje drugdje u Egiptu sve do razdoblja Stare države, oko 1000 godina kasnije (kada ih ima u izobilju). Ostali su nepoznati sve do doba Dvadeset šeste dinastije (664-525. g. pr. K.). I stoje možda najznakovitije, određene riječi i izrazi koriste se na posve jedinstven i apsurdan način, kakav se ne pojavljuje nigdje drugdje u cjelokupnom korpusu spisa koji su se očuvali od drevnih vremena u Egiptu. Samo jedan primjer: na mjestu na kojem je očito trebala stajati brojka 18, nalazi se hijeroglif koji znači "dobar, milostiv"¹¹.

4. Poteškoće se javljaju i u vezi sa samim imenom Keops (Khufu) u obliku u kojem je napisano na tim oznakama iz kamenoloma. U njemu se nalazi pogreška (točka unutar kruga, umjesto jednostavnog punog kruga) koja se-poput uporabe hijeroglifa koji znači "dobar, milostiv"-ne ponavlja ni u jednom drugom egipatskom tekstu. Zanimljivo je, međutim, da se ista pogreška u pisanju imena Keops pojavljuje u jedina dva izvora o hijeroglifima koji su 1837. mogli biti dostupni Vyseu: knjizi Leona de Laborde Voyage de l'A rabie Petree i knjizi sira Johna Gardnera Wilkinsona Materin Hieroglyphica .

5.1 posljednja stvar, ali nikako i nevažna, čak i ako ih Vyse nije krivotvorio: što ti natpisi zapravo dokazuju? Nije li pripisivanje Velike piramide Keopsu samo na temelju nekoliko redaka boje na kamenu

pomalo kao kada bismo ključeve Empire State Buildinga predali osobi koja se zove "Kilrov" samo zato što je njegovo ime sprejem ispisano u dizalu?

Iskreno nas zbunjuje što nitko nikada nije postavio takva pitanja i, općenito, da egiptolozi te natpise tako spremno prihvaćaju kao "dokaz" o tome daje riječ o Keo-

108psovoj piramidi. Njihova je vlastita lakovjernost u tom pitanju, dakako, njihova stvar. Ipak, čini nam se da je gotovo riječ o intelektualnoj prijevari kada se ista sumnjiva atribucija ponavlja u beskraj, u svim standardnim tekstovima, bez ikakvih upozorenja o mnogobrojnim problemima, anakronizmima i nedosljednostima koje bacaju sumnju na autentičnost i važnost Vvseovog "otkrića"¹³.

Neobično je, međutim, kako je njegovo drugo "otkriće", koje egiptolozi danas bez oklijevanja otpisuju kao krivotvorinu, po svim pokazateljima stvarno i izvorno - i silno važno. Riječ je o pronalaženju željezne ploče ugrađene u zid južne strane piramide.

PRIČA O ŽELJEZNOJ PLOČI

Kao što smo vidjeli, dvije glavne komore u gornjem dijelu Velike piramide - Kraljeva komora i Kraljičina komora - imaju po dva dugačka uska okna ugrađena duboko u pune zidove, pri čemu je jedno od njih usmjereno prema sjeveru, drugo prema jugu. Okna koja vode iz Kraljeve komore izlaze iz piramide. Ona koja vode iz Kraljičine komore prestaju negdje u unutrašnjosti spomenika.

Postojanje okana u Kraljevoj komori prvi je 1636. zabilježio britanski astronom dr. John Greaves.

Međutim, temeljito su istražena tek 1837. Taj posao obavio je pukovnik Howard Vyse, uz pomoć dvojice inženjera, Johna Perringa i Jamesa Masha. U Vyseovoj je ekipi bio i g. J. R. Hill, jedan opskurni Englez koji je živio u Kairu i koji je u svibnju 1837. zadužen za raščišćavanje početka južnog okna (koji izlazi na 102. redu blokova na južnoj strani piramide). U skladu s metodama koje je Vyse upotrijebio drugdje, Hill je dobio nalog da upotrijebi eksploziv, te je tako odgovoran za onaj ružni okomiti ožiljak koji se i danas vidi na središnjem dijelu južne strane Velike piramide.

U petak, 26. svibnja 1837. godine, nakon dva dana rušenja eksplozivom i raščišćavanja, Hill je otkrio tu plosnatu željeznu ploču koju smo već spominjali. Vyse će je ubrzo zatim slavodobitno spominjati u svom monumentalnom opusu, knjizi Operacije provedene na piramidama u Gizi, kao "najstariji poznati komad kovanog željeza"¹⁴, ali Hill se u to vrijeme zadovoljio pisanjem o otkriću na primjeren, trezven način:

Ovime želim potvrditi da sam komad željeza pronađen u blizini otvora za zrak [okna], na južnoj strani Velike piramide u Gizi, u petak, 26. svibnja, osobno izvadio iz jednog unutarnjeg spoja, a pošto sam eksplozivom raznio dva vanjska reda kamena sadašnje površine piramide; i danijedan drugi spoj ili nekakav otvor nisu bili spojeni s već spomenutim spojem,

109tako da ploča nije mogla biti postavljena na to mjesto nekim drugim načinom, nakon izvorne izgradnje piramide.

Točno mjesto pokazao sam i gospodinu Perringu u subotu, 24. lipnja .

John Perring, građevinski inženjer, tako je proučio točno mjesto na kojem je pronađena ploča. S njim je bio James Mash, također inženjer, i obojica su "držali da je željezo nekako ostavljeno u spoju za vrijeme izgradnje piramide, te da ga nije bilo moguće umetnuti naknadno" ⁶. Na koncu je Vyse taj zagonetni predmet, zajedno s pismenim potvrdama Hilla, Perringa i Masha, uputio u British Museum. Ondje se od početka nekako držalo da željezo ne može biti iz doba gradnje, jer kovano željezo u doba piramida nije bilo poznato, te je stoga nekako nužno "umetnuto" u puno skorije vrijeme.

Godine 1881. ploču je ponovno pregledao sir W. M. Flinders Petrie, kojem je, zbog niza raznovrsnih uvjerljivih razloga, bilo teško složiti se s takvom analizom:

Iako je taj predmet obavljen određenom sumnjom, ali isključivo na temelju rijetkosti, potvrde o njegovoj autentičnosti vrlo su precizne; i na hrđi ima sloj numulita [fosiliziranih morskih protozoa], što dokazuje daje stoljećima i stoljećima bio zakopan uz blok nu-mulitskog vapnenca i daje stoga posve sigurno prastar. Stoga nema temelja za sumnje u izvornost tog komada željeza...

17

Unatoč snažno izraženom mišljenju jednog od atipičnih divova egiptologije s konca viktorijanskog doba, cijela se profesija nekako nije uspijevala nositi s mogućnošću daje kovano željezo postojalo u vrijeme gradnje Velike piramide. Takva mogućnost posve je u suprotnosti sa svim temeljnim pojmovima koje egiptolozi tijekom karijere prihvaćaju u vezi s načinima na koje civilizacije nastaju i razvijaju se.

ZNANSTVENA ANALIZA

Zbog takvih stavova, novih relevantnih istraživanja u vezi sa željeznom pločicom nije bilo punih 108 godina, tako daje tek 1989. jedan njezin komadić podvrgnut strogim optičkim i kemijskim ispitivanjima. Njih su proveli dr. M. P. Jones, viši predavač na Odsjeku za mineralogiju na Imperial Collegeu u Londonu, i njegov kolega dr. Sayed El Ga-yer, predavač na Fakultetu za rudarstvo i naftu na egipatskom sveučilištu Suez, koji je doktorirao na području ekstrakcijske metalurgije na sveučilištu Aston u Birmingha-mu¹⁸.

Ispitivanje su započeli provjeravanjem udjela nikla u željeznoj ploči. Razlog je bilo isključivanje teoretske mogućnosti daje pločica bila izrađena od meteori tskog že-¹¹⁰Ijeza (tj. od željeza iz palih meteori ta-za taj se materijal zna da se, vrlo rijetko, koristio u doba piramida). Takvo već gotovo meteoritsko željezo, međutim, uvijek je lako prepoznati jer bez iznimke sadrži velik udio nikla - obično sedam ili više posto¹⁹. Na temelju prvog ispitivanja, Jones i El Gayer zaključili su: "Željezna ploča iz Gize posve očito nema meteoritsko podrijetlo, budući da nikal sadrži tek u tragovima". Metal je, dakle, čovjekov proizvod. Ali kako je izrađen?

Daljnja su ispitivanja pokazala daje taljen na temperaturi između 1000 i 1100 stupnjeva. Ta su ispitivanja pokazala i neobičnu činjenicu daje na "jednoj strani pločice bilo tragova zlata" ^o. Moguće je, nagađali su Jones i El Gayer, daje izvorno bila pozlaćena i da zlato pokazuje kako je taj predmet... u vrijeme nastanka bio silno cijenjen²¹.

I na koncu, kada je nastao?

Pošto su dovršili iznimno pomno i podrobno istraživanje, dvojica metalurga u izvještaju su napisali sljedeće: "Na temelju dosadašnjih istraživanja, zaključujemo da je željezna ploča vrlo stara. Nadalje, metalurški dokazi podupiru arheološke dokaze koji ukazuju na mogućnost da je ploča u piramidu ugrađena u vrijeme izgradnje"²².

Kada su Jones i El Gayer svoje nalaze predočili British Museumu, dočekalo ih je povećanje iznenađenja. Umjesto uzbuđenja, dužnosnici muzeja samo su ih se riješili po kratkom postupku: "Struktura željezne ploče svakako je neobična", priznali su Paul Craddock i Janet Lang. "Nismo sigurni u njezino značenje i podrijetlo, ali oni nužno ne ukazuju na veliku starost"

,²³

STAV BRITISH MUSEUMA

Kako je izgledalo daje željezna ploča izvorno izvađena iz ili u blizini početka "Oriono-vog" okna u Kraljevoj komori, u nama je to pobudilo veliko zanimanje. Stoga smo odlučili pogledati je. Zahvaljujući dr. A. J. Spenceru, pomoćniku kustosa Odjela egipatskih starina u British Museumu, razgledavanje smo dogovorili za 7. studenoga 1993. Dopušteno nam je da uzmemo ploču u ruku, pri čemu nas je iznenadila težina i tekstura. Gotovo i nismo mogli ne primijetiti daje ispod površinske patine metal imao blistav sjaj - što se vidjelo na onom mjestu na kojem je jedan komadić ravno odrezan kako bi ga ispitali El Gayer i Jones. Dr. Spencer ponovio je službeni stav British Museuma - da ¹¹¹ploča nije stara, nego je postavljena, vjerojatno namjerno, u Vvseovo vrijeme - i da su zaključci El Gavera i Jonesa "krajnje sumnjivi" ⁴.

Kako se i zašto zaključci tako uglednih stručnjaka za kovine mogu smatrati "krajnje sumnjivima", upitali smo.

Dr. Spencer na to nije imao odgovor, a dr. Craddock, s kojim smo razgovarali telefonom, nije želio ništa dodavati tom stavu.

Nekoliko dana kasnije nazvali smo dr. M. P. Jonesa i od njega čuli kako su on i dr. El Gaver 1989. ispitivali ploču u laboratoriju na Imperial Collegeu u Londonu. Dr. Jones je danas u mirovini i živi u Walesu. Kada smo ga upitali što misli o stavu British Museuma u vezi s njegovim zaključcima, poprilično se, stoje razumljivo, uzrujao. Ustrajavao je u tvrdnji daje željezna ploča "vrlo stara" i, poput nas, imao dojam-budući da postoje dva suprotstavljena pogleda - da bi pitanje bilo najbolje riješiti novim ispitivanjima u nekom neovisnom laboratoriju.

Naposlijetku, značenje čovjekovom rukom stvorenog željeza iz 2500. g. pr. K. iznimno je dalekosežno. A stvar nije isključivo ni u datiranju tzv. Željeznog doba. Možda su na određeni način još zanimljivija pitanja koja se postavljaju o funkciji koju je mogla imati jedna željezna ploča, unutar južnog okna glavne komore u Velikoj piramidi, prije tisuća i tisuća godina. Može li postojati nekakva veza između te ploče i kamenih vrata s mjedenim "ručicama" koje je Rudolf Gantenbrink tako nedavno otkrio na završetku

južnog okna Kraljičine komore - okna usmjerenog prema "Siriusu-Izi-di", bračnoj družici "Oriona-Oszirsa"?

U izvještaju iz 1989. El Gaver i Jones primjećuju kako je ploča vjerojatno dio većeg komada željeza koji je možda u izvornom obliku služio kao neka kvadratna ploča koja bi, poput nekakvih "vrata", točno pristajala na otvor okna.

ZVJEZDANA VRATA

U daljnjim poglavljima detaljno ćemo se baviti tzv. "Piramidskim tekstovima" iz drevnog Egipta. Ti tekstovi imaju oblik velikih pogrebnih i reinkarnacijskih natpisa uklesanih na zidovima grobnica pojedinih piramida u Saqqari, petnaestak kilometara južno od Gize, iz razdoblja Pete i Šeste dinastije. Egiptolozima se slažu daje velik dio tih natpisa,

-%or

ako već ne i cjelokupan sadržaj, nastao prije "razdoblja piramida". Stoga čovjeka uz-112nemiruje kada u tim drevnim spisima, navodnom djelu neolitskih farmera koji su se tek počeli služiti bakrom, otkrije brojna spominjanja željeza.

Naziv za željezo glasi B'ja - "božanska kovina" - i na nju uvijek nailazimo u jasno izraženim kontekstima koji se na ovaj ili onaj način bave astronomijom, zvijezdama i bogovima²⁶. Primjerice, B'ja se često spominje u tekstovima u vezi s "četvoricom Horusovih sinova" - vjerojatno na neki način povezanih s neobičnim bićima koja se zovu Shemsu Hor, "Sljedbenici Horusa" i "Preobraženi", o kojima ćemo također govoriti u daljnjim poglavljima. U svakom slučaju, ti vrlo zagonetni "sinovi Horusa" bili su, kako se čini, načinjeni od željeza ili su imali željezne prste: "Djeca vaše djece podignula su vas zajedno, naime [četvoricu sinova Horusovih]... usta su vam otvorili njihovi željezni prsti..."²⁷.

Željezo se u tekstovima također spominje kao nužan materijal za izradu jednog bizarnog instrumenta pod nazivom Meshtyw. To pomagalo uvelike nalikuje na te-sarsku sjekiricu ili alat za rezanje, a koristilo se u obredima, pri čemu bi se udarcem "otvarala usta" mumificiranog i balzamiranog tijela preminulog faraona - to je bio nezaobilazni postupak ako se željelo faraonovu dušu ponovno probuditi i uvesti u vječni život među zvjezdanim ciklusima.

U Piramidskim tekstovima tako nailazimo na mjesto na kojem jedan visoki svećenik iznosi ovakvu zagonetnu izjavu:

Usta su ti u dobrom stanju jer sam ti ih rastvorio... O, kralju, otvaram ti usta željeznom sjekiricom
Upuaut, otvaram ti usta željeznom sjekiricom koja je otvarala usta bogova... Horus je raskolio usta ovog kralja onim čime je raskolio usta svome ocu, onim čime je ras-

2S

kolioustaOzirisu...

Iz takvih i brojnih drugih riječi, jasno je da su sastavljači Piramidskih tekstova željezo smatrali ključnim u obredima čiji je cilj bio osigurati novi život - kozmički i zvjezdani - mrtvome kralju. Što je još važnije, gore navedeni tekst taj metal i njegovu primjenu povezuje s drevnim prototipom svih takvih obreda po kojima je sam Oziris, egipatski "nekadašnji i budući kralj", umro i potom se vratio u besmrtni život kao Gospodar nebeskog područja Orion. To područje, kao što ćemo vidjeti u III. dijelu, bilo je poznato pod nazivom Duat. Egipatski su se faraoni nadali da će u njemu nakon smrti živjeti vječno:

Vrata zemlje otvorena su ti... neka ti stube AoDuata budu postavljene, do mjesta gdje je Orion...

29

113O, kralju... nebo te začelo s Orionom... nebo te na svijet donijelo s Orionom...

O, kralju, budi duša poput živuće zvijezde...

Vrata zemlje-boga su otvorena... prijeđi na nebo i sjedni na svoje željezno prijesto-
Nebeski ti je prozor otvoren...

Željezna vrata koja su na zvjezdanom nebu širom su mi otvorena i prolazim kroz njih...³⁴

Čini se da se ovdje, ako riječi shvatimo doslovno i svedemo ih na osnovne zajedničke nazivnike koji se pojavljuju u svim navedenim tekstovima, govori o ni manje ni više nekakvim željeznim "zvjezdanim vratima" kroz koja Oziris, kao i sve dinastije umrlih kraljeva nakon njega, treba ući u nebesko područje Orionova pojasa. Ali ako Pira-midski tekstovi opisuju zvjezdana vrata, onda opisuju i vremenska vrata -jer nesumnjivo govore da prolaskom kroz željezna vrata neba, duša preminule osobe dolazi do života od više milijuna godina, da u božjim plovilima prolazi vječnošću. Stoga je, s obzirom na izvorni položaj

na ili u blizini završetka južnog okna Kraljeve komore, prirodno da smo u iskušenju i da se pitamo je li ona zanemarena željezna ploča u Britanskom muzeju mogla biti nekako povezana s tako nevjerojatno profinjanim konceptima i vjerovanjima o besmrtnosti i sposobnosti "opremljenog duha" da posve ovlada smrću i vremenom.

Pitamo se i koja je mogla biti funkcija ostalih zagonetnih predmeta otkrivenih u oknima Kraljičine komore, kada ih je 1872. prvi otvorio Waynman Dixon, poduzetni inženjer iz Newcastle-upon-Tyne. NEPOZNATA MRAČNA UDALJENOST

Za razliku od okana u Kraljevoj komori, okna u Kraljičinoj komori a) ne izlaze iz piramide i b) nisu bila izvorno urezana u vapnenačke zidove komore. Umjesto toga, graditelji su ostavili posljednjih 12,7 cm u posljednjem bloku na završetku svakog od okana - tako da su otvori ostali nevidljivi i nedostupni namjernikovom oku.

čitatelji će se sjetiti spominjanja Charlesa Piazzija Smytha i njegovih proročanskih teorija o Velikoj piramidi s početka ovog poglavlja. Ranih šezdesetih godina 19. stoljeća, kada je oblikovao te teorije, on se sprijateljio s nekim Williamom Petrieom, inženjerom, čiji je sin, W. M. Flinders Petrie, kasnijepostao općep priznatim utemeljiteljem akademske discipline egiptologije³⁵.

William Petrie bio je među prvim "piramidolozima" viktorijskog doba koji je snažno podupirao teoriju Piazzija Smytha o tome da bi Velika piramida mogla biti neka vrst proročanskog spomenika čovječanstvu, koda koji skriva mesijanski mehanizam za upozoravanje na Kristov "drugi dolazak"³⁶. "U jednom razdoblju", napisali su profesor Hermann Bruck i dr. Mary Bruck u svojoj vrlo mjerodavnoj biografiji kraljevskog astronoma, "Flinders Petrie i njegov otac svim su se srcem slagali s većinom zamisli Piazzija Smytha"³⁷. I doista, kao što ističe dvoje uglednih astronoma i publicista, mladi Flinders Petrie uputio se 1880. u Egipat u glasovito proučavanje Velike piramide

•jo

upravo zbog toga što je želio "nastaviti tragom Piazzija Smytha".

Vratimo li se pitanju okana Kraljičine komore, moramo istaknuti da smo sa zanimanjem doznali kako je njihov otkrivač, inženjer Waynman Dixon - zajedno s bratom Johnom - također održavao vrlo tijesne veze s Piazzijem Smythom. I doista, upravo preko izravnog utjecaja kraljevskog astronoma Dixona su imali priliku 1872. istraživati Veliku piramidu i otkriti dotada skrivene ulaze u sjeverno i južno zvjezdano okno u Kraljičinoj komori³⁹.

Znatiželju Waynmana Dixona pobudila su okna u Kraljevoj komori koja su ga potaknula na to da nešto slično potraži i u Kraljičinoj komori. Ta potraga, do koje je došlo negdje početkom 1872., provedena je uz privolu Piazzija Smytha, koji je cijelu stvar kasnije opisao u svojoj knjizi. Prema toj priči, postojao je pukotin u južnome zidu Kraljičine komore - približno na mjestu na kojem bi mogla biti okna - Waynman Dixon naložio je svom "stolaru i majstoru za sve", nekom Billu Grundyju, "da na tome mjestu čekićem i dlijetom proširi rupu. I tako se vjerni čovjek dao na posao i to žarom koji je ubrzo počeo probijati meki kamen na tome mjestu, kada je, vidi čuda, nakon razmjerno malog broja udaraca, dlijeto jednostavno propalo u nešto".

A to "nešto" u koje je upalo dlijeto Billa Grundyja bio je, kako se pokazalo, "pravokutni, vodoravni, cjevasti kanal približno 23 puta 20 cm u presjeku, koji se pružao 2,1 m u zid, a onda se pod kutem dizao do nepoznate mračne udaljenosti..."⁴¹.

Bilo je to južno okno.

Nakon toga, postojao je odmjerno slično mjesto na sjevernome zidu, Waynman Dixon "naložio je radišnome Billu Grundyju da ondje poradi svojim čekićem i čeličnim dlijetom; i još jednom, nakon vrlo malo truda, rečeno je dlijeto upalo u nešto drugo; i to je bila vodoravna cijev ili kanal poprečnih razmjera kao i onaj drugi, te se, na određenoj udaljenosti u zidu, dizao pod sličnim kutem, ali u suprotnome smjeru, i vodio neutvrđeno daleko..."

115

.42Mjesto na kojem su pronađeni "Diksonovi relikti"

33. Detalj iz Kraljičine komore.

Zajedno s bratom Johnom, Waynman Dixon potrudio se istražiti i sjeverno i južno okno - služeći se motkom sa zglobovima, dijelom nalik na dimnjačarev pribor. Tehnologija konca 19. stoljeća nije bila dorasla toj zadaći, tako da se jedan dio motke zaglavio u sjevernome oknu, gdje se nalazi i danas. Međutim, prije toga, Dixoni su u oknima pronašli tri malena relikta.

Ti predmeti-gruba kamena kugla, malena dvokraka kuka izrađena od neke vrste metala i fino obrađeni komad cedrovine dugačak oko dvanaest centimetara s neobičnim zarezima⁴⁵ - izvezeni su iz Egipta u ljeto 1872. i nekoliko tjedana kasnije sigurno stigli u Englesku⁴⁶. Tijekom sljedećih približno godinu dana o njima se govorilo u knjigama, uz grafičke prikaze opisivalo u znanstvenim i popularnim časopisima poput *Nature* i *London Graphica*. Međutim, prije završetka stoljeća, ti su predmeti nestali⁸.

VEZE

Postoji neobičan niz veza koji obuhvaća sve od dolje navedenoga:

- Otkriće Kraljičine komore s pripadajućim reliktima;
- Utemeljenje Egipatskog istraživačkog društva (*Egyptian Exploration Society* EES; najprestižnije organizacije britanskih egiptologa);

116• Utemeljenje, na londonskom *University Collegeu*, najprestižnijeg egiptološkog odsjeka;

- Britanski slobodni zidari.

Godine 1872., dok su braća Dixon istraživala Veliku piramidu, poznati mason i član Parlamenta, sir James Alexander, predložio je da se u Britaniju prenese pogrešno nazvana "Kleopatrina igla"-200 tona težak obelisk faraona Tutmozisa III. koji je prije približno 3500 godina podignut u svetome gradu Heliopolisu⁴⁹. Novac za taj projekt potekao je iz osobnih sredstava jednog drugog slobodnog zidara, eminentnog britanskog dermatologa, sira Erasmusa Wilsona⁵⁰, a sir James Alexander predložio je da za dopremu obeliska iz Egipta angažiraju inženjera John Dixona-također masona. Na temelju toga, sir Erasmus Wilson odmah je angažirao Johna Dixona - kao i njegovog brata, Waynmana, koji je u to vrijeme živio u Egiptu.

Nekoliko godina kasnije, isti taj Erasmus Wilson bio je zaslužan i za formiranje Egipatskog istraživačkog društva (EES), postavši njegovim prvim predsjednikom. A onda su 1883. Wilson i viktorijanska književnica Emilia Edwards zajednički utemeljili važan Odsjek za egiptologiju pri londonskom *University Collegeu*. Zahvaljujući Wilsonovoj osobnoj preporuci, prvim znanstvenikom na tom odsjeku postao je mladi Flinders Petrie⁵³.

Moguće je da su sve takve veze tek neobične podudarnosti. Ako je tako, vjerojatno je slučajno i to stoje u sedamnaestom stoljeću utemeljitelj muzeja Ashmolean u (Oxfordu, jednog od danas najprestižnijih egiptoloških istraživačkih centara (u kojem se nalazi i dragocjeno "Petriejevo prijestolje"), bio ni manje ni više nego Elias Ashmole- prvi čovjek u povijesti, barem prema masonskim povjesničarima, koji je na britanskome tlu otvoreno uveden u dotada tajno društvo slobodnih zidara.

Nemamo dokaza o tome da Bratstvo još uvijek ima značajan utjecaj na današnju egiptologiju. Međutim, naša su istraživanja podrijetla te zatvorene discipline, na poprilično neizravan način dovela do ponovnog otkrivanja dvaju od triju nestalih "Dixonovih" relikata.

BRITISH MUSEUM I NESTALA KUTIJA ZA CIGARE

Ta su tri predmeta jedini relikti ikada pronađeni u Velikoj piramidi. Nadalje, mjesto na kojem su pronađeni, tj. zvjezdana okna Kraljičine komore, izravno ih povezuje s jednim

1171

od ključnih aspekata naših istraživanja. U ljeto 1993., 121 godinu pošto su pronađeni, mi smo stoga odlučili pokušati utvrditi njihovu sudbinu.

Dok smo pregledavali medijske izvještaje i osobne dnevnike s tim predmetima osoba, utvrdili smo da su ih John i Waynman Dixon u Englesku donijeli u jednoj kutiji za cigare. Kao što smo već naveli, doznali smo i da su Dixoni sudjelovali u prenošenju Kleopatrine igle u Englesku. Taj je obelisk podignut na Embankmentu uz Temzu, gdje stoji i danas. John Dixon nazočio je svečanosti otvaranja, a službeno je zabilježeno kako je pod postolje spomenika zakopao "veliku kutiju za cigare nepoznata sadržaja"⁵⁵.

Logika je izgledala uvjerljivo. John Dixon donio je predmete u Englesku u kutiji za cigare. John Dixon u Englesku je donio Kleopatrinu iglu. I John Dixon pod nju je zakopao kutiju za cigare. Negdje u to vrijeme relikti su nestali. Snažna povezanost masona s ovom pričom podsjeća na poznatu praksu operativnog i spekulativnog masonstva koja obuhvaća određene obrede pri polaganju kamena-temeljaca masonskih spomenika i građevina. Taj praksa ukazivala na mogućnost da bi relikti iz Velike piramide mogli biti skriveni pod Kleopatrinom iglom zajedno s drugim masonskim potrebštinama i suvenirima za koje se zna da su onamo postavljeni⁵.

U svakom slučaju, činilo se da su se relikti doista izgubili, a stručnjaci iz British Museuma s kojima smo

razgovarali rekli su da nemaju pojma gdje su mogli završiti. Razgovarali smo i s profesorom I. E. S. Edwardsom, bivšim kustosom egipatskih starina u tom muzeju (1954-74.) i nekadašnjim potpredsjednikom EES-a. Edwards je najveći britanski stručnjak za Gizu i autor krajnje potpunog i pouzdanog teksta Egipatske piramide prvi put objavljenog 1946., a koji se otada ponovno objavljuje praktički svake godine. U svim izdanjima te knjige, kako smo vidjeli, spominje Waynmana Dixona i govori o tome kako su otkrivena okna u Kraljičinoj komori, ali ni jednom jedinom riječju ne spominje te relikte. A razlog je, rekao nam je, to što ih se ne sjeća, pa stoga, dakako, nema pojma kako su i gdje mogli završiti.

Kao i mi, međutim, profesor Edwards znao je za vezu između Flindersa Petriea, Piazzija Smytha i Dixon, a znao je i daje Petrie Veliku piramidu istraživao neposredno nakon braće Dixon. Stoje najneobičnije, ni Petrie u svojoj glasovitoj knjizi Piramide i hramovi u Gizi spominje relikte - iako govori o Dixonima i oknima. Alije li ih mogao spominjati negdje drugdje u svojim brojnim publikacijama? Edwards nam je predložio da pitamo Petriejevog biografa, egiptologinju Margaret Hackford-Jones, kako bi pitanje

118istražila u Petriejevim dnevnicima i osobnim spisima. Ako je negdje spominjao Dixonove relikte, ona bi to svakako bila u stanju pronaći. Ali temeljito pretraživanje koje je provela gospođa Hackford-Jones nije donijelo rezultata.

U nedostatku izgladnih alternativa, upitali smo se ne bi li vrijedilo pogledati jesu li ta tri neobična predmeta još uvijek u Dixonovoj kutiji za cigare pod Kleopatrinom iglom.

Tom pričom počeo se 6. prosinca 1993. baviti britanski nacionalni dnevnik Independent. Profesor Edwards u tom članku kategorički izjavljuje da ni on ni netko

119co drugi dotada nisu čuli ni za kakve relikte. Stoga smo se 13. prosinca 1993. - samo tjedan dana nakon izlaska članka u kojem se pojavio Edwardsov navod-iznenadili kada je dr. Vivian Davies, kustos egipatskih starina u British Museumu, u pismu upućenom Independentu lakonski rekao da se relikti, još uvijek u kutiji za cigare, nalaze u posjedu njegova Odjela.

Zašto njegov Odjel nije ranije priznao da ih ima?

"Čini mi se daje u vezi s cijelom pričom bilo i previše nesporazuma i zabuna", umirivao je javnost nekoliko dana kasnije glasnogovornik muzeja. "Nismo rekli da ih nemamo, rekli smo samo da ne znamo da ih imamo" °.

Nakon još malo kopanja utvrdili smo što se zapravo dogodilo. Relikti (točnije, dva predmeta jer jedine stvari koju je bilo moguće radiokarbonski datirati, onog komada drva, nije bilo) nisu zakopani pod Kleopatrinom iglom, kao što smo najprije pomislili. Umjesto toga, točno stotinu godina ostali su u vlasništvu obitelji Dixon. A onda ih je, 1972. godine, Dixonova pra-praunuka odnijela u British Museum i velikodušno ih darovala Odjelu za egipatske starine. Njihov prijem pomno je i svojeručno ubilježio sam kustos - dr. I. E. S. Edwards⁶¹.

Nakon toga, čini se da su relikte svi nekako jednostavno zaboravili, a pojavili su se tek u prosincu 1993., jer je jedan egiptolog, po imenu dr. Peter Shore, u Independentu slučajno pročitao kako ih mi tražimo. Shore, koji od umirovljenja živi u Liverpoolu, godine 1972. bio je Edwardsov pomoćnik. Sjeća se dolaska relikata u British Museum i sada je odmah obavijestio relevantne osobe daje pred njima potencijalno neugodan incident.

Mi smo se, prirodno, upitali kako je moguće da su se profesionalni egiptolozi s takvom nezainteresiranošću odnosili prema zagonetnim reliktima iz neistraženih okana u Velikoj piramidi. Posve iskreno govoreći, bilo nam je teško prihvatiti daje Odjel

119za egipatske starine British Museuma uopće mogao zaboraviti na njih, i to punu dvadeset jednu godinu. Međutim, uopće nismo mogli shvatiti kako su mogli ostati zaboravljeni veći dio 1993. godine, postoje robot istražio ista ta okna i duboko u jednom od njih pronašao zatvorena "vrata" koja su u medijima dobila veliku pozornost. Štoviše, više od dva tjedna prije izlaska članka u Independentu, Rudolf Gantenbrink, otkrivač "vrata", posjetio je London i održao pravo predavanje u British Museumu, pred velikom skupinom egiptologa - među kojima su bili profesor Edwards, dr. Vivian Davies i mnogi drugi koji su znali za to da mi tražimo "Dixonove" relikte. Za vrijeme predavanja, Gantenbrink je prikazao i objasnio detaljne videoprikaze, koje je snimio njegov robot, unutrašnjosti okana u Kraljičinoj komori - tj. okana u kojima su pronađeni oni predmeti. Uz "vrata" na završetku

južnog okna, na snimci se jasno vide, još uvijek na podu sjevernog okna, ali na visini do koje Dixoni nisu mogli doći, barem dva predmeta-nekakva metalna kuka i drveni štap⁶².

U sljedećem ćemo poglavlju razmotriti Gantenbrinkova istraživanja, kao i događaje koji su do njih doveli i uslijedili nakon njih.

1207. poglavlje

Slučaj robota, Nijemaca i vrata

"Upuaut, bog-vuk... Prvenstveno

se štovao kao Otvaratelj puteva

do Podzemnog svijeta, koji je umrlim

dušama pokazivao stazu kroz to mračno područje..."

Veronica Ions, Egipatska mitologija, 1982.

Uvođenje robota s kamerom u uski ulaz južnog okna Kraljičine komore u ožujku 1993. te spektakularno otkriće zatvorenih "vrata" 60 metara u oknu, nisu događaji koji su se dogodili u nekakvom vakuumu. Naprotiv, iako tradicionalni egiptolozi pokazuju vrlo malo zanimanja za Kraljičinu komoru (općenito je drže "nedovršenim", "napuštenim" i nevažnim dijelom Velike piramide), tijekom posljednjeg je desetljeća u vezi s njom bilo puno aktivnosti.

Godine 1986., primjerice, dvojica francuskih arhitekata, Gilles Dormion i Jean-Patrice Goidin, nekako su uspjeli dobiti dopuštenje da provedu spektakularno istraživanje unutar Velike piramide. Dormion i Goidin uvjerali su pojedine visoke dužnosnike egipatske Organizacije za starine (EAO) da bi se iza zapadnog zida vodoravnog hodnika koji vodi do Kraljičine komore mogla nalaziti "skrivena komora". Stoje prava rijetkost, EAO je dao dozvolu za bušenje niza malenih rupa kako bi se iskušala ta teorija. Izgleda da su tom prilikom pronađeni određeni dokazi o velikoj "šupljini" ispunjenoj neobično sitnim pijeskom - ničim više - ali to je bilo dovoljno da se svjetski mediji raspomame i da Dormion i Goidin na neko vrijeme postanu pravim medijskim zvijezdama. Egiptolozi su tiho bjesnjeli. Projekt je na koncu obustavljen, a Dormion i Goidin više nisu dobili priliku za nastavak radova u Velikoj piramidi¹.

Ista se stvar ponovila i 1988., kada se s tim izazovom u koštac uhvatila ekipa japanskih znanstvenika sa sveučilišta Waseda. Na njihovom čelu bio je profesor Sakuji Voshimura. Ovaj put Japanci su se poslužili "nedestruktivnim tehnikama": visokosofisticiranim sustavom elektromagnetskih valova i radarskom opremom. I oni su utvrdili

121 postojanje nekakve "šupljine" u blizini prolaza do Kraljičine komore, oko tri metra ispod poda i, kako se pokazalo, vrlo blizu mjestu na kojem su bušili Francuzi. I oni su otkrili veliku šupljinu iza sjeverozapadnog zida same Kraljičine komore, te "tunel" izvan nje i prema južnome dijelu piramide koji je izgledao kao da vodi ispod spomenika. Prije nego stoje bilo moguće provesti neka druga istraživanja ili bušenja, umiješale su se egipatske vlasti i obustavile cijeli projekt. Voshimura i njegova ekipa više se nisu mogli vratiti i dovršiti radove u Kraljičinoj komori².

Neobično je da, unatoč svoj prašini podignutoj u vezi sa skrivenim komorama u blizini Kraljičine komore, nitko nije pomnije promotrio zagonetna i dosada neistražena okna Kraljičine komore. Budući da se tako gube, jedno u smjeru sjevera, a drugo u smjeru juga, u dubini spomenika, čovjek bi pomislio da će netko imati dovoljno pameti i odvažnosti da ih istraži (služeći se videokamerom, umjesto svih tih bušenja i snimanja radarom koja nikoga nisu zadovoljila i nisu dovela do nedvosmislenih zaključaka). I doista, kao što smo već navodili, nešto u vezi s njihovom konstrukcijom i rasporedom kao da upućuje na zaključak daje namjerno smišljeno upravo tako, kako bi pozivalo na slična istraživanja³. Tijekom osamdesetih godina 20. stoljeća, međutim, najugledniji su se egiptolozi općenito slagali da su okna, kao i sama Kraljičina komora, "napušteni" dijelovi Velike piramide. Nema sumnje da su upravo snaga tog konsenzusa i karakteristična nesklonost protivljenju takvim stavovima, pojedine egiptologe odvrćali od toga da se pozabave oknima. Naposljetku, što bi imali od istraživanja nekakvih opskurnih dijelova piramide kada svi znaju da su "napušteni" još za vrijeme gradnje.

Kao neegiptolog, njemački robotičar Rudolf Gantenbrink nije imao takvih obzira. Početkom 1991. on je Njemačkom arheološkom institutu u Kairu podnio prijedlog za videoskopsko istraživanje okana.

PLANIRANJE PUSTOLOVINE

Gantenbrinkova priča, u obliku u kojem nam ju je prenio, tijekom sati i sati dokumentiranih razgovora, vodi nas u kolovoz 1990. kada je egipatska Organizacija za starine od Njemačkog arheološkog instituta u Kairu zatražila da u Veliku piramidu postavi ventilacijski sustav. Taj projekt najvećim se dijelom

trebao sastojati od "čišćenja" dvaju okana Kraljeve komore koji (za razliku od okana u Kraljičinoj komori) izlaze iz piramide te ih je vjerojatno moguće iskoristiti za ventiliranje. Nakon čišćenja, na njihove su

122početke trebali biti postavljeni snažni ventilatori koji će pojačati prirodno strujanje zraka.

Nekoliko mjeseci nakon prihvaćanja EAO-ove narudžbe za projekt ventiliranja, Rainer Stadelmann, direktor Njemačkog arheološkog instituta, zaprimio je prijedlog Rudolfa Gantenbrinka za istraživanje okana u Kraljičinoj komori s pomoću visokosofisticiranog minijaturnog robota. Taj prijedlog, čiju nam je kopiju Gantenbrink ljubazno ustupio, nosi naslov Videoscopische Untersuchung der sog.

Luftkanäle der Cheopspyramide (Videoskopski pregled tzv. zračnih okana u Keopsovoj piramidi)⁴.

U tom prijedlogu Gantenbrink iznosi plan za konstruiranje posebnog robota opremljenog dvama snažnim svjetilkama i "CCD videokamerom u boji" sa specijalnim objektivom fiksnog fokusa koji bi davao sliku širine punih 90 stupnjeva. Robot bi imao i snažan električni motor, kako bi se mogao kretati strmim površinama okana. Videokamerom i motorom upravljalo bi se s pomoću konzole i monitora stacioniranih unutar komore i povezanih s robotom električnim vodovima. Iznad i ispod robo tova kućišta bile bi postavljene gusjenice sa snažnim hidrauličkim ovjesom kako bi se zajamčilo dobro prijanjanje uz strop i pod okna.

U prijedlogu tog istraživanja nijednom se jedinom riječju ne spominje ventilacija. Posve jasnim izrazima u dokumentu se opisuje istraživanje neproučenih dijelova Velike piramide, prava pustolovina u oknima Kraljičine komore - "putovanje robotom u prošlost"⁵. Unatoč tome, sljedeći je korak bio logičan:

Stadelmann je za EAO-ov plan "ventiliranja" zadužio Rudolfa Gantenbrinka.

A Gantenbrink se nije bunio. On je, bez obzira na sve, kanio u jednoj fazi projekta istražiti okna u Kraljevoj komori i postavljanje električnih ventilatora predviđenih planom nije smatrao ni najmanje problematičnima. Stoviše, pomisao na to da će sudjelovati u postavljanju ventilacije u piramidu i usto je još istraživati dopala mu se jer je njegovom radu pridala elemente "konzervacije i restauracije".

ODVRAĆANJA I KAŠNJENJA

Međutim, Gantenbrink je, prema planu, počeo istraživati okna Kraljičine komore. Njemački arheološki institut odabrao je Ulija Kappa (koji je, posve slučajno, pomagao i Marku Lehneru u ARCE-ovom projektu Sfinga iz 1979-89.)⁶, kako bi pomagao Gantenbrinku i djelovao kao službeni predstavnik Instituta. Za početak projekta određena

123je veljača 1992. i istodobno je odlučeno da će istraživanje početi od južnog okna⁷-upravo onog u kojem će u ožujku 1993. biti otkrivena "vrata".

Početne faze istraživanja okna nisu bile jednostavne kako je Gantenbrink očekivao. Morao se prilagođavati poprilično neugodnim uvjetima u Kraljičinoj komori, te je uvidio daje manevriranje malenim robotom u skučenom prostoru uskog i strmog okna teško i iznimno sporo. Sredinom svibnja 1992. godine, međutim, iza njega je već bio znatan napredak: uspio je prodrijeti do dubine od 21,3 metra. Nadalje, dok je znatizeljno promatrao sliku na monitoru, vidio je kako se okno gubi u dubokoj i mračnoj daljini. Kamo vodi? Je li doista "napušteno" kako tvrdi većina egiptologa⁸, ili služi nekoj još neutvrđenoj, višoj svrsi? Egiptolozi su do tada nagađali kako to okno vjerojatno nije dulje od devetdeset metara, no Gantenbrink je sada dokazao da nemaju pravo. Što bi se moglo nalaziti dalje?

Želja za nastavkom bila je neodoljiva. Ali u toj neizrecivo napetoj fazi, od njega je zatraženo da se pozabavi onom drugom komponentom projekta - "ventilacijom" Velike piramide s pomoću okana u Kraljevoj komori.

A kako su se ta okna od sjevernog i južnog zida komore protezala sve do vanjskih zidova piramide, Gantenbrink je bio u mogućnosti istražiti ih puno jednostavnijim sredstvima nego u slučaju Kraljičine komore. Taj uređaj nazvao je Upuaut I. Nalikovao je na vrlo jednostavne, minijaturne saonice na kojima se nalazila videokamera, a zahvaljujući kablovima s koloturnicima na oba kraja, bilo gaje moguće pomicati gore-dolje po cijeloj duljini okna.

Upuaut I mogao je istraživati samo okna Kraljeve komore - gdje je naišao na malo toga zanimljivog. Posao čišćenja obavljen je na neobičniji način. Gantenbrink se poslužio starom osovinom s jednog napuštenog kamiona u obližnjem selu Nazlet-el-Sammam, koju je povezao s čeličnim uzetom i povlačio gore-dolje otvorima kako bi izgurao nakupljene krhotine, ostatke i pijesak. Nakon toga, organizirao je sponzoriranje postavljanja električnih ventilatora i izvijestio Njemački arheološki institut da će se pripremiti za nastavak istraživanja neusporedivo zagonetnijih "zatvorenih" okana Kraljičine komore

koja su obećavala puno više.

124UPUAUT II

Gantenbrink je Stadelmannu oduševljeno predložio izradu još učinkovitijeg robota, nazvat će ga Upuaut II, kako bi u posljednjem pokušaju navalio na tijesna i teško dostupna okna. Taj novi aparat bit će posebno konstruiran kako bi nadvladao poteškoće na koje je naišao njegov prethodnik (prototip robota, upotrijebljen početkom 1992., a koji je sada bio odbačen i u šali nazivan "Upuautovim ocem") u prvom pokušaju istraživanja tih okana. Upuaut II, zaključio je Gantenbrink, bit će manji, pametniji i neusporedivo jači. Odlučio je početi od nule i za konstruiranje nove naprave okupio ekipu stručnjaka za graditeljstvo i elektroniku, najvećim dijelom dobrovoljnih pomagača, u specijalnom laboratoriju u Muenchenu.

Tijekom sljedećih godinu dana oni su stvorili pravo čudo svemirskog doba. Tijelo uređaja bilo je izrađeno od osobito laganog i čvrstog aluminijskog kakov se koristi pri izradi dijelova za zrakoplove. Robotu je pridodan i ultramoderni laser koji je mogao ispitivati nedostupna područja unutar okna. Stotine elektronskih komponenata upotrijebljene su za stvaranje elektronskog "mozga" i sustava vođenja. Posebno konstruirani motori i prijenosnici pridodani su prednjem i stražnjem dijelu, dok su čelični potpornji donijeli dodatnu stabilnost. Postavljeni su čak i visokotlačni hidraulični cilindri, koji su imali potisak od 200 kilograma, kako bi se zajamčilo da će robot čvrsto prijanjati uz površinu okna. Svemu je pridodana i nova kamera koja se mogla okretati ne samo vodoravno, nego i po okomitoj osi, kako bi snimila sve moguće kuteve. Dvije snažne žarulje, postavljene svaka sjedne strane kamere, osvjetljavati će put pred njom. I na koncu, poseban sustav pogona s osam kotača - četiri čvrsto na podu, a četiri čvrsto na stropu okna - trebao je jamčiti da će robot doći do krajnjeg odredišta.

PROBLEMI S DOZVOLAMA

Tijekom druge polovice 1992. godine i početkom 1993., dok se u Muenchenu izrađivao Upuaut II, Rudolf Gantenbrink dogovorio je dolazak televizijske ekipe u Egipat radi snimanja njegovog predstojećeg istraživanja okana u Kraljičinoj komori. Međutim, kada su on i ekipa (u kojoj su bili i filmaš Jochen Breitenstein i njegov pomoćnik, Dirk Bra-kebusch) 6. ožujka 1993. stigli u Kairo istraživanje i snimanje odgodilo je nešto stoje isprva izgledalo kao neznatan administrativni problem: Njemački arheološki institut od egipatske Organizacije za starine još uvijek nije bio pribavio nužne dozvole za snimanje.

125

"-€.-Kako dozvole nisu dolazile, prema Gantenbrinkovim riječima, najprije se dr. Stadelmann, a potom i on, obratio Zabiju Hawassu, EAO-ovom generalnom direktoru piramida u Gizi, koji je dao "usmeno dopuštenje" za snimanje⁹. I tako je istraživanje započelo.

OTKRİĆE

Sredina ožujka 1993. bilo je ključno razdoblje za Rudolfa Gantenbrinka i njegove radove u Velikoj piramidi-presudnije i zbog toga stoje a) cijela operacija njega stajala puno novca (između ostalog i 250.000 tisuća dolara za samo istraživanje i razvoj robota), b) snimanje bilo financirano iz privatnog džepa za komercijalni dokumentarac i c) rok za dovršenje filma bio posljednji tjedan u ožujku.

I upravo je nekako u to vrijeme, kaže Gantenbrink, Stadelmann opozvao Ulja Kappa i povukao službeni potporu koju je Njemački arheološki institut dotada davao istraživanju okana.

Možda bi netko drugi sve prekinuo i u toj se fazi ponizno vratio kući. Ali Gantenbrink nikako nije od takvih ljudi. Kako je osjećao daje na pragu velikog otkrića, odlučio je nastaviti - bez obzira na Stadelmannovu potporu.

Ključna osoba sada je bio Zahi Hawass, čiji je osobni autoritet bio jedina "službena" dozvola i potpora za Gantenbrinkov rad. Međutim, Hawassovo nedokumen-tirano "usmeno dopuštenje" na platou Giza zapravo je značilo jako puno. Štoviše, bilo je to isto što i potpisana dozvola sa žigom kada je bila riječ o skromnim ghafrima koji su čuvali ulaz u Veliku piramidu. To su tako shvaćali ne samo Gantenbrink i njegova ekipa, nego i mladi inspektor iz EAO-a, Muhammad Shahy, kojeg su dodijelili Nijemci-

ma

10

I tako je Gantenbrink računao da će i dalje moći ulaziti i izlaziti, neometano raditi u Kraljičinoj komori. Tako je uspješno i nastavio, ubrzano napredujući s robotom i u sjevernom i u južnom oknu.

Rano ujutro 21. ožujka 1993., neposredno prije početka uobičajenog dnevnog rada, posjetio je Zahija

Hawassa u njegovom uredu na platou Giza. Ondje je, na svoje veliko zaprepaštenje, doznao daje direktor s tog mjesta suspendiran zbog jednog posve drugog skandala, povezanog s nekim nestalim kipom iz četvrte dinastije". (Ha-wass je za direktora kompleksa u Gizi ponovno postavljen tek u travnju 1994.)

126 Taj neočekivani obrat nije se mogao dogoditi u važnijem trenutku- jer je Upuaut III 1. ožujka 1993. već bio duboko u južnome oknu Kraljičine komore te se, prema Gantenbrinkovu mišljenju, tako našao vrlo blizu onome što se nalazilo na završetku, što god to točno bilo. Istraživanje se, međutim, nastavilo.

Sudbina je sutradan, 22. ožujka, na sami proljetni ekvinocij, Gantenbrinku namijenila nevjerojatan susret.

S njim su se tog sudbonosnog dana u Kraljičinoj komori nalazili Jochen Breitenstein, Dirk Brakebusch i Muhammad Shahy12. Oko 10 sati prijepodne, Gantenbrink je Upuautom II već uspio prijeći 52 m. Na oko 55 metara na podu okna kao opasna se prepreka pojavila nekakva oštra uzvisina, zaprijetivši daljnjem napredovanju, no uređaj ju je na koncu uspješno prešao. A onda, nepuni sat kasnije, u 11.05, postoje prešao ukupno 61 metar okna, pod i zidovi odjednom su postali glatki i ulašteni, a robot je iznenada - moglo bi se reći gotovo "u posljednji trenutak" - došao do završetka putovanja.

Kada su se prve slike "vrata" s tim neobičnim metalnim "ručicama" pojavile na malenom televizijskom monitoru u Kraljičinoj komori, Rudolf Gantenbrink odmah je uvidio da će njegovo otkriće imati dalekosežne posljedice. Bila je to arheološka povijest koja se oblikovala pred njihovim očima1 - uzbudljivo i važno novo otkriće u najpoznatijem i najzagonetnijem od starodrevnih spomenika. I bilo je zanimljivo primijetiti da se pod donjim zapadnim kutom "vrata" nalazi maleni prorez, pod kojim je nestala crvena laserska točka koju je projicirao Upuaut. Potreba za provirivanjem ispod "vrata" i pogledom na ono što je na njihovoj suprotnoj strani zacijelo je bila neizdrživa. Otvor je, međutim, bio premalen da bi Upuautova kamera mogla nešto snimiti. Za takvo što bilo je potrebno pridodati objektiv na optičkome kablju, ali takva operacija trajala bi još danima, možda i tjednima.

Pošto se početno uzbuđenje stišalo, Gantenbrink je najprije pomislio kako se mora dvostruko osigurati i provjeriti da su ti jedinstveni prizori valjano snimljeni. Pošto se uvjerio da je snimka izvrsna, on i njegova ekipa spakirali su vrpce, zajedno s ostalom opremom, i vratili se u bazu, u hotel Movenpick. Još nekoliko dana nakon 22. ožujka nije se događalo ništa, a Njemački arheološki institut nije se javio nikakvim službenim priopćenjem novinarima. Razlog je, čini se, bilo to što se dr. Stadelmann nikako nije mogao odlučiti u vezi s tim kakav bi točno oblik takva objava trebala poprimiti. Za vrijeme predaha, Gantenbrink i filmska ekipa odlučili su vratiti se u Muenchen. Posve prirodno, ponijeli su svu opremu, pa tako i dvadeset osam videovrpca snimljenih za vrijeme istraživanja. Nekoliko dana kasnije, početkom travnja 1993., Gantenbrink nam je poslao kopiju kasete na kojoj je prikazano otkrivanje "vrata".

Mi smo tu snimku dostavili britanskim medijima.

PUNO STRKE, A ZATIM NIŠTA

Prvi veći prilog pojavio se na naslovnici londonskog Independenta, 16. travnja 1993.:

Arheolozi su otkrili ulaz u dosada nepoznatu komoru u najvećoj egipatskoj piramidi. Određeni dokazi upućuju na mogućnost da se u njoj nalazi kraljevsko blago faraona Keopsa [Khufua], za kojeg je prije 4500 godina ta piramida i podignuta. Sadržaj komore gotovo je posve sigurno netaknut. Ulaz se nalazi na završetku jednog strmog prolaza dugačkog 65 metara, ali širokog samo 20 centimetara i visokog također 20 cm... Prema riječima belgijskog egiptologa Roberta Bauvala, taj je prolaz usmjeren točno prema Siriusu, za koji su drevni Egipćani držali daje inkarnacija božice Izide. Čini se da i ostali mali prolazi u piramidi pokazuju u smjeru drugih nebeskih tijela-Orionovog pojasa i zvijezde Alpha Draconis, koja se u ono vrijeme nalazila na mjestu na kojem je danas Sjevernjaka...

Reakcije na veliki članak na Independentovoj naslovnici bile su nevjerojatne. Već nekoliko sati kasnije deseci novinara iz cijelog svijeta željeli su razgovarati s Gantenbrinkom, a te iste večeri u emisiji vijesti britanske televizijske postaje Channel 4, tema je dobila velik prostor. Dr. I. E. S. Edwards pojavio se u tom prilogu, stoje već samo po sebi za njega bila prava rijetkost, i izazvao pravu malu senzaciju, milijunima uzbuđenih gledatelja govoreći da bi se iza tih zagonetnih "vrata" mogao nalaziti "kip kralja koji gleda prema zvijezdi Orion". "Ali to je samo pretpostavka... nije bilo sličnih događaja na temelju kojih bismo mogli valjano suditi", dodao je brzo.

No koliko god to bila neutemeljena pretpostavka, i premda iz Kaira nije bilo nikakvih jasnih izjava,

međunarodni su mediji neočekivano naišli na zlatnu žilu:

"U PIRAMIDI SU MOŽDA FARAONOVE TAJNE", glasio je naslov na prvoj stranici TheAgea u Melbourneu; "TAJNA KOMORA MOGLA BI RIJEŠITI ZAGONETKU PIRAMIDE" vrištao je londonski Times; "NOUVEAU MYSTERE DANS LA PYRAMIDE" objavio je uzbuđeno pariški Le Monde; "PIRAMIDINA ZAGONETKA", izvještavao je LosAngeles Times; "VIVE LA TECHNIQUE: PORTE POUR KHEOPS!" glasio je naslov u švicarskom Le Malinu4.

Bilo je to gotovo kao daje kult piramide ponovno oživio. U svakom slučaju, priča se još. tjednima razvlačila u desecima regionalnih novina i nekoliko međunarodnih

128časopisa13. Sve je, kako se činilo, zanimalo stoje iza tih malenih "vrata" i zašto su okna piramide usmjerena prema zvijezdama...

Prva službena reakcija potekla je od Njemačkog arheološkog instituta, posredstvom Reutersa u Njemačkoj, 16. travnja 1993. Gospođa ChristineEgorov, Stadel-mannova tajnica - tom prilikom predstavljena kao Institutsprecherin, "glasnogovornica Instituta" - odlučno je objavila kako je i sama pomisao na mogućnost postojanja nekakve komore na završetku okna obična glupost. "Zračni kanali" Kraljičine komore, objasnila je ona, nisu usmjereni ni prema čemu, a Gantenbrinkov je robot trebao samo "mjeriti vlažnost u piramidi"16.

Ubrzo nakon toga, Reuters je objavio drugi izvještaj, ovaj put s riječima dr. Stadelmanna: "Ne znam kako je došlo do ove priče, ali mogu vam reći da me to jako uzrujava", bjesnjeo je. "Nikako ne postoji neka druga komora... Iza kamena nema nikakve sobe"1 .

POLITIČKE IGRE

Sljedećih je godina Gantenbrink više puta pokušavao doći do dopuštenja za nastavak istraživanja okana u Kraljičinoj komori, tvrdeći kako nema potrebe nagađati o tome jesu li "vrata" doista vrata ili nisu, te postoji li iza njih nekakva komora ili ne:

Zauzimam krajnje neutralan stav. Riječ je o znanstvenome postupku, te nema apsolutno nikakve potrebe na pitanja odgovarati nagađanjima kada je na ta pitanja moguće neusporedivo lakše odgovoriti nastavljanjem istraživanja... Imamo uređaj (ultrazvučni) koji bi otkrio eventualnu šupljinu iza kamene ploče. Nema smisla razvijati teorije kada raspola-

10

zenio pomagalicama koja mogu otkriti istinu .

Jedan od glavnih problema s kojima se suočavao Gantenbrink bilo je to što nije pripadao egiptološkoj struci, tako da su ga vodeći znanstvenici u Gizi smatrali honorarno angažiranim tehničarem-a to je, po definiciji, značilo da se za njegove stavove već unaprijed zaključuje kako nemaju nikakvu utemeljenost i težinu. On je objasnio kako su ga, pošto je u ožujku 1993. otkrio kamena vrata, praktički ignorirali, a na njegovo otkriće gledali nezainteresirano: "U vezi s otkrićem trebao sam se naći s ministrom kulture, ali do tog susreta nikada nije došlo. Zakazana je konferencija za novinare. Nije bilo ni nje"19.

Potkraj 1994. Gantenbrink je u Parizu objavio kako je voljan Egipćanima staviti na raspolaganje svoj uređaj, čak i o vlastitom trošku uvježbati nekog egipatskog

129tehničara, samo da se nastavi istraživanje, no nekoliko tjedana kasnije uljudnim ga je pismom odbio predsjednik EAO-a, dr. Nur El Din: "Hvala na ponudi za uvježbavanje egipatskog tehničara [napisao mu je Nur El Din]... Nažalost, mi smo trenutačno vrlo zauzeti, pa ćemo stvar stoga odgoditi"20.

"Potraga za istinom", rekao je Gantenbrink u siječnju 1995. godine, "odviše je važna da biste spriječile nekakve glupe političke igrice. Nadam se samo da će i oni ubrzo doći do identičnog zaključka"21.

1

DORUČAK S GANTENBRINKOM

Dana 19. veljače 1995. doputovali smo u Egipat i već sutradan doručkovali s Rudolfom Gantenbrinkom, u hotelu Movenpick u Gizi. On je u Egiptu proveo veći dio prethodnog tjedna, i dalje pokušavao doći do dozvole za nastavak istraživanja okana u Kraljičinoj komori, a tog se priepodneva trebao vratiti u Muenchen. Za posljednjeg posjeta, rekao nanije, konačno se uspio osobno naći s dr. Nurom El Dinom.

"I kako je reagirao?" upitali smo ga.

Gantenbrink je samo slegnuo ramenima: "Ohrabrujuće". Ali on nikako nije izgledao ohrabreno.

Potom smo ga upitali je li za tog posjeta ponovno bio u Kraljičinoj komori.

"Nisam", odgovorio je on. "Draže mi je ne ići onamo."

Ne može podnijeti pomisao, rekao nanije, vraćati se na mjesto svog velikog otkrića, bez robota, bez cilja, kao turist. "U Kraljičinu komoru vratit ću se s Upuatom i dovršiti istraživanje okana", rekao je ponosno, "ili se više uopće neću vraćati onamo."

ODABRANE SKUPINE

Tog istog mjeseca - u veljači 1995. - jedan od najuspješnijih i najaktivnijih članova Udruge za istraživanje i prosvjećenje javio nam se telefonom iz Sjedinjenih Država, govoreći o aktualnim planovima za širenje potrage za Dvoranom spisa u nekropoli u Gizi:

Sljedeće tri godine bit će fantastične... 1996. je manje-više određena za našu malu ekspediciju do Sfinge - s podzemnim radarom. Zahi je rekao da ćemo moći ići 1996. Još ćemo malo istraživati tlo, a iznad svega zavoljet ćemo i upoznati ljude oko sebe, kao i razne sku-

^2

pine, i surađivati s njima... i držim da ćemo najkasnije 1998. doći do nečega" .

130U istom smo razgovoru doznali i daje ta ista osoba tijekom dvije godine od prekidanja projekta Rudolfa Gantenbrinka pomno pratila događaje povezane s onim skrivenim vratima u Velikoj piramidi. Tvrdio je da ima informacije kako će egipatske vlasti uskoro pokušati doći do vrata vlastitim robotom, kako bi ispod njih uvukli optičku žicu s kamerom i vidjeli stoje iza njih. Naš nam je izvor rekao i da gaje "Zahi" pozvao da bude u odabranoj skupini svjedoka koji će biti u piramidi kada konačno dođe do tog trenutka: "Obećao mi je da će me obavijestiti mjesec dana prije bilo kakvog pokušaja... Nešto će se posve sigurno dogoditi. Ne zna točno kada. Neke stvari kasne - čini mi se s robotom - ali i to će riješiti..." .

Jedno je ipak nedvojbeno: Rudolf Gantenbrink, čija je domišljatost i odvažnost dovela do izvornog otkrivanja vrata na završetku zagonetnog južnog okna Kraljičine komore, vjerojatno neće biti nazočan. U rujnu 1995. doznali smo da je EAO njemačkim vlastima uputio obavijest o tome da ne žele nastaviti istraživanje Velike piramidi-de24.

POKOP

Iskreno govoreći, pošto smo proučili akademske stavove i postupke u vezi s mogućom geološkom starošću Sfinge i "anomalijama" u podinskim slojevima ispod nje, slučaj željezne ploče u južnome oknu Kraljeve komore, kao i slučaj relikata pronađenih u oknima Kraljičine komore, ne čudi nas slučaj Gantenbrinkovih "vrata". I u tom su slučaju pripadnici ortodoksnih akademskih krugova sudjelovali u pokopu istraživanja koje je obećavalo nove spoznaje o spomenicima u Gizi, a "vrata"-i do današnjeg dana -još uvijek nisu otvorena.

Nemamo nikakav stav o tome vode li ili ne do "Dvorane spisa" - "spisa" na smotcima od papirusa koji se bave "religijom" graditelj, kao stoje Zahi Hawass pretpostavio 1993. godine, tijekom godinu dana izbivanja s mjesta direktora Piramida u Gizi25. Naša su nas vlastita istraživanja, međutim, uvjerila da je okno u kojem je Rudolf Gantenbrink došao do svog iznimnog otkrića povezano s drevnim sustavom vjerovanja i obreda koji su spomenike u nekropoli u Gizi smatrali "slikom neba".

U III. i IV. dijelu pokušat ćemo dešifrirati tu sliku i doći do njezinog značenja.

131ITreći dio

DUALIZAM

i

18. poglavlje

Ključevi dualizma

"Newton je bio posljednji magičar. Zašto ga nazivam magičarom? Jer je cijeli svemir i sve stoje u njemu promatrao kao zagonetku, kao tajnu. koju je moguće odgonetnuti samo primjenom čiste misli na određene dokaze, određene mistične tragove koje je Bog ostavio na svijetu kako bi ezoteričnome bratstvu omogućio svojevrzni filozofski lov na blago. Držao je da se ti ključevi nalaze djelomično na nebu... djelomično na određenim papirima i tradicijama koje su prenijela braća... čistom mišlju, koncentracijom uma, rješenje zagonetke, držao je, otkrit će se upućenima..."

John Maynard Keynes, Kraljevsko društvo, proslava tristote godišnjice Newtonova rođenja, 1947.

UI. i II. dijelu vidjeli smo kako astronomske osobine arhitekture Sfinge i piramida u Gizi nisu zainteresirale egiptologe i kako nisu uzete u obzir u njihovim analizama funkcije i značenja tih spomenika. To je, po našem mišljenju, za posljedicu imalo niz ozbiljnih pogrešnih tumačenja dostupnih dokaza - a najflagrantniji su primjeri, na razini fizičkog istraživanja i proučavanja, možda upravo

kronično zanemarivanje četiriju astronomski usmjerenih okana Velike piramide te dugotrajno i šokantno razdoblje neaktivnosti u vezi s "vratima" u južnome oknu Kraljičine komore.

Na završetku I. dijela ukazali smo na mogućnost da logika svih tih okana, kao i razmještaj i simbolika piramida i Sfinge, izgledaju kao da su povezani s određenim vrlo snažnim vjerskim i kozmološkim pojmovima izloženima u drevnim egipatskim tekstovima o pokopima i ponovnom rođenju, te u tzv. "hermetičkim" tekstovima. U njima

135m

se izražava filozofija "kako gore, tako i dolje", te zagovara povlačenje na zemlju kozmičkih sila, što bi bio ključan korak u čovjekovoj potrazi za poznavanjem božanskoga i besmrtnosti duše: "A ja ću, rekao je Hermes, čovjekovom rodu podariti inteligenciju, ja ću mu dodijeliti mudrost i pokazati istinu. Time nikada neću prestati koristiti životu smrtnog čovjeka; i bit ću od koristi svima njima, kada sila prirode u njima djeluje u skladu s kretanjem zvijezda iznad njih".

U sljedećim ćemo poglavljima podastrijeti dokaze o tome da su iznimni spomenici u nekropoli u Gizi dio veličanstvenog i odavno zaboravljenog načina iniciranja odabranih pojedinaca, među kojima su posljednji bili egipatski faraoni, u ezoteričnu kozmičku mudrost koja zemlju povezuje s nebom sredstvima kojima su oni iskreno namjeravali nadići ograničenja smrti:

Cijeli svijet koji leži dolje postavile su i ispunile stvari koje se nalaze gore; jer ono što je dolje nema snagu urediti ono gore. Slabije zagonetke moraju popuštati pred jačima; a sustav stvari na visini jači je od stvari dolje.

Tvoj je zaštitnik Bog-zvijezda... duša odlazi dalje... tvoje tijelo ima moć... Vrata skrivene zemlje otvaraju ti se... Oziris, osvajač milijun godina, dolazi tebi...

KOZMIČKO OKRUŽENJE

Svjetonazor drevnih Egipćana, koji su, kako se čini, netaknut i posve oformljen, naslijedili još na samome početku svoje povijesne civilizacije, prije kakvih 5000 godina, bio je duboko dvojan i kozmološki. Temelj faraonske teokracije, ujedinjenje "dviju zemalja" Gornjeg i Donjeg Egipta u jedno kraljevstvo, pojmovi o vlastitoj prošlosti i naslijeđu, njihovi zakoni i kalendarske mjere, arhitektura njihovih hramova i kompleksa piramida, pa čak i sami Egipat i Nil - sve to njima su bili kozmološki koncepti. I doista, oni su držali daje njihovo kozmičko okruženje (nebo, Mliječna staza, sunce i zvijezde, mjesec i planete kao i svi njihovi ciklusi) povezani savršenim dualizmom sa zemaljskom okolinom (njihovom zemljom i Nilom, živućim kraljem i njegovim pretcima, ciklusima godišnjih doba i vremenskih razdoblja).

čini nam se da se povijest drevnog Egipta, u mjeri u kojoj je zapisana na papirusima, pločicama i natpisima, često izražavala svojevrsnim "kozmičkim kodom" obredno i simbolički-poput samih piramida-povezanih s promjenjivim obrascima na nebu. Iz toga slijedi da moramo promatrati nebo, baš kao Egipćani, kako bismo shvatili zamisli i pojmove koje su pokušavali prenijeti svojim (barem na površini) iznimno ne-

136običnim i problematičnim vjerskim tekstovima. Među njima su i zagonetni i arhaični tekstovi kojima je cilj upravljati zagrobnim putovanjem preminulih, poput Knjige mrtvih (koju su drevni Egipćani poznavali pod naslovom Per-m-Hru, Knjiga "Dolaska danju"), Knjige dvaju puteva, Knjige Velikih vrata, Knjige o onome stoje u Duatu i Tekstova mrtvačkih sanduka. Međutim, među tim dokumentima koji se bave pogrebima i ponovnim rođenjem, najstariji su i najenigmatičniji tzv. Piramidski tekstovi koji su se iz starijih izvora počeli prepisivati i sastavljati u drugoj polovici trećeg tisućljeća pr. K. Ti iznimni tekstovi do nas su došli u obliku raskošnih hijeroglifskih natpisa na zidovima grobnica u nizu piramida iz Pete i Šeste dinastije u Saqqari, petnaestak kilometara južno od nekropole u Gizi, te nam nude dosada zanemarivani ključ kojim je moguće doprijeti do tajna velikih piramida i Sfinge.

ASTRONOMSKA BIT

Svi gore navedeni dokumenti, kao i mnogobrojni drugi, prevedeni su na suvremene jezike u posljednjih stotinu godina, i sve su ih proučavali stručnjaci i znanstvenici - od kojih većina ne bi osporavala činjenicu da obuhvaćaju kompleksnu mrežu astronomskih referenci, simbola, alegorija i aluzija. Samo šačica istraživača, međutim, razmatrala je i mogućnost da bi te astronomske osobine mogle činiti bit tekstova. U ovu skupinu pripadaju i Giorgio de Santillana i Hertha von Dechend, čije smo istraživanje, Hamletovo kolo, spominjali u 4. poglavlju, a pisali su o načinu na koji se za dušu preminulog faraona držalo da putuje nebom:

...dobro opremljen... s Piramidskim tekstom ili Tekstom mrtvačkog sanduka, koji su davali njegov nezaobilazni vremenski raspored i sadržavali unaprijed određene adrese svih nebeskih pojedinaca s kojima se prema očekivanjima trebao susresti. Faraon se oslanjao upravo na te svoje tekstove kao što su se manje ugledne preminule osobe oslanjale na primjerak odabranih poglavlja iz Knjige mrtvih, i bio je pripravan mijenjati oblik u... nešto slično onom nebeskom "položaju" koji mora prijeći, što god to bilo, i izdeklamirati prikladne formule kako bi nadvladao neprijateljska bića...

Santillana i von Dechendova, podosta oštro, govore o beznađnoj nedoraslo-sti mnogih prijevoda s kojima znanstvenici danas rade-prijeveda koji se prema astronomskim stranama tekstova odnose kao da nemaju osobitu važnost:

I tako pomno razrađene upute u Knjizi mrtvih, koje se odnose na nebesko putovanje duše, u prijevodima postaju nekakvim "mističnim" govorom, te moraju izgledati kao ne-137kakvo sveto blebetanje. Ali, s druge strane, suvremeni prevoditelji tako čvrsto vjeruju u vlastite izmišljotine, prema kojima podzemni svijet treba tražiti u unutrašnjosti našeg planeta - a ne na nebu - da ih čak ni 370 konkretnih astronomskih termina ne može navesti na to da malo zastanu i bolje razmisle .

Problem koji smo ovdje otkrili, kako ćemo pokazati, velik je i višestran. Upravo je on akademsku analizu tekstova doveo u slijepu ulicu, jer je došlo do potpunog i izrazitog zanemarivanja: a) najvažnijeg vjerskog koncepta drevnih Egipćana, b) ključne karakteristike njihove zemlje i neba i c) najtemeljnijeg dijela njihovih duhovnih i koz-moloških vjerovanja.

DRUGI SVIJET

U najranijim vjerskim spisima koji su se očuvali iz doba drevnog Egipta za opisivanje kozmičkog "svijeta mrtvih" i njegovih karakteristika koristi se snažna simbolička terminologija. Taj se svijet naziva Duatom⁷-a taj pojam suvremeni egiptolozi uobičajeno

o

prevode kao "Podzemni svijet" (ili katkada "Donji svijet") . U Piramidskim tekstovima, međutim, Duat je posve jasno mjesto na zvjezdanome nebu - čega su nesumnjivo bili svjesni i brojni istaknuti egiptolozi iz ranijih generacija, poput Selima Hassana, sira E. A. Wallisa Budgea i Kurta Setea⁹. Ipak, čak ni ti pioniri nisu se uhvatili u koštac s cjelokupnim implikacijama i karakteristikama tog pojma jer nisu dovoljno dobro poznavali astronomiju.

Primjerice, u svojoj analizi raznovrsnih načina na koje se riječ Duat hijeroglifskim znakovima upisivala tijekom cjelokupne egipatske povijesti, Selim Hassan iznosi sljedeća opažanja: "Razmotrimo li dokaze koje značenje tog naziva nudi za Stare države [doba piramida], vidjet ćemo da se izvorni Duat, budući podzemni svijet, nalazio na nebu"¹⁰. Potom navodi stav Kurta Setea da bi "Duat mogao biti ili crveni sjaj sumraka koji prethodi svitanju (tj. "lažno svitanje") ili ono veliko područje na istočnome dijelu neba na kojem se pojavljuje taj sjaj..."¹¹.

Hassan nadalje navodi 151. redak iz Piramidskih tekstova: "Duat je obavio Orion; i dok se on koji živi u obzoru (tj. Ra [bog Sunca]) pročišćava; Duat je obavio Sot-his [Sirius]... u zagrljaju [njihovog] oca Atuma".

Hassan tako drži da: "...to jasno pokazuje kako, kada se sunce uzdiže i pročišćava na obzoru, Duat obavlja zvijezde Orion i Sothis [Sirius], s kojima se povezuje kralj. To je istinsko opažanje iz prirode, i doista izgleda kao da sve snažnije svjetlo svi-

138tanja svako jutro guta zvijezde. Možda upravo ono što označava riječ Duat, zvijezda u krugu, ilustrira pojam tog obavljanja zvijezde. Kada je na putu na čijem će se završetku pridružiti zvijezdama, umrli kralj najprije mora proći pokraj (ili kroz) Duat koji će služiti tome da ga vodi u ispravnome smjeru. Tako u rečenici 610 [Piramidskih tekstova] čitamo: 'Duat tvoje noge vodi do obitavališta Oriona... Duat tvoju ruku vodi do obita-vališta Oriona'..."¹².

ZVIJEZDE KOJE IZLAZE SA SUNCEM

Hassanov prikaz nebeskog krajobraza Duata točan je samo utoliko što on uviđa da se to događa na istoku, daje vrijeme promatranja nekoliko minuta uoči svitanja (što on naziva "lažnim svitanjem") i da se svi, zvijezde Oriona (Oziris), zvijezda Sirius (Isis), Sunce (Ra) i neki drugi kozmički element koji predstavlja "Atum" ("otac" bogova), nalaze u Duatu. Međutim, kako ne poznaje temeljnu nebesku mehaniku i kako relevantne dijelove Piramidskih tekstova ne uspijeva postaviti u kontekst njihova vremena i mjesta, čini ozbiljnu pogrešku u tumačenju koju su nakon njega ponovili i utvrdili brojni

drugi znanstvenici koji ne znaju ništa o astronomiji:

1. Vrijeme sastavljanja Piramidskih tekstova približno je bilo razdoblje od 2800 g. pr. K. do 2300 g. pr. K.¹³

2. Mjesto s kojeg se promatralo nebo nalazilo se neposredno južno od današnjeg Kaira, u tzv. "Memfiskoj nekropoli" (nazvanoj prema Menneferu, kasnije "Memfi-su", prvoj povijesno priznatoj prijestolnici drevnog Egipta), gdje se nalaze velike piramide iz Gize (ali i manje piramide iz Stare države, poput piramida u Abu Roashu, Abu-siru, Saqqari, Dahshuru i Meidumu)¹⁴.

3. Hassan griješi kada pretpostavlja da zvijezde o kojima je riječ-tj. Orion i Sirius - "svako jutro" guta "sve snažnije svjetlo svitanja".

Zapravo postoji samo jedno razdoblje u godini kada dolazi do tog "gutanja" -vrijeme koje se polagano mijenja zbog precesijskog kretanja Zemlje. Ukratko: u Doba piramida konkretne pojave opisane u tekstovima, pojave o kojima govori Hassan (pojave koje se stručno nazivaju "sunčevim izlascima" Oriona i Siriusa, tj. izlazak zvijezda neposredno prije sunca u svitanje) mogle su se promatrati samo negdje početkom ljeta - tj. u vrijeme ljetnog solsticija¹⁵. Drugim riječima, drevni su Egipćani Duat smatrali

139Memfis L SM"ara O

V

Avanr

1

Memfiska nekropola -polja s piramidama od Abu Roasha do Dahshura

140Podne

Podne

Podne

55. Točke izlaženja sunca za vrijeme solsticij i ekvinocijpromatrane iz Memfiske nekropole. U razdoblju oko 2500 g. pr. K. - Dobu piramida - Duat se promatrao i smatrao aktivnim samo u vrijeme ljetnog solsticija, kada su zvijezde Orion i Sirius izlazile u svitanje, neposredno prije sunca.

aktivnim isključivo u vrijeme ljetnog solsticija, kada Orion i Sirius izlaze sa suncem, a ne, kako navodi Hassan, tijekom cijele godine.

Vodeći računa o tim činjenicama, pokušajmo iznova protumačiti kozmički Duat, ovaj put u valjanom astronomskom kontekstu.

NEBESKA RIJEKA

Jedna od najistaknutijih odlika Duata, kako se opisuje u drevnim egipatskim tekstovima, jest njegov odnos s velikom kozmičkom "rijekom" koja se naziva "Vijugavim vodenim putem". Više istraživanja potvrdilo je izvan svake ozbiljnije sumnje daje "Vijugavi vodeni put" bio magični pojas svjetla koji vijuga nebom, a koji poznajemo pod nazivom "Mliječna staza"¹⁶. Očito je i da su drevni svećenici-astronomi koji su sastavljali Pira-midske tekstove zemaljski pandan tom "Vijugavom vodenom putu" prepoznali u rijeci Nil i njezinom godišnjem poplavljivanju, "Velikom potpoljavanju", koje se također vremenski poklapalo s ljetnim solsticijem :Vijugavi je vodeni put poplavljen, polja Rushe pod vodom, a mene prenose onamo, do istočne strane neba, mjesta na kojem su me bogovi stvorili... [Orionova] je sestra Sothis [Sirius]...¹⁸

Došao sam do svojih vodenih puteva koji se nalaze na obali Poplave Velikog pota-
19 panja, mjesta zadovoljstva... koje je na obzoru...

Podigni me i ponesi do Vijugavog vodenog puta, postavi me među bogove, neuniš-

Kao stoje ispravno uočio sirE. A. Wallis Budge: "Egipćani... od najranijih vremena... materijalno nebo [Duat]... prikazuju na obalama Nebeskog Nila, gdje su izgradili gradove"²¹. Slično tome, filolog Raymond Faulkner, koji je na engleski preveo Piramidske tekstove i velik dio ostale egipatske vjerske literature, nije mogao odoljeti očitim korelacijama između "nebeske rijeke", "Vijugavog vodenog puta" i Mliječne sta-

OZIRISOVO KRALJEVSTVO NA NEBU

Zvijezde Orion i Sirius nalaze se na desnoj obali Mliječne staze, koja je neposredno pred svitanje - za ljetnog solsticija u Dobu piramida - izgledala kao okomita "kozmička rijeka" na istoku.

Drevnim Egipćanima Duat stoga nije mogao izgledati kao neko nejasno, prazno, ružičasto područje

negdje iznad istočnog obzora. Naprotiv, jasno je daje imao vrlo konkretnu adresu na nebu - "obitavalište" "Oriona i Siriusa" na obalama "nebeskog Nila":

Budi čvrst, o Ozirisu kralju [Orione] na donjoj strani neba s Preljepom zvijezdom [Sirius] na zavoju Vijugavog vodenog puta...

Kreni prema Vodenom putu... Neka ti se postave stube tloDuata, do mjesta na kojem je Orion...

O, kralju, ti si ta Velika zvijezda, Orionov pratitelj, koja s Orionom putuje nebom, koja s Ozirisom plovi Dualom...<?

Vodeći računa o zvjezdanom krajobrazu, možemo početi stvarati razmjerno detaljnu sliku Duata, "Ozirisova kraljevstva" na nebu - prepoznatljivog rasporeda na nebu, konkretnog nebeskog smještaja, s vlastitim "kozmičkim Nilom".

Ali kada je to kozmičko kraljevstvo "utemeljeno"?

142"PRVO VRIJEME

U najdojmljivijim i najljepšim vjerskim tekstovima, kao što smo već rekli u I. dijelu, drevni su Egipćani govorili o "vremenu bogova", Zep Tepi (doslovce "Prvo vrijeme") s nepokolebljivom uvjerenosti daje takvo razdoblje doista postojalo. Drugim riječima, vjerovali su daje Zep Tepi bio stvaran, povijesni događaj. U skladu s prevladavajućim dualizmom, vjerovali su i da se ono projiciralo i "upisalo" u zvjezdano nebo. Štoviše, ta se priča u kozmičkom okruženju ponavljala u beskraj cikličkim prikazima nebeskih tijela i zvijezda.

Područje Duata u vrijeme Siriusova izlask

f/ ' x

•^ / 2,5 sata kasnije VN 3,5 sata kasnije

36. Nebesko područje Duat uz Orion i Sirius koji izlaze neposredno ispred sunca, u svitanje za ljetnog solsticija. Upravo se u to doba godine, i to samo u tom trenutku, Duat smatrao "aktivnim".

Primijetiti ćete da Mliječna staza u istom trenutku izgleda kao okomita "kozmička rijeka" na istoku. Na ovom se prikazu vidi i putanja zvijezda Oriona nakon jutarnjeg dizanja do kulminacije na meridijanu.

Drugim riječima, oni su razmišljali o svojevrsnom kozmičkom "prikazanju", izraženom jezikom alegorijske astronomije, u kojem se svaki glavni lik identificira s konkretnim nebeskim tijelom. Raje bio Sunce, Oziris Orion, Izida zvijezda Sirius, Tho-th Mjesec - i tako dalje i tako dalje. A ta dramatičnost nije se ograničavala samo na nebesko područje; naprotiv, kao što se može i očekivati, u dualističkom drevnom Egiptu prenosila se i na zemlju, u kozmičku atmosferu astronomski izgrađenih piramida u Gizi, Astronorgska širina 30

"-... (bez korekcije zbog refrakcije)

37. Divovska područje trokuta neposredno južno od vrha delte Nila koje obuhvaća Heliopolis, Memfis i Gizu, drevni su Egipćani smatrali stvarnim geografskim mjestom na kojem su se događale pojave iz "prvog vremena"-svojevrsnim geodetskim rajskim vrtom usmjerenim na astronomsku širinu od 30° sjeverno

144gdje su se tajnim obredima i liturgijama već tisućljećima obilježavali događaji iz "Prvog vremena".

O tim liturgijama i mitovima koje su izražavali zna se vrlo malo. Kao što objašnjava egiptolog R. T.

Rundle Clark:

Stvaranje mitova temeljilo se na određenim načelima. Oni su neobični i zasada ih razumijemo samo djelomično. čini se da su najvažniji elementi bili:

a) Temeljna načela života, prirode i društva bogovi su odredili još davno, prije uspostavljanja kraljevstva. To razdoblje - Zep Tepi - "Prvo vrijeme" - protezalo se od prvog pokreta Visokog boga u Pretpovijesnim vodama do postavljanja Horusa na prijestolje i iskupljenja Ozirisa. Svi prvi mitovi prepričavaju događaje ili pojave iz tog razdoblja.

b) Sve ono čije je postojanje ili autoritet trebalo opravdavati ili objašnjavati mora se odnositi na "Prvo vrijeme". To je vrijedilo za prirodne pojave, obrede, kraljevske oznake, planove hramova, magične ili liječničke formule, sustav hijeroglifa, kalendar - sve potrepštine jedne civilizacije...

Rundle Clark spoznao je i da se egipatska umjetnost "gotovo u cijelosti sastoji od simbola", da su "arhitektonski raspored i ukrasi svojevrsan mitski krajobraz" razrađen do posljednje pojedinosti, te da sve ima značenje:

Svetište [grobnica ili kompleks piramida] boga [kralja], primjerice, bio je "Obzor", područje

veličanstvenog svjetla iza obzora u svitanje, gdje su živjeli bogovi. Hram je bio slika svemira kakav je postojao i, istodobno je zemlja na kojoj je stajao bila Pretpovijesni humak koji se u vrijeme Stvaranja dizao iz vode Pretpovijesnog oceana... Na završetku dnevne službe u hramu, svećenici su pred božanski lik podizali malenu figuru Maat (božice Zakona i Reda). Taj je čin trebao potvrditi da su ponovno uspostavljeni ispravnost i red, no to je ujedno bilo i ponavljanje nečeg što se dogodilo na početku svijeta... nekog mitskog događaja u doba bogova...

ZLATNO DOBA I POJAVA ZLA

U sljedećim ćemo se poglavljima vraćati na to "Prvo vrijeme" bogova, kako bismo ga pomnije proučili. Zasada je, međutim, dovoljno spomenuti da se Zep Tepi smatrao zagonetnim i čudesnim zlatnim dobom koje je uslijedilo odmah nakon Stvaranja. Nadalje, barem u glavama drevnih Egipćana, to se zlatno doba nije dogodilo u nekakvoj zamišljenoj, mitskoj zemlji koju je gotovo nemoguće pronaći, nešto poput biblijskog "Rajskog vrta", nego u dobro poznatom i nedvojbeno stvarnom fizičkom i povijesnom okruženju. I doista, oni su čvrsto vjerovali da je to divovsko područje neposredno južno od vrška

145delte Nila, taj trokut koji obuhvaća Heliopolis, Memfis i Gizu, bilo stvarna geografska lokacija na kojoj su se odvijali događaji "Prvog vremena" - ukratko stvarni "Rajski vrt", sa stvarnim geografskim karakteristikama i mjestima. Upravo su ondje, usred tog svetog krajobraza, bogovi "Prvog vremena", barem prema tekstovima, uspostavili svoje zemaljsko kraljevstvo .

A kakav je bio kulturni karakter tog kraljevstva? Rundle Clark daje najbolji prikaz:

...sve stoje bilo dobro ili uspješno utemeljeno je na načelima postavljenima u "Prvom vremenu"-koje je, stoga, bilo zlatno doba apsolutnog savršenstva-"prije pojave bijesa, nezadovoljstva, sukoba i pobuna". U tom blaženom dobu, poznatom pod nazivima "vrijeme Raa", "vrijeme Ozirisa" ili "vrijeme Horusa", nije bilo ni smrti, ni bolesti, ni katastrofa... t

Bogove Ozirisa i Horusa, zajedno s Raom (u složenom obliku Ra-Atuma, "oca" bogova) drevni su Egipćani smatrali vrhovnim izrazima i egzemplarima "blaženog razdoblja "Prvog vremena"³¹.

Ozirisa su osobito pamtili jer je prvi sjedio na tronu tog božanskog kraljevstva, kojim je vladao zajednički sa svojom suprugom Izidom³². Zlatno doba obilja kojim je vladao kraljevski par (a u kojem su ljudi naučili obrađivati zemlju i uzgajati životinje, te su im usto postavljeni zakoni i vjerske doktrine), međutim, završilo je naglo i nasilno kada je Ozirisa ubio njegov brat, Set. Ostavši bez djeteta, Izida je mrtvog Ozirisa vratila u život dovoljno da primi njegovo sjeme. Zahvaljujući tome rodila je Horusa, kojem je sudbina namijenila da "Ozirisovo kraljevstvo" vrati iz kandža zlog strica Seta.

TEKSTOVI SA SHABAKE

U svim ključnim elementima, to je, dakako, priča koju poznajemo pod naslovom Hamlet (a ona je puno starija od istoimene Shakespearove drame), i k tome, u najnovijem hollywoodskom pojavnom obliku, čini okosnicu priče crtanog filma Kralj lavova (brat ubija brata, sin žrtve osvećuje se stricu i sve u kraljevstvu ponovno postavlja na pravo mjesto).

Izvorna egipatska verzija priče - tzv. "Memfiska teologija" - temelji se na tekstovima uklesanima u spomenik poznat pod nazivom "Kamen Shabaka", koji se danas nalazi u British Museumu³⁴. U njemu čitamo kako je, nakon velikog sukoba između Horusa i Seta (u kojem je Horus ostao bez jednog oka, a Set bez testisa), Geb, ze-

146maljski bog (otac Ozirisa i Iziđe), sazvao Veliko vijeće bogova adu" iz Heliopolisa - i s njima donio presudu Horusu i Setu:

deveteročlanu "Ene-

Geb, gospodar bogova, zapovijedio je Devetorici bogova da se okupe kod njega. Donio je presudu u sporu između Horusa i Seta; okončao njihov sukob. Seta je proglasio kraljem Gornjeg Egipta, do mjesta na kojem se rodio, a to je Su, A Horusa je proglasio kraljem Donjeg Egipta, do mjesta na kojem se njegov otac [Oziris] utopio , i to je bila "podjela dviju zemalja". Tako je Horus vladao jednini područjem, Set drugim. Mir između dviju zemalja sklopljen je u Ayanu. I tako je završila podjela dviju zemalja.

36

Spomenimo samo usput da Ayan nije nikakvo mitsko mjesto, nego stvarna, fizička lokacija u drevnome Egiptu, neposredno sjeverno od Memfisa, prijestolnice Rane dinastije³⁷. Presuda donijeta ovdje kasnije

je promijenjena, kako nam dalje govore tekstovi sa Shabake:

Gebu se kasnije učinilo pogrešnim daje Horusov dio jednak Setovom. Stoga je Geb Horusu dao njegovo [Setovo nasljedstvo], jer je on [Horus] sin njegova prvorodenca [Oziris]...

Tako je Horus vladao dvjema zemljama. On je ujedinitelj dviju zemalja, što stoji u njegovom velikom imenu: Ta-tenen, "Južno od njegovog zida", "Gospodar vječnosti"... On je Horus, koji se uzdignuo kao kralj Gornjeg i Donjeg Egipta, koji je ujedinio dvije zemlje u [predjelu] Zida [Memfisa], mjesta na kojem su se dvije zemlje ujedinile...:

38

TRAG BLAGA

Ova fascinantna priča donosi nam svojevrsni ključ, trag koji vodi do blaga, elemenata na temelju kojih je moguće rekonstruirati kako su sami drevni Egipćani gledali na taj mitsko-povijesni prijenos u kojem su to veliko vijeće i Geb Horusu predali ključeve "Ozi-risova kraljevstva".

Primjerice, čini se nedvojbenim da se držalo kako se taj važni događaj zbio u Ayanu, neposredno sjeverno od Memfisa, tj. petnaestak kilometara od današnjeg Ka-ira³⁹.

A kada je riječ o mrtvom Ozirisu, tekstovi sa Shabaka govore nam kako je kralj prenijet i pokopan "u zemlji Sokarovoju":

To je zemlja... mjesto pokopa Ozirisa u Kući Sokarovoju... Horus se obraća Izidi i [njezinoj sestri] Neptis: "Brzo, uhvatite ga..." Izida i Neptis govore Ozirisu: "Dolazimo, uzimamo te..." Poslušajte na vrijeme i dovedoše ga na zemlju. On ulazi na skrivena vrata u slavi Gospodara vječnosti. Tako je Oziris došao na zemlju, u Kraljevsku utvrdu, sjeverno od zem-

147a^^

38. Prolazi, komore i hodnici "zemlje Sokarove" upetom odjeljku Duata prikazani na zidovima grobnica vrlo su slični prolazima, komorama i hodnicima Velike piramide. Je li moguće daje piramida, između ostalog, trebala služiti i kao svojevrsan "model" ili simulacija zagrobnog svijeta u koji se upućenici dovode na kušnje i muke?

148Ije na koju je došao. A njegov sin Horus, kao kralj Gornjeg Egipta, uzdignuo se kao kralj Donjeg Egipta u zagrljaju svog oca Ozirisa...

Gdje, što i čija je bila "zemlja Sokarova"?

Kako se pokazalo, bio je to epitet koji su drevni Egipćani koristili kako bi opisali veliku "Memfisku nekropolu" koja je obuhvaćala i polje s piramidama u Gizi. Prema siru E. A. Wallisu Budgeu, primjerice: "Područja Sokara nalazila su se u pustinjama oko Memfisa i navodno pokrivala veliko područje"^{41.1}. E. S. Edwards govori nam da je ime "Sokar" bilo ime "boga Memfiske nekropole" - preddinastičkog boga mrtvih - i da je "u vrijeme gradnje piramida Oziris postao Sokarovom personifikacijom"⁴². R. T. Rundle Clark nadalje zamućuje sliku govoreći o "Rostauu, suvremenoj Gizi, mjestu na kojem je pokopan Memfis i domu jednog Ozirisovog oblika koji je poznat pod nazivom Sokar".

Stoga se pred nama, kako se čini, nalazi povezani niz pojmova koji obuhvaćaju Ozirisa, Sokara, "zemlju Sokarovu" (označava Memfisku nekropolu) i sada još "Rostau", stoje drevni egipatski naziv za polje s piramidama u Gizi - naziv koji je čak i uklesan među hijeroglifima na onoj granitnoj steli, s kojom smo se susreli u I. dijelu, a koja i dan danas stoji među šapama Velike sfinge⁴⁴. Ta ista stela Gizi opisuje i općenitijim pojmovima, kao "čudesno mjesto 'Prvog vremena'" i govori kako se Sfinga nalazi pokraj "Kuće Sokarove"⁴⁵.

Tako tragovi na tom putu do blaga, osim Ozirisa, Sokara, zemlje Sokarove i Rostaua-Gize, sada obuhvaćaju i "Kuću Sokarovu" i ponovno nas vode do Zep Tepija, "Prvog vremena".

Vodeći računa o svemu tome, vratimo se još jednom, posljednji put, na Memfisku teologiju, onako kako se iznosi u tekstovima sa Shabaka.

Tako nailazimo na Horusa koji u vlasti čvrsto drži zemaljsko "kraljevstvo Ozirisovo" (utemeljeno, dakako, u "Prvo vrijeme") i pronalazimo samo Ozirisovo tijelo na sigurnom, u "Kući Sokarovoju"⁴⁶. U tim idealnim okolnostima, prema tekstovima, spiritualizirani oblik Ozirisa oslobođen je kako bi otišao na nebo - i do posve određenog mjesta na nebu koje smo već odredili: "mjesta na kojem je Orion". Ondje je prema vjerovanju utemeljio Duat-kozmički "drugi svijet" na desnoj obali Mliječne staze - kao svojevrsno nebesko "kraljevstvo Ozirisa" za mrtveBOG-SFINGA

Selim Hassan Duat čak i naziva "Kraljevstvom Ozirisa" i pokazuje kako se "Oziris naziva 'Gospodarom Duata' a Oziris-kralj [tj. preminuli faraon] 'Orionovim pratiteljem'...⁴⁹. Zatim još nudi usputnu

informaciju koja samo pridonosi jasnoći našeg traga kada, na temelju pomne analize tekstova, ističe kako se čini daje Duat nekako povezan s Rosta-uom⁵⁰.

Poput drugih analitičara, Hassan priznaje da se "naziv Rostau primjenjuje na nekropolu u Gizi"⁵¹. Ali usto, na različitim mjestima, Rostau definira i kao "Kraljevstvo Ozirisa u grobnici"⁵², i kao "memfiski podzemni svijet" - tj. Memfiski Duat⁵³. U tom kontekstu ispituje tzv. dvanaest "Podjela" (ili "Sati") Knjige o onome stoje u Du-atu i pokazuje da se u tom tekstu spominje "zemlja Sokarova". Štoviše, kako bi bio još konkretniji, pozornost nam skreće na jednu vrlo intrigantnu činjenicu. Zemlja Sokarova zauzima Petu podjelu Duata⁵⁴ i: "Središte Pete podjele naziva [se] Rostau"⁵⁵.

Egiptolozi tako ne poriču da na zemlji imamo Rostau u obliku polja piramida u Gizi te Rostau na nebu u obliku "Pete podjele" Duata - mjesta, kao što će se prisjetiti čitatelji, koje drevni Egipćani nisu smatrali "podzemnim svijetom" nego konkretnom nebeskom lokacijom Oriona.

Nadalje, kao što smo usputno primijetili u I. dijelu, prolazi, komore i hodnici zemlje Sokarove - opširno i detaljno prikazani na zidovima grobnica u očuvanim prikazima Pete podjele Duata - nevjerojatno nalikuju na prolaze, komore i hodnike Velike piramide u Gizi. Štoviše, sličnost je toliko velika da se možemo upitati je li jedna od funkcija te piramide možda bila poslužiti kao svojevrsan uzor ili "simulacija" zagrobnog svijeta u kojem se upućenici podvrgavaju kušnjama i mukama kako bi se intelektualno i duhovno pripremili za užasavajuća iskustva i presude s kojima se duša, kako se držalo, suočava nakon smrti.

To je, moguće je, bilo mjesto za ispitivanje drevne egipatske "znanosti o besmrtnosti" pomno razrađene u svim izrekama i vinjetama glavnih tekstova o pogrebima i ponovnom rođenju - a čija je svrha bila omogućiti putovanje duše kroz zastrašujuće zamke i ponore Duata.

Dodatne teme za razmišljanje u tom smislu nudi Selim Hassan koji ne propušta spomenuti da je jedna od istaknutih odlika Pete podjele Duata nazočnost divovskog "dvostrukog lava" boga-sfinge po imenu Aker, koji, kako se čini, štiti "Kraljevstvo Sokara"⁵⁶. Hassan ističe i da se "iznad Akera u tom prizoru nalazi jedna velika piramida-

150Velika piramida

Pet podjela "Kuće Sokarove"

39. Peta podjela Duata prikazuje divovskim "dvostrukog lava boga-sfingu i veliku piramidu. Te simboličke slike usporedite s Velikom sfingom i Velikom piramidom koje se vide iz profila s jugoistočne strane

da"⁵⁷. Prema njemu, ta simbolika, kada se "poveže s Akerom u obliku sfinge i imenom Rostau", govori daje "Peta podjela izvorno bila [potpuna] verzija Duata i daje geog-

CO

rafski pandan imala u nekropoli u Gizi" .

Kako bi potkrijepio te pretpostavke, Hassan nas upućuje na jedan drugi drevni egipatski pogrebni tekst, tzv. Knjigu dvajuputeva, gdje se spominje "Visočje Akero-vo, koje je Prebivalište Ozirisovo" i također "Ozirisa koji je u Visočju Akera" . Hassan navodi mogućnost da se "visočje Akera" odnosi na plato u Gizi, "gdje je zemaljski Rostau"⁶⁰. Posve identična zamisao na pamet je pala i američkom egiptologu Marku Leh-neru koji ju je iznio usvojeni radu iz 1974. pod naslovom Egipatsko naslijeđe⁶¹. U njemu, postoje dovršio proučavanje Rostaua, piše: "Vrlo je primamljivo prikaze lavova iz Akera gledati kao simbole Sfmge u Gizi"⁶².

151PUTEVI ROSTAUA

Knjiga dvaju puteva tekst je prepisivan na podove i stranice mrtvačkih kovčega tijekom razdoblja od 250 godina (2050-1800. g. pr. K.), za vrijeme Srednje države. Prema ar-heoastromki Jane B. Sellers, trebao je "pomoći duši preminulog da prođe putevima do Rostaua, Vrata u nekropoli koja daju pristup 'Prolazima podzemnog svijeta'..." . Srodni Tekstovi mrtvačkih sanduka (2134-1783. g. pr. K.) dodatno rasvjetljavaju to pitanje kada govore:

Prešao sam puteve Rostaua, i vodom i kopnom, i ovo su staze Ozirisove, one su [i]

64 granica neba...

Ja sam Oziris; u Rostau sam došao kako bih spoznao tajne Duata... Na vratima Duata neće me vratiti; dižem se na nebo s Orionom... Ja sam taj koji skuplja njegov odljev ispred Rostaua...

Kao što ističe Sellersova, mnogobrojni drevni egipatski tekstovi ustrajno tvrde daje "topografija Rostaua, iako na nebu, ujedno i na vodi i kopnu"⁶. Ona drži i da su "staze na vodi" mogle biti onaj dio

neba "koji mi poznajemo kao Mliječnu stazu" . Ta se zamisao doima vrlo uvjerljivom kada se prisjetimo daje "kozmička adresa" Duata "Kraljevstvo Ozirisovo u Orionu" na desnoj obali Mliječne staze. Logika staroegipatske dualnosti stoga ukazuje na mogućnost da se "staze na kopnu" nalaze u zemaljskome Rostauu.

A zemaljski je Rostau nekropola u Gizi69, mjesto na kojem se nalaze tri piramide i sfinga - tako da bi uz tolika spominjanja dvojnosti neba i zemlje bilo gotovo perverzno ne obazirati se na četiri uska "zvjezdana okna" koja iz Kraljeve i Kraljičine komore u Velikoj piramidi vode prema nebu.

čitatelj će se prisjetiti da je južno okno Kraljeve komore oko 2500 g. pr. K. usmjereno prema središtu zvijezda Orion - tj. prema Orionovu pojasu u najvišoj točki ili "prijelasku meridijana" 45 stupnjeva iznad obzora. Neobično je to što u ključnom trenutku promatranja, neposredno pred svitanje za ljetnog solsticija - u svakom slučaju ključnog drevnim Egipćanima iz razdoblja piramida-kompjutorske simulacije pokazuju da se Orion nije vidio na meridijanu, nego na jugoistoku, tj. daleko ulijevo od mjesta na nebu prema kojem je usmjereno južno okno Kraljeve komore.

Kada promatramo simulaciju, sve izgleda nekako naopako - dislocirano -i čovjek stječe neugodan dojam da zvijezde Orionova pojasa treba nekako povući pre-

15240. Ljetni solsticij oko 2500 g. pr. K.;područje Duata. Uočit ćete da Orionovpojas u tom ključnom trenutku promatranja nije na meridijanu, nego na jugoistoku i tako daleko lijevo od one točke na nebu prema kojoj je usmjereno južno okno Kraljeve komore. Nebo izgleda kao da nešto nije u redu i čovjek stječe nelagodan dojam daje zvijezde Orionova pojasa potrebno povući prema jugu, konkretno do meridijana, kako bi se poklopile s oknom koje je usmjereno prema njima.

153ma jugu, konkretno do meridijana, kako bi se poklopile s oknom koje je usmjereno prema njima.

Pretpostavljamo daje drevnim Egipćanima ta neobična i uznemirujuća "dis-lociranost" neba služila kao poticaj za ezoterično putovanje koje su na zemlji poduzimali sami faraoni povodeći se za nebeskim uputama.

Kao što ćemo vidjeti u sljedećim poglavljima, oni su možda tražili nešto silno važno. Ali kako bismo shvatili razloge, naprije moramo otkriti tko je Sfinga.

1549. poglavlje

Sfinga i njezini obzori

"Sfinga ima podrijetlo, a ono je lav..."

Egiptolog Selim Hassan, Sfinga, Kairo, 1949.

"[Zvijezde] Lava nalikuje na životinju po kojoj je nazvano. Pravilan trokut zvijezda ocrtava stražnje noge... prednji dio zvijezda, nalik na divovski izokrenuti upitnik, omeđuje glavu, grivu i prednje noge. U podnožju upitnika nalazi se Regulus, lavlje srce..."

Nancy Hathaway, Prijateljski vodič kroz svemir, NY, 1994.

čak i površan pregled vjerskih tekstova drevnog Egipta ne ostavlja mjesta sumnji da su oni svoje zemaljsko okruženje smatrali svetim krajobrazom koji su naslijedili od bogova. Bili su apsolutno uvjereni da je u jednom davnom zlatnom dobu, nazvanom "Prvim vremenom", Oziris uspostavio svojevršno "kozmičko kraljevstvo" u području Memfisa, kraljevstvo koje je potom prenjeto njegovom sinu Horusu i tako, preko njega, kroz povijesna razdoblja, do kasnijih generacija ljudskih "kraljeva Horusa" - tj. do živućih egipatskih faraona.

Već smo vidjeli daje bit tog svetog "Kraljevstva Ozirisa" činio neobični dualizam kojim je bio povezan s jednim dijelom neba poznatim pod nazivom Duat, blizu Oriona i Sirkusa na zapadnoj strani Mliječne staze. Vidjeli smo i kako se središte Duata nazivalo Rostauom i kako je i Rostau postojao i u kozmičkome i u zemaljskome svijetu: na nebu su ga obilježavale tri zvijezde Orionova pojasa, a na zemlji tri velike piramide

155u Gizi. I na koncu, iako je podjednako važno, vidjeli smo kako su drevni Egipćani iz razdoblja piramida osobito pomno promatrali Duat kako se nalazi uz istočni obzor pred svitanje u vrijeme ljetnog solsticija.

Ovdje je ključna riječ "obzor". Ona je, kako će se pokazati, ključ zagonetke o tome koga - ili što - Velika sfmga doista simbolizira.

NEBESKI ODRAZI

Uz pomoć kompjutorskih simulacija, i malo mašte, dopustite da se vratimo u razdoblje od 2500. g. pr.

K., kada su nastali Piramidski tekstovi, te se smjestimo u Heliopolis, na promatračku platformu svećenika-astronoma. Vrijeme je ljetnog solsticija, trenutak promatranja neposredno prije svitanja, i tako sada gledamo prema istočnom obzoru. A to znači da smo leđima okrenuti piramidama u Gizi koje leže na suprotnoj strani Nila, približno dvadeset kilometara zapadno od nas.

Gledamo na istok i to istodobno znači da promatramo Duat. A kako naše računalo rekonstruira nebo, pogled nam privlači područje Duata poznato pod nazivom Rostau, koje pokazuje nebeske pandane triju velikih piramida - tri zvijezde Orionova pojasa koje blistaju pred svitanje.

Pošto smo zapamtili tu sliku, okrećemo se prema zapadu, prema piramidama. Spomenici u daljini još su uvijek obavijeni tamom, ali već prvi tračak sunca na izlasku njihovim vrhovima pridaje astralni sjaj...

Tako uviđamo daje u određenome smislu sama nekropola u Gizi svojevrsan "obzor" - tj. da njezine tri piramide na zapadu odražavaju tri "zvijezde Rostaua" koje su promatrači 2500. g. pr. K. mogli vidjeti na istočnome obzoru Heliopolisa pred izlazak sunca u vrijeme ljetnog solsticija. Možda je upravo to značenje inače zagonetnog natpisa na granitnoj steli između Sfinginih šapa koja o Gizi ne govori samo kao o "čudesnome mjestu 'Prvog vremena'", kao što smo već vidjeli, nego i kao o "Obzoru Heliopolisa na Zapadu"¹.

ASTRONOMI-SVEČENICI

U vrijeme sastavljanja Piramidskih tekstova, oko 2500. g. pr. K., vjersko središte faraonske države bio je Heliopolis - "Grad sunca", koji su drevni stanovnici nazivali On

156ili lunu, a koji je danas u cijelosti zakopan pod predgrađem suvremenog Kaira koje nosi naziv Al Matareva². Heliopolis je bio najranije kultno središte boga sunca Ra-a u pojavnom obliku Atumu, što znači "Otac bogova". Svećenici iz Heliopolisa bili su visoki upu-ćenici u tajne neba i najviše su se bavili promatranjem i bilježenjem različitih kretanja sunca i mjeseca, planeta i zvijezda³.

Nebrojeni su elementi koji nas dovode do zaključka da su imali koristi od silnog naslijeđenog iskustva koje se temeljilo na tim promatranjima, a koje se skupljalo tijekom neizrecivo dugih razdoblja. U svakom slučaju, drevni grčki i rimski učenjaci - koji su drevnim Egipćanima vremenski bili bliži barem dva tisućljeća nego mi danas - neprestano su se sa strahopoštovanjem divili visokorazvijenom znanju i mudrosti svećenika iz Heliopolisa i Memfisa, a osobito njihovom poznavanju astronomije.

Primjerice, još u 5. stoljeću pr. K., Herodot (tzv. "otac povijesti") iskazao je veliko poštovanje prema egipatskim svećenicima, pripisujući im otkrivanje sunčeve godine i dvanaest znakova zodijaka - za koje kaže da su ih Grci samo preuzeli od njih. "Po mojem mišljenju", zapisao je on, "njihove metode izračunavanja bolje su od grčkih"⁴.

U 4. st. pr. K. učeni je Aristotel - učitelj Aleksandra Velikog - na sličan način priznao da su Egipćani napredni astronomi "čija su se opažanja očuvala nebrojene godine, i iz kojih je potekao velik dio naših spoznaja o pojedinim zvijezdama" .

I Platon govori o tome kako su egipatski svećenici promatrali zvijezde "kakvih 10.000 godina, praktički beskrajno vrijeme"⁶. Jednako tako, Diodor Sicilski, koji je 60. godine pr. K. posjetio Egipat, ustrajao je u tvrdnjama da su "položaji zvijezda kao i njihovo kretanje oduvijek tema pomnog promatranja među Egipćanima", i da su "tijekom nevjerojatno dugog razdoblja do danas očuvali podatke o svakoj od tih zvijezda..." .

I što je možda najvažnije, likijski neoplatonist Proklo, koji je u 5. stoljeću n. e. studirao u Aleksandriji, potvrdio je da pojavu precesije nisu otkrili Grci, nego Egipćani: "Neka oni koji vjeruju u promatranje, navedu zvijezde na to da se kreću oko polova zodijaka za jedan stupanj svakih stotinu godina [pritom je mislio na tempo precesije] prema istoku, kao što su to znali Ptolemej i prije njega Hiparh... da su Egipćani već poučili Platona o kretanju stalnih zvijezda..."⁸.

Suvremeni povjesničari i egiptolozi, koji su jednoglasni u stavu da su Egipćani bili loši astronomi⁹, svjesno su odbacili takve tvrdnje kao lakoumne izjave neinformiranih Grka i Rimljana. Međutim, svi ti učenjaci prihvaćaju daje svećeničko središte

157ŽIVA SLIKA ATUMOVA

u Heliopolisu u osvit Doba piramida već bilo vrlo staro i daje bilo sveto od pamtivijeka, posvećeno vrhovnome božanstvu Atumu, "Samostvorenome"¹⁰. Tko je, dakle, ili što, bio Atum?

1

U obraćanju prvom godišnjem skupu prestižnog Fonda za istraživanja u Egiptu, 3. srpnja 1883. godine, ugledni švicarski egiptolog Edouard Maville o Atumu je rekao: "Nema ni najmanje sumnje da lav ili

sfinga prikazuju Atuma..."11.

Naville je potom još naveo nešto što je smatrao dovoljnim dokazom za takav zaključak:

Navest ću samo jedan dokaz daje to božanstvo Nefer-Atum. To božanstvo moguće je prikazati s lavljom glavom... inače ima ljudski lik i na glavi nosi lotos iz kojeg izlaze dvije ravne perjanice pramena. Katkada se dva simbola [lav i čovjek] ujedinjuju i između lavovske glave i perjanice nalazi se ptica [jastreb] Horusa.

Iako je taj element u početku zbunjivao, vidjet ćemo da se jastreb kao simbol Horusa pojavljuje često u vezi s tom zagonetkom i da malo-pomalo počinje zauzimati svoje mjesto u cjelokupnom obrascu koji će izići na vidjelo. U međuvremenu, velik dio ostalih dokaza potvrđuje da su, kada je riječ o Atumu, prvotnom bogu stvoritelju, drevni Egipćani smatrali da on ima prvenstveno lavlji lik ili lik sfinge.

U Piramidskim tekstovima, primjerice, često nailazimo na riječ Rwtj, koja se uobičajeno prevodi kao "dvostruki lav" jer hijeroglif pokazuje dvije lavlje glave, ili jednu do druge ili jednu iznad druge¹⁴.

Međutim, općenito se drži daje točnije značenje tog izraza "stvorenje koje ima oblik lava" ili "onaj koji nalikuje na lava", te daje važnost hijeroglifa s dvostrukim lavom to što naglašava dvostruku i kozmičku prirodu Rwtja¹⁵. Egiptolog Le Page Renouf napisao je da Rwtj simbolizira "jednog boga s lavljim licem ili tijelom" ⁶. A za Selima Hassana "Rwtj je bio bog u liku lava". Prema Hassanovu mišljenju, odabir hijeroglifa s dvostrukim lavom vrlo je vjerojatno na neki način bio povezan s činjenicom da se "sfinge uvijek nalaze u paru kada čuvaju ulaze u hramove, te da Rwtj također ima funkciju čuvara"¹⁷. Nadalje, u 2032 retku Piramidskih tekstova, kao što ističe Hassan: "za Kralja se govori: 'Odnose ga u Rwtj i predaju Atumu'... [i] u tzv. Knjizi mrtvih... stoji (3.

158poglavlje, 1. redak): 'O, Atume, koji se pojavljuješ kao gospodar jezera, koji sjajiš kao I doista, u tekstovima se nalaze mnogobrojna mjesta na kojima su Rwtj i Atum povezani. Jedan od tipičnih primjera: "O, Atume, pretvori me u duha u nazočnosti Rwtja..."¹⁸). A najednom drugom mjestu čitamo: "Podigni tog kraljevog dvojnika do boga, odvedi ga Rwtju, neka se uzdigne do Atuma... Kraljev je položaj visoko u Kući Rwtyjevoj".

Takvo stapanje s Rwtijem snažno podupire teoriju po kojoj je Atum izgledao kao "lav" ili kao "sfinga". Stoga se ne bismo trebali iznenaditi zbog otkrića daje u drevnoegipatskoj vjerskoj umjetnosti Atum često prikazan kao sfinga s karakterističnim ukrasom za glavu tog boga - visokom krunom s perjanicom i lotosom ¹. Iz takvih su opisa mnogi vodeći egiptolozi zaključili da se Velika sfinga u Gizi, iako navodno ima Kefrenovo lice, možda smatrala i prikazom Atuma²². I doista, kao što smo vidjeli u I. dijelu, jedan od najtrajnijih naziva pod kojima su drevni Egipćani poznavali Sfingu glasi Sheshep-ankh Atum (doslovce "živa slika Atumova")²³ - pa stoga u takvu identifikaciju zapravo i ne bismo trebali sumnjati.

ATUM, RA I HORAKHTI

Unatoč svim Atumovim poznatim karakteristikama lava-sfinge, suvremeni su egiptolozi skloni prelaziti preko tog lavljeg simbolizma kada govore o njegovim kozmičkim obilježjima. Pritom se najčešće ograničavaju na neodređene i općenite izjave koje govore približno kako je Atum bio "bog-sunce i stvoritelj svijeta", a da njegovo ime "...prenosi pojam 'potpunosti' u smislu krajnjeg i nepromjenjivog stanja savršenstva. Atuma često nazivaju "'Gospodarom Heliopolisa', glavnim središtem štovanja sunca. Nazočnost jednog drugog sunčevog božanstva na tom mjestu, Raa, dovodi do stapanja dvaju bogova \iRa-Atuma..."²⁴.

Egiptologinja Rosalie David govori nam da je na početku Doba piramida "bog Ra [ili Re] preuzeo kult ranijeg boga Atuma... [tako se sada] Ra-Atum slavi kao stvoritelj svijeta prema heliopoliskoj teologiji, a njegovi su svećenici nastojali razlikovati njegove mnogostruke karakteristike".

Jedna od tih važnih odlika, dodaje Daviesova, bila je pojava Raa u obliku "Ra-Horakhtija"²⁶, A kako riječ Homkhti doslovce znači "Horus s obzora"²⁷, izgleda da

159

47. Putanja sunca (ekliptika) koja prolazi kroz dvanaest zvijezda zodijskih prikazanih na glasovitom zodijskom Denderah iz Gornjeg Egipta. Sunčev krug "stapa" se (kaže se da "ulazi u kuću") sa svakim od tih zvijezda, jednim za drugim, mjesec za mjesecom, tijekom sunčeve godine.

16042. Horakhti, "Horus s obzora", na drevnim se egipatskim reljefima često prikazivao kao čovjek sjastrebovom glavom na kojoj počiva sunčev krug.

ćemo u tom posljednjem primjeru staroegipatskog stapanja ugledati stapanje sunčeve kugle s takvim božanstvom. Nadalje, kao što dobro znaju astronomi i astrolozi, sunčev krug doista se "stapa" (ili "ulazi u kuću") s određenim skupinama zvijezda - dvanaest zvijezda zodijskih - u redovitim razmacima tijekom godine. Stoga je logično upitati se bi li "Horus s obzora", tj. Horakhti, zapravo mogao biti jedno od tih zvijezda zodijskih.

Egiptolog Hermann Kees razmatra i teme Heliopolisa i Horakhtija. U svjetlu onoga što slijedi, te su opaske iznimno relevantne: "Osobito štovanje jedinstveno za Heliopolis odnosilo se na zvijezde. Iz štovanja zvijezda razvilo se štovanje Ra u obliku 'Horusa na obzoru'..."²⁸.

Mi držimo daje taj zaključak u glavnome dijelu točan, iako ne posve na način na koji na to gleda Kees. Držimo da se složeno božanstvo Re-Horakhti razvilo ne tek iz općenitog "štovanja zvijezda" nego prije iz drevne zvjezdane slike - prikaza konkretnog zvijezda zodijskih.

Horakhti je na drevnim egipatskim reljefima prikazan kao muškarac sjastrebovom glavom, na kojoj počiva sunčev krug²⁹. Na taj način i bog Horus (kojeg simbolizira jastreb) i sunce na "obzoru" izjednačeni su s faraonom-kraljem - koji se smatra živim utjelovljenjem Horusa³⁰. Orijentalist Lewis Spence dodatno je uočio da se lav identificirao sa sunčevim božanstvima, pri čemu je bog sunce Horus [i] Ra³¹. često se događa

161i da u drevnim prikazima nailazimo na složene prikaze kralja koji se sastoje dijelom od lava, dijelom od jastreba. Primjerice, najednom reljefu iz sunčevog hrama faraona Sa-hurea u Abusiru (Peta dinastija, oko 2350. g. pr. K.) kralj je prikazan kao lav s krilima i kao lav s jastrebovom glavom³².

Stoga, ukratko, izgleda da promatramo različite simboličke prikaze jednog dugotrajnog procesa: u pretpovijesno vrijeme, prvotni bog Atum, koji je imao lik lava ili sfinge, bio je predmet štovanja svećenika u Heliopolisu; a zatim, u Dobi piramida, Atum se "stopio" s Raom, koji je imao oblik sunčevog kruga, te na koncu s Horakhtijem s jastrebovom glavom - Horusom na obzoru - koji simbolizira kralja Horusa.

Krajnji je rezultat stopljeno božanstvo Atum-Ra-Horakhti čija je kombinirana simbolika potekla od lavljeg ili sfingolikog prikaza Atuma. Taj složeni ili "stopljeni" prikaz kasnije se prikazao na "obzoru", početkom Doba piramida.

U toj eri, kao što će se čitatelji prisjetiti, astronomi-svećenici koncentrirali su se na ljetni solsticij, kada je Duat bio aktivan na istočnome nebu. U kojem se znaku zodijskih, koji se pojavio na istočnome obzoru, dogodilo to toliko važno "stapanje"?

HORUS, KOJI OBITAVA NA OBZORU

Dok je 1882-83. iskopavao neke ostatke iz Nove države u delti Nila, sjeverno od Kaira, Edouardu Navilleu neobičnom se učinila činjenica daje velik broj spomenika koje je otkrio posvećen složenom božanstvu koje je on nazivao "Atum-Harmarchis". S tim bi spomenicima uvijek nekako bili povezan naos, ili svetište, u kojem bi se nalazila "sfinga s čovjekovom glavom", za koju Naville kaže daje "poznati oblik boga Harmarchisa"³³.

Atum nam je sada već poznat. Ali tko je taj "Harmarchis"? Naville navodi da je uz oblik sfinge često prikazivan i kao "bog s jastrebovom glavom, ili kao jastreb sa sunčevim krugom" - a to su simboli koji su nam također poznati - i da je "Atum-Harmarchis bio bog Heliopolisa, najstarijeg grada u Egiptu"³⁴. "Harmarchis" je grčki oblik drevnog egipatskog imena Hor-em-Akhet, koje znači "Horus na obzoru" ili "Horus, koji obitava na obzoru"³⁵. Drugim riječima, što bi sada već trebalo biti i očito, riječ je o pojmu iznimno bliskome Horakhtiju, ili "Horusu s obzora". U svakom slučaju, bliski su poput nijansa između prijedloga "na" i "s"...

Oba božanstva nazivaju se bogovima koji obitavaju na obzoru. Ijedan i drugi katkada se prikazuju u obliku muškarca s jastrebovom glavom. Ijedan i drugi na glavi

162imaju sunčev krug³⁶.1 doista, između njih dvojice i nema prave razlike, osim, kao što ćemo vidjeti, prirode "obzora" na kojem, kako se kaže, obitavaju.

Međutim, najprije u obzir trebamo uzeti još nešto u vezi s Hor-em-Akhetom i Horakhtijem. Imena tih neobično složenih i sintetiziranih božanstava koja se sastoje od lava, jastreba i sunca često su se, u oba slučaja, izravno i s potpunom mogućnošću zamjene primjenjivala na Veliku sfingu u Gizi.

"DVA OBZORA" HELIOPOLISA

Prva očuvana spominjanja Hor-em-Akheta potječu iz razdoblja Nove države, oko 1440. g. pr. K. i nalaze se na vapnenačkoj steli faraona Amenhotepa (Amenofisa) II., koji je izgradio maleni hram još

uvijek vidljiv na sjevernoj strani prostora u koji je ukopana sfinga. Na toj steli, Amenhotep spominje "piramide Hor-em-Ahketa", što Selim Hassan smatra znakom "daje on držao kako je Sfinga starija od piramida"³⁷. Hassan primjećuje i da stela Veliku sfingu konkretno naziva i Hor-em-Akhetom i Horakhtijem³⁸.

Na sličan način, u 9. retku natpisa na granitnoj steli Tutmozisa IV. - koja se nalazi između Sfinginih šapa - sama se Sfinga naziva "Hor-em-Akhet-Khepri-Ra-Atum", a malo kasnije, u 13. retku "Atum-Hor-em-Akhet"³⁹, ali i Tutmozisa naziva "zaštitnikom Horakhtija"⁴⁰. I upravo na toj istoj steli, kao što će se čitatelji prisjetiti, Giza se opisuje kao "'Obzor' [Akhet] Heliopolisa na zapadu" - tj. kao "odraz" na zapadu onoga što bi promatrač u Heliopolisu vidio na istočnom obzoru prije svitanja za ljetnog solsticija.

Važno može biti i to što se sin Tutmozisa IV., Amenhotep III. u ljetopisima drevnog Egipta pamti kao vladar koji je izgradio neki hram u čast Ra-Horakhtija, te stoje Amenhotepov sin, zloglasni i enigmatični faraon Ehnaton, podignuo veliki obelisk u Luksoru u čast Ra-Hor-en-Akheta⁴¹. Ahetaton je bio naziv i njegovog glasovitog sunčevog grada Akhet Atena, "obzora sunčevog kruga"⁴². I kao što ističe Selim Hassan, "4te" ili sunčev krug drevni su Egipćani često poistovjećivali s likom sfinge⁴³. Na koncu, kada je Ehnaton došao na egipatsko prijestolje, kao najistaknutije je obilježje odabrao impresivni naslov "visokog svećenika Ra-Horakhtija"⁴⁴.

Stoga je logično upitati što točno znači pojam "obzora" (Akhet) u imenima Hor-em-Akhet i Horakhti. Treba li ta dva bića poznata kao Horus na obzoru i Horus s

16343. Crtež rekonstruirane Sfinge; profil s južne strane.

obzora povezivati s nebeskim obzorom - mjestom na kojem se nebo dodiruje sa zemljom? Ili ih treba povezivati s "obzorom" Heliopolisa na zapadu, tj. nekropolom u Gizi?

Ili je vjerojatnije da nas ti tekstovi navode na to da istodobno razmišljamo o dvama "obzorima"?

Stoje najzanimljivije, egiptolozi imena Hor-em-Akhet i Horakhti često prevode kao "Horus s dvaju obzora". Sir E. A. Wallis Budge, primjerice, Ra-Horakhtija poistovjećuje s Ra-Harmachisom [Hor-em-Akhet] i oba imena prevodi kao "Ra + Horus s dvaju obzora". Slično tome, orijentalist Lewis Spence piše: "Horus s dvaju obzora, Harmachis [Hor-em-Akhet] kojeg su spominjali Grci, bio je jedan od glavnih oblika bo-ga-sunca... tako doznajemo da se Harmachis štovao prvenstveno u Heliopolisu... a njegov je najpoznatiji spomenik glasovita Sfinga, u blizini piramida u Gizi".

Ako je dakle Hor-em-Akhet Velika sfinga na zapadnom "obzoru Gize", ne bismo li u tom slučaju Horakhtija, njegovog "blizanca" trebali tražiti na istočnome obzoru?

To su pitanja kojima ćemo se i dalje baviti. U međuvremenu, kao što potvrđuje egiptolog Ahmed Fakhry, raznorazne stele koje smo analizirali, kao i nebrojeni drugi natpisi, ne ostavljaju mjesta sumnji u to da su faraoni drevnog Egipta znali i štovali Sfingu (i, očito, njezin nebeski pandan) pod nazivima Hor-em-Akhet i Horakhti⁴⁷. Fakhry ističe i još nešto važno: oba su imena "prikładna" jer se "drevna nekropola [u Gizi] nazivala Akhet Khufu, tj. Keopsov "obzor"

,48

164NEOBIČNA TIŠINA

Kako najraniji očuvani tekstovi koji sadrže naziv Hor-em-Akhet potječu iz Nove države, u stručnim se krugovima trenutačno općenito drži da drevni Egipćani iz Stare države nikada nisu spominjali Sfingu. Prema Jaromiru Maleku sa sveučilišta Oxford, primjerice: "Izvori iz Stare države neobično su i iznenađujuće tihi u vezi s Velikom sfingom u Gizi. Tek kakvih tisuću godina nakon dovršenja Sfinge... ona se spominje prvi put. ..."49.

Je li moguće daje doista tako? Kako su Egipćani iz razdoblja Stare države, koji su se toliko pomučili da podignu divovsku nekropolu u Gizi i ostale memfiske spomenike, mogli ni jednom jedinom riječju nigdje ne spomenuti Veliku sfingu?

Jedna je mogućnost, koju treba shvatiti ozbiljno, daje nisu spominjali jer je i nisu izgradili - nego samo naslijedili iz nekog ranijeg razdoblja. čak i uz takav scenarij, međutim, upravo je nevjerojatno da, u svim tim brojnim i opširnim tekstovima, uklesanima na zidovima devet kraljevskih piramida iz razdoblja Pete i Šeste dinastije, ni jedan jedini put ne spominju tako veličanstveni kip koji se nalazi na tako važnome mjestu.

Druga mogućnost koju treba razmotriti, stoga, glasi: moguće je da egipto-lozi nekako nisu prepoznali ime koje je u Piramidskim tekstovima označavalo Sfingu.

A za to postoji jedan očiti kandidat.

Kao što smo vidjeli, Sfinga je u Novoj državi bila poznata ne samo kao Hor-em-Akhet, nego i kao Horakhti. I iako se naziv Hor-em-Akhet posve izvjesno ne pojavljuje u Piramidskim tekstovima, činjenica je da se ime Horakhti pojavljuje, i to više puta. Štoviše, ti stari tekstovi sadrže stotine izravnih spominjanja Horakhtija, "Horusa s obzora"⁵⁰, a sva se ona odnose na, slažu se svi stručnjaci, "boga koji u svitanje izlazi na istoku"⁵¹. Međutim, njima na pamet ni u jednom trenutku nije pala mogućnost da se pritom suočavaju s drevnim egipatskim dualističkim načinom spominjanja zemaljskog pandana s pomoću nebeskog blizanca.

POTRAGA ZA HORAKHTIJEM

"Vrata neba širom se otvaraju Horakhtiju", glasi jedan tipičan dio Piramidskih tekstova, "vrata neba širom se otvaraju u svitanje Horusu s istoka..." 2. Najednom drugom mjestu, u 928. retku, čitamo: "idem do... Horakhtija na obzoru... uzdižem se tom istočnom stranom neba..."

165

⁵³Piramidski tekstovi, na koje egiptolozi gotovo uopće ne obraćaju pozornost, takve riječi odbacujući kao "mistično blebetanje", nude nam i nekoliko iznimno važnih astronomskih ključeva i tragova kada nam, nebrojeno puta, govore da se jutarnje dizanje Horakhtija na istoku vremenski poklapa s vremenom i mjestom "na kojem su rođeni bogovi". Primjerice:

Vijugavi je vođeni put poplavljen, Polja rogoza sada su pod vodom, kako bi me mogli prebaciti do istočne strane neba, do mjesta na kojem su rođeni bogovi, i gdje sam ja rođen

54

s njima, kao Horus, kao Onaj koji obitava na obzoru [Horakht]...

...ići do... Horakhtija na obzoru... na istočnoj strani neba gdje su se rodili bogovi .

56

...rođenje bogova pred tobom [Horusom] u pet epagomenskih dana...'

Služeći se prikladnim astronomskim ključem, pokušajmo dešifrirati to navodno "mistično blebetanje":

1. "Mjesto na kojem su se rodili bogovi [tj. zvijezde]" konkretno je upućivanje prema točki prema kojoj trebamo gledati: istočnom obzoru - gdje izlaze sva nebeska tijela.

2. Doba u kojem trebamo promatrati također je jasno određeno: tzv. "pet epagomenskih dana", ili pet "dana na godini". Kako bismo shvatili taj dio, trebamo se samo prisjetiti da se drevni egipatski kalendar temeljio na 360 dana plus pet dodatnih ili interkalarnih dana koje su oni nazivali "danima na godini" (grčki: epagomenae). Tijekom tih pet dana navodno se rodilo pet Netera ili bogova, od kojih su dvoje - Oziris i Izida - drevni Egipćani poistovjećivali sa zvijezdom Oriona i zvijezdom Sirius (tzv. Sothis).

3.1 na koncu, premda je jednako važno, piramidski tekstovi konkretno navode i doba dana kada treba promatrati nebo - posve jasno u svitanje, budući da se rođenje bogova navodno dogodilo upravo tada: Pogledaj, Oziris je izašao kao Orion... svjetlo svitanja usmjerava te prema Orionu, treći ti je Sothis [Sirius]...

Sothis [Sirius] nestaje [tj. blijedi zbog svitanja] pod Dualom, čistim i oživjelim na obzoru

58

Nebeske splavi od trske donose mi dolje... kako bih se njima uspeo do Horakhtija na obzoru. Uzlazim tom istočnom stranom neba gdje su se rodili bogovi, i rađam se kao Horus, kao "onaj s obzora"...

Sothis mijе [pratiteljica]...

Nebo je vedro [sviće], Sothis oživljava...

Upravo ti Sothis... priređuje hranu za godinu u svome imenu "Godine"...

166

61 GEOGRAFSKI I KOZMOLOŠKI KONTEKST

Dan kada se Sothis-Sirius, nakon razdoblja nevidljivosti, prvi put vidio kako izlazi zajedno sa suncem (tj. riječ je o događaju koji astronomi nazivaju "sunčevim izlaskom" te zvijezde) drevni su Egipćani to shvatili kao kozmičku oznaku početka svoje Nove godine.

Nadalje, iz rečenica navedenih maločas, kao i mnogih drugih dijelova Pira-midskih tekstova, izvjesno je da se jutarnji izlazak Sothis-Siriusa vremenski poklapao s izlaskom "Horakhtija". A to je važan astronomski podatak koji nam pomaže pri određivanju Horakhtijeva identiteta - odnosno nebeskog lika koji predstavlja.

Usto i na temelju povijesne građe i kompjutorskih rekonstrukcija znamo da su se dva glavna događaja - jedan nebeski i drugi zemaljski - vremenski poklopila sa sunčevim izlaskom Siriusa u Dobu piramida (oko 2500 g. pr. K.). Taj je nebeski događaj bio ljetni solsticij. A zemaljski, kao što će se čitatelji sjetiti iz prethodnog poglavlja, početak redovitog godišnjeg poplavljanja doline Nila - "Velikog potapanja" koje je zemlji donosilo plodnost⁶².

Kada u obzir uzmemo cijeli taj geografski i kozmološki kontekst, posve ćemo jasno uvidjeti što su to točno autori Piranlidskih tekstova transponirali sa zemlje na nebo kada nam govore da se pojava Horakhtija u svitanje u njihovo doba vremenski poklapala s početkom "velike poplave":

Vijugavi vođeni put je poplavljen, kako bih mogao putovati do obzora, do Horakhtija... Ra me poveo k sebi, na nebo, na istočnu stranu neba, kada taj Horus, Onaj koji obitava u Duatu, kada ta zvijezda koja obasjava nebo [koja] je moja sestra Sothis...

fA

To je Horus koji je izišao iz Nila...

Veslaju i prevoze Horusa, prevoze Horusa u Horusovoj povorci za Velike poplave. Vrata su nebeska otvorena, vrata nebesa širom otvorena za Horusa s istoka u svitanje...

U odlomku broj 1172 također se govori o "Velikoj poplavi koja je na nebu" u području Duata.

Ukratko, Piramidski tekstovi, koji su daleko od "blebetanja" i nebuloza, uz velik uloženi trud jasno daju do znanja da se tijekom razdoblja njihova nastajanja, oko 2500 g. pr. K., izlazak Horakhtija u svitanje vremenski poklopio s ljetnim solsticijem, i s razdobljem poplava, u trenutku kada je Duat-nebesko kraljevstvo Ozirisa-Oriona - zauzimalo istočni dio neba. Iz tih tekstova možemo zaključiti i daje Ra, tj. sunčev krug, izgledao kao da se istodobno nekako spaja ili ujedinjuje - ili "stapa" - s Ho-rakhtijem. To je više nego jasno iz sljedećih riječi: "Ra me poveo k sebi, na istočnu stranu neba, kao Horusa, kao 'Onog koji obitava u Duatu'"⁶⁶.

Drugim riječima, kako bismo pouzdano odredili identitet Horakhtija, trebamo promotriti astronomske konjunkcije za vrijeme ljetnog solsticija u Dobu piramida kada bi se i sunce i neko drugo važno nebesko tijelo vidjelo kako zauzima isto, točno određeno mjesto na istočnome obzoru.

Kao što ćemo vidjeti u sljedećem poglavlju, kompjutorske simulacije daju nam mogućnost da potražimo takve konjunkcije. Omogućuju nam i da ponovno proživimo dramatične trenutke kraljeva Horusa iz drevnoga Egipta u prilikama kada su sudjelovali u jednom iznimnom obredu, fizički oživljavali nebeske događaje koje su promatrali svećenici-astronomi iz Heliopolisa na istočnome obzoru, a koji se odražavaju na umjetnom zapadnom "obzoru" Heliopolisa, tj. među divovskim i vječnim spomenicima nekropole u Gizi.

16810. poglavlje

Putovanje kralja-Horusa

"Egipat... je život smatrao vječnim i poricao stvarnost smrti... Faraon nije bio smrtnik nego bog. Bio je to temelj egipatske kraljevske vlasti, to da faraon ima božansku bit, daje utjelovljenje boga... Stoga je pogrešno govoriti o deifikaciji faraona. Njegova božanska narav nije proglašena u određenom trenutku na način koji bi se mogao usporediti s činom u kojem rimski Senat preminulome caru dodjeljuje concretatio. Njegovo krunjenje nije bilo apoteoza nego bogojavljanje."

Henri Frankfort, Kraljevska vlast i bogovi, 1948.

"Lik Ozirisa u mitologiji nema takvu ekskluzivnost... Svaki kralj, u smrti, postaje Ozirisom, jednako kao što se svaki kralj, u životu, pojavljuje na "Horusovom prijestolju"; svaki kralj jest Hours... Pitanje jesu li Oziris i Horus... bogovi ili kraljevi za Egipćaneje besmisleno. Ti su bogovi pokojni kralj i njegov nasljednik; ti su bogovi ti kraljevi..."

Henri Frankfort, Kraljevska vlast i bogovi, 1948. Cjelokupna snaga, pokretačka sila, kao i sam razlog postojanja faraonske države, sve to počivalo je na nužnosti osiguravanja svih potrebnih obrednih elemenata koji će kralju-Horusu omogućiti da poduzme svojevrsnu nadnaravnu potragu-putovanje u prošlost, do zemaljskih i kozmičkih sfera njegova "oca" Ozirisa. I doista, taje potraga bila vrhunac faraonova života, a na završetku tog putovanja nalazio se najveći sveti gral u obliku astralnog tijela Ozirisa, s kojim bi se kralj susreo tek pošto bi nadvladao mnogobrojne prepreke, poteškoće i muke i pošto bi proživio nebrojena čuda i užase. Kada bi se jednom našao u nazočnosti Ozirisa, putnik bi ga molio da "ponovno izađe" i podari besmrtnost, ne samo njemu, nego i cijelom Egiptu.

Taj veliki obred trebali su izvesti svi kraljevi-Horusi, (možda čak i svake godine) točno u određeno

vrijeme prije "izlaska Orionova".

DIJETE SUNCA, SIN OZIRISOV

U svojoj genijalnoj studiji o kozmičkom mitu Ozirisa, pokojni profesor egiptologije na sveučilištu Manchester R. T. Rundle Clark napisao je da je "kralj bio posrednik između zajednice i izvora božanske moći, koju je stjecao obredom i provodio posredstvom svoje vladavine. U Egiptu su postojala dva izvora moći - na nebu i u grobnici s pretcima. Po prvoj je lokaciji kralj bio dijete Boga Sunca; po drugoj Horus, sin Ozirisov..."2.

Ponovimo još jednom taj važan dvojni karakter kralja-Horusa - "djeteta Boga Sunca i sina Ozirisova"-jer u njemu leži istinska zagonetka velikih iz Doba piramida povezanih s Ozirisom i Horusom. Potencijalne sile prirode u "mrtvom" Ozirisu ostajale bi "nepokretne, uspavane ili beživotne, krajnje pasivne" sve dok kralj-Horus ne bi bio u stanju poduzeti "putovanje" do Duata, "posjetiti svog oca" i "otvoriti mu usta", tj. vratiti ga u život. Taj posljednji i krajnji čin sinovske odanosti potom bi oslobodio sve sile prirode koje bi, pak, izazvale poplavljanje Nila i rast vegetacije - sile, ukratko, koje bi oplodile i regenerirale Egipat. Prema riječima Rundlea Clarka: "Teološki gledano, rezultat Horusove službe jest to što Oziris može "poslati dušu" ili se "pokrenuti"... Razdoblje Orion na južnome nebu nakon razdoblja nevidljivosti znak je za početak novog doba razvoja, oživljavanja prirode u svim aspektima. Oziris se tako pretvorio u živu dušu..."4.

Sir E. A. Wallis Budge također objašnjava kako je faraonska država, od samog početka, bila u cijelosti posvećena osiguravanju primjerenog obrednog okruženja

170za svakog od kraljeva-Horusa, kako bi mogli izvesti svoje "putovanje" u Duat i posjetiti dvojno područje Ozirisa na "obzoru":

[Egipćani] nisu štedjeli truda u izvođenju radova za koje su držali da će njima samima i njihovim preminulima pomoći u stjecanju besmrtnosti i dolasku do svijeta onoga koji je "kralj vječnosti i gospodar vječnosti". Sve tradicije u vezi s obredima koje su Horus i njegovi "sinovi" i "sljedbenici" izvodili u ime preminulog Ozirisa, u razdoblju koje je čak i u to vrijeme, u doba četvrte dinastije... bilo davno, pomno su se očuvale i vjerno oponašale pod kasnijim dinastijama... Izreke i molitve koje su se, kako se držalo, recitirale tijekom takvih obreda zapisivale su se i prepisivale desecima i desecima generacija..." .

Cjelokupni naglasak na kraljevu ličnost, stoga, značio je da se na njega gleda kao na kariku koja povezuje dva Duata, jedan na nebu i drugi na zemlji, a i jedan i drugi trebali bi sadržavati "Kraljevstvo Ozirisovo" onakvo kakvo je bilo u "Prvom vremenu". Velika Horusova "putovanja" stoga su se odvijala i na nebu i na zemlji i tekla su, da se tako izrazimo, usporedno. Po svemu se čini daje dramaturgija bila zamišljena približno ovako:

1. Na nebu je kralj-Horus bio "sin Sunca" i morao je slijediti stazu sunčevog kruga, prijeći "kozmičku rijeku" na sunčevoj barki te doći do Vrata koja su vodila u nebeski Duat njegova "oca Ozirisa" na istočnome obzoru . Potom je još morao putovati jednom od "cesta" do Rostaua, središta Duata, gdje se (i tada i sada) nalaze tri zvijezde Orionova pojasa.

2. Na zemlji je kralj-Horus bio tjelesni "sin Ozirisov" i morao je slijediti zemaljsku stazu, prijeći Nil na solarnome čamcu i doći do Ulaza (Velike sfinge) koja su vodila u zemaljski Duat njegova "oca Ozirisa" na zapadnome "obzoru", tj. nekropoli u Gi-zi. Zatim je trebao putovati jednom od "cesta" do Rostaua, središta Duata, gdje se (i tada i sada) nalaze tri velike piramide u Gizi.

Na oba "putovanja" kralj-Horus nekako je morao moći proći kroz svojevrsna "vremenska vrata" koja su mu omogućavala da uđe u dvojna Ozirisova područja Duata - tj. Rostau-Gizu - kako su ostala zapamćena iz mitskog zlatnog razdoblja bogova:

[Vijeće govori Horusu]: I doista, to tvoje putovanje... jednako je kao kada je [prvi] Horus išao svome ocu Ozirisu, kako bi postao duhom, kako bi postao dušom...

I doista to tvoje putovanje, i doista ta tvoja putovanja [neбом i zemljom] putovanja

o

su [prvog] Horusa u potrazi za svojim ocem Ozirisom...

171Iz takvih je riječi poprilično očito da su događaji zabilježeni na nebu i na zemlji u "dvojim pogrebnim područjima Ozirisa" nekako postavljeni ili "zamrznuti" daleko u prošlosti u "razdoblju bogova", vremenu Ozirisa i Horusa-tj. Zep Tepi, "prvom vremenu".

Također je očit, kao što smo vidjeli u prethodnim poglavljima, način na koji dvostruka pogrebna

područja Ozirisa prema tim riječima odražavaju jedno drugo u vrijeme sunčevog izlaska Siriusa, "zvijezde Izide", sestre-žene Ozirisove i majke Horusove - a znamo da se taj astronomski događaj početkom Doba piramida vremenski poklapao s pojavom izlaska sunca za ljetnog solsticija (događaj je poznat i pod nazivom "rođenje boga Ra")^{9.1} upravo je u tom pogodnom trenutku kralj-Horus krenuo u svoju potragu za obnavljanjem Egipta sudjelovanjem u velikom ponovnom rođenju istodobno i kao "sin Ozirisov" i kao "sin Raov".

Kao "sin Ozirisov" pojavio se iz "Izidine maternice", tj. zvijezde Sirius¹⁰, u svitanje na dan ljetnog solsticija, tj. na dan "rođenja Ra". I upravo se tada - i ondje -i na nebeskom obzoru i na zemaljskom "obzoru" kralj-Horus trebao naći ispred ulaza u Rostau. čuvajući vrata na zemaljskom obzoru (tj. u Gizi) susreo bi se s divovskim likom lava - Velike sfinge. A njegov nebeski pandan kao čuvara pred vratima na nebeskom obzoru zatekao bi... što?

Kao i obično, kada shvatimo njihovu duboko astronomsku narav, Pira-midski tekstovi daju nam sve potrebne koordinate za odgovor na to pitanje. Treba samo uvidjeti da taj "uvrnuti" simbolični jezik koji se koristi u tekstovima - i nikako nema veze s nekakvim blebetanjem - zapravo čini preciznu znanstvenu terminologiju odjevenu u liturgijsko ruho kozmičke drame".

SEDAMDESET DANA OD HORAKHTIJA

Poznata je činjenica, činjenica koja čak ni među egiptolozima ne izaziva kontroverze¹², daje drevni egipatski kult ponovnog rođenja cjelokupni naglasak stavljao na tih sedamdeset dana "nevidljivosti" koje se Siriusu, Izidinoj zvijezdi, događaju svake godine. Tih sedamdeset dana Egipćani su smatrali kozmičkim pripremama za astralno ponovno rođenje i, što nije ni najmanje neobično, povezivali su se s razdobljem balzamiranja u obredima mumificiranja mrtvih¹³. Kulminacija i crescendo tog razdoblja od sedamdeset dana nailazili su s prvim jutarnjim pojavljivanjem, ili izlaskom Siriusa, što se, kao što

172Sredina kolovoza

Sredina listopada

Sedamdeset dana prije ljetnog solsticija

44. Položaj nebeskog područja Duata u svitanje u različitim dijelovima godine 2500 g. pr. K., u Doba piramida. Smatralo se da Duat postaje aktivnim tek za ljetnog solsticija, sredinom lipnja, kada zvijezde Orion i Sirius izlaze u vrijeme izlaska sunca. Sedamdesetak dana prije tog ključnog trenutka za promatranje, Duat se nalazio ispod obzora i tako, u određenome smislu, "ispod" nekropole u Gizi.

će se čitatelji prisjetiti, u Doba piramida događalo približno u vrijeme ljetnog solsticija. I upravo su tada astronomi-svećenici iz Heliopolisa opažali ono što se u stručnom žargonu naziva sunčevim izlaskom Siriusa na istoku¹⁴.

Kako se držalo da se sve potencijalne prirodne sile potrebne za izazvanje "ponovnog rođenja" kozmičkog kralja-Horusa skupljaju u "maternici" božice Izide upravo za vrijeme tih presudnih sedamdeset dana, možemo pretpostaviti da je početak tog razdoblja obilježavao početak "putovanja" Horusa u "podzemni svijet"-kada se Duat nalazio ispod obzora i tako točno "ispod" nekropole u Gizi. Iz toga slijedi da smo pozvani utvrditi gdje se nebeski pandan kralja-Horusa - tj. sunčev krug - točno nalazio na nebu sedamdesetak dana prije sunčevog izlaska Siriusa. I u tome nam ponovno pomažu Piramidski tekstovi. Oni konkretno navode da se u to vrijeme solarni kralj-Horus nalazio na obalama Mliječne staze i da se upravo spre-

173mao ukrcati u solarnu barku¹⁵. Vodeći računa o činjenici da su ta astronomska promatranja koja se spominju u tekstovima nastala sredinom trećeg tisućljeća pr. K., pokušajmo te prikaze dešifrirati s pomoću kompjutorskih simulacija.

Znamo, dakako, da sunčev "put" (koji astronomi nazivaju ekliptikom) tijekom pune godine prolazi kroz dvanaest izazito istaknutih zvijezda-zvijezda zodijaka. Pogledajmo stoga gdje je na toj ekliptici moglo biti sunce oko 2500. g. pr. K., sedamdesetak dana prije sunčevog izlaska Siriusa. A to mjesto, utvrdili smo, moralo bi se nalaziti u blizini glave Bika (Hijade), na desnoj obali Mliječne staze¹⁶.

U sklopu tog obreda ili dramskog prikaza koji je izvodio kralj, nije li moguće da je ovaj nebeski događaj poslužio kao izvor slika i simbola za to kako se kozmički Horus sprema "ukrcati" na kozmičku "barku" s bogom-suncem radi prijelaska vodenog puta ("Vijugavog vodenog puta", tj. Mliječne staze)¹⁷:

t 8

Kralj se s Raom ukrcava na tu svoju veliku barku, njome s njim plovi do obzora... Kralj će se ukrcati na

barku kao Ra na obalama Vijugavog vodenog puta... Vijugavi je vodeni put poplavljen... njime se dolazi do obzora, do mjesta na kojem se rađaju bogovi... tvoja je sestra [družica] Sothis...'

20

I prijeđi Vijugavi vodeni put... i dođi u istočni dio neba, i sjedi na... obzoru..." On [Horus] vraća se na barku kao Ra na obalama Vijugavog vodenog puta...'

21

22

Kada to drevno nebo na računalu pomaknemo malo naprijed u vremenu, uviđamo daje sunce, dvadeset pet dana nakon stoje bilo stacionirano u blizini Hijada-Bika na desnoj obali kozmičke rijeke, doista "prešlo" Mliječnu stazu i da sada "plovi" prema istoku, po ekliptici, u smjeru velike zodijačke konstelacije Lava - koji na nebu izgleda kao veliki "lav koji sjedi". Sada nas od ljetnog solsticija dijeli tek malo više od šest tjedana:

Nebeske splavi od trske postavljene su mi kako bih na njima mogao prijeći obzor, do Horakhtija... do istočne strane neba... Poziva me Ra... kao Horusa, kao Onog koji obitava na obzoru...

Vrata nebeska širom se otvaraju Horakhtiju... vrata nebeska u zoru se širom otvaraju Horusu s istoka... ..idi do... Horakhtija na obzoru... na istočnoj strani neba, gdje rađaju se bogovi .

Slijedeći te iznimno jasne i konkretne upute, "idi do Horakhtija" na obzoru (i ondje dočekaj izlazak sunca), nastavljamo putovanje prema istoku ekliptikom, uz osjećaj da se ubrzano približavamo jednoj ključnoj "postaji" u potrazi za kraljem-Horusom.

174Ris

' Bik.,.

Blizanci

Venera

Neptun

•Mlijecri •staza

,

Veliki pas

Rak

Jednbrog

45. Doba piramida, 2500 g. pr. K., sedamdeset dana prije ljetnog solsticija: upućenik koji prati putovanje "solamog" Horusa, sunčevog kruga, od položaja na desnoj "obali" Mliječne staze.

Tjedni na zaslonu našeg računala promiču u samo nekoliko sekundi i kada na koncu dolazimo do "istočne strane neba" - do obzora, u vrlo značajnom trenutku kada se "bogovi rađaju", tj. upravo u trenutku izlaska zvijezde Sirius - uviđamo da se dogodila jedna vrlo snažna nebeska konjunkcija: sunce (koje je sada u točki ljetnog solsticija) nalazi se točno među "šapama" Lava²⁶. Sunčev krug nalazi se u blizini prsa kozmičkog lava, gdje izgleda kao da se stapa s blistavom zvijezdom Regulus - "zvijezdom* Plato u Gizi

46. Doba piramida, 2500g.pr. K.: upućenih koji prati putovanje "solamog" Horusa, sunčevog kruga, do stapanja s Regulusom, zvijezdom-srcem Lava, u svitanje za ljetnog solsticija. Taj obred ne ostavlja nimalo mjesta sumnji daje zagonetni lik Horakhtija, koji se tako često spominje u Piramidskim tekstovima, upravo zvijezde Lava.

Na koncu se pokazalo da to veliko "putovanje" koje izvodi kozmički kralj-Horus na ekliptici tako posve nedvosmisleno vodi do jednog vrlo određenog mjesta u nebeskom krajobrazu: mjesta između "šapa" Lava i točno ispred njegovih "prsa".

Implikacije su očite.

176Zapad

Sjever

47. "Astralno" kraljevstvo Ozirisa u Rostauu. Crtež korelacije triju piramida u Gizi i triju zvijezda Orionovapojasa u Zep Tepiju, "Prvom vremenu".

Zagonetni lik Horakhtija, čiji smo identitet pokušavali utvrditi, ne može biti ništa drugo doli zvijezde Lava - divovski kozmički lav, ili sfmga, koja stoji na ulazu u nebeski Duat i ime "Horusa s obzora". Prenesimo sada kralja-Horusa na zemlju i pratimo njegovo putovanje do zemaljskog "Horusa na

obzoru"-pri čemu, dakako, mislimo na Hor-em-Akheta, Veliku sfinju na "obzoru" Gize.

GORNJI I DONJI PUT

Kralj-Horus stoji na istočnoj obali Nila, u blizini kraljevske rezidencije²⁸. Pošto dovrši određene obrede, ulazi u veliki "solarni čamac" - moguće i upravo onaj koji je 1954. pronađen zakopan u jednoj jami u blizini južne strane Velike piramide - i prelazi na zapadnu obalu rijeke u dolini ispod platoa Gize. Izlazi iz plovila, uspinje se do Sfmginog hrama i dolazi među šape velikog kipa kako bi stajao ispred lavljih prsa.

Sada je na Ulazu u Rostau ° i sprema se ući u Petu podjelu Duata - najsvetije od svetih mjesta u Ozirisovom kraljevstvu zagrobnog svijeta. Nadalje mu se nudi iz-
177. !5*

bor "dva putova" ili "cesta" kojima će doći do Rostaua: jedan put ide "kopnom" drugi "vodom" .

Ugledni njemački filolog Adolf Erman objašnjava:

Tko god u svijet mrtvih ulazi kroz sveto mjesto Rostau, pred sobom, kako doznajemo iz zemljovida Zagrobnog svijeta, ima dva puta koji će ga dovesti do zemlje blagoslovljenih; jedan prolazi vodom, drugi kopnom. I jedan i drugi put vijugaju i putnik ne može prelaziti s jednog na drugi, jer između njih se nalazi more vatre... Također, prije dolaska i na jednu i na drugu stazu, treba prijeći veliku vatru...

Pošto odabere put, kralj-Horus traži da ga odvedu da vidi "svog oca" Ozirisa u astralnome liku.

Posrednik ili svećenik Ozirisu to prenosi ovim riječima:

Ja ne tražim da te vidim u tom liku koji je nastao; o, Ozirisu, netko traži da te vidi u tom liku koji ti je nastao; to traži tvoj sin... Horus traži da te vidi u tom liku... sin koji te

33

voli...

Horus vijeću bogova tada izjavljuje:

Nebo podrhtava, zemlja se trese preda mnom, jer ja sam čarobnjak i posjedujem magiju. Došao sam kako bih slavio Oriona, kako bih postavio Ozirisa na čelo... Došao sam ti, oče, došao sam ti, Ozirisu...

Nakon toga, na krajnje znakovit način, vijeće bogova daje sljedeće upute:

O, Horusu, kralju [tvoj je otac] Oziris, ta Kraljeva piramida jest Oziris, njegova je građevina Oziris, pođi k njemu...

36

Novo svjetlo na identitet Ozirisa-piramide mogao bi baciti jedan odlomak iz Knjige o onome stoje u Duatu, a koji govori o jednom zagonetnom "području" u Du-atu: "koje je dugačko 440 kubita i široko 440 kubita" ⁷. Je li moguće daje to što su navedene dimenzije identične dimenzijama osnovice Velike piramide, budući da egipatski kraljevski kubit odgovara duljini od 52,3 cm (20,6 inča), te je stoga 440 kubita tek

•IO

malo više od 230 metara (755 stopa), tek podudarnost ?

U svakom slučaju, nakon novih muka i pustolovina, kralj-Horus na koncu dolazi do Ozirisa-Oriona i pronalazi ga beživotnog u mračnom podzemnom svijetu njegove piramide. U tom ključnom trenutku, tragač od svog "oca Ozirisa" treba zatražiti da se probudi i ponovno rodi-tj., u dualističkim astronomskim okvirima, da ponovno iziđe na istoku, u svitanje, kao Orion: "Probudi se za Horusa!... Podigni se! Vrata Duala širom su ti otvorena... Postani duhom... Neka se pred tobom otvore stube do Duata, do mjesta na kojem se nalazi Orion..." .

17848. Crtež izvornog Horsa koji upućenika kralja-Horsa vodi na mjesto gdje će u astralnoj piramidi završne inicijacije pronaći Ozirisovo "prijestolje".

Gdje ćemo, dakle, u blizini ili ispod Sfinge, pronaći ta "dva puta" ili "dvije ceste" do Rostaua?

I zašto bi kralj-Horus morao birati?

PODZEMNI SVIJET

Kao što smo vidjeli, jedan od drevnih naziva za nekropolu u Gizi glasi Akhet Khufu - ili, u punom obliku Kherit-Neter-Akhet-Khufu, a obično se prevodi kao "nekropola Ke-opsova obzora". U svom rječniku drevnoegipatskih hijeroglifa, sir E. A. Wallis Budge riječ Kherit-Neter prevodi kao "grobље, nekropola"⁴⁰. Međutim, Selim Hassan, ističe da Kherit-Neter može imati i alternativno značenje: "ispod, ili pripada Bogu"⁴¹. A Budge dodaje da Kheritmože značiti i "imanje" te da korijen riječi, tj.

Kher, može značiti "ispod nečega", "donji dio" i "prema dolje"⁴².

179 Usto, Hassan nas podsjeća i da se Kherit "može odnositi na Podzemni svijet [Duat], moguće i kao sjećanje na pojam Rostaua kao kraljevstva Ozirisova u grobnici"⁴³. Bi li takve nijanse mogle ukazivati i na nešto više od sjećanja? Drugim riječima, nije li moguće, kao što smo već navodili u I. dijelu, da bi se ispod nekropole-"obzora" u Gizi moglo nalaziti nekakvo "imanje" - možda i mreža podzemnih komora i prolaza?

U svom Priručniku o egipatskoj religiji njemački egiptolog Adolf Erman napisao je daje "slavljeno svetište Rostau, ishodište puteva, vodio izravno do podzemnog svijeta. Moguće je da se dio tog svetišta očuvao u tzv. Sfinginom hramu..."⁴⁴.

Nadalje, baveći se riječju "Rostau", R. O. Faulkner, koji je preveo Pirami-dske tekstove, kaže daje to i izraz koji "označava prilaz ili kosinu za prenošenje sarkofaga u grobnicu, sarkofaga koji se prenosi u područje drugog svijeta"⁴⁵. Dr. I. E. S. Edwards, s druge strane, kaže da se "hodnik koji kompleks piramida povezuje s Dolinskim hramom 'nazivao 'mjestom dovlačenja' ili 'ulazom povlačenja'? (Rostau) jer su se za pogrebnog obreda tim putem vukle saonice s tijelom preminulog kralja i njegovim osobnim stvarima" .

Dolinski hram u blizini Sfinge sa središnjom piramidom na platou u Gizi, kao što se čitatelji sjećaju, povezuju ostaci divovskog hodnika. Nije li taj hodnik ili "cesta", mogao biti jedan od "puteva" do srca Rostaua koji se opisuju u drevnim tekstovima? Takvi hodnici - iako su sada u svim slučajevima ruševni - u izvornom su obliku bili pravokutni tuneli pokriveni vapnenačkim pločama i s ukrasnim, zvjezdama posutim stropovima⁴⁷. Lako je uvidjeti kako bi takva simbolika bila prikladna u kontekstu kozmičkog putovanja kralja-Horusa, njegove potrage za astralnim oblikom Ozirisa.

Sfingin hodnik vodi do mjesta izravno južno od spomenika, približno u razini lavljeg ramena i stoga se blago uspinje u smjeru zapada, prema velikom "Pogrebnom hramu" koji se nalazi ispred istočne strane središnje piramide u Gizi. Kako je u svakom smislu "suh", logično je pretpostaviti daje taj hodnik "kopnena cesta" do Rostaua.

Ali gdje bi se mogla nalaziti ta druga "cesta" - "vodeni put"? Važan trag mogao bi se nalaziti u Knjizi o onome stoje u Duatu. U tom sablasnom tekstu postoji i opis hermetički zatvorene komore "Kraljevstva Sokarovog" - Sokara-Ozirisa-koje je ujedno i Peta podjela Duata. Taj opis prikazuje tunel ispunjen vodom koji prolazi ispod šapa Velike sfinge. Tunel se blago uzdiže i na koncu vodi do Šeste podjele. Stoje najzanimljivije, kao što smo vidjeli u I. dijelu, geolozi koji su početkom devedesetih godina 20. stoljeća radili oko Velike sfinge identificirali su veliku pra-

180vokutnu komoru i druge "anomalije" u podinskim slojevima točno ispred sfinginih šapa. Zanimljivo je i da je poznato kako se duboko ispod Sfinge nalazi podzemna voda koju od pamtivijeka neprestano popunjava kapilarna povezanost s Nilom'

48

TUNEL

Dr. Jean Kerisel, ugledni francuski inženjer s čijim smo se radovima u Podzemnoj komori Velike piramide već upoznali⁴⁹, nedavno je otišao i korak dalje u vezi s geološkim dokazima, ustvrdivši da bi se Sfinga mogla nalaziti iznad ulaza u 700 metara dugačak tunel koji vodi do Velike piramide - tunel koji je nekoć u cijelosti ili djelomično bio ispunjen vodom⁵⁰.

Je li takav tunel mogao biti taj drugi "put" kojim je kralj-Horus morao poći kako bi "vidio astealni oblik svog oca", tj. Orion? činjenica da se u Kraljevoj komori Velike piramide doista nalazi zvjezdano okno usmjereno izravno prema Orionovom pojasu - "Rostauu" na nebu - pridaje uvjerljivost pretpostavkama o nekakvom podze-

)Lip4JlUJlLlgJllg

49. Crtež "kozmičke" Velike piramide na kojem je zvijezda Sirius postavljena preko položaja "vrata" u Siriusovom zvjezdanom oknu.mnom prilazu-putu kojim su se upućenici možda služili kako bi potajno od Sfinge dolazili do unutarnjih prolaza i komora u piramidi.

Nadalje, u Piramidskim tekstovima često čitamo o "Hodniku sreće" koji se nalazi "sjeverno od Polja žrtava". A u sljedećem odlomku čini se da kralj-Horus stoji na ulazu u jedan takav "hodnik" upravo u vrijeme kada Sirius doživljava svoj sunčev izlazak, tj. "najavljuje Novu godinu" 70 dana pošto je sunce prešlo Mliječnu stazu:

Ja sam glasnik godine, o Ozirisu, došao sam po poslu tvog oca Geba [boga-zemlje]... Obraćam ti se,

podario sam ti vječnost. "Hodnikom sreće" zove se taj hodnik sjeverno od Polja žrtava. Ustani, Ozirisu, i povjeri me onima koji upravljaju "Hodnikom sreće" sjeverno od Polja žrtava, kao što si Horusa povjerio Izidi onog dana kad si je oplodio...

To "Polje žrtava" imalo je nebesko mjesto unutar Duata negdje u blizini Ori-ona . Dvojna logika stoga ukazuje na činjenicu da je njegov zemaljski pandan moralo biti neko mjesto na kojem je kralj-Horus podnosio žrtve kada se spremao ući u nekropolu u Gizi. Vodeći računa o tome, svakako je važno da mnoge sfingine stele iz Nove države pronađene u Gizi, pa tako i granitna stela Tutmozisa IV. koja stoji među Šapama same Sfinge, doista pokazuju kraljeve-Horuse kako prinose žrtve u nekom hramu ispred spomenika . Nadalje, kao što se jasno vidi iz upravo navedenog teksta, "Hodnik sreće" prolazio je sjeverno od "Polja žrtava". Podzemni "hodnik" koji vodi sjeverozapadno od Sfinagina hrama vodio bi do Velike piramide.

Bi li Kerisel u svojoj smionoj pretpostavci mogao imati pravo⁵⁴? Može li u Gizi postojati takav podzemni sustav?

ZVJEZDANA VRATA

To su pitanja kojima ćemo se vratiti u IV. dijelu. U međuvremenu, što nam treba značiti spominjanje Iziđe i njezine trudnoće koji se također pojavljuju u gore navedenom tekstu? Orionova zagonetka pokazala je daje tzv. Kraljičina komora Velike piramide mogla služiti za simboličko "kopuliranje" ili obred "osjemenjivanja" koji obuhvaća osobu kralja-Horusa s jedne i božice Iziđe u njezinom astralnom obliku (tj. zvijezde Sirius) s druge strane. S obzirom na dualizam neba i zemlje, moguće je da se njih dvoje smatralo "povezanima" posredstvom južnog zvjezdanog okna te komore, koji je bio usmjeren prema mjestu prijelaska meridijana zvijezde Sirius u Doba piramida⁵⁵. Tu pretpostavku potkrepljuje i činjenica daje takav obred kopulacije jasno prikazan u Piramidskim te-

182Ris

- Blizanci X ';

Bik\

Oriofl

- Mali lav

Mali pas ,

50.2500. g. pr. K., Doba piramida: izlazak Lava za ljetnog solsticija. Primijetiti ćete da u tom razdoblju Hor-em-Akhet, "Horus na obzoru" - tj. Velika piramida - ne gleda prema Horakhtiju, "Horusu s obzora", tj. zvijezdu Lava. čitatelji će se prisjetiti da se taj osjećaj neobične "dislociranosti" nebesko-zemaljskih prikaza za ljetnog solsticija 2500. g. pr. K. odnosi i na tri velike piramide i tri zvijezde Orionova pojasa.

1

18357. Ljetni solsticij 2500. g. pr. K. Crtež područja Duata gledan s obzora u Gizi.

184kstovima i da se trenutak kada je Oziris navodno "oplodio" Iziđu upravo trenutak kada je Sirius u svitanje prešao meridijan⁵⁶. Tekstovi također govore o Ozirisu-Orionu: "Tvoja sestra Izida dolazi ti presretna zbog ljubavi prema tebi. Ti si je postavio na svoj falus i tvoje sjeme istječe u nju, a ona je spremna kao "Sothis" [Sirius]..."⁵⁷.

Je li kralj-Horus, dakle, nekako trebao pronaći put pod i u Veliku piramidu i odande do gornjih komora sa zvjezdanim oknima?

I koja bi mogla biti istinska važnost skorašnjeg otkrića Rudolfa Gantenbrin-ka o kojem smo opširnije govorili u II. dijelu, tih zagonetnih "vrata" ili "ulaza" duboko u jednom od tih okana - upravo onom oknu koje je usmjereno prema mjestu Siriusova prijelaska meridijana u Dobu piramida?

Na koncu, iako to nikako nije manje važno, je li tek podudarnost činjenica da egipatska riječ sba, "zvijezda", nosi i značenja "vrata", "sklopiva vrata" i "velika nebeska vrata"⁵⁸?

I u ovom slučaju, daljnja razmatranja o tim pitanjima morat ćemo odgoditi za IV. dio. U međuvremenu, vratimo se potrazi za ujedinjavanjem neba i zemlje - na taj način stječe se gral besmrtnosti - u kojoj su sudjelovali svi kraljevi-Horusi u drevnome Egiptu.

ČUDESNO MJESTO "PRVOG VREMENA"

Kozmičkog kralja-Horusa ostavili smo na nebu, pri čemu je sunčev krug između "šapa" nebeskog lava, zvijezda Lava - na mjestu koje označava zvijezda Regulus.

U Doba piramida Regulus je izlazio približno 28 stupnjeva sjeverno od istoka . Upravo s tog mjesta

kralj-Horus na nebu mora nekako putovati - jednim od "puteva" do Rostaua - kako bi došao do Orionova pojasa.

Sada ponovno prelazimo do kralja-Horusa u zemaljskome obliku u Gizi, koji stoji između šapa Velike sfinge.

Trenutak je izlaska sunca za ljetnog solsticija 2500. g. pr. K., kada Lav izlazi 28 stupnjeva sjeverno od istoka i istog trenutka opažamo da nešto nije u redu s poklapanjem obrazaca na nebu i zemlji.

Sfinga gleda točno prema istoku, tj. ne prema Lavu, svom nebeskom panda-

nu.

185

t*52. Crtež "rekonstruirane" sfinge na kojem se vidi i kip kralja-Horusa, za koji se zna da je nekoć stajao među njezinim šapama, zagledan u nebeski pandan "čudesnog mjesta 'Prvog vremena'" na istočnome obzoru.

A hodnik koji povezuje središnju piramidu sa Sfinginim kompleksom usmjeren je 14 stupnjeva južno od istoka - tj. daleko udesno od mjesta na kojem se navodno nalazi kralj-Horus, na svome mjestu među šapama Lava, odakle se sprema putovati u Ro-stau.

Zastoje onda nebeska slika na "pogrešnome mjestu" na istočnome obzoru? Ili, kako bismo problem izrazili na ispravan način, i ispravnom dualističkom terminologijom, zašto Hor-em-Akhet, Horus na obzoru - tj. Velika sfinga - nije usklađen s Horakhtijem, Horusom s obzora, tj. zvijezdom Lava?

Također, zašto Sfingin hodnik nije usmjeren prema izlazecem suncu, kako bi kralja-Horusa "povezao" s njegovim kozmičkim solarnim pandanom?

Čini se daje riječ o neobičnoj "dislociranosti" zemlje i neba u vrijeme ljetnog solsticija 2500. g. pr. K.

Nadalje, kao što se čitatelji sjećaju iz 8. poglavlja, taj dojam

186 daje cijeli raspored nekako neusklađen ne ograničava se samo na Sfingu i Lava u tom razdoblju, nego obuhvaća i tri velike piramide u Gizi.

Moguće je da nam je rješenje te zagonetke cijelo vrijeme pred nosom. Na onoj granitnoj steli koju Sfinga drži među nagrizenim šapama - na steli koja je onamo postavljena u čast Tutmozisa IV., moćnog egipatskog kralja-Horusa - nalazi se sljedeći, više nego dojmljivi opis:

Veličanstveni Horus, Moćni Bik koji je Stvorio Blistavo Svjetlo, Miljenik Dviju Božica, koji Kraljuje kao Atum, Zlatni Horus, Moćni Mač, Odvraća Devet Lukova, Kralj Gornjeg i Donjeg Egipta, sin Ra, Tutmozis... stekao život, stabilnost, zadovoljstvo... za vječnost. Živi Dobri Bog, Sin Atumov, Zaštitnik Horakhtija, Živa slika Sveboga, Vladar.... Preljepa lica poput Oca, koji se pojavio s Horusovim likom... Sin Atumov, od njegova tijela, Tutmozis... Nasljednik Horusov na njegovom prijestolju...

Nalikuje li vam taj opis na čovjeka koji nema pojma, kao što tvrde neki egip-tolozi⁶¹, o tome što doista predstavljaju Velika sfinga i ostali spomenici? Nikako. Što je, dakle, taj veličanstveni kralj-Horus proglasio svojim carstvom?

Jednim jedinim snažnim izrazom, kao što će se čitatelji prisjetiti, rekao je da je riječ o "čudesnom mjestu 'Prvog vremena'"⁶².

Nije li vjerojatno daje Tutmozis, "Nasljednik Horusov na njegovom prijestolju", izgovarajući te riječi ponavljao ono stoje svaki kralj-Horus prije njega govorio o platou u Gizi?

Nije li vjerojatno da ga je "čudesnim mjestom 'Prvog vremena'" nazvao upravo stoga što se po tome pamtio u tradiciji koja se prenosila iz najdavnijih, gotovo nepojmljivo davnih vremena?

Bi li to mogao biti razlog zbog kojeg nebo 2500. g. pr. K. izgleda tako neusklađeno, nekako izokrenuto i nagnuto, tj. "na pogrešnome mjestu"? Je li moguće da nije toliko na pogrešnome mjestu koliko u pogrešnome vremenu?

Trebamo li računati zadati da potraži neko drugo vrijeme u kojem bi se spomenici poklapali s rasporedom na nebu, vrijeme davno prije Tutmozisova doba, davno prije Kefrena i Keopsa, ono "vrijeme" kada je Oziris uspostavio svoje kraljevstvo na zemlji - drugim riječima "Prvo vrijeme"? Kada je bilo to "Prvo vrijeme"?

!/.

četvrti dio

ZEMLJOVID_ ^

111. poglavlje

Nevidljiva akademija

"Egipćani su vjerovali daje njihovom zemljom u početku vladala dinastija velikih bogova, među kojima je Horus, sin Iziđe i Ozirisa, bio posljednji u nizu. Njegu je naslijedila dinastija polubožanskih bića poznatih pod nazivom 'sljedbenici Horusa', a njih su naslijedili povijesni kraljevi Egipta."

Selim Hassan, Sfmga, Kairo, 1949.

K-

ada se dogodio "postanak" civilizacije u Egiptu? Kada je počela "povijest"?

Prema T. G. H. Jamesu, bivšem kustosu egipatskih starina u British Muse-urau i predstavniku ortodoksnih gledišta o tim pitanjima: "Prvo je istinski povijesno razdoblje ono koje počinje otkrićem pisma i općenito je poznato pod nazivom Dinastijsko razdoblje. Riječ je o periodu od približno 3100. g. pr. K. do 332. g. pr. K., a naziv je dobilo po trideset jednoj dinastiji na koje su se dijelili egipatski kraljevi, na način očuvan u djelu Manetona, svećenika-povjesničara koji je živio u [trećem stoljeću pr. K.]. Kulture koje nisu poznavale pismo a koje su procvat doživljavale prije početka Dinas-tijskog razdoblja u Egiptu i koje pokazuju neke odlike karakteristične za najranije faze egipatske kulture u Dinastijskom razdoblju poznate su kao preddinastijske kulture... Takvi tragovi ljudskog postojanja kakvi se pronalaze u dolini Nila i potječu iz vremena prije preddinastijskog perioda najčešće se opisuju terminima koji se koriste za europsku pretpovijest - paleolitski, mezolitski i neolitski"¹.

Eto tako. Egipatska povijest - as njom i civilizacija - započeli su oko 3100. g. pr. K. Prije toga postojale su tek "kulture koje nisu poznavale pismo" (uz moguće postojanje određenih odlika "civilizacije"), a prije njih postojali su samo divljaci iz kamenog doba (paleolitik doslovce znači "staro kameno doba"). -c -iPrema Jamesovim riječima, cijela slika izgleda vrlo jasno, sređeno, i precizno je odijeljena. Sudeći po njima, čovjek bi stekao dojam da stručnjaci danas doista raspolažu svim potrebnim podacima o preddinastijskom Egiptu i razdoblju prije njega, te da u vezi s time više ne treba ništa otkrivati. Takvi idealizirani pojmovi o prošlosti silno su prošireni među egiptolozima koji u svojim udžbenicima, ali i izdanjima namijenjenima najširem tržištu poput National Geographica i (namjerno?) neprecizno nazvanoj seriji Time-Lifea Izgubljene civilizacije, u beskraj ponavljaju utješni dojam daje egipatska pretpovijest itekako dobro poznata, organizirana, kategorizirana i postavljena na pravo mjesto, u sigurne okvire (James nas čak i upućuje na jedno posve određeno mjesto u British Museumu na kojem nas očekuje krajnje osobito prosvjetljenje: u "Šestu egipatsku sobu" u kojoj se nalazi najko-mpletnija zbirka "primitivnog oruđa koje su izradili paleolitski stanovnici Egipta")². Jednako tako, na suprotnoj strani Atlantika, kao što smo vidjeli u I. dijelu, dr. Peter Lecovara, kustos Muzeja lijepih umjetnosti u Bostonu, uvjerava nas da su "tisuće egip-tologa stotinama godina proučavali taj problem [egipatsku pretpovijest] i kronologija je najvećim dijelom točno razrađena. Pred nama više nema velikih iznenađenja" .

Ali je li sve doista tako sređeno i razrađeno kao što govore "stručnjaci"? I možemo li doista biti toliko uvjereni da nas više "ne očekuju veća iznenađenja"?

Mi držimo da bi Lecovari, Jamesu i mnogim drugim stručnjacima koji dijele njihove stavove bilo korisno kada bi se prisjetili savjeta pokojnog Labiba Habachija, nekadašnjeg glavnog inspektora za starine egipatske vlade, koji je 1984. upozorio kako je "egiptologija područje na kojem slučajna otkrića mogu opovrgnuti već ukorijenjenu teoriju"⁴. S obzirom na tu mogućnost, Habachi je rekao kako bi egiptolozi trebali izbjegavati iznošenje "neutemeljenih izjava" i biti dovoljno poštteni pa "opaske začiniti riječima poput 'vjerojatno' i 'možda'"⁵.

A takve riječi svakako bi bile potrebne kada je riječ o preddinastijskim i ranijim razdobljima egipatske povijesti. Daleko od dojma koji se stvara u javnosti, istina, kao što su neki znanstvenici pripravnici priznati, glasi da su "spoznaje o egipatskoj pretpovijesti koncem dvadesetog stoljeća još uvijek fragmentarne"⁶.

To su riječi Nicholasa Grimala, profesora egiptologije na pariškoj Sorbon-nei, koji priznaje i ovo: 192Velika sfiga u Gizi, kao što se vidi na ovoj fotografiji iz 19. stoljeća, velik je dio svoje poznate povijesti

provela do grla pod pustinjским pijeskom. Dok je bilo tako pokriveno, tijelo nije bilo izloženo eroziji izazvanoj vjetrom, a ipak ima duboke tragove vanjskih utjecaja. Je li na tijelo mogla djelovati neka druga sila iz okoline?

Sfiga je izrađena tako stoje najprije oko monolitnog središta od vapnenca, iz kojeg je kasnije oblikovan lav, iskopan veliki rov. Ova fotografija, snimljena s Velike piramide, prikazuje Sfmgu u tom udubljenju, ostatke tzv. Sfinginog hrama (neposredno ispred, tj. istočno, od spomenika) i Dolinski hram (malko

prema jugu). Na snimci se, uz desnu stranu Sfinge, vidi i dio divovskog Kefrenovog hodnika. Lijevo: Opkop koji okružuje Veliku sfinđu, a nastao je u isto vrijeme kada i Sfinga, vrlo jasno pokazuje zaobljene nazupčane konkavne udubine i duboke okomite pukotine karakteristične za eroziju vapnenca izazvanu padalinama. Sama geologija i paleontologija, međutim, mogu pokazati samo da su Sfinga i udubljenje u kojem se nalazi puno stariji nego što se dosada mislilo. Arheoastronomska analiza služi kao neusporedivo točnije pomagalo za datiranje nastanka Sfinge. Desno: Ova granitna stela među Sfinginim šapama podignuta je u čast projekta renoviranja koji je proveo faraon Tutmozis IV. (1401. -1391. g. pr. K.). Na steli se nalazi samo jedan slog "Khaf", koji je, stoje vrlo neobično, egiptologe naveo na zaključak

daje Sfinđu izvorno izgradio faraon iz četvrte dinastije Kefren (Khafre), oko 2500. g. pr. K. Na steli, međutim, stoji i daje nekropola u Gizi "čudesno mjesto Prvog vremena" - što je povezuje s neusporedivo ranijim razdobljem.

Iza Sfinge vidi se Kefrenova piramida. Velika Sfinga i Kefrenova piramida.

Sfinga gledana s juga, preko tzv. Kefrenovog hodnika. Erozijom duboko nagrizeno lavlje tijelo iz ove perspektive leži napola zakopano u umjetnom "obzoru" Gize, oponašajući napola zakopano zvijezde Lava promatrano za izlaska sunca između točno na pola puta između zimskog solsticija i proljetnog ekvinocija

10.500 g. pr. K. (usp. 17. poglavlje). Podzemna komora Keopsove piramide

Vrata, s neobičnim metalnim elementima, koje je Upuaut na završetku južnog okna Kraljičine komore snimio 22. ožujka 1993., nakon što je oknom prešao približno šezdeset metara. Autori s Johnom Anthonijem Westom u Kraljičinoj komori.

""

Štap od cedrovine i dvostruka brončana kuka iz Velike piramide.

Autori knjige u Kraljevoj komori. Velika dvorana Keopsove piramide. Sfingin hram, u pozadini Dolinski hram.

Megalitska arhitektura Sfinginog hrama, u svitanje, sa širokim i niskim, masivnim likom Dolinskog hrama u pozadini. Mnogi od blokova upotrijebljenih za podizanje Dolinskog hrama teže više od 200 tona.

Današnji graditelji nisu u stanju objasniti kako su - kao ni zašto - složeni ti silno veliki blokovi. Pogled s Keopsove piramide na takozvane jame za čamce u blizini građevine. Komad metalne ploče, izvorno presvučene zlatom, izvađen 1837. iz zida Velike piramide u blizini mjesta na kojem na vanjsku stranu izlazi južno okno Kraljeve komore (usp. 6. poglavlje). Egipťolozi su taj neobični

komad kovanog željeza odbacili kao nešto stoje u piramidi ostavljeno kasnije, ali svi dokazi ukazuju na to

da je star jednako kao Velika piramida (koja je, dakako, izgrađena davno prije "željeznog doba") i da je njezina uporaba mogla imati veze sa složenim zamislima povezanim sa zvjezdanim ponovnim rođenjem

duše o kojem se govori u drevnim egipatskim pogrebnim tekstovima.

Tzv. "sunčeva barka", dugačka 43,6 m, pronađena u iz stijene isklesanom jarku uz južnu stranu Velike piramide. Mnoštvo elemenata ukazuje na to da su to veličanstveno plovilo na Nilu izvorno koristili egipatski kraljevi-Horusi u astronomskim obredima koji su oponašali prividno putovanje Sunca preko Mliječne staze - koja je nebeski pandan rijeke Nil. Pogled iz zraka naplato s piramidama u Gizi.

"*>•

" J

Očuvani dio prilaza Unasovoj piramidi u Sakkari čiji su stropovi bili ukrašeni zvijezdama. I

Unasova piramida.

Grobnica Unasove piramide s natpisima na zidovima i na stropu ukrašenom zvijezdama. "Kamen Shabaka", snimljen u British Museumu. Ovaj je relik, na kojem su uklesani tekstovi ispisani hijeroglifima, ključan izvor za rekonstrukciju izgubljenog doba "Prvog vremena".

Popis kraljeva iz Abida u hramu Setija I. u Abidu, na kojem faraon Seti I. svom mladome sinu Ramzesu

II., pokazuje popis svih egipatskih faraona koji su vladali prije njih. Na suprotnome je zidu popis bogova koji su vladali u Egiptu, još od davnog "Prvog vremena". Kao i kod Piramidskih tekstova, Tekstova sa Shabake i Graditeljskih tekstova iz Edfua, ovaj popis pokazuje da se civilizacija davnog Egipta smatrala naslijeđem koje su donijeli "bogovi", tisućama godina prije početka priznatog povijesnog razdoblja. Kefren (statua). Poklopac sarkofaga s likom Ozirisa, u muzeju u Kairu, prikazuje Iziđu u obliku crvenkaste lunje, ptice slične jastrebu, koju osjemenjuje mumificirani Oziris. Plod tog spajanja bio je Horus, arhetip za sve "kraljeve-Horuse" davnog Egipta.

Odlomak iz teksta pisanog hijeroglifima. Reljef u Abidu koji prikazuje Ozirisa, vrhunsko božanstvo Prvog vremena. Oziris je ovdje mumificirao, sjedi, a za njega se brine njegov sin Horus. U lijevoj ruci Horus drži ankh, simbol besmrtnog života.

'ciran i Od Drugog je svjetskog rata jasno ne samo da se "pretpovijest" prije faraona protezala do dotada neslučenih davnina, nego i daje bila toliko raznolika i potpuna, da ju je teško smatrati tek "pripremnom" fazom za Dinastijsko razdoblje...

Dominantni stavovi egiptologa (među kojima je Grimal barem u tom smislu iznimka) nije u stanju ponuditi ni jednu jedinu suvislu teoriju koja bi objasnila te "raznolike" i "potpune" osobine egipatske pretpovijesti ili vrlo ozbiljne probleme onoga što izgleda kao nekontinuitet između preddinastijskog i Dinastijskog razdoblja. Međutim, sami drevni Egipćani ostavili su nam spise u kojima bi se moglo nalaziti rješenje cjelokupne zagonetke. A u tim se spisima nalaze detaljne informacije o razdoblju od tisuća i tisuća godina prije iznenadne pojave faraonske države 3000 g. pr. K.

Jedina je poteškoća što nitko nije pripravan ozbiljno shvatiti te spise. Je li razlog to što su u suprotnosti sa suvremenim znanstveničkim konsenzusom o egipatskoj kronologiji? Čitatelj mora sam donijeti zaključak, ali, kao što ćemo ubrzo vidjeti, pojedine elemente istih tih spisa koji potkrjepljuju trenutno dominantnu teoriju egipto-lozi prihvaćaju i shvaćaju posve ozbiljno.

TRI RAZDOBLJA

Kao što nam govori T. G. H. James, suvremeno proučavanje kronologije davnog Egipta u velikoj se mjeri temelji na Manetonovoj Povijesti Egipta. Ugledni profesor Walter Emery na podjednak način postavlja stvari kada govori da su Manetonovi spisi "silno važni i čine okvir na kojem je izgrađena egipatska povijest"⁸.

Jedan od razloga zbog kojih je Manetonov sustav toliko trajan i zbog kojih se i dalje koristi među današnjim egiptolozima činjenica je da se nebrojeno puta pokazao točnim. Zna se da gaje on temeljio na "puno starijim dokumentima, ili popisima kraljeva, kojima je, kao učeni svećenik, imao pristup"⁹. Nadalje, pronađen je i preveden niz dokumenata u toj kategoriji - ponajprije Kamen iz Palerma, Torinski papirus i popis kraljeva iz Abida. Prema riječima pokojnog profesora Michaela Hoffmana, vodećeg stručnjaka za Egipat prije faraona: "Arheolozi i egiptolozi otkrili su pet takvih popisa koji, općenito uzevši, unatoč nekim nepoklapanjima, podupiru Manetona"¹⁰.

Na temelju tih očuvanih izvora, jasno je da su se pamtila tri izrazita razdoblja kraljevske vladavine: 193• Prvo je razdoblje bilo vrijeme kada su Egiptom vladali Neteru ("Neteri" ili "bogovi") - razdoblje je kulminiralo vladavinom Horusa, sina Ozirisa i Iziđe.

- Uslijedilo je razdoblje "Sljedbenika Horusa", Shemsu Hor, (poznato i pod brojnim drugim nazivima i epitetima) a koje je horusku božansku lozu prenosilo kroz stoljeća, sve do ljudskog faraona pod imenom Menes (poznat i kao Narmer ili "Kralj škorpion"), legendarni "Ujedinitelj dviju država Gornjeg i Donjeg Egipta".

- Nakon Menesa uslijedili su tzv. "dinastijski" kraljevi, čija se imena pojedinačno navode na kraljevskim popisima.

Egiptolozi drže da je Menes vladao oko 3000. g. pr. K. i smatraju ga prvim "povijesnim" kraljem "dinastijskog" Egipta¹. Priznaju da mu je određen broj preddinastijskih "poglavica" zacijelo prethodio i na sjeveru i na jugu zemlje, ali odlučno odbijaju svaku pomisao da su "Neteri" i "Sljedbenici Horusa" navedeni na popisima kraljeva (i kojima Maneton daje podosta istaknuto mjesto) mogli biti povijesne ličnosti. Naprotiv, općenito se drži da su Neteri, budući da su bili "bogovi", očite vjerske izmišljotine i da Shemsu Hor treba smatrati tek "mitskim kraljevima" koji su vladali jednako "mitskim kraljevstvom". Stoga stručnjaci kao povijest prihvaćaju samo malene dijelove Manetona i očuvanih popisa kraljeva i to

one koji odgovaraju njihovoj teoriji - tj. spise o Dinas-tijskom razdoblju od Menesa nadalje - i negiraju vrijednost svega što se u istini tim spisima govori o ranijim i zagonetnijim vremenima. Pišući u časopisu Cambridge Ancient History, primjerice, profesor T. E. Peet okuplja sve drevnoegipatske izvore koji se bave kronologijom "Bogova" i "Sljedbenika Horusa" a onda cijelu tu zbirku materijala odbacuje sljedećom opaskom: "S povijesnog stajališta, sve to ima vrlo malo značenje"1

Na sličan način, u knjizi Kraljevska vlast i bogovi, svojoj podrobnoj studiji faraonske države, ugledni Henri Frankfort, profesor predklasične starine na visokoškolskoj ustanovi University of London, ovako govori o "Sljedbenicima Horusa":

...izgleda da pojam "Sljedbenika Horusa" na neodređeni način označava kraljeve iz daleke prošlosti... ali čini mi se da ne bi bilo mudro tom pojmu pridavati prvenstveno povijesnu narav. Jer je svaki kralj u smrti postajao jednim od skupine "transformiranih duhova"... [i] stapao se s onom nejasnom duhovnom silom koja je od pamtivijeka podržavala živuće vladare i potomke Prijestolja Horusova . 194

VISOKI UPUCENICI

Držimo da smo dužni istaknuti kako drevni Egipćani ni slučajno nisu tako gledali na vlastitu povijest. Oni nikako nisu u pitanje dovodili mitska razdoblja ili "nejasne duhovne sile" koje vrebaju iz daleke prošlosti. Za njih su, kratko i jasno, "Sljedbenici Horusa" i zemljopisni krajobraz u kojem su oni "vladali", bili neupitna stvarnost s kojom su bili povezani izravno i neraskidivo. I doista, shvatimo li egipatske prikaze i tradicije ozbiljno, "Sljedbenici Horusa" poprimaju obrise loze stvarnih, iako "neimenovanih" pojedinaca čija su funkcija i dužnost, kao što je naveo i Henri Frankfort, osiguravati "duhovnu silu" u temeljima monarhije (iako ni slučajno "neodređenu" ili "nejasnu"). Zapisi samih Egipćana također ukazuju na zaključak daje uloga tih "Sljedbenika" možda bila novim generacijama prenositi iznimna znanja koja su potjecala iz još zagonetnijeg "vremena Neteru" - tj. "bogova". Na temelju dostupnih primarnih izvora, drugim riječima, pojavljuje se opća slika prema kojoj "Sljedbenici Horusa" možda nisu bili "kraljevi" u uobičajenom smislu riječi, nego silno moćni i prosvijećeni pojedinci-visoki upućenici pomno odabrani od strane elitne akademije koja je tisućama godina prije početka povijesti nastala na svetome mjestu u Heliopolisu-Gizi. Puno je znakova koji ukazuju i na to da su drevni egipatski tekstovi u pravu i daje faraonska civilizacija svoju blistavu iznimnost možda doista dugovala upravo jednom takvom "bratstvu" povezanom s jednom takvom starom i elitnom akademijom.

Tko su onda doista mogli biti Shemsu Hor? I što su to "slijedili"?

SLIJEDEĆI HORUSOV PUT

Heliopolis - drevni On ili Innu - bio je najstarije organizirano vjersko središte u Egiptu i, najvjerojatnije, na svijetu. Nalazilo se približno dvadeset kilometara sjeveroistočno od platoa u Gizi i već je u osvit faraonskog razdoblja bilo drevno. Tradicija ga označava kao izvor tajni o astralnoj besmrtnosti koju su graditelji piramida, prema vlastitim tvrdnjama, naslijedili. I doista, naslov Visokog svećenika Heliopolisa, kao stoje nedavno pokazao profesor I. E. S. Edwards, bio je "glavni astronom", a glavna izvanjska oznaka tog uglednika bio je obredni ogrtač ukrašen petokrakim zvijezdama1

Kao što smo već nagovijestili u III. dijelu, elitni, "znanstveni" svećenici u Heliopolisu ponajviše su se bavili bilježenjem kretanja zvijezda, mjerenjem i obilježavanjem 195; *L"-.

Kraljevi-Horusi

55. Oziris-Orion pokazuje put svojim "sljedbenicima", kraljevima-Horusima, koji su čuvari njegovog dvojnog kraljevstva u Duatu

prolaska vremena i promatranjem zagonetki različitih razdoblja. Odavno je poznato i da su pomno proučavali ciklus sunca u prividnom godišnjem kruženju zodijakom. A u skorije su se vrijeme pojavili i čvrsti dokazi da su pratili i neusporedivo dugotrajniji kozmički ciklus "velike godine" - tj. precesijsko "odstupanje" zvijezda koje uzrokuje "naginjanje" zemljine osi. Čitatelji će se prisjetiti da taj divovski ciklus od 25.920 godina mjeri sporo rotiranje dvanaest zvijezda zodijskih u odnosu na mjesto izlaska sunca za proljetnog ekvinocija - ukratko "precesiju ekvinocija" u kojoj se za niz astronomskih "doba", od kojih svako traje 2160 godina, drži daje počeo nakon svojevrsnog duhovnog i kulturnog "velikog praska" poznatog pod nazivom Zep Tepi - "Prvo vrijeme bogova". Promatranje i točno praćenje tempa precesije ekvinocija pothvat je koji su mogli izvesti samo znanstveno nastrojeni, intelektualno napredni i

visokoorganizirani ljudi s dugotrajnom tradicijom preciznih astronomskih promatranja. Slično tome, izgradnja triju velikih piramida u Gizi nije bilo djelo tehnološki primitivnih ljudi koji su tek istupili iz kamenog doba. Naprotiv, kao što su istaknuli povjesničari znanosti Giorgio de Santillana i Hertha von Dechend, takva postignuća "trebaju biti uvjerljiv razlog za 196zaključak da su u pozadini tih radova djelovali ozbiljni i inteligentni ljudi, ljudi koji su se morali služiti tehničkom terminologijom"⁵.

Mi ćemo ustvrditi da su "ozbiljni i inteligentni ljudi" - muškarci, ali, čini se, i žene-doista radili iza kulisa pretpovijesti u Egiptu i reći da su, među ostalim brojnim nazivima, bili poznati i kao "Sljedbenici Horusa". Smatramo, također, daje njihova svrha, koje su se generacije i generacije njih, ustrajnošću jednog mesijanskog kulta, pridržavale tisućama godina, bila ostvariti veliki kozmički plan. I imamo dokaze da su polagani razvoj i primjena tog plana nekako obuhvaćali praćenje dvaju opazivih "puteva" nebeskih tijela kroz stoljeća - "puteva" koji su u oba slučaja posljedica precesije zemljinu osi:

- Prvi je "put" zvijezda: one izgledaju kao da "skreću", tako da se mjesto i dan njihova izlaska na obzoru mijenjaju, što prate i odgovarajuće promjene njihove visine na meridijanu.
- Drugi je "put" sunca, koji također izgleda kao da "skreće"-u ovom slučaju "prema zapadu" ekliptikom, tako da točka proljetnog ekvinocija izgleda kao da polagano "prolazi" kroz svaki od dvanaest znakova zodijskih, svakih 2160 godina.

Ustvrdit ćemo da u kodnom astronomskom jeziku drevnih stanovnika Heliopolisa praćenje sunčeva skretanja prema zapadu kroz zodijski odgovara "Sljedbi puta Horusova (Sunčeva) kroz vrijeme". I pokazat ćemo da su "Sljedbenici Horusa" svoj zagonetni naziv najvjerojatnije dobili jer je točno opisivao to što su radili i značili. Bili su to, držimo, vrhunski astrolozi i astronomi koji su pratili i bilježili pozicije proljetnog ekvinocija, od "prvog vremena" do razdoblja povijesnih kraljeva Egipta.

I na koncu, iako je i to jednako važno, kao teoriju koju još treba ispitivati nudimo pretpostavku da su u jednom posve definiranom, unaprijed određenom povijesnom trenutku "zapisanom u zvijezdama" "Sljedbenici Horusa" možda poduzeli korake na mobiliziranju izvornih stanovnika Egipta, ujedinili ih u teokratskoj državi i njihovu energiju upotrijebili za daljnje ostvarivanje kozmičkog plana u kojem su velike piramide na zapadnoj obali Nila trebale odigrati ključnu ulogu...

197Mudraci i "sljedbenici"

"Uvod u prvi kozmološki spis iz Edfua otkriva tradiciju prema kojoj su sadržaj tih spisa bile 'riječi mudrac'. Rečeno nam je kako se za tu svetu knjigu drži daje 'kopija spisa koje je Thoth sastavio prema riječima Mudrac'..."

E. A. E. Reymond, Mitski izvori egipatskog hrama, 1969.

Suvremeni stručnjaci uobičajeno smatraju da se mitovi ne mogu uzimati kao povijesni dokazi - i, kao što smo vidjeli u posljednjem poglavlju, te se konvencije osobito ustrajno pridržavaju egiptolozi.

Ipak, u arheologiji postoji nekoliko poznatih slučajeva u kojima se za mitove odbačene kao "nepovijesne" kasnije dokazalo da su u cijelosti bili točni. Jedan se primjer odnosi na čuvenu Troju iz Homerove Ilijade (veliki ep sastavljen na temelju usmenih izvora oko 800. g. pr. K.). Sve do razmjerno nedavno većina je stručnjaka bila uvjerena daje Troja "mitski grad" - tj. u cijelosti djelo Homerove plodne mašte. Međutim, 1871. pustolov i istraživač, Nijemac Heinrich Schliemann dokazao je daje to ortodoksno mišljenje pogrešno kada se poveo za zemljopisnim indicijama u Ilijadi i otkrio Troju u zapadnoj Turskoj, u blizini Dardanela-upravo na mjestu o kojem je govorio Homer. Schliemann i još dvojica neustrašivih istraživača, grčki znanstvenik Kalokairinos i britanski arheolog sir Arthur Evans, to su postignuće zaokružili slijedeći mitove koji su se odnosili na veliku "minojsku" civilizaciju a koja je navodno postojala na otoku Kreti. I ti su se mitovi u ortodoksnim krugovima odbacivali kao nepovijesni, ali su potvrđeni kao stvarni kada su Schliemann i njegova ekipa iskopali ostatke jedne vrlo napredne kulture koju danas nedvojbeno poznajemo kao minojsku¹.

198Na sličan način, na indijskom potkontinentu, velika količina drevnih spisa na sanskrtu, poznatih pod nazivom Rig-Veda na više mjesta spominje jednu visokorazvijenu civilizaciju koja je živjela u utvrđenim gradovima, a postojala je prije arijskih provala prije više od 4000 godina. I te su se riječi općenito odbacivale kao "mitovi"-sve dok se u dvadesetom stoljeću nisu počele otkrivati ruševine velikih gradova u "dolini Inda" poput Harappe i Mohenjo-dara za koje se dokazalo da potječu čak iz 2500. g. pr. K2. .

Ukratko, iskustvo nas uči da su se cijeli gradovi i civilizacije koji su se nekoć smatrali mitskima (te stoga nisu imali nikakvo povijesno značenje) odjednom pojavljivali u stvarnosti, iz maglica povijesti, i postajali

povijesnim realnostima.

Je li takvo što moguće i u Egiptu?

ČUVARI SPISA

Među drugim narodima, primjerice Rimljanima i Grcima, koji su drevnome Egiptu bili znatno bliži nego mi, smatralo se neupitnim da su faraoni i njihovi svećenici bili čuvari vrlo preciznih podataka o određenim silno značajnim događajima do kojih je došlo vrlo davno. Štoviše, te su spise, u svetome gradu Heliopolisu, doista i vidjeli i proučavali takvi ugledni posjetitelji kakav je bio Herodot (5. st. pr. K.), grčki zakonodavac Solon (640-560. g. pr. K.) i njegov sunarodnjak, znanstvenik Pitagora (6. st. pr. K.).³ Na temelju njihovih izvještaja nastali su grčki dojmovi o Egiptu o kojima govori Platon :

Mi Grci u stvarnosti smo djeca u usporedbi s tim narodom čija je tradicija deset puta starija. I dok se ništa od dragocjenih uspomena iz prošlosti u našoj zemlji ne bi očuvalo osobito dugo, Egipat je zapisao i vječno očuvao mudrost drevnih vremena. Zidovi egipatskih hramova prekriveni su tekstovima, a svećenici pred očima neprestano imaju to božansko naslijeđe... Novim se naraštajima i dalje prenose te svete stvari, i to neizmijenjene: pjesme, plesovi, ritmovi, obredi, glazba, slike, sve to od pamtivijeka, iz doba kada su bogovi vladali zemljom, u osvit civilizacije .

Već smo više puta spominjali Zep Tepi, navodno mitsko "Prvo vrijeme" bogova - davno razdoblje s kojim su drevni Egipćani povezivali izvore svoje civilizacije. A u posljednjem smo poglavlju primijetili kako se Manetonova glasovita Povijest, kao i niz zapisa poznatih pod nazivom popisi kraljeva, također odnose na davna zlatna razdoblja kada su bogovi, a zatim i zagonetni "Sljedbenici Horusa", vladali Dolinom Nila. Prije nego što se u sljedećem poglavlju pozabavimo istinski nepreglednom kronologijom o kojoj govore svi popisi, naš je cilj ovdje, kao što govori Platon, osvrnuti se na "zidove

199

Lhramova"-konkretnije tzv. "Tekstove o gradnji" (oko 200 g. pr. K.) na zidovima hrama u Edfuu koji se nalazi u Gornjem Egiptu, na pola puta između Luksora i Asuana. Te tekstove, koji sadrže niz iznimnih spominjanja "Prvog vremena", stručnjaci prihvaćaju kao jedine preostale fragmente jednog puno starijeg, puno većeg i puno suvislijeg zbira kozmološke literature-sada odavno izgubljene-u kojoj se nekoć nalazila i cjelovita "mitska povijest" Egipta, njegovih bogova te hramova izgrađenih njima u čast⁶. U tim tekstovima "Sljedbenici Horusa" izjednačuju se i stapaju s drugim "mitskim" bićima, katkada naoko božanskima, katkada ljudskima, koja se uvijek prikazuju kao likovi koji donose i čuvaju znanje kroz stoljeća - kao nekakvo elitno bratstvo posvećeno prenošenju znanja i potrazi za uskrснуćem i ponovnim rođenjem...

SJEĆANJA NA OSVIT

Hram u Edfuu u sadašnjem je obliku podignut tijekom dvjestogodišnjeg razdoblja između 237. g. pr. K. i 57. g. pr. K. ali obuhvaća i dijelove znatno starijih zdanja još iz Doba piramida (primjerice dijelovi unutarnjeg i vanjskog zapadnog zida oko hrama). Nadalje, poput svih velikih hramova, izgrađen je na "izdubljenome terenu" i s njim je povezano sjećanje na davnu prošlost i značajne prethodnike .

Tako na prvi pogled Tekstovi o gradnji izgledaju tek kao povijest samog hrama u Edfuu, zajedno s opisima njegovih soba i dvorana, te obredne namjene i značenja⁸. Međutim, pomnije će nas promatranje, kao stoje pokazala E. A. E. Revmond sa sveučilišta Manchester, dovesti do jednog subteksta koji ukazuje na:

...postojanje određenih mitoloških događaja.... pri čemu se utemeljenje, izgradnja i oživljavanje povijesnog hrama [u Edfuu] tumače kao događaj iz mitskog razdoblja. Povijesni se hram tumači kao djelo samih bogova, te kao biće mitske prirode. To... čini se ukazuje na vjerovanje u povijesni hram koji je izravni nastavak, projekcija i odraz mitskoga hrama

n

koji je nastao na početku svijeta...

Nije ni potrebno naglašavati da je "početak svijeta" u tekstovima iz Edfua sinonim za "Prvo vrijeme", poznato i kao "rano prastaro doba". U tom razdoblju, doz-najemo, "riječi mudrac" zapisivao je bog mudrosti Thoth, u knjigu u kojoj su se navodila mjesta pojedinih "svetih humaka" uz Nil. Prema navodima u tim tekstovima, naslov te izgubljene knjige glasio je Detalji o humcima iz ranog prastarog doba. Držalo se da sadrži podatke ne samo o svim manjim "humcima", ili hramovima, nego i o samom

Velikom prastarom humku, mjestu na kojem se navodno dogodio početak vremena

200

10 Pritom valja izdvojiti nekoliko zanimljivih momenata:

1. "Veliki prastari humak" profesor I. E. S. Edwards odnedavno povezuje s prirodnim izbojkom stijene za koji se zna da postoji pod Velikom piramidom u Egiptu i koji je ugrađen u donje slojeve piramide¹¹. Čini se da takva analiza podupire veze između nekropole u Gizi i "Prvog vremena" koje smo već utvrdili u I. dijelu.

2. "Mudraca" o kojima se govori u Tekstovima o gradnji u Edfuu bilo je sedam. Njihova je osobita uloga bila uloga "jedinih božanskih bića koja su znala kako stvarati hramove i sveta mjesta". I upravo su oni inicirali izgradnju Velikog prastarog humka. Taj posao, u kojem je sudjelovao i Thoth, obuhvaćao je planiranje i podizanje izvornog "mitskog" hrama "Prvog vremena".

3. Po uputama "sedmorice mudraca" podignuto je i zdanje koje se u tim tekstovima naziva hwt-ntr, "božja palača": "Brzo izgrađena", govorili su ljudi. U njemu je svetište, 'Veliko sjedište', tako se naziva, i sve su njegove kapele u skladu s pravilima".

4. Kada su svi ti poslovi dovršeni "magičnu zaštitu (swr mdw) mjesta osigurali su Mudraci"¹⁴.

5. U cjelokupnom korpusu drevnih egipatskih spisa, Tekstovi o gradnji iz Edfua od svega očuvanog do danas jedini spominju "sedmorice mudraca". Egiptolozima stoga nisu obraćali osobitu pozornost na identitet tih bića, osim što bi priznavali kako se čini da su igrali ulogu u "jednoj široj i općenitijoj teoriji u vezi s podrijetlom svetih područja i njihovih hramova". Po našem mišljenju¹⁵ međutim, postoji nešto važno u vezi s kontekstom u kojem ti tekstovi opisuju mudrace. A taj kontekst obilježava mnoštvo slika "poplave" u kojima se opisuju "prastare vode" (iz kojih se pojavio Veliki prastari humak) koje se malo-pomalo povlače¹⁶. To nas podsjeća na Noin vrhunac na kojem se Arka smjestila nakon biblijskog potopa, te na "sedmorice mudraca" (Apkallu) drevne babilonske tradicije za koje se kaže da su "živjeli prije poplave" i podignuli zidine svetog grada Uruka. Jednako tako, je li baš slučajno to što se u indijskoj predaji "sedmorice mudraca" (Rishi) pamte kao osobe koje su preživjele poplavu, a svrha im je bila očuvati i novim generacijama prenijeti mudrost predpotopnog svijeta?

U svim tim slučajevima mudraci se pojavljuju kao prosvijetljeni likovi koji su preživjeli kataklizmu koja je posve očistila zemlju. Oni su tada potaknuli nov početak u osvit novog doba što se, u drevnome Egiptu, nazivalo "Prvim vremenom". Kao što Revmondova potvrđuje u svojoj vrhunskoj analizi tekstova iz Edfua:

201 Prvo razdoblje koje su poznavali naši glavni izvori bilo je razdoblje koje je počelo od onoga što je postojalo u prošlosti. Čini se da opći ton tekstova prenosi stav da je jedan drevni svijet, postojao uspostavljen, potpuno uništen, te daje kao mrtvi svijet postao temeljem jednog novog razdoblja stvaranja koje je isprva bilo ponovno stvaranje i uskrsnuće onoga što je nekoć postojalo u prošlosti.

,f

MUDROST I ZNANJE

Prema tekstovima iz Edfua, Sedmorice mudraca i ostali bogovi izvorno su potekli s jednog otoka²⁰, "domovine prastarih"²¹. Kao što smo već navodili, u tekstovima se nedvosmisleno i odlučno tvrdi daje taj otok uništila poplava. Tekstovi nam govore i daje kraj došao iznenada te da se većina "božanskih žitelja" utopila²³. Došavši u Egipat, ona šaćica preživjelih postali su "Bogovima graditeljima, koji su u prastaro doba stvorili Gospodare svjetla... Duhove, Pretke... koji su uzgajali sjemenje za bogove i ljude... i Starije koji su nastali na početku, a koji su osvijetlili ovu zemlju kada su se ujedinjeno pojavili..."²⁴.

Nije se smatralo da su ta iznimna bića besmrtna. Naprotiv, pošto su dovršili zadaće, umirali bi, a njihova bi mjesta zauzimala njihova djeca, koja bi u njihovo ime izvodila pogrebne obrede²⁵. Na taj način, baš kao i "Sljedbenici Horusa", generacije "Bogova graditelja" ili "Mudraca" ili "Duhova" ili "Gospodara svjetla" koje se opisuju u tekstovima iz Edfua mogle su se neprestano obnavljati - i tako u budućnost prenositi tradicije i mudrost iz prethodnog razdoblja postojanja zemlje. I doista, sličnosti između "Starijih" iz Edfua i Shemsu Hora iz tradicije Heliopolisa toliko su izražene daje teško izbjeći zaključak kako su oba epiteta, kao i brojni drugi koji postoje, odreda opisi istog tajnovitog bratstva.

Takav dojam podupiru stalna spominjanja "mudrosti Mudraca" (mudrost je jedna od osobina koje određuju "Sljedbenike Horusa") i često naglašavanje činjenice da je njihov osobit dar činilo znanje - pa tako i poznavanje arhitekture, iako nikako nije bilo ograničeno samo na to⁶. Na sličan način vrijedi zabilježiti da su Mudraci navodno točno razradili planove i nacрте koje treba upotrijebiti pri gradnji svih

budućih hramova - ta uloga u drugim se kontekstima često pridaje "Sljedbenicima Horusa". Primjerice, hram Dendere (malko sjeverno od Edfua) ima vlastite tekstove o gradnji u kojima se govori kako je "veliki plan" kojeg su se pridržavali njegovi graditelji "zabilježen u drevnim spisima koje su prenijeli 'Sljedbenici Horusa'"²⁷.

202HELIOPOLSKO PODRIJETLO

Najraniji očuvani primjeri spominjanja "Sljedbenika Horusa" pojavljuju se u Piramid-skim tekstovima. Stoga je teško povjerovati kako je posve slučajno da se u tekstovima iz Edfua pojavljuje pojam Velikog prastarog humka koji izranja iz vode općeg potopa, a koji se točno poklapa sa slikama i pojmovima također očuvanima u Piramidskim tekstovima. U njima se, pak, kako E. A. E. Reymond navodi u svom sažetku: "Zemlja u najranijem obliku prikazivala kao humak koji se pojavio iz prastare vode. Sami se taj humak tada smatrao božanskim bićem i izvornim zemaljskim geografskim obilježjem na kojem je bora vio stvoritelj, Atum"²⁸.

Kao što je dobro poznato, Piramidske su tekstove sastavili svećenici iz Heliopolisa²⁹. Stoga možda nije nevažno što drevne egipatske tradicije utemeljenje Heliopolisa pripisuju "Sljedbenicima Horusa"-u razdoblju davno prije početka Dinastijske ere - te da postoji jedan egipatski papirus, koji se danas nalazi u Berlinskome muzeju, a koji jasno ukazuje na to da je Heliopolis na neki način "postojao prije stvaranja Zemlje"³⁰. I to se, ponovno, točno poklapa sa središnjom tezom tekstova iz Edfua, naime činjenicom da su stvoritelji taj "novi svijet", koji su Mudraci stvorili nakon Poplave, zamislili i osmislili kao "uskrснуće nekadašnjeg svijeta bogova" .

Postoje i druge veze. Primjerice, ono što Revmondova naziva "manifestacijom uskrснуća prvog svetog svijeta" u tekstovima iz Edfua poprimilo je oblik uspravnog stupa ili štapa, "motke" na kojem se odmarala velika ptica, Božanski sokol³². U Helio-polisu se nalazio jedan stup (limu, egipatski naziv za Heliopolis zapravo znači "motka"³³) na kojem se, kako se smatra, povremeno odmarala jedna druga "božanska" ptica - bennu, ili feniks^{34.1}, što je još zanimljivije, hijeroglif koji označava Heliopolis - motku na čijem je vrhu križ iznad (ili uz) krug podijeljen na osam dijelova³⁵-praktički je identičan hijeroglifu koji označava "motku" iz Edfua a koji je Flinders Petrie reproducirao u svojim Kraljevskim grobnicama prvih dinastija 6.

Zbog svih tih, i mnogih drugih, razloga, Revmondova zaključuje da "dokumentarni izvori iz Edfua nude... još jedan argument u prilog teoriji daje obred egipatskoga hrama potjecao iz Heliopolisa...

Držimo da zapisi u Edfuu čuvaju uspomenu na jedno preddinastijsko vjersko središte koje je nekoć postojalo u blizini Memfisa, a koje su Egipćani smatrali domovinom egipatskoga hrama"³⁷.

Ima li uopće boljeg kandidata za to "preddinastijsko vjersko središte u blizini Memfisa" - tu "domovinu" egipatskog hrama - od svetog grada Heliopolisa i s

203njim povezanih piramida i ostalih zdanja na platou u Gizi? Osim toga, kao što se čitatelji svakako sjećaju, kompleks Giza/Heliopolis nalazi se sjeverno od drevnog Memfisa. U tom svjetlu jedan poznati tekst na unutarnjoj strani zida koji okružuje hram u Edfuu poprma osobito značenje, jer nam govori da je hram izgrađen "prema diktatu Predaka", prema onome stoje zapisano u određenoj "knjizi" a koja se "spustila s neba sjeverno

10

od Memfisa" .

U određenome smislu, dakako, moglo bi se reći i da su kozmički spomenici u Gizi i sami mogli biti svojevrsna "knjiga" zapisana u kamenu koja se "spustila s neba" -jer, koliko znamo, tri su velike piramide zemaljski pandani triju zvijezda Orionova pojasa, dok Sfinga na zemlju donosi kraljevsku sliku Lava, nebeskog lava.

FENIKSOV CIKLUS

Prastari humak, koji se povezuje s Velikom piramidom i prirodnim stjenovitim humkom ugrađenim u temelje tog zdanja, u Piramidskim se tekstovima opisuje kao mjesto istovremeno i rođenja i smrti, također i kao mjesto ponovnog rođenja . Ti pojmovi odgovaraju drevnim egipatskim obredima za "buđenje Ozirisa" i stjecanje astralne besmrtnosti - te s potragom za kraljem-Horusom - koje smo opisali u ranijim poglavljima. Poklapaju se i s dojmom da tekstovi prenose ciklički ritam koji u svemiru djeluje dok divovske "kolo" zodijaka vrtnjom određuje sudbinu svjetskih razdoblja.

U teologiji Heliopolisa svi su ti procesi u istoj skupini, a sažima ih i izražava jedna jedina slika-ptica Bennu, legendarni feniks koji bi u određenim razmacima, nakon dugih vremenskih razdoblja, "izgradio

gnijezdo od aromatičnih grana i mirodija, zapalio ga i izgorio u tom plamenu. Iz lomače bi čudom izniknuo novi feniks, koji bi, pošto bi očevo pepeo balzamirao smolom tamjana, s tim pepelom odletio u Heliopolis, gdje bi ga položio na oltar egipatskog boga-sunca Raa. U jednoj verziji priče, umirući bi feniks odletio u Heliopolis i izgorio u plamenu na oltaru, iz kojeg bi se tada podignuo mladi feniks... Egipćani su feniksa povezivali s besmrtnošću"40.

Razdoblje feniksova povratka razlikuje se od izvora do izvora, ali u svojoj odlično dokumentiranoj studiji na tu temu, R. T. Rundle Clark spominje 12.954 godine41. Napomenimo samo da se ta brojka vrlo lijepo poklapa s polovicom precesijskog ciklusa (pri čemu cijeli ciklus, kao što smo već vidjeli, traje 25.920 godina). "Feniksov povratak" tako bi se u astronomskim okvirima mogao nazvati ili polaganim "prolas-

20454. Jedna od mogućih prikaza "Feniksove palače" u Heliopolisu s izvornim stupom i kamenom Benben u obliku piramide.

kom" proljetne točke kroz šest kuća zodijaka-primjerice od početka Lava do početka Vodenjaka - ili, na meridijanu, kao broj godina potrebnih da bi se neka zvijezda premjestila između najmanje i najveće visine iznad obzora.

Kada razmatramo takve nebeske koordinate, odmah se prisjećamo nekropole u Gizi - toga kako je pogled Velike sfinge usmjeren prema proljetnoj točki na istočnom obzoru, i kako se zvjezdana okna Velike piramide točno poklapaju s meridijanom. Nadalje, teško je moguće da je slučajnost to što je završni kamen ili piramidion koji se postavlja na vrh svih piramida u jeziku drevnog Egipta bio poznat pod nazivom Benben i smatrao simbolom ptice Bennu (pa tako i ponovnog rođenja i besmrtnosti). Ti su oblikovani komadi kamena bili kopija izvornog kamena Benben - moguće konusnog, "usmjerenog" meteorita43-za koji se držalo daje "pao s neba" i koji se čuvao u Heliopolisu, na vrhu stupa u hramu koji se nazivao "Feniksova palača"44.

Nije li stoga očito daje pred nama vrlo pomno i gusto istkan kompleks isprepletenih ideja, koje sve odreda dodatno kompliciraju hrpe egipatskog dualizma, pri čemu kamen simbolizira pticu, a ptica kamen, dok i jedno i drugo zajedno govore o ponovnom rođenju i "vječnom povratku"?

205Kamen na vrhu, dakako, nedostaje na Velikoj piramidi u Gizi. A Benben iz Heliopolisa već je u vrijeme Grka bio odavno izgubljen za povijest...46 Hoće li se i ta blaga prije ili kasnije "vratiti"?

BOGOVI-PRETCI

"U pozadini svih nagađanja u vezi s Egiptom", kao stoje primijetio R. T. Rundle Clark, "nalazi se uvjerenje da se vrijeme sastoji od ciklusa koji se ponavljaju, ciklusa koje su odredili bogovi..."47. Među svim tim ciklusima i razdobljima postoji i dominantni trenutak - "događaj postanka" koji su Egipćani nazivali Zep Tepi, "Prvo vrijeme". Zep znači "vrijeme", Tepi znači "prvo".

Ali riječ Tepiima i druge konotacije. Primjerice, ta riječ označava "prvi, najistaknutiji dio broda" i na sličan ju je način moguće tumačiti kao "prvi dan nekog vremenskog razdoblja". Nadalje, prema vrlo pronicavoj analizi Roberta K. G. Templea: "Temeljno značenje riječi Tep jest 'usta'... i još temeljnije 'početak ili započinjanje bilo čega'"48.

Možda zbog te ustrajne povezanosti s početkom stvari, Tepi može označavati i "pretke". A Tepi-aui-qerr-en-pet bili su "bogovi-pretci nebeskog kruga"49. U Piramid-skim tekstovima Tepi-aui jedan je od mnogobrojnih naslova pod kojima su bili poznati bogovi-pretci iz "ranog prastarog doba"-bogovi i Mudraci, ili "Sljedbenici Horusa", koji su navodno bili nazočni, u osvit civilizacije, kada se feniks spustio na vrh stupa u Heliopolisu, ispustivši zaglušujući krik i pokrećući "vrijeme" našeg sadašnjeg razdoblja...

Što je najneobičnije, hijeroglifski znak koji se koristi za određivanje Tepi-auia tijelo je velikog lava koji sjedi i kojem se vide samo šape, prsa i glava. Slično se sredstvo, kao što možemo primijetiti, koristi i kao oznaka za jednu vrlo sličnu vrstu bića pod nazivom A keru, a koji se u Rječniku hijeroglifa Wallisa Budgea opisuju kao skupina bogova za koje se drži da su Raovi preci50.

čitatelji će se iz prethodnih poglavlja prisjetiti da je jedna od istaknutih odlika Pete podjele Duata nazočnost divovskog dvostrukog lava-sfinge-boga po imenu Akerm kojeg egiptolog Mark Lehner drži da bi mogao "predstavljati sfingu u Gizi"51. Budući da su A keru dobili ime po A keru, posve je prirodno da ih hijeroglifi prikazuju

206ili u obliku lavova koji sjede, ili kao dva lava priljubljena leđima, ili, pak, kao dvoglavog lava52. Tako izgleda da nas tekstovi pozivaju da lavlje odlike pridružimo "ljudima ili bogovima iz davnih

vremena", "Pretcima" ili Mudracima. Ali prizivaju i nešto drugo kada, kao što ćemo vidjeti u sljedećem poglavlju, cjelokupni koncept dinastij bogova-predaka i duhova povezuju s jednom drugom vrlo srodnom riječju, Akhu, koja, ovisno o izvoru i kontekstu, znači "Sjajna bića", "Zvezdani ljudi" ili "Veleštovani". Na taj nas način ponovno dovode do puta "Sljedbenik Horusa" i do mogućnosti da su tisućama i tisućama godina - u razdoblju koje obuhvaća i pretpovijest i povijest - pripadnici jedne nevidljive akademije na području Egipta možda djelovali iza kulisa, promatrali zvijezde sa znanstveničkom neumoljivošću, manipulirali ljudima i događajima u skladu s nebeskim kalendarom...

20713. poglavlje

Slijediti zvijezde

"Raspored zvijezda, kao i njihovo kretanje među Egipćanima su oduvijek predmet pomnih promatranja... i do danas su očuvali zapise koji se odnose na svaku od tih zvijezda u nevjerojatno dugim vremenskim razdobljima, a rezultati tih proučavanja s velikom su se gorljivošću među njima čuvali od pradavnih vremena."

Diodor Sicilski, V. knjiga, I. st. pr. K.

Sada bi već svima trebalo biti jasno da su drevni Egipćani imali vrlo jasno izražene predodžbe o trajanju i razmjerima svoje povijesti, te da su "Prvo vrijeme", "događaj postanka" svoje civilizacije odredili kao vrijeme u dalekoj prošlosti, koja se u Tekstovima o gradnji iz Edfua nazivaju "ranim prastarim dobom". Koliko je to točno bilo davno neće biti lako odrediti jer su očuvani tekstovi - popisi kraljeva, vrlo malobrojni dijelovi Manetonove Povijesti koji su očuvani, te pojedine priče putnik - uglavnom nekompletni i u pojedinim dijelovima međusobno proturječni. Nadalje, dužni smo probiti se kroz raskošnu džunglu raznolikih termina-Mudraci, Preci, Duhovi mrtvih, "Sljedbenici Horusa" itd. itd.-koji dodatno kompliciraju mogućnost stjecanja suvisle slike. Ipak, upotrijebimo ono stoje moguće izvući iz tih starodrevnih izvora. Pokušajmo sastaviti dijelove slagalice...

SJAJNA BIĆA

Među onih nekoliko malobrojnih očuvanih popisa kraljeva koji su se očuvali do današnjeg dana, tzv. "Torinski papirus" seže osobito duboko u mračni ponor prošlosti. Nažalost, više od polovice sadržaja tog krhkog dokumenta iz drugog tisućljeća pr. K. izgubljeno je zbog neizrecive nesposobnosti kojom su njime rukovali znanstvenici kada su

208ga (u limenoj kutiji za kekse) iz zbirke kralja Sardinije prenosili do sadašnjeg doma u Torinskom muzeju. Preostali fragmenti, međutim, povremeno nude primamljive uvide u nevjerojatnu kronologiju. Među tim je djelićima najvažniji teško oštećeni vertikalni registar u kojem su u izvornom obliku iznijeta imena i vrijeme vladavine deset Neterua ili "bogova". Iako je u većini slučajeva trajanje vladavine danas nečitljivo ili posve nestalo, moguće je pročitati da se razdoblje od 3126 godina pripisuje bogu mudrosti Thothu, a razdoblje od 300 godina Horusu, posljednjem posve "božanskome" kralju Egipta².

Neposredno nakon toga na red dolazi drugi vertikalni registar posvećen "Sljedbenicima Horusa" - Shemsu Hor - najistaknutijima među općom klasom bića koja se nazivaju različito: "Pretci", "Mudraci", "Duhovi" ili "Duše", a koji su prema egipatskom sjećanju premostili jaz između vremena bogova i Menesova vremena (Menes je navodno bio prvi kralj povijesne dinastije oko 3000 g. pr. K.)³.1 ovdje nedostaje velik dio registra, ali posljednja dva retka, koji, kako se čini, predstavljaju svojevrsan sažetak, osobito su zanimljiva: "4 khu, Shemsu Hor, 13.420 godina; vladavine prije Shemsu Hora, 23.200 godina; ukupno 36.620 godina"⁴.

Riječ u množini "Akhu" uobičajeno se prevodi kao "Veleštovani". Ipak, kao što smo naznačili na završetku prethodnog poglavlja, pomnija analiza cjelokupnog raspona značenja koja su drevni Egipćani pridavali toj riječi pokazuje nam da postoji jedna druga, daleko intrigantnija mogućnost - mogućnost koju zakriva tako generalizirani epitet. Konkretno: hijeroglifi kojima se piše Akhu mogu značiti i "transformirana bića", "sjajna bića", "sjajne pojave" ili "astralni duhovi"-pojmove koje neki lingvisti posve razumljivo poistovjećuju sa zvijezdama⁶. Postoje i druge nijanse u značenju, nijanse koje upravo vape za time da ih uzmemo u obzir. Primjerice, u vrlo pouzdanom Rječniku hi-jeroglifa sira E. A. Wallisa Budgea Akhu ima sljedeće dodatne definicije: "biti svijetao", "biti izniman" ili "biti mudar" i "poučen"⁷. A Budge nas nadalje još izvješćuje da se ta

o

riječ često povezivala s "onima koji izgovaraju formule".

Takvi podaci, držimo mi, zahtijevaju novo promišljanje naslova "veleštovanih" kada se u Torinskim

papirusima primjenjuje na "Sljedbenike Horusa"⁹. Umjesto da su samo "veleštovani", nije li moguće daje riječ Akhu u tom kontekstu zapravo trebala prenijeti sliku silno prosvijetljenih i učenih ljudi koji su na neki način očito povezani ili se zanimaju za zvijezde - ukratko, elitnog društva visokoupućenih astronoma-filozofa?

Tu teoriju podupire i činjenica da su se "Sljedbenici Horusa" u drevnim testovima često povezivali s jednom drugom jednako prosvijetljenom i "blistavom" klasom

209davnihi bića, predaka koji su se nazivali "Dušama Pea" i "Dušama Nekhena"¹⁰. Pe i Nek-hen bile su stvarne geografske lokacije u Egiptu-prva na sjeveru, a druga na jugu zemlje¹. Međutim, najzanimljivije je to što su se, kao stoje potvrdio profesor Henri Frankfort, "duše" obaju mjesta usto često zajedno svrstavale pod jedan drugi naziv: "Duše Heliopolisa"². A za njih se govorilo da "pomažu Kraljevu uzlasku na nebo, funkciji koju su uobičajeno izvodile Duše Pea i Nekhena... Jedan reljef koji se bavi tom funkcijom prikazuje Duše Pea i Nekhena u tom činu, dok ih tekst naziva 'Dušama Heliopolisa'" .

Općenito je prihvaćeno daje izraz "duše" - Ba - onako kako su ga koristili drevni Egipćani, imao zvjezdane attribute povezane s pojmom vječnog života u Duatu kojem su težili svi povijesni faraoni. Nadalje, kako s pravom ističe Frankfort, Piramid-ski tekstovi doista definiraju dominantnu ulogu "duša" Pea i Nekhena-pa time i "duša" Heliopolisa-u tome da faraonu nakon smrti osiguraju "opremu" za uspon na nebo i pronalaženje puta do kozmičkog Kraljevstva Ozirisova¹ . A to se, pak, poklapa s onim što znamo o Mudracima iz Edfua i "Sljedbenicima Horusa", koji se, ijedni i drugi, kao što smo vidjeli, mogu povezati s jedinstvenim "bratstvom" graditelja hramova, izvorno iz Heliopolisa, čija je funkcija bila pripremiti i inicirati generacije kraljeva-Horusa, kako bi izazvali "uskrснуće" onoga što se pamtilo kao "nekadašnji svijet bogova"¹⁵.

NASLIJEĐE

Mogućnost daje određeni oblik nevidljivog znanstvenog tijela nastao u Heliopolisu tisućama godina prije faraona i daje služio kao sila iniciranja zaslužna za nastanak i razvoj drevne egipatske civilizacije, pomaže u objašnjavanju jedne od najvećih zagonetaka koje su se našle pred egiptologijom-iznimno iznenađnog, čak i dramatičnog načina na koji je faraonska kultura doživjela "početni uzlet" početkom trećeg tisućljeća pr. K. Neovisni istraživač John Anthonv West, o čijim smo revolucionarnim otkrićima s područja geologije Sfinge pisali u I. dijelu, osobito dobro postavlja taj problem:

čini se da su već na samome početku svi aspekti egipatskih spoznaja bili potpuni. Znanstvene, umjetničke i graditeljske tehnike, kao i sustav hijeroglifa gotovo uopće ne pokazuju znakove nekakvog "razvojnog" razdoblja; štoviše, mnoga postignuća iz najranijih dinastija kasnije nisu nadmašena, čak ni dostignuta. Tu zapanjujuću činjenicu ortodoksni egiptolozi spremno priznaju, ali se razmjeri zagonetke vješto umanjuju, dok se mnogobrojne implikacije prešućuju.

Kako jedna kompleksna civilizacija može u cijelosti nastati samo tako, gotovo preko noći? Promotrite automobil iz 1905. i usporedite ga s današnjim vozilima. Nikako vam neće

210promaknuti određeni "razvoj". Ali u Egiptu nema ničega što bi se s time moglo usporediti. Sve je postojalo već na samome početku.

Rješenje te zagonetke posve je, dakako, očito, ali kako je odbojno dominantnoj struji suvremenih razmišljanja, rijetko se ozbiljno razmatra. Egipatska civilizacija nije bila plod razvoja, nego naslijeđa .

BOGOVI I JUNACI

Osim Torinskih papirusa, i drugi kronološki zapisi podupiru teoriju o silno staroj "akademiji" koja je u Egiptu djelovala iza kulisa. Među njima je najutjecajnije zapise, kao što smo već vidjeli, skupio Maneton (doslovce: "Thothova istina"), koji je živio u trećem st. pr. K. i koji se "uzdignuo do funkcije visokog svećenika u hramu u Heliopolisu"¹ . Ondje je napisao svoju sada izgubljenu Povijest Egipta, koja je, kako nam govore kasniji autori, bila podijeljena u tri knjige. One su se bavile, redom: "Bogovima, polubogovi-

18

ma, duhovima mrtvih i smrtnim kraljevima koji su vladali Egiptom" .

"Bogovi" su, kako se čini, vladali 13.900 godina. Nakon njih su "polubogovi i duhovi mrtvih" - epiteti koji označavaju "Sljedbenike Horusa" - vladali još 11.025 godina¹⁹. Zatim je započela vladavina smrtnih kraljeva, koje je Maneton podijelio u trideset jednu dinastiju, a tu podjelu koriste i prihvaćaju još i današnji stručnjaci.

Ostali dijelovi Manetonove Povijesti također ukazuju na mogućnost da su važna i moćna bića bila

nazočna u Egiptu davno prije osvita povijesnog razdoblja pod Menesovom vladavinom. Primjerice, 3. fragment, očuvan u radovima Georgea Svncl-lusa, govori o "šest dinastija ili šest bogova koji su... vladali 11.985 godina"²⁰. A u nizu izvora Maneton je navodno brojkom 36.525 odredio cjelokupno trajanje egipatske civilizacije od vremena bogova do završetka posljednje dinastije smrtnih kraljeva²¹. Podosta drukčiju brojku od oko 23.000 godina prenio nam je grčki povjesničar Diodor Sicilski, koji je Egipat posjetio u prvom stoljeću pr. K. i ondje razgovarao sa svećenicima i kroničarima. Prema pričama koje je čuo: "Bogovi i junaci vladali su Egiptom malo manje od 18.000 godina... Smrtnici su kraljevi njihove zemlje, kažu, malo manje od 5000 godina"²².

211VREMENSKI MOST

Usporedan pregled svih dostupnih kronologija u kontekstu ostalih srodnih dokumenata poput Piramidskih tekstova i Tekstova o gradnji iz Edfua ostavlja dva jasno izražena dojma. Unatoč sukobima i pomutnji u vezi s točnim brojem godina, i unatoč silnom mnoštvu imena, naslova, počasnih titula i epiteta:

- Posve je jasno da su drevni Egipćani razmišljali u kategorijama vrlo dugih vremenskih razdoblja i da nikako ne bi prihvatili stav egiptologa o tome daje njihova civilizacija "nastala" s prvom faraonskom dinastijom.
- Posve je jasno da su bili svjesni "utjecaja" koji su djelovali na njihovu povijest-stalnog, neprekinutog utjecaja koji je trajao tisućama godina i koji je ostvarivala elitna skupina božanskih i polubožanskih bića, nerijetko povezanih s lavljom simbolikom, a koji su se nazivali raznim izrazima: "Bogovi i junaci", "Duhovi mrtvih", "Duše", "Mudraci", "Sjajna bića", "Pretci", "Bogovi-pretci nebeskog kruga", "Sljedbenici Horusa" itd. itd.

Drugim riječima, posve je jasno da su drevni Egipćani zamišljali svojevrsni "vremenski most" koji svijet ljudi povezuje sa svijetom bogova, danas s jučer i "sada" s "prvim vremenom". Razvidno je i da se odgovornost za održavanje tog "mosta" pripisivala "Sljedbenicima Horusaa" (pod tim i drugim nazivima). I očito je da su se "Sijed-

55. Posve je razvidno da su drevni Egipćani bili svjesni "utjecaja" koji je djelovao na njihovu povijest-stalnog, neprekinutog utjecaja koji je trajao tisućama godina i koji je ostvarivala elitna skupina božanskih i polubožanskih bića.

211benici" pamtili kao bića koja su donijela netaknute tradicije i tajne bogova-uvijek ih čuvajući, ne dopuštajući ni jednu jedinu promjenu-da bi ih na koncu podijelili s prvim dinastijama smrtnih kraljeva Egipta.

PRAĆENJE KRETANJA PROLJETNE TOČKE

Etimologiju drevnog egipatskog izraza Shemsu Hor, "Sljedbenici Horusa", proučavao je alžaski znanstvenik R. A. Schwaller de Lubicz, koji je zaključio: "Izraz Shemsu Hor... doslovce znači... 'oni koji slijede Horusov put', tj. 'Horijski put', koji se naziva i solar-nim putem... Ti Sljedbenici Horusa sa sobom nose znanje 'božanskog podrijetla' i njime ujedinjuju zemlju..."²³.

"Solarni put" ili "Horusov put", dakako, upravo je ekliptika - ta imaginarna putanja ili nebeska staza kojom sunce naoko putuje kroz dvanaest znakova zodijaka. Kao što smo vidjeli u ranijim poglavljima, smjer sunčeva "putovanja" tijekom solarne godine izgleda ovako: Vodenjak -> Ribe -> Ovan -> Bik -> Blizanci -> Rak -> Lav itd. itd. čitatelji će se, međutim, prisjetiti da postoji i jedno drugo, sporije kretanje, precesija Zemljine osi, koja malo-pomalo izmjenjuje "vladajuću" konstelaciju na pozadini ispred sunce izlazi u svitanje za proljetnog ekvinocija. Taj veliki ciklus, ili "velika godina", traje 25.920 sunčevih godina, pri čemu proljetna točka provodi 2160 godina u svakom od zviježđa zodijaka. Smjer kretanja izgleda ovako: Lav -> Rak -> Blizanci -> Bik -> Ovan -> Ribe -> Vodenjak itd. itd., tj. suprotno od smjera kojim se tijekom solarne godine kreće Sunce.

Mi držimo da su "Sljedbenici Horusa" slijedili-u vrlo preciznom, astronomskom smislu - ne samo godišnju putanju sunca, prema istoku kroz zodijak, nego i, tisućama godina, neumoljivo precesijsko skretanje proljetne točke prema zapadu kroz istih dvanaest zviježđa. Držimo i daje to tajno bratstvo, čiji su članovi navodno prenosili "znanje božanskog podrijetla" (kojim će kasnije "ujediniti zemlju") možda imalo odnose, na vrlo selektivnim osnovama, s primitivnijim stanovnicima Doline Nila, u pretpovijesnom i preddinastičkom razdoblju, "križalo" se s odabranim ženama i iz redova najpametnijih i najboljih primjeraka potomstva odabiralo nove generacije-pritom, međutim, u arheološkim ostacima ostavljajući vrlo malo tragova o svom postojanju. Držimo i da se negdje početkom trećeg tisućljeća pr.

K. dogodilo nešto u vezi s kozmičkim redom noćnoga neba - nešto što su njihovi astronomi odavno odredili i očekivali -

213nešto zbog čega su "Sljedbenici" pokrenuli svoj veliki pokušaj iniciranja i "ujedinjavanja" povijesne egipatske civilizacije. I na koncu, što je jednako važno, držimo da su upravo ti "Sljedbenici", tko god točno bili - ti Mudraci, Bogovi gradnje - toj tek nas-taloj civilizaciji osigurali injekciju naprednih tehničkih znanja, graditeljskih, konstrukcijskih i organizacijskih sposobnosti nužnih za dovršenje divovskog nebeskog "hrama" koji danas poznajemo kao nekropolu u Gizi...

U sljedećim ćemo poglavljima ispitati neke od. tih pretpostavki.

21414. poglavlje

Prostorno-vremenske koordinate

"Umje izgubio oštrinu, gotovo uopće ne razumijemo davne pretke."

Gregoire de Tours, šesto st. n. e.

Uastronomskome smislu "proljetna točka" predstavlja "adresu" na kojoj sunce obitava za proljetnog ekvinocija - točan položaj tog konkretnog dana na pozadini zviježđa zodijaka koja okružuju ekliptiku (tj. ono što vidimo kao sunčevu "putanju"). Zahvaljujući kozmičkom poklapanju, tih je dvanaest istaknutih zviježđa na nebu raspoređeno u ravnini ekliptike (tj. u ravnini zemljine orbite, putanje oko sunca), te je, k tome, raspoređeno manje-više ravnomjerno oko nje. Međutim, proljetna točka nema stalno mjesto. Zbog pojave koju nazivamo precesijom, kao što smo vidjeli u ranijim poglavljima, ona se malo-pomalo kreće oko cijelog "brojčanika" zodijaka, točno određenim i predvidivim tempom.

Između 3000. i 2500. g. pr. K., u razdoblju u kojem je Egipat, kako se čini, obdaren neočekivanom i iznenadnom iskrom genijalnosti koja je pokrenula stvaranje najblistavijih dostignuća Doba piramida, proljetna se točka nalazila točno na desnoj (tj. "zapadnoj") obali Mliječne staze, gotovo neprimjetno sporo prolazeći pokraj jedne malene skupine zvijezda, poznatih pod nazivom Hijade, koje čine Bikovu glavu - glavu Nebeskog bika.

To znači da je proljetna točka došla do onog dijela neba kojim dominiraju susjedna zviježđa Bika i Oriona, a osobito one tri zvijezde Orionova pojasa. Nadalje, kao što smo vidjeli u I. dijelu, tri velike piramide u Gizi - koje se nalaze na zapadnoj obali Nila - podignute su kao zemaljski prikazi ili "dvojnici" tih triju zvijezda.

I tako dolazimo do jedne vrlo zanimljive stvari. Smatramo li piramide u Gizi (u odnosu na Nil) svojevrsnim "zemljovidom", prikazom desne obale Mliječne staze u

215umanjenom mjerilu, tada tu kartu trebamo proširiti tridesetak kilometara na jug kako bismo došli do mjesta na zemlji na kojem bi trebale biti prikazane Hijade i Bik. Koliko je vjerojatno da se dvije divovske piramide - tzv. "Romboidna" i "Crvena" piramida u Dahshuru - nalaze točno na tome mjestu? I koliko je vjerojatno daje slučajno, kao stoje pokazano u Orionovojzagonetki, što tlocrt tih spomenika, tj. raspored na tlu, točno odgovara nebeskom rasporedu dviju najistaknutijih zvijezda Hijada2?

Mi držimo da ništa od toga nije slučajno, daje "nebeski znak" koji je "potaknuo" fantastični program izgradnje piramida u vrijeme četvrte egipatske dinastije bio upravo precesijski dolazak proljetne točke u područje Hijada-Bika, te da su "Hijadske piramide" u Dahshuru stoga prirodno izgrađene prve.

Takva teorija nudi motiv za veliki poduhvat izgradnje piramida u četvrtoj dinastiji (obuhvatio je približno 25 milijuna tona kamenih blokova-više od 75 posto svog kamena koji je izvađen i oblikovan za piramide u Doba piramida)³. Usto, u cijelosti se slaže s arheološkim dokazima koji ukazuju na to daje dvije fantastičnepiramide u Dahshuru izgradio Snofru (2572-2551. g. pr. K.), utemeljitelj četvrte dinastije i Keopsov otac. Drugim riječima Romboidna i Crvena piramida doista su izgrađene prije svih velikih piramida u Gizi - a to je upravo ono što bi se očekivalo ako je cijeli projekt pokrenulo premještanje proljetne točke u područje Hijada-Bika.

Ni to nije sve.

PUTOVANJE KROZ VRIJEME

Područje Hijada-Bika, zajedno sa zemaljskim pandanom, identificira se u Piramidskim tekstovima kao ishodište "potrage" Horusa-kralja - tj. početak velikog dualističkog putovanja koje se izvodi i na nebu i na zemlji, a koje smo opisali u III. dijelu. Kao što će se čitatelji vjerojatno sjetiti, u tim se tekstovima konkretno i nedvosmisleno Horusu u solarnom obliku, tj. sunčevom krugu, nalaže da se smjesti na početnu točku i odande "ide do Horakhtija", tj. da putuje prema istoku, prema zviježđu Lava. A već smo vidjeli kako zapravo sunce tijekom solarne godine izvodi to premještanje ekliptikom u smjeru: Bik

- "Blizanci" - Rak -> Lav.

Čini se da takav poredak zvijezda stoga određuje kretanje "naprijed" u vremenu i da se, na jednoj razini, određivi astronomski događaji opisani u tim tekstovima doista odvijaju u "uobičajenom" smjeru, prema naprijed, sunčeve godine (nakon borav-

216ka u blizini Bika, i potom prijelaska Mliječne staze, sunce kasnije u tijeku godine dolazi do Lava-tj. vremenski kasnije). Nadalje, to isto "uobičajeno" kretanje prema naprijed također se, kako se čini, odražava i u obredu koji kralj-Horus izvodi na Zemlji; t). pošto prijeđe rijeku Nil, neizbježno je da upućenik jednom kasnije dođe do prsa Velike sfinge.

Međutim, u Piramidskim tekstovima, kao i u rasporedu spomenika u Gizi - ali i toliko toga što smo naslijedili iz drevnog Egipta - sve možda i nije baš onako kako izgleda. Svijest o djelovanju precesije kod "Sljedbenika Horusa" (i kasnije svećenika u Heliopolisu) vjerojatno je obuhvaćala i intenzivnu koncentriranost na zvjezdanu pozadinu za proljetnog ekvinocija te spoznaju o tome daje sunčevo "putovanje" prema Horakhtiju-Lavu, onako kako je određeno kalibracijom u tom "dominantnom dobu" godine, po definiciji putovanje unatrag u vremenu kroz niz "svjetovnih razdoblja" - tj. od Doba Bika, oko 3000. g. pr. K. (kada je sunce za proljetnog ekvinocija izlazilo na zvjezdanoj pozadini zvijezda Bika) do Doba Lava, oko 10.500 g. pr. K., kada je sunce za proljetnog ekvinocija izlazilo na pozadini nebeskog lava.

Stoga, kada u Piramidskim tekstovima čitamo da "Sljedbenici Horusa" mole kralja-Horusa da putuje od Bika do Lava, moguće je da pritom misle na nešto poprilično kompleksno i genijalno. Moguće je, drugim riječima, da, osim što sunčev godišnji prolazak kroz zvijezda pokazuju kao svojevrsni "put do blaga" koji će upućenik slijediti na putu do prsa Sfinge, ujedno nude i spoznaju o polaganom kretanju unatrag za proljetnog ekvinocija-možda kao znak kralju-Horusu da krene na jedno drukčije putovanje, usuprot tijeku precesije, natrag do "Prvog vremena".

To nije obično nagađanje. Kao što smo vidjeli na završetku III. dijela, putovanje kralja-Horusa do prsa Sfinge poduzimalo se u vrijeme ljetnog solsticija u Dobu piramida (jer je u to vrijeme do velikog poklapanja sunca s Horakhtijem-Lavom dolazilo u trenutku ljetnog solsticija). Vidjeli smo, međutim, i da bi upućenik koji je točno slijedio "put do blaga" opisan u tekstovima, i koji je došao do Sfinge uoči svitanja na ljetni solsticij, istog trenutka uočio neobičnu "dislociranost" između neba i zemlje. Osobito bi primijetio da Sfinga gleda točno prema istoku, ali da njezin nebeski pandan - Ho-rakhti-Lav - izlazi na mjestu koje se na nebu nalazi 28 stupnjeva sjeverno od istoka. Uočio bi i da tri velike piramide u Gizi točno opkoračuju meridijan, ali i da se njihovi nebeski pandani, tri zvijezde Orionova pojasa, uoči svitanja nalaze nisko na jugoistočnome dijelu neba, daleko lijevo u odnosu na meridijan.

S obzirom na duboko astronomski karakter vjerskog referentnog okvira, takav bi putnik vrlo vjerojatno osjetio nadnaravnu potrebu da "ponovno uskladi nebo i

217i

zemlju" - tj. da sve uredi tako da Sfinga pred svitanje gleda izravno prema Lavu, dok bi, istodobno, tri zvijezde Orionova pojasa prelazile meridijan točno po obrascu koji "određuje" meridijanski raspored piramida. Ako bi to bilo moguće nekako izvesti, tada bi ti spomenici uistinu bili "slika neba" - kao što uče drevne hermetičke doktrine - a zemlja Egipat "koja je nekoć bila sveta, zemlja koja je voljela bogove i u kojoj su jedino bogovi odlučili spustiti se na zemlju" možda ponovno postala, kao i nekoć, "učiteljicom čovječanstva"⁶.

Ali kako bi kralj-Horus uopće mogao pokušati ujediniti nebo i zemlju?

Jedina bi mogućnost bila kada bi bio opremljen za korištenje precesije - vjerojatno samo u smislu intelektualnog pomagala - kako bi putovao unatrag kroz vrijeme.

Jer, kao što će se čitatelj prisjetiti, doista je postojalo razdoblje kada je došlo do jedinstvene nebeske konjunkcije koje je obuhvatilo trenutak izlaženja sunca, zvijezde Lava i prijelazak meridijana triju zvijezda Orionova pojasa. To se, dakako, dogodilo negdje oko početka Doba Lava, oko 10.500 g. pr. K.⁷, približno 8000 godina prije Doba piramida.

OPREMANJE

Dijelovi koji su u drevnim egipatskim Piramidskim tekstovima radi lakšeg snalaženja označeni brojevima 471, 472 i 473 sadrže informacije iznimne prirode. S obzirom na važnost tih podataka, donosimo ih u cijelosti:

Ja sam bit boga, sin boga, glasnik boga, [govori Horus-kralj]. Sljedbenici Horusa me čiste, oni me

kupaju, brišu, za mene izgovaraju čari [formulu] za Njega koji je na Pravom putu, recitiraju mi čari Onoga koji se diže i ja se uzdižem na nebo.

Ući ću u tu Raovu barku [Sunčevu barku]... S vi će se bogovi radovati susretu sa mnom kao što se raduju susretu s Raom [Suncem] kada se diže s istočne strane neba u miru, u miru.

Nebo drhti, zemlja podrhtava preda mnom, jer ja sam čarobnjak, raspolažem magijom... Došao sam kako bih slavio Oriona, kako bih Ozirisa postavio na glavu, kako bih postavio bogove na njihova prijestolja.

O, Mahafu, Biču bogova [Bik-Hijade], donesi mi to [Sunčevu barku] i prenesi me na suprotnu stranu...

Splavi od trske na nebu već su mi postavljene pokraj dnevne barke kako bih [ja, Sunčev kralj-Horus] njima mogao otići do Raa na obzoru. Nebeske splavi od trske donijela mijе noćna barka, kako bih se njima mogao uspeti do Horakhtija na obzoru. Pe-

ZI8Horakhti lav

56. Prikaz jedinstvene nebeske konjunkcije do koje je došlo u trenutku izlaska sunca za proljetnog ekvinocija 10.500. g. pr. K.

njem se istočnom stranom neba, gdje rađaju se bogovi i rađam se kao Horus, kao Onaj koji obitava na obzoru... Pronašao sam Akhue, usta opremljenih...

"Tko si ti?" kažu oni [Akhui], opremljenim ustima.

"Ja sam Akhu s opremljenim ustima."

"Kako ti se to dogodilo?", kažu oni, Akhui opremljenih usta, "da si došao na ovo mjesto, plemenitije od svih ostalih mjesta?"

"Na ovo mjesto plemenitije od svih ostalih mjesta došao sam jer su splavi od trske postavljene za Raa [sunčev krug i simbol kralja-Horusa] kako bi Ra na njima mogao prijeći [Mliječnu stazu] do Horakhtija na obzoru..."

čini se da te riječi opisuju jedan važan dio putovanja upućenika kralja-Horusa - kušnje istkane od pitanja i odgovora utemeljenih na astronomskoj znanosti i umotanih u ezoterične simbole. Ispitivači su "Sljedbenici Horusa", poznati i kao Akhui "Veleštovani", "Sjajna bića", "Transformirani duhovi" itd. itd.). Nadalje, kao što smo mogli i očekivati, kozmičko putovanje kralja-Horusa započinje u dijelu neba koji zauzi-

2191

ma Bik-Hijade, na desnoj obali Mliječne staze, i nastavlja se ekliptikom, da bi završilo kod Lava, tj.

"Horakhtija" na obzoru. Ondje, na tom "mjestu plemenitijem od svih ostalih mjesta", Akhui ga dočekuju - on, štoviše, tvrdi daje i sam postao Akhuom - i daju mu posljednje upute ili smjernice koje će mu trebati za dovršenje putovanja i te velike potrage.

Ovdje moramo razmotriti mogućnost da su te posljednje upute kralja-Horusa nekako "opremile" za poduzimanje nužnog putovanja u prošlost, do "Prvog vremena", i do kozmičkog Ozirisovog kraljevstva, kada su nebo i zemlja bili ujedinjeni u savršenome skladu.

SJEDINJAVANJE

Kao što će se čitatelji prisjetiti iz prethodnog poglavlja, "Sljedbenici Horusa" navodno su posjedovali "znanje božanskog podrijetla" koje se trebalo koristiti za "ujedinjavanje zemlje". Stoga vjerojatno nije nevažno što se u velikom broju drevnih egipatskih natpisa i papirusa spominje događaj poznat kao "sjedinjavanje dviju zemalja"-događaj o kojem se rječito govori u tzv. Tekstovima sa Shabake ("Memfiskoj teologiji") na koje smo se osvrnuli u III. dijelu.

Stručnjaci se općenito slažu daje "Sjedinjavanje dviju zemalja" bilo stvaranje političke i gospodarske "federacije" između južnog i sjevernog Egipta, do kojeg je došlo zahvaljujući tome što je južni Egipat vojno pokorio sjeverni, a što se navodno dogodilo negdje oko 3000. g. pr. K9. To je osvajanje, kako izvješćuje T. G. H. James, "izveo kralj koji je u povijesti poznat pod imenom Menes. Nijedan suvremeni spomenik ne nosi kraljevsko ime koje bi se pouzdano moglo pročitati kao Menes, ali on se općenito identificira kao kralj Narmer koji je prikazan s dvjema krunama, crvenom i bijelom [prva je kruna sjevernog, a druga južnog Egipta] na velikoj ploči [danas u muzeju u Kairu]. S ujedinjavanjem dvaju kraljevstava počinje povijesno razdoblje u Egiptu".

S Menesom-Narmerom, kojeg se katkada naziva i "Kraljem Škorpionom" (prema simbolu koji se pojavljuje najednom starom žezlu) već smo se susretali¹. Uočili smo i neobična dvostruka mjerila egiptologa, prema kojima on dobiva status prave povijesne ličnosti, dok se njegovi prethodnici - koji se

jednako istaknuto navode u popisima kraljeva i Manetonu - odbacuju kao "mitska bića".

220

I doista, egiptolozi s takvim neizmjenjnim samopouzdanjem govore o "političkoj konsolidaciji" Egipta oko 3000 g. pr. K." i o "ujedinjavanju pod Narmerom"¹² da bi čovjek mogao zaključiti kako raspolažu hrpama i hrpama pradávnih sporazuma, gruntovnih papira i povijesnih spisa. Istina je, međutim, kao što napola priznaje James, da se o tom navodnom prvom faraonu Prve dinastije ništa ne zna posve pouzdano. Naprotiv, sve ono što čitamo o njemu, pa i to da je zapravo riječ o "Narmeru", znanstveni- nička su nagađanja koja se temelje na subjektivnim tumačenjima određenih prizora - od kojih neki prikazuju bitke-isklesanih na tzv. "Narmerovoj paleti" te na pojedinim zavjetnim žezlima iz Hierakonpolisa (drevne vjerske prijestolnice u južnome Egiptu)¹³.

Ukratko, egiptološka teorija koja govori da se "Ujedinjavanje dviju zemalja" odnosilo na političko udruživanje sjevernog i južnog Egipta pod Menesom počiva na trima predmetima, posve bez teksta, na kojima su isklesani prizori koji bi mogli poslužiti za takvo tumačenje - ali koji bi mogli biti protumačeni i na niz drugih načina. Ta nam neobična djela govore vrlo malo o samom Menesu-Narmeru¹⁴, a još manje o njegovim političkim i teritorijalnim težnjama - kao ni o sličnim težnjama drugih osoba - oko 3000 g. pr. K. u Egiptu. Napola legendarni ili napola povijesni lik, Narmer (ili Me-nes ili "Kralj Škorpion" - odaberite sami) tako je pravi egiptološki "kralj Artur". A takvo je po prirodi i njegovo navodno "ujedinjavanje Egipta" - također zastrto polu-mitskom, polupovijesnom pomutnjom, u velikoj mjeri nalik na savez Okruglog stola kralja Artura¹⁵.

Nadalje, zaključak daje Menes-Narmer bio prvi vladar povezan sa "sjedninjenjem dviju zemalja" u velikoj je suprotnosti s vjerovanjima samih drevnih Egipćana. Njihovi spisi i tradicija jasno pokazuju daje u "Razdoblju bogova" bilo i ranijih "ujedinjavanja" -a sva su potjecala od izvornog Ozirisovog kraljevstva, "Kraljevstva 'Prvog vremena'" koje je razvrgnuo Set, a ponovno ga sjedinio Horus.

Mi držimo da se to spominjanje "sjedninjavanja" ni u jednom trenutku nije u cijelosti odnosilo na događaje na zemlji. Iako ne poričemo daje oko 3000 g. pr. K. doista došlo do određenog oblika političkog ujedinjavanja, držimo da u dualističkome Egiptu šire razumijevanje cijelog pitanja nije moguće ako se u obzir ne uzmu i događaji na nebu. Uz proširivanje ranijih zaključaka i teza egiptologinje i arheoastronoma Jane B. Selle-rs¹⁶, držimo daje izvorni pojam "sjedninjavanja" - s kojim su izravno povezani svi kasniji pokušaji "ujedinjavanja dviju zemalja"-imali veze s precesijskim kretanjem zvijezda...

221UZVIŠENA I DAVNA VREMENA

U svojoj istaknutoj studiji Smrt bogova u drevnome Egiptu Sellersova podastire uvjerljive astronomske i tekstualne dokaze o tome da su pretpovijesni Egipćani -još barem 7300 g. pr. K. - primijetili i pratili spore, precesijom izazvane promjene koje neprestano premještaju kozmičku "adresu" zvijezda Oriona. I ona drži daje, unatoč tome što se političko ujedinjavanje pripisuje Menesu, postojao i puno stariji pojam "sjedninjavanja" koji se nije temeljio na zemaljskim događajima, nego na onome što se opažalo na nebu...¹⁷ Štoviše, ona tvrdi daje Menes samo ostvario jednu vrlo pradávnu i arhetipsku viziju kozmičkog dualizma koja je tako savršeno u skladu s mentalitetom drevnih Egipćana da "izgleda i neizbježno i vječno": "Dvojna monarhija ujedinjena pod vladavinom jednog vladara bila je oblik koji se pojavio iz maglica daleke prošlosti. Bio je to oblik stvoren za bogove na nebu, i kako je samo bilo neizbježno da i kod ljudi na zemlji pre-

18

vlada oponašanje kozmičkog poretka" .

Sellersova svoju teoriju potkrjepljuje oslanjanjem na proučavanja drevne egipatske kraljevske vlasti koja je proveo pokojni Henri Frankfort. Poput nje, i nekadašnji profesor predklasične starine na University of London čvrsto je držao da je "ujedinjavanje Egipta moguće smatrati ne tek efemernim ishodom sukobljenih ambicija, nego otkrivanjem unaprijed određenog poretka" . Nadalje je bio uvjeren da "dvojna monarhija čije je središte u Memfisu provodi božanski plan", daje društveni i državni poredak koji je uspostavio Menes-Narmer predstavljen "kao dio kozmičkog poretka"¹⁸, i daje Menes-Narmer, postavši jedinim vladarem Gornjeg i Donjeg Egipta, izvodio "čin u potpunom skladu s egipatskom sklonošću shvaćanju svijeta u dualističkim okvirima, 'nizu parova suprotnosti postavljenih u nepromjenjivu ravnotežu'..."²¹.

Sellersova je tome, na temelju vlastitih dubokih uvida u drevnu egipatsku kozmologiju i astronomiju,

uspjela pridodati i pretpostavku daje ono što se događalo na zemlji bilo nekako izravno uvjetovano promatranjem neba - te da se ono što se uočavalo na nebu manje-više točno opisivalo u pojedinim "mitovima":

Držim da su se određeni mitovi stvarali kako bi se Egipćani lakše suočili s uznemirujućim promjenama na nebu, a to je slijedila umjetna dvojnost, ili simetričnost, nametnuta ne samo božanstvima, nego i geografskim središtima štovanja. Taj dvojnost tako tijekom cijele povijesti ostala konstantom u egipatskom životu. Potjecala je iz čudesnog Zlatnog doba, sada izgubljenog, razdoblja kada je nebo bilo fantastično uravnoteženo, a vjera svježa

22 i nova..."

222 Zlatno doba o kojem govori Sellersova, dakako, upravo je Zep Tepi, "Prvo vrijeme". A te "uznemirujuće promjene na nebu" za koje drži da su povod nastajanja određenih mitova koji su ih trebali objasniti, uzrokovala je pojava koju nazivamo prece-sijom - konkretno precesijsko pomicanje velikog zvijezda Orion, njegovo udaljšavanje od mjesta na kojem se nalazilo u "Prvom vremenu"²³. To su smioni i opasni koraci za inače ortodokсну egiptologinju. Ipak, kao što ćemo vidjeti u sljedećim poglavljima, Sellersova možda griješiti u shvaćanju mitova -pri čemu prvenstveno misli na Piramidske tekstove i Memfisku teologiju - tek kao priča koje su izmislili praznovjerni svećenici kako bi "objasnili" precesijsko pomicanje. Potrebno je izravno se suočiti s mogućnošću da su elementi tih drevnih tradicija, spomenika i obreda koji su neraskidivo povezani s njima, mogli biti hotimice osmišljeni kao sredstvo za prenošenje složene i genijalne "poruke" iz jednog prošlog razdoblja, inače davno zaboravljenog, ujedno posve određeno razdoblje u budućnosti - iz "Prvog vremena" u astronomski određeno "Posljednje vrijeme"²⁴ - moguće upravo u razdoblje u kojem mi danas živimo. Možda su oba tako povezana razdoblja podložna točnom datiranju i dekodiranju, samo ako pronađemo odgovarajući ključ. I možda još uspijemo pročitati i shvatiti veliki kozmički plan koji su željeli provesti "Sljedbenici Horusa"... Tko zna što bi iz toga na koncu moglo izići?

"Iz beznadno osuđene i pogažene prošlosti", da navedemo riječi Giorgia de Santillane, "kada određene zamisli ponovno ožive, mogao bi nastati čak i svojevrsni 'preporod'... Svojim unucima ne bismo smjeli uskratiti posljednju priliku da dođu do naslijeđa iz najuzvišenijih i najdavnijih vremena" .1

15. poglavlje

Kada se nebo ujedinilo sa zemljom

1

"Moje kraljevstvo ne pripada ovome svijetu..." Ivan, 18:36

"Velik je Kozmički red, jer se nije mijenjao od vremena Ozirisova, koji ga je postavio..."

Ptahotep, visoki svećenik iz Doba piramida

Prema priči o Postanku drevnih Egipćana, Nut, božica neba, i Geb, bog zemlje, spolno su se spojili, ali ih je tada grubo razdvojio Shu, bog zraka, atmosfere i suhoće. Ipak, taj je njihov susret iznjedrio potomstvo u obliku Izide i Ozirisa, Neptisa i Seta. A s vremenom je, kao što smo vidjeli, Oziris postao vladarem idealiziranog "kraljevstva 'Prvog vremena'", zatim gaje ubio Set, pa je doživio uskrsnuće i na koncu se uzdignuo na nebo, gdje je utemeljio kozmičko "kraljevstvo" Duat. čitatelji će se prisjetiti daje ključnu ulogu u ostvarivanju njegovog "astralnog ponovnog rođenja" odigrao Horus, njegov sin, dijete udovice Izide, arhetip svih povijesnih kraljeva-Horusa drevnog Egipta- koji se osvetio Setu i kasnije ujedinio podijeljeno kraljevstvo.

Tako bi se moglo reći da su svojevrsni kozmički plan za utemeljšivanje - ili ponovno utemeljšivanje - ujedinjenog "Ozirisovog kraljevstva" na zemlji na samome početku i tako davno prije pojave "povijesne" kraljevske vladavine Menesa-Narmera početkom trećeg tisućljeća pr. K. osmislili "bogovi".

ODVAJANJE

U Tekstovima sa Shabake (koji izražavaju Memfisku teologiju) čitamo daje nakon što je Horus porazio Seta uslijedio skup bogova, predvođenih Gebom, koji je trebao presuditi između dvojice "suparnika". U početku je svaki od njih dobio ovlasti nad jednim

224 dijelom: "Ovo su Gebove riječi Horusu [sa sjevera] i Setu [s juga]: 'Odvojio sam vas' - Donji i Gornji Egipat... I tada je Horus vladao jednim područjem, a Set drugim..."¹.

Kasnije je, međutim, kao što se čitatelji sjećaju iz III. dijela, Geb "Horusu dao [Setovo] naslijeđe": "I tada je zemljom vladao Horus. On je ujedino ovu zemlju... On je Horus koji se uzdignuo kao kralj Gornjeg i Donjeg Egipta, koji je ujedinio dvije zemlje u [području Memfisa], 'mjesta' na kojem su

sjedinjene dvije zemlje..."2.

Te neobične Gebove riječi "Odvojio sam vas" simboliziraju "odvajanje" koje je i on proživio, odvajanje od svoje partnerice, božice neba Nut. Vodeći računa o tome, ne bismo li trebali razmisliti o mogućnosti da pojmovi "Gornjeg Egipta" i "Donjeg Egipta" - iako se očito na jednoj razini odnose na zemljopisni jug i sjever zemaljske države - na jednoj drugoj razini možda označuju nebo i zemlju?

DVOJNICI

U Memfiskoj se teologiji nalazi mnoštvo elemenata koji podupiru zaključak da područja koja su se tradicionalno smatrala južnim i sjevernim svetim područjima Ozirisa-Abid i Memfis - nisu bila namijenjena samo razmatranju u zemaljskim okvirima nego i u kozmičkim.

Pritom osobito mislimo na jednu metaforu povezanu sa slikama divovskog "tijela" Ozirisa kako "pluta" na Nilu, iz svog južnog svetišta u Abidu, kako bi došao do sjevernog svetišta u "zemlji Sokarovoju"-tj. općenito memfiske nekropole i konkretno platoa u Gizi, gdje, u obliku triju velikih piramida, držimo, Ozirisovo "tijelo" leži ispruženo na pijesku sve do današnjih dana...

U svakom slučaju, te iste temeljne slike Ozirisa koji leži na zapadnoj obali Nila u blizini Memfisa također se pojavljuju u Piramidskim tekstovima koji nude još jedan ključ: "One [Izida i Neptis] pronašle su Ozirisa... 'kada je njegovo ime postalo So-ka'..."3. Izraz "kada je njegovo ime postalo Sokar" jasno, čini se, ukazuje na to da se "tijelo" Ozirisa stopilo sa zemljom Sokara, tj. nekropolom u Memfisu, te daje njegova slika - tj. "astralna" slika nebeskog područja Oriona - nekako postavljena na nju. Dojam da je ta "slika" morala imati nekakve veze s piramidama u Gizi potvrđuje se na drugim mjestima u Piramidskim tekstovima. U Sljedećem odlomku, primjerice, kralj-Horus obraća se "Donjem nebu" na kojem će se "spustiti na mjesto na kojem su bogovi" i izgovara svoje snažne i zagonetne riječi: 225Dođem li sa svojinu ka [dvojnkom], dočekajte me raširenih ruku; usta bogova bit će otvorena i zatražit će da se uspnem na nebo, i ja ću se uzdići.

Blagoslov koji nude Geb (zemlja) i Atum: da se ovaPimida i Hram podignu za mene i mog dvojnika, i da se ta Piramida i Hram okruže za mene i mog dvojnika...

A tko god dirne tu Piramidu i taj Hram koji pripadaju meni i mojem dvojniku, dirnut će i Palaču [Kraljevstvo]... koja je na nebu...

Okviri ove knjige nikako ne bi podnijeli detaljnu raspravu o pojmu ka- "dvojnika", astralne ili duhovne biti određene osobe ili stvari - i njegovoj ulozi u pogrebnim vjerovanjima u drevnome Egiptu. U vezi s tom važnom temom došlo je do velike pomutnje5. U najmanju ruku, međutim, sigurno je daje u &awpred nama još jedan primjer tog dominantnog dualizma u egipatskom razmišljanju. Nadalje, njegovo korištenje u kontekstu gore navedenih riječi podsjeća nas da se "slika" Ozirisa "kada je njegovo ime postalo Sokar"-tj. nekropola s piramidama u Memfisu-u svakom trenutku treba smatrati nečim što ima kozmičkog ili nebeskog "dvojnika". I trebalo bi biti očito da taj "dvojnik" može biti samo Ozirovo kraljevstvo u Duatu - koje Piramidski tekstovi proglašavaju "mjestom na kojem je Orion". I doista, kao što Margaret Bunson navodi u svojoj Enciklopediji drevnog Egipta: "Kaovi... su služili kao čuvari mjesta... Oziris se uvijek nazivao kaom piramida..."6.

I drugi dijelovi Piramidskih tekstova podupiru takvu opću analizu:

O, Horusu, ovaj je kralj Oziris, ova Piramida kralja je Oziris, ovo njegovo zdanje je Oziris, kreni prema njemu...

Probudi se [Ozirisu] za Horusa... produhovi se [tj. postani astralnim bićem]... Neka

o

ti se postave stube do neba, do Mjesta na kojem je Orion... Živi, budi živ, budi mlad... pokraj Oriona na nebu... O kralju-Ozirisu, ti si ta velika zvijezda, Orionov pratitelj, koja prelazi nebo s Orionom, koja s Ozirisom "plovi" u Duatu...

10

VEZA PREMA NEBU

Što je najneobičnije, unatoč tom očitom dualizmu neba i zemlje te duboko astronomskom "okusu" tih tekstova, nitko od stručnjaka, osim Jane B. Sellers", nikada nije ozbiljnije razmotrio mogućnost da bi spominjanje "ujedinjenja" "Gornjeg" i "Donjeg" kraljevstva Ozirisova možda moglo biti nekako povezano i s astronomijom. Štoviše, jedini egiptolog koji se uopće približio tako neortodoksnom načinu razmišljanja bio je Selim Hassan kada je primijetio: "Egipćani su držali daje postojalo više od jednog neba,

je nego moguće daje izgradnjom tih piramida (koje prikazuju dvije najsjajnije zvijezde u Hijadama) faraon Snofru (2575-2551. g. pr. K.) promišljeno postavljao oznaku za položaj proljetne točke u tom razdoblju.

229Ako je činio upravo to, kao što, kako izgleda, pokazuju svi dostupni dokazi, tada je vjerojatno da bi takav visokoupućeni kralj-Horus znao i da bi metaforičkim "ukrcavanjem" na sunčevu barku za proljetnog ekvinocija, i prijelaskom Mliječne staze, u biti "plovio u prošlost" - usuprot smjeru precesije - na proljetnoj točki putovao prema udaljenome zviježđu Lava.

Ali čemu, tada, u tekstovima o Orionu-Ozirisu, svo to paralelno naglašavanje kretanja negdje daleko s "juga" do konačnog počivališta u Memfiskoj nekropoli?

TAJNA ČAROLIJA

Mi pretpostavljamo da su tisućama godina prije Doba piramida, stotine generacija as-tronoma-svećenika iz Heliopolisa stalno promatrale zviježđe Orionu, pri čemu su osobitu pozornost poklanjali mjestu na kojem prelazi meridijan - tj. visini iznad obzora na kojoj prelazi nebeski meridijan. Držimo da su se podaci o tome pomno pratili i čuvali, moguće u pisanom obliku, moguće usmeno šifrirani u drevnom "mitološkom" jeziku precesijske astronomije²⁰.1 pretpostavljamo da se bilježilo polagano precesijsko skretanje Orionu-čija je posljedica bila činjenica daje to zviježđe izgledalo kao da se polagano kreće prema sjeveru zapadnom "obalom" Mliječne staze.

Prema našoj teoriji, to što se mitska slika divovskog Ozirisovog tijela polako prenosi prema sjeveru, tj. "pluta" na površini Nila, konkretan je dio astronomske terminologije osmišljen kako bi opisao dugoročne promjene do kojih dolazi zbog precesije u Orionovoj nebeskoj "adresi". U Memfiskoj teologiji, kao što će se čitatelji prisjetiti, to se pomicanje opisivalo kao daje počelo na jugu, simbolično nazvanom Abid (u arhe-ološkome smislu najjužnije Ozirisovo "svetište"), i kao da se "tijelo" mrtvog boga prenosilo do jedne točke na sjeveru koja se simbolički nazivala Sokar, tj. do Memfiske nekropole (najsjevernijeg Ozirisovog "svetišta"). Kao što smo vidjeli u III. dijelu, Tekstovi sa Shabake govore nam kada je dosegnuo tu točku:

Oziris se utopio u svojoj vodi. Izida i Neptis pogledale su, ugledale ga i pomogle mu. Horus je Izidi i Neptis brzo zapovijedio da šćepaju Ozirisa i spriječe [utapanje]. One su poslu-šale na vrijeme i izvukle ga na kopno. On je ušao u skrivene portale u slavi Božje vječnosti. Tako je Oziris došao na zemlju u Kraljevskoj utvrdi [Memfis], sjeverno od države u koju je došao [Abid]²¹.

S obzirom na sve što sada znamo, teško je zamisliti da spominjanje Ozirisova "dolaska u zemlju" (ili spuštanja na Zemlju?) može značiti nešto drugo a m fizičko stva-

2305#. Posljedica Orionovog polaganog precesijskog kretanja meridijanom između 10.500. g. pr. K. i 2500. g. pr. K. jest to stoje zviježđe doslovce izgledalo kao da se vrlo polagano premješta ili "pluta" Mliječnom stazom prema sjeveru.

ranje "Ozirisova tijela na zemlji", na zapadnoj obali Nila-u obliku polja s velikim piramidama u sklopu divovske Memfiske nekropole. Budući da je Oziris Orion, želja za postizanjem takvog učinka objasnila bi na više nego zadovoljavajuć način zašto su tri piramide u Gizi raspoređene poput triju zvijezda Orionova pojasa. Nadalje, budući da znamo daje izraženi cilj putovanja kralja-Horusa bio ne samo pronaći Ozirisovo astralno "tijelo", nego i pronaći ga onakvo kakvo je bilo u "Prvom vremenu", ne bi nas trebala iznenaditi činjenica da su piramide, kao što smo vidjeli u I. dijelu, na zemlji raspoređene prema rasporedu koji su imale na početku (tj. "u najjužnijoj točki") precesijskog polu-ciklusa tog zviježđa, kada bi se počelo kretati prema gore (tj. "prema sjeveru").

Stoga se pitamo je li moguće daje krajnji cilj potrage i putovanja kralja-Horusa moglo biti stjecanje znanja koje se odnosi na "Prvo vrijeme"-možda čak i stjecanje konkretnih znanja iz tog davnog vremena kada su bogovi hodali Zemljom?

Više dijelova Piramidskih tekstova potkrjepljuje takva nagađanja. Primjerice, doznajemo da kralj-Horus mora "putovati uzvodno" - tj. mora svladavati prirodno protjecanje "vremena"-kako bi došao do Orionu-Ozirisu u odgovarajućem okruženju iz "Prvog vremena":

231Kreni do Vodenog puta, putuj uzvodno [prema jugu], putuj oko Abida u tom svojem duhovnom obliku koji ti bogovi dodjeljuju; neka ti se postave stuba [put] doDuata do Mjesta na kojem se nalazi Orion...

Pronašli su Ozirisa... "Kada je njegovo ime postalo Sokar" [Memfiska nekropola]... Probudi se [Ozirisu] za Horusa... podigni se... putuj prema jugu [uzvodno] do jezera, prijeđi more [nebo], jer ti si taj koji stoji

neumoran usred Abida...

Kreni do Vodenog puta, putuj uzvodno... prijeđi Abid. Nebeski portal do Obzora otvoren ti je... prijeđi na nebo, jer putevi do nebeskih prostranstava koji vode gore, do Horusa sada su ti čisti... jer prešao si Vijugavi vodeni put [Mliječnu stazu] koja se nalazi na sjeveru neba poput zvijezde koja prelazi more pod nebom. Dual te uzeo za ruku na Mjestu na kojem se nalazi Orion...

Jednako tako i u Tekstovima iz kovčega postoji jedan više nego dojmljiv odlomak koji govori o nekoj tajnoj "čaroliji" ili formuli koja preminulima omogućuje da se posluže "putom Rostaua" na zemlji i nebu (tj. putem do nekropole u Gizi na zemlji i Orionova pojasa na nebu) kako bi se "spustili do kojeg god žele neba":

Prošao sam putem Rostaua, bilo vodom bilo kopnom, i to su putevi Ozirisa [Oriona], oni su u granici neba. A onaj tko zna čaroliju [formulu] za spuštanje u njih, taj je i sam bog u redu Thotha [znači daje mudar kao Thoth, "koji nadzire zvijezde<r] [i] spustit će se do kojeg god želi neba...

26

POSEBNI BROJEVI

Mi držimo da izraz "spustiti se do kojeg god želi neba" ukazuje na svijest - kao i praćenje i bilježenje - o precesijom izazvanim promjenama u položajima zvijezda tijekom dugih vremenskih razdoblja. I skrećemo pozornost na dio koji govori da će odabrani upućenik, ako raspolaže ispravnom numeričkom "čarolijom" ili kombinacijom, moći odrediti-i vizualizirati - ispravne položaje zvijezda u kojem god želi razdoblju, bilo u prošlosti, bilo u budućnosti.

Sellersova se među egiptolozima ponovno ističe po tome što se prva uopće pozabavila takvim naoko suludim pomislima. "Moguće je", piše ona, "da su ljudi u davno doba u svoje mitove ugradili šifrirane posebne brojeve, brojeve koji su, kako se čini, upućenicima otkrivale nevjerovatno poznavanje kretanja nebeskih tijela"27.

Takvi brojevi, tvrdi ona, izvedeni su, kako se čini, iz neprekidnog znanstvenog proučavanja ciklusa precesije, mjerenja brzine promjena. Od svega najviše zbunjuje to što se pokazalo da su iznimno "blizu proračunima koji se izводе današnjim profinje-

232nim postupcima". Intrigantno je i što postoje dokazi ne samo o tome "da su se izvodili takvi proračuni i iz toga izvlačili određeni zaključci, nego i da su se "prenosili drugima

98

tajnim šiframa koje su bile dostupne tek malobrojnima pripadnicima odabrane elite". Ukratko, zaključuje Sellersova, "drevni su ljudi izračunali poseban broj za koji su vjerovali da će taj prijeteci ciklus [precesije] vratiti u ishodišnu točku..."29.

Taj "osobiti broj" o kojem govori Sellersova jest 25.920 (kao i njegovi višekratnici i djelitelji) i tako predstavlja trajanje, izraženo u sunčevim godinama, punog ciklusa "Velike godine"3. Ona pokazuje kako gaje moguće izvesti iz jednostavnih kombinacija drugih brojeva - 5,12, 36, 72, 360, 432,2160 itd. itd. - a koji se odreda izводе iz pomnog promatranja precesije. Stoje najvažnije od svega, ona pokazuje da se taj neobični niz brojeva pojavljuje u drevnom egipatskom mitu o Ozirisu u kojem su, "72 zavjerenika" navodno sudjelovala u Setovom ubojstvu boga-kralja31.

Kao što smo pokazali u Božjim otiscima, prividno kretanje sunca kroz znakove zodijskih u vrijeme proljetnog ekvinocija odvija se tempom od jednog stupnja svake sedamdeset dvije godine. Iz toga slijedi da će premještanje proljetne točke za trideset stupnjeva trajati 2160 godina, za 60 stupnjeva 4320 godina, a puni krug od 360 stupnjeva trajat će 25.920 godina32.

Što je neobičnije, kao što će se čitatelji prisjetiti iz I. dijela, sama Velika piramida sadrži te precesijske brojke - budući da su njezine ključne dimenzije (visina i opseg baze) zamišljeni, kako se čini kao matematički model Zemljinog polarnog radijusa i opsega ekvatora u mjerilu 1:43.200. Brojka 43.200, dakako, točno je 600 pomnoženo sa 72. U tom iznimnom spomeniku, dakle, nemamo samo umanjeni prikaz Zemljine po-lukugle, nego i prikaz u kojem upotrijebljeni razmjer sadrži "osobiti broj" izveden iz jednog od ključnih planetarnih kretanja same Zemlje - tj. brzine precesije njezine osi.

Ukratko, čini se da je to tajno znanje doista dostupno u mitu o Ozirisu i u dimenzijama Velike piramide. Uz to tajno znanje, kada bismo željeli odrediti neki konkretan datum - recimo 1008 godina u budućnosti - i prenijeti ga ostalim upućenicima, to bismo mogli učiniti uz pomoć "posebnog broja" 14 (72 x 14 = 1008). U tom bismo slučaju morali točno odrediti i "nultu točku" od koje će oni izvoditi

svoje proračune - tj. današnje vrijeme - a to bismo mogli postići određenom simboličkom ili matematičkom oznakom, kako bismo pokazali gdje se trenutačno nalazi proljetna točka, tj. da izlazi iz Ribe i približava se Vodenjaku.

Sličan pokus moguće bi bilo izvesti i unatrag. Slijedeći "istočni" smjer na ekliptici, "utvrdit" ćemo (izračunati, odrediti) gdje se proljetna točka nalazila u bilo ko-233jem prošlom razdoblju. Želimo li se danas poslužiti precesijskim kodom kako bismo usmjerili pozornost prema Dobu piramida, trebali bismo ostalim upućenicima povjeriti "posebni broj" 62,5 ($72 \times 62,5 = 4500$ godina u prošlosti = približno 2500. g. pr. K.).

I ovdje bismo mogli isključiti svaku dvosmislenost u vezi s nultom točkom (datumom) od koje treba izvoditi proračune ako bismo pronašli način za pokazivanje trenutačnog položaja proljetne točke. Vidjeli smo kako je Snofru, po svoj prilici, upravo to učinio s dvjema piramidama u Dahshuru, građevinama koje prikazuju dvije strane glave nebeskog bika - "adresu" proljetne točke u tom razdoblju. I u određenome smislu, iako s neusporedivo više konkretnih podataka i preciznosti, to bi moglo biti upravo ono što su graditelji Velike piramide činili kada su južna okna Kraljeve i Kraljičine komore promišljeno usmjerili prema mjestima prijelaska meridijana tako važnih zvijezda kakve su Orion i Sirius 2500. g. pr. K. Da ne bi bilo zabune, nama se čini da itekako vrijedi istražiti mogućnost da su postavljanjem tako očitih i preciznih "vremenskih oznaka" željeli dati nedvosmislenu nultu točku-oko 2500 g. pr. K.-za proračune koje bi mogli izvesti samo upućenici detaljno upoznatih sa zagonetkama precesije, oni koji bi zahvaljujući obuci bili u stanju iscrtat i skrivene kobne znakove skrivene u određenim "posebnim brojevima".

Usput navodimo i da bi se kralj-Horus, da je imao posebni broj 111,111 i da ga je upotrijebio na gore opisani način, vratio u vrijeme od ($72 \times 111,111 =$) 7.999,99 godina prije navedene "nulte točke", tj. gotovo točno 8000 godina prije 2500. godine - ukoliko u 10.500. g. pr. K.

Znamo da sve to izgleda kao numerološko natezanje najgore vrste - tj. "namještanje" jedne proizvoljne vrijednosti prema nizu proračuna, kako bi se dobila lažna "potkrjepa" za određeni željeni datum (u ovom slučaju godinu 10.500. g. pr. K., dvanaest i pol tisuća godina prije sadašnjeg trenutka, o kojoj smo opširnije govorili u 3. poglavlju, u vezi sa Sfmgom i piramidama u Gizi). Poteškoća je, međutim, u tome što brojka 111,111 vrlo je lako moguće, uopće nije bila proizvoljna. U svakom slučaju, odavno je poznato daje glavni brojčani faktor u konstrukciji Velike piramide, pa i cijele nekropole u Gizi, primbroj 11 - primbroj je onaj broj koji cijeli broj l daje samo kada se dijeli sa samim sobom, odnosno bez ostatka je djeljiv samo s l i sa samim sobom. Tako

11 podijeljeno s 11, tj. omjer 11:11, daje cijeli broj 1 (dok 11 podijeljeno s bilo čim drugim, tj. bilo koji drugi omjer, nužno daje razlomak).

Pritom je najintrigantniji način na koji arhitektura Velike piramide odgovara broju 11 kada se dijeli ili množi s drugim cijelim brojevima. čitatelji će se, pri-

234jerice, prisjetiti da duljina stranice koja tek malko prelazi 230 m odgovara dužini od 440 egipatska kraljevska kubita - tj. 11 puta 40 kubi ta33. Usto, odnos visine prema bazi iznosi 7:1134. Nagib stranica iznosi 14:11 (tan 51 stupanj 50')35. A nagib južnog okna Kraljeve komore-okna koji je 2500. g. pr. K. bio usmjeren prema Orionovom pojasu - iznosi 11:11 (tan 45 stupnjeva)36.

Stoga je moguće ustvrditi da se odnos 11:11 koji se uklapa u naš "posebni broj" 111,111 može smatrati svojevrsnim matematičkim ključem, ili "zvjezdanim ulazom" u Orionov pojas. Nadalje, kao što ćemo vidjeti, premještanje za 111,111 stupnjeva "unatrag" ekliptikom od "nulte točke" kod Hijada-Bika, glave nebeskog bika, proljetnu točku postavlja "ispod" kozmičkog lava.

A nije li upravo to mjesto, ispod Velike sfmge, koje kralj-Horus prema uputama treba istražiti dok stoji među njezinim šapama, "opremljenih usta", suočen s pitanjima koja mu postavlja Akhus čije su ga inicijacije i dovele tako daleko? I doista, ne čini li se vjerojatnim daje to "putovanje-potruga" koje su osmislili "Sljedbenici Horusa" pomno isplanirano kako bi izoštrilo um upućenika, tražeći od njega da sam sastavi sve dijelove zagonetke, sve dok konačno ne dođe do zaključka da se negdje ispod Velike sfinge u Gizi nalazi nešto (tekstualni ili slikovni zapisi, rukotvorine, zemljovid, astronomski prikazi) što je povezano sa "znanjem božanskog podrijetla", a neizmjereno je važno i ondje je skriveno još od "Prvog vremena"?

Pri razmatranju takvih pitanja, prisjećamo se hermetičkih doktrina koje prenose tradiciju mudrosti boga Thotha, koji je navodno "uspio shvatiti zagonetke neba [i] otkrio ih zapisujući ih u svete knjige koje je

potom sakrio ovdje, na zemlji, s namjerom da ih traže buduće generacije, ali da ih pronađu samo oni koji su toga posve dostojni"³⁷. Nalaze li se "svete knjige Thothove", ili nešto njima ravno, još uvijek u podinskom sloju ispod Velike sfinge u Gizi i traže li ih ondje još uvijek "oni koji su toga posve dostojni"?

TRAGAČI ZA ISTINOM

U prethodnim su poglavljima implicitno i eksplicitno potaknuta i druga pitanja:

1. Jesu li Velika sfiga i velike piramide u Gizi konstruirane kako bi služile kao dijelovi jednog divovskog trodimenzionalnog "modela" ili prikaza neba kakvo je bilo u "Prvom vremenu"?

2. Bi li i drugi elementi te nekropole također mogli biti dio prikaza?

2353. Ako je tako, je li dovoljno toga očuvano da model usporedimo s kompjutorskim simulacijama neba nad Gizom u prošlosti i tako dođemo do točnog arheoastro-nomskog datiranja "Prvog vremena", tj. istinskog vremena "postanka" te iznimne egipatske civilizacije?

4. Promatranjem simulacija drevnog neba, ne bismo li se, da se poslužimo jezikom egipatskih pogrebnih tekstova "spustili do kojeg god želimo neba"?

5. Je li baš slučajno što su se toliki slični tekstovi očuvali tisućama godina, ili su njihovi sastavljači možda ipak željeli da se očuvaju i pomno ih pripremili tako da čovjekova priroda zajamči njihovo prepisivanje i umnožavanje tijekom stoljeća i stoljeća (postupak koji je sveobuhvatno nastavljen u posljednjih stotinu pedeset godina, otkako su dešifrirani drevni egipatski hijeroglifi, tako da su Tekstovi iz kovčega, Piramidski tekstovi, Knjiga mrtvih itd. itd. danas prevedeni i otisnuti na desecima suvremenih jezika i u desecima izdanja - dostupni čak i na CD-ROM-u)?

6. Drugim riječima, nije li moguće da smo svojim čitanjem tih tekstova, kao i svojom analizom obreda s kojima su bili povezani, slučajno naišli na poruku iz pradavnih vremena koja nije bila sastavljena samo za Doba piramida, i ne samo za kraljeve-Ho-ruse drevnog Egipta, nego za sve "tragače za istinom" - bez obzira na kulturu, bez obzira na razdoblje-koji bi mogli biti "opremljeni" za povezivanje tekstova i spomenika i tako steći pogled na nebo kakvo je bilo u prošlosti?

23616. poglavlje

Poruka u boci?

"Došli smo do te zadivljujuće faze

razvoja... došli do vremena

kada znamo da jedni s drugima

možemo razgovarati na udaljenostima među

zvijezdama..."

Dr. John Billingham, NASA-in Ames Research Center, 1995.

Zajedno s drevnim tekstovima i s njima povezanim obredima, je li moguće da su divovski spomenici u nekropoli u Gizi zamišljeni i izgrađeni tako da prenose poruku iz kulture u kulturu - da prenose poruku ne kroz prostor, nego kroz vrijeme?

Egiptolozi na takva pitanja reagiraju preokretanjem očiju i podrugljivim glasanjem. Doista, oni i ne bi bili "egiptolozi" (ili se barem ne bi moglo dugo zadržati u toj profesiji) kada s prijezirom i nevjericom ne bi reagirali na mogućnost da nekropola može biti nešto više od običnog groblja, da bi Velika sfiga mogla biti bitno starija od 4500 godina i da piramide možda nisu tek "kraljevske grobnice". Na jednak način nijedan egiptolog koji imalo drži do sebe ne bi bio pripravan razmotriti, čak ni na trenutak, suludu mogućnost daje u te spomenike ugrađena neka zagonetna i šifrirana "poruka". Kome se onda obratiti za savjet kada se nađemo pred nečim za što držimo da bi mogla biti poruka civilizacije vremenski toliko udaljene od nas daje gotovo nespoznatljiva?

DEŠIFRIRANJE

Jedini znanstvenici koji se danas aktivno bave takvim problemima ljudi su povezani s projektom Potrage za izvanzemaljskom inteligencijom - SETI (Search for Extraterrestrial Intelligence). Oni u beskraj pretražuju nebo, nastojeći doći do poruka udaljenih civilizacija i stoga su posve prirodno morali malo promisliti i o onome što bi se moglo

237dogoditi da jednom doista dođu do neke takve poruke. Prema riječima dr. Philipa Mo-rissona sa sveučilišta Massachusetts Institute of Technology:

Kao prvo, o tome bismo znali vrlo malo. Ne bismo razumjeli što primamo. Ali dobili bismo nevojben znak, prepun obrazaca i međusobno povezanih elemenata, prepun izazova. Najbolji bi ga ljudi nastojali

dešifrirati, a to ne bi bilo teško jer bi se autori potrudili da bude jednostavno... inače ne bi imalo smisla. To je antikriptografija: "Želim uputiti poruku vama, koji nikada niste bili u dodiru ni s jednim mojim simbolom, nikakvim ključem ili znakom, tako da ćete poruku ipak moći pročitati..." Ja bih takvu poruku pretrpao tragovima, ključevima i znakovima, nedvosmislenim pomagalicama...

U svojoj knjizi Kozmos profesor čari Sagan sa sveučilišta Cornell govori ma-nje-više isto - i to, što je najzanimljivije, u vezi s drevnim egipatskim sustavom hije-roglifa. Objašnjava da su "egipatski hijeroglifi, velikim dijelom, jednostavna šifra koja se temelji na zamjeni. Ali svaki hijeroglif nije jedno slovo ili slog. Neki su piktogrami..." Kada je riječ o prijevodima, ta "mješavina slova i piktograma prevoditeljima je izazvala podosta muka...". Međutim, početkom devetnaestog stoljeća, revolucionarni napredak ostvario je francuski znanstvenik Champollion, koji je dešifrirao glasoviti "Kamen iz Rosette", crnu bazaltnu ploču na kojoj su se nalazila dva identična teksta, jedan na grčkome, jedan ispisan egipatskim hijeroglifima. Budući da je Champollion znao grčki, trebao mu je još samo neki "ključ" kako bi pojedine egipatske hijerogliffe povezao s pojedinim grčkim riječima ili slovima. A kao taj ključ poslužilo je stalno ponavljanje u grčkome tekstu imena faraona Ptolemeja V., te jednak broj ponavljanja prepoznatljivog duguljastog okvira - tzv. kartuše - u egipatskome tekstu koja je sadržavala uvijek istu skupinu hijeroglifa. Prema Saganovim riječima:

Kartuše su poslužile kao ključ... gotovo kao da su egipatski faraoni zaokruživali vlastito ime kako bi nakon dvije tisuće godina pomogli egiptolozima... Kakva je to zacijelo bila radost [za Champolliona] otvoriti taj jednosmjerni komunikacijski kanal s jednom drugom civilizacijom, kulturi koja je tisućama godina bila nijema omogućiti da progovori o povijesti, magiji, medicini, vjeri, politici i filozofiji. Profesor Sagan potom nudi usporedbu koja je silno prikladna za istraživanje kojim se ovdje bavimo. "Danas", kaže on:

...ponovno tražimo poruke iz neke drevne i egzotične civilizacije, koju od nas ovaj put ne skriva samo vrijeme, nego i prostor. Kada bismo primili radio-poruku od neke izvanzemaljske civilizacije, kako bismo je uopće razumjeli? Izvanzemaljska je civilizacija svakako elegantna, kompleksna, dosljedna sebi i do krajnosti strana i nepoznata. Izvanzemaljci bi, dakako, željeli daju poruka koju nam šalju koliko je moguće razumljivija. Ali kako to pos-

Z38tići? Postoji li u određenom smislu nekakav međuzvjezdani kamen iz Rosette? Mi držimo da postoji zajednički jezik koji nužno imaju sve tehničke civilizacije, koliko god bile različite. Taj su zajednički jezik znanost i matematika. Prirodni su zakoni svugdje jednakf.

Nama se čini daje neka drevna "poruka", ako doista postoji u Gizi, izražena jezikom znanosti i matematike o kojem govori Sagan - i to iz istog razloga. Nadalje, s obzirom na potrebu da se nastavi suvislo "prenositi" tisućama godina (i preko ponora promjene kultura), smatramo da bi se sastavljač takve poruke vjerojatno poslužio pre-cesijom ekvinocija, onim jedinim "prirodnim zakonom" za koji se može reći da upravlja, mjeri - i identificira - dugotrajna razdoblja zemaljskog vremena.

TRAJNA SREDSTVA ZA PRIJENOS

Piramide i Velika sfmga u Gizi prije svega su elegantni, skladni, kompleksni, dosljedni i do krajnosti "strani" kao i izvanzemaljska inteligencija o kojoj govori Sagan (strani u smislu neizrecivih, gotovo nadljudskih razmjera tih građevina i njihove nadnaravne - i iz naše perspektive, kako se čini, nepotrebne - preciznosti).

Nadalje, da se nakratko vratimo na maločas navedene riječi dr. Philipa Mo-rissona, držimo da se nekropola u Gizi poprilično dobro uklapa u opis poruke "pretrpane tragovima, ključevima i znakovima, nedvosmislenim pomagalicama"4.1 doista, čini nam se da su graditelji piramida uložili istinski zapanjujuću količinu domišljatosti kako bi zajamčili da će u njima biti temeljito razrađena četiri osnovna aspekta "nedvosmislene" poruke:

1. Stvaranje trajnih, neporecivih znakova koji mogu poslužiti kao svjetionici, pobuditi znatiželju i zaintrigirati inteligenciju budućih generacija tragača;
 2. Korištenje "zajedničkog jezika" precesijske astronomije;
 3. Korištenje precesijskih koordinata za ukazivanje na konkretne vremenske reference koje prošlost povezuju sa sadašnjošću, a sadašnjost s budućnošću;
 4. Lukavo skrivena spremišta, ili "dvorane sa spisima" koje mogu pronaći i u njih ući samo oni koji su posve upućeni u "nijemi jezik" i tako mogu čitati i pratiti znakove.
- Usto, iako je tim spomenicima omogućeno da "govore" od trenutka kada se shvati njihov astronomski

kontekst, moramo razmotriti i nevjerojatno obilje pogrebnih tekstova koji su do nas došli iz svih razdoblja egipatske povijesti - a svi, kako se čini,

2391

potječu od istih, vrlo malobrojnih zajedničkih izvora . Kao što smo vidjeli, ti tekstovi djeluju kao "software" kojim se služi "hardvare" spomenika, iscrtavaju put kojeg se mora držati kralj-Horus (i svi budući tragači).

Prisjećamo se riječi Giorgia de Santillane i Herthe von Dechend u Hamleto-vom kolu. Oni otprilike govore da se velika snaga mitova u ulozi prijenosnika određenih tehničkih informacija sastoji u tome što su u stanju te informacije prenijeti neovisno o znanju pojedinih pripovjedača⁶. Drugim riječima, sve dok se mit vjerno prepričava, prenosit će i svaku višu poruku koja je eventualno skrivena u njegovoj strukturi - čak i ako je ne razumiju ni onaj koji priča ni onaj koji sluša.

Tako je, držimo mi, i s egipatskim pogrebnim tekstovima. Iznenadili bismo se kada bi vlasnici mnogih mrtvačkih kovčega i zidova grobnica na koje su prepisani imali i najnejasniju predožbu o tome da se na njihov račun prenose konkretna astronomska opažanja i upute. Njih je motiviralo upravo ono što su tekstovi i nudili - obećanje o vječnome životu. Ipak, zagrizavši u taj mamac, nisu li zapravo osigurali određenu besmrtnost i samim tekstovima? Nisu li zajamčili izradu tolikih vjernih kopija da će se barem neke od njih nužno očuvati još tisućama i tisućama godina?

Mi držimo daje uvijek bilo ljudi koji su shvaćali istinsku "znanost o besmrtnosti" povezanu s tim tekstovima, ljudi koji su bili u stanju čitati astronomske alegorije u kojima su bile skrivene dublje tajne, tajne koje se nisu otkrivale najširem puku. Pretpostavljamo da su te ljude nekoć nazivali "Sljedbenicima Horusa", da su djelovali kao nevidljivo znanstveno tijelo iza kulisa egipatske pretpovijesti i povijesti, da se njihovo glavno kultno središte nalazilo u Gizi-Heliopolisu i da su bili zaduženi za inicijaciju kraljeva i ostvarivanje planova. Držimo i da su vremenski rasporedi kojih su se pridržavali -i gotovo sve važno čime su se bavili-bili na ovaj ili onaj način zapisani u zvijezdama.

KLJUČEVI I SJEĆANJA

Snažan astronomski karakter nekropole u Gizi, iako se egiptolozi na njega ne obaziru, intuitivni istraživači širokih i otvorenih stavova prepoznaju kroz cijelu povijest. Her-metički neoplatonisti iz Aleksandrije, primjerice, vrlo su, kako se čini, pomno pazili na eventualno postojanje nekakve "poruke" i vrlo brzo odredili snažne astralne odlike tekstualnog materijala i spomenik⁷. Učenjak Proklo (5. st. n. e.) također je rekao daje Velika piramida konstruirana astronomski - i uz svijest o rasporedu i kretanju poje-

240dinih, posve određenih zvijezda. Štoviše, u svom prikazu Platonova Timaeusa (koji se bavi pričom o izgubljenoj civilizaciji "Atlantide") Proklo bilježi nešto neobično: da se "Velika piramida koristila kao promatračnica za Sirius"⁸.

Nejasna sjećanja na astronomski konstruiranu "poruku" u Gizi doprla su, kako se čini i do Srednjeg vijeka. U svakom slučaju, arapski kroničari u tom su razdoblju o Velikoj piramidi govorili kao o "hramu posvećenom zvijezdama" i često je povezivali s biblijskim "potopom" koji se, po njima, dogodio oko 10.300 g. pr. K. . Važan je i prikaz koji je napisao arapski geograf Yakut al Hamawi (11. st. n. e.), a koji, približno, govori da su štovatelji zvijezda iz Harrana, Sabejci (čije su "svete knjige" navodno bili spisi Thotha-Hermesa) u to vrijeme dolazili u posebne hodočasničke pohode piramida-

• 10

ma u Gizi . Pozornost je skrenuta i na činjenicu daje i sam naziv Sabejci-na arapskome Sa'Ba - gotovo posve sigurno potekao od drevne egipatske riječi za zvijezdu, tj. Sba¹¹. A čitatelji će se iz I. dijela prisjetiti da su još početkom drugog tisućljeća pr. K. - tj. gotovo tri tisuće godina prije nego što nanije Yakut al Hamawi ostavio svoj zapis koji Sabejce povezuje s piramidama - hodočasnici iz Harrana posjećivali Sfingu koju su štovali kao božicu po imenu Hwln.

U sedamnaestom stoljeću britanski se matematičar sir Isaac Newton silno zainteresirao za Veliku piramidu, te je napisao disertaciju o njezinim matematičkim i geodetskim odlikama, a sve na temelju podataka koje je u Gizi prikupio dr. John Greaves, ugledni profesor astronomije na sveučilištu u Oxfordu¹³. Kasnije, 1865. godine, škotski kraljevski astronom Charles Piazzi Smyth, pokrenuo je istraživanje u uvjerenju daje Velika piramida proročansko sredstvo koje sadrži mesijansku "poruku". Upravo je Piazzi Smyth prvi točno izmjerio dimenzije i pokazao intenzivna polarna i meridijanska poklapanja tog spomenika, čija se preciznost pripisivala opažanjima drevne polarne zvijezde, Alpha

Draconis¹⁴.

U prvoj polovici 20. stoljeća, niz uglednih astronoma-među njima su bili i Richard Proctor, Eugene Antoniadi, Jean Baptiste Biot i Norman Lockyer-ustrajno su pokušavali privući pozornost na astronomske karakteristike spomenika u Gizi. Njihovi su pokušaji, međutim, tek neznatno utjecali na profesionalne egiptologe koji su u to vrijeme već imali dojam da su cjelokupni intelektualni aspekt nekropole već valjano "sredili" (riječ je o groblju), koji uopće nisu razumjeli astronomiju (te tvrdili da je jednako tako bilo i s drevnim Egipćanima), te se redovito udruživali kako bi pobijali, ismijavali ili jednostavno ignorirali sve astronomske "teorije" koje su se udaljavale od njihova konsenzusa.

241Unatoč tako nenaklonjenoj intelektualnoj klimi, mi na završetku svojih istraživanja držimo da veliko pitanje više ne glasi "Vs" // spomenici u Gizi bili zamišljeni i izgrađeni tako da izražavaju astronomska i matematička načela, nego zašto.

Još jednom, odgovor bi mogao ležati u uskim zvjezdanim oknima Velike piramide.

JEZIK ZVIJEZDA

Prvi veliki korak u shvaćanju funkcije okana u Velikoj piramidi načinili su u ljeto 1963. Amerikanka Virginia Trimble, astronom, i egiptolog-arhitekt dr. Alexander Badawy. Do toga je došlo jer su njih dvoje odlučili povesti se za Badawyjevom "slutnjom" da ti otvori možda i nisu "ventilacijski kanali" kako su to držali egiptolozi, nego da bi se možda moglo pokazati kako imaju simboličku funkciju povezanu s astralnim obredima graditelja piramida. Virginia Trimble uspjela je činjenicama poduprijeti koleginu intuiciju pokazujući kako su okna iz Kraljeve komore 1500 g. pr. K. bila usmjerena prema glavnim zvjezdanim sustavima koji su za graditelje piramida imali presudnu važnost. Kao što se čitatelji sjećaju iz I. dijela, sjeverno je okno bilo usmjereno prema Alpha Draconisu - sjevernjaci u Doba piramida - a južno prema Orionovom pojasu¹⁶.

Danas je Virginia Trimble profesorica astronomije na sveučilištima UCLA i University of Maryland, te potpredsjednica Američkog astronomskog društva. Njezini pogledi, uz to što ih prosvječuje sveobuhvatno poznavanje astronomije, u cijelosti su u skladu i sa zdravim razumom:

Koja su zvijezda Egipćani vidjeli na nebu još je uvijek pomalo zagonetno... ali imali su jedno zvijezde koje je izgledalo kao uspravljani muškarac, Oziris, bog. A jedino zvijezde koje svima izgleda kao uspravljani čovjek jest Orion. Zbog povezivanja preminulog faraona i boga Ozirisa, Orion je trenutačno postao kandidatom za okno čija je jedina svrha bila omogućiti faraonovoj duši da se kreće između zemlje i neba....

17

Kada smo se susreli s Virginijom Trimble, odmah smo uvidjeli daje pred nama oštrouman mislilac silno velikih sposobnosti. Alexander Badawy preminuo je koncem osamdesetih godina 20. stoljeća, no ona se i dalje ne da zastrašiti dominantnim stručnim stavovima. Zaključila je da su okna usmjerena u skladu s astronomskim opažanjima, rekla je, i da imaju astronomsku funkciju, jer logika i dokazi pokazuju daje upravo tako.

242Njezini stavovi stekli su opću prihvaćenost među najuglednijim astronomima. U jednom skorijem primjeru, dr. Mary Bruck iz Edinburgha napisala je 1995. u časopisu

Journal of the British Astronomical Association: "Njihova je usmjerenost...usklađena s teorijom da pokazuju najvišu točku određenih važnih zvijezda oko 25. st. pr. K... Dodatak Siriusova okna [južno okno

Kraljičine komore] Orionovom oknu uvjerljivo

IX

podupire tvrdnju da imaju astronomsko značenje".

MENTALNA POMAGALA

Mi držimo da je jedan od glavnih ciljeva te nevidljive akademije, čiji su pripadnici bili poznati pod nazivom "Sljedbenici Horusa", bio "fiksirati" 2500. g. pr. K. (tj. vrijeme prije 4500 godina) s pomoću Velike piramide, njezinih precizno nagnutih okana i zvijezda Orionova pojasa. Smatramo da su oni u tim zvjezdama vidjeli nešto kao mjerilo ili kazaljku jedne divovske pomične skale postavljene preko južnog meridijana. Kada su jednom postavili to "mentalno pomagalo", za određivanje nekog datuma bilo u prošlosti bilo u budućnosti trebali su još samo u mislima "povući" pojas gore ili dolje po meridijanu od "nulte točke" prema kojoj je usmjereno južno okno Kraljeve komore.

Držimo i da je drugo i ponešto slično pomagalo bilo pridodano ekliptici (privednoj godišnjoj putanji sunca kroz dvanaest zvijezda zodijskih). Pritom je "nula" bila proljetna točka. Mentalnim pomicanjem

ulijevo (istok) ili desno.(zapad) "fiksirane" oznake na ekliptici, "Sljedbenici Horusa" ponovno bi bili u stanju odrediti i izračunati određeni datum, bilo u prošlosti, bilo u budućnosti...

U naše vrijeme, oko 2000. n. e., proljetna je točka pred ulazom u znak ili "doba" Vodenjaka. Malko više od 2000 godina prolazi kroz Ribe (160. g. pr. K. do 2000. n. e.), a prije toga bila je u Ovnu (2320. g. pr. K. do 160 g. pr. K.). U Doba piramida, proljetna je točka polagano prolazila Bikom (4480 g. pr. K. do 2320 g. pr. K.). Dalje u prošlosti dolazimo do razdoblja Blizanaca (6640 g. pr. K. do 4480 g. pr. K.) i potom Raka (880 g. pr. K. do 6640 g. pr. K.). Nakon šest "velikih mjeseci" dolazimo do Doba Lava (10.960 g. pr. K. do 8800 g. pr. K.),

A sada zamislimo da smo u Gizi pronašli neki prastari dokument u kojem stoji da je napisan u vrijeme kada je proljetna točka bila u znaku Ovna - tj. kada je sunce za proljetnog ekvinocija izlazilo na pozadini koju je činilo zvijezde Ovna. Oboružani tim podatkom možemo samo približno odrediti starost dokumenta i smjestiti ga

243u razdoblje od 2320 g. pr. K. do 160 g. pr. K.. Kako bismo došli do preciznije kronologije, potrebno nam je određeno sredstvo za "fino podešavanje" proljetne točke. I upravo tada postaje nam očita specijalna namjena pomične skale na meridijanu, jer ako je u tom prastarom dokumentu pisalo ne samo u kojem se znaku zodijskih nalazila proljetna točka, nego i daje najniža zvijezda Orionova pojasa prelazila meridijan na visini od 50 stupnjeva iznad obzora, tada bismo, zahvaljujući precesiji, s velikom točnošću mogli izračunati da je traženi datum svakako vrlo blizu 1400. g. pr. K. .

Doba piramida trajalo je kada se proljetna točka nalazila u Biku a, kao što smo vidjeli, "fino podešavanje" koje omogućuje "Orionovo okno" Velike piramide položeno pod kutem od 45 stupnjeva, konkretno ukazuje na 2500. g. pr. K. Uz taj datum, 4500 g. prije sadašnjosti, a s pomoću precesije, možemo izračunati točan položaj proljetne točke-koja se u to vrijeme, kao što će se čitatelji prisjetiti, nalazila u blizini glave Hijada-Bika, blizu desne (tj. zapadne) obale Mliječne staze.

čitatelji, k tome, nisu zaboravili ni daje to "adresa" koju Piramidski tekstovi navode kao ishodište kozmičkog putovanja kralja-Horusa. Upravo ondje on prima upute da se ukrca u sunčevu barku i "preplove" Mliječnu stazu prema "obzoru", kako bi se sastao s Horakhtijem. On, dakle, putuje prema istoku, tj. ulijevo od proljetne točke. S obzirom na kronologiju precesijske "velike godine" (za razliku od sunčeve godine) to znači daje kralj-Horus sada spreman za putovanje u prošlost, prema dobu Lava-Horak-htija i do posve određene točke na ekliptici - "čudesnog mjesta 'Prvog vremena'".... "tog mjesta uzvišenijeg od svih mjesta"20.

Ali gdje je to mjesto? Kako će ga kralj-Horus (upućenik, tragač) pronaći u odjeljku od 2160 godina i 30 stupnjeva koji zvijezde Lava zauzima na ekliptici?

Odgovor glasi da će se morati poslužiti mjerilom Orionova pojasa na meridijanu kako bi fino izoštrio točan položaj proljetne točke i tako došao i do točnog datuma. On bi tako u mislima na meridijanu morao pomaknuti pojas "prema dolje", do "Prvog vremena" i pogledati koliko je time na istoku "pomaknuo" proljetnu točku po ekliptici.

Gdje god bilo, to bi mjesto svakako bilo nebesko odredište prema kojem su ga usmjeravali "Sljedbenici Horusa".

I ono bi, dakako, imalo svoj pandan na zemlju, u Gizi, u blizini Sfinge s lavljim tijelom.

24417. poglavlje

Mjesto "Prvog vremena"

"Znaj da ćemo mi biti univerzalni učenjaci ako nam se dopusti da nastanimo svetu zemlju Egipat..."

Maneton, visoki egipatski svećenik, 3. st. pr. K.

"Došao sam na to mjesto uzvišenije od svih mjesta..."

Piramidski tekstovi

T\ azdoblje koje nazivamo "Prvim vremenom", Zep Tepi, često se nazivalo "Prvim vre-1 \menom Horusovim", "Prvim vremenom "Raovim" i "Prvim vremenom Ozi-risovim" . Takva nam terminologija pokazuje da se položaj (proljetnog) sunca na ekliptici, koji je označavao "Prvo vrijeme", smatrao određenim - možda bi bilo bolje reći i "pod nadzorom" - s obzirom na položaj Ozirisa-Oriona na meridijanu.

Kao što smo vidjeli, starodrevno bratstvo astronoma-svećenika koje je projektiralo Veliku piramidu i koje je kasnije bilo zaslužno za sastavljanje Piramidskih tekstova, itekako je bilo svjesno Orionovog polaganog precesijskog kretanja "prema gore" - "prema sjeveru" u alegorijskome jeziku tih tekstova -

kada je to zvijezde promatrano na meridijanu tijekom dugih vremenskih razdoblja. Ti su astronomi znali i da "fiksiraju" točno određeno mjesto na koje se "tijelo boga" premjestilo (i točno određeno vrijeme u povijesti-2500. g. pr. K. po našem kalendaru), kada su južno okno Kraljeve komore pod 45 stupnjeva usmjerili prema meridijanu. Drugim riječima, znali su da će se u razdobljima koja dolaze zvijezde pojasa podignuti do veće visine iznad obzora (tj. premjestiti se dalje na "sjever") i, suprotno tome, da su u ranijim razdobljima bile niže (tj. dalje na "jugu"). Čitatelji će se iz I. poglavlja prisjetiti daje najniža ("najužnija") točka u cijelom precesijskom ciklusu Orionova pojasa - "Prvo vrijeme Ozirisovo" u alegorijskoj terminologiji - dosegnuta 10.500 g. pr. K. Stoje najzagonetnije, upravo 245je taj raspored zvijezda na nebu u tom razdoblju uvijekovječen na zemlji u obliku triju piramida u Gizi.

I upravo nas je zagonetka tog besprijekornog poklapanja meridijan, zajedno s ekvinocijskim poklapanjem Sfinge lavljeg tijela (i silne starosti tog spomenika o kojoj govori geologija), potaknula na ovo istraživanje. I premda nismo osporili to što ortodoksna egiptologija govori da su piramide izgrađene 2500 g. pr. K., imali smo snažan predosjećaj da nema gotovo nikakvih izgleda da njihov raspored tek slučajno odražava točan raspored zvijezda Orionova pojasa od približno 8000 godina ranije.

Sada smo se uvjerali da tu nije bilo slučaja. Pošto smo uračunali podatke očuvane u divoskim spremištima drevnoegipatskog pogrebnog "softwarea", čini nam se očitim daje u Gizi 2500 g. pr. K. stvoreno - točnije dovršeno - posve promišljeno djelo nebesko-zemljanog dualizma. Bila je to "maketa" (u raskošnim razmjerima, kako bi dostojno prikazala kozmički original) "kraljevstva" koje je Oziris utemeljio na nebu-Duatii u tom davnom dobu "kada je njegovo ime postalo Orion" - tj. u svom "Prvom vremenu". Bilo je to i, za sva vremena, "Kraljevstvo Ozirisovo" na zemlji - "kada je njegovo ime postalo Sokar" (u donjem Duatu, tj. Memfiskoj nekropoli).

Moguće je daje tlocrt triju velikih piramidafizički određen 10.500 g. pr. K. - možda u obliku niskih platformi. Ili je moguće da su precizne astronomske bilješke iz tog razdoblja očuvane, te su ih astronomima-svećenicima prenijeli "Sljedbenici Ho-rusa". I u jednom i u drugom slučaju, i dalje smo razmjerno sigurni da su same piramide velikim dijelom izgrađene 2500 g. pr. K., sa čime se slažu i egiptolozi. Sigurni smo, međutim, i daje to mjesto tada već imalo povijest staru više tisuća godina i da su na njemu prethodnih 8000 godina boravili "Sljedbenici" - Mudraci, "Stariji".

Držimo da dokazi ukazuju na neprekidno prenošenje naprednog znanstvenog i građevinskog znanja kroz to neizmjereno veliko vremensko razdoblje, te da su tako u Egiptu, od paleolitskog razdoblja do razdoblja povijesnih dinastija, bez prekida nazočni visokoprosvijetljeni i profinjeni pojedinci - oni tajnoviti Akhui za koje se u tekstovima govori da su raspolagali "znanjem božanskog podrijetla".

FINO PODEŠAVANJE LAVA

Temelj za tu pretpostavku, uz i osim astronomskog poklapanja nekropole u Gizi, jest geološko stanje Sfinge koje smo opisali u I. dijelu. Ukratko: znakovi intenzivne erozije

246izazvane padalinama, a koje su sve do danas vidljive na samom velikom spomeniku, te na iz stijene isklesanom udubljenju oko njega odgovaraju starosti od preko 12 000 godina.

Astronomija za cijeli taj prostor kao vrijeme poslanica navodi 10.500 g. pr. K. Na to ukazuje raspored piramida, iako su one same mlađe. Isto pokazuje, kao što smo vidjeli u III. poglavlju, i usmjerenost Sfinge točno prema istoku. Njezina astronomska i lavlja simbolika nemaju smisla ako nije izgrađena kao označitelj ekvinocija u Doba Lava.

Ali, kada točno u razdoblju Lava? To zvijezde pokriva 30 stupnjeva na ekli-ptici i sunce je za proljetnog ekvinocija u njemu boravilo od 10.960 g.pr.K. do 8800 g. pr. K. - 2160 godina. Kada, dakle, unutar tog razdoblja?

Na to pitanje nikako nije moguće odgovoriti na temelju samog položaja Sfinge, ili na temelju onoga stoje moguće zaključiti iz njezinog položaja, smjera i geoloških obilježja zajedno. Potrebno je upravo ono što su nam ostavili "Sljedbenici Horusa" - pomagalo za fino podešavanje kojim možemo preciznije odrediti datum. To je pomagalo pomična skala Orionova pojasa, a godina koju precizno određuje za Veliku sfingu jest 10.500. g.pr.K.

Ali to nije sve. Kada se "kazaljka" pomiče prema dolje po meridijanu, "gura" proljetnu točku prema istoku, po ekliptici, zaustavljajući je na 10.500. g. pr. K. ("dno skale") na točno određenoj zvjezdanoj adresi koju je moguće odrediti preciznim računanjem.

U smislu nebesko-zvjezdano dualizma potrage upućenika, kralja-Horusa, očito je daje "nebeska adresa" proljetne točke 10.500. g. pr. K. - tj. njezin točan smještaj na ekliptici unutar zvijezda Lava- vjerojatno imao zemaljsku analogiju. Drugim riječima, kada jednom spoznamo što je što na nebu trebali bismo znati gdje tražiti na zemlji.

I bi li bilo posve nerazumno pretpostaviti da bismo ondje, ako smo točno izračunali gdje tražiti, mogli naići na fizički ulaz u to mitsko "mjesto uzvišenije od svih drugih mjesta", "čudesno mjesto 'Prvog vremena'"?

247POSTAVLJANJE ZVIJEZDA

Kao da žele nagraditi takvu pretpostavku, poput automata za kockanje s ručicom koji je izbacio jackpot, sva zvona i svjetla nekropole u Gizi aktiviraju se istodobno kada se kazaljka Orionova pojasa pomakne dolje, do svog "Prvog vremena", 10.500 g.pr.K.

Iz III. poglavlja već znamo da su glavni spomenici, po svemu sudeći, načinjeni i raspoređeni po uzoru na neobično astronomsko poklapanje do kojeg je došlo za proljetnog ekvinocija u jednom davnom razdoblju. Velika sfinga tada nije samo gledala izravno u svoj nebeski pandan, nego se i trenutak izlaska sunca (na onom mjestu na obzoru prema kojem je usmjeren Sfingin pogled) vremenski poklapao, u sekundu, s trenutkom kada je Orionov pojas (prema kojem su raspoređene tri piramide) prelazio meridijan.

Kada bi to bile jedine poveznice, već bi bile odviše opširne i detaljne da bi ih bilo moguće pripisati slučajnoj podudarnosti. Ali takvih elemenata ima neusporedivo više. Primjerice, neposredno južno od treće i najmanje od triju velikih piramida nalazi se skupina koja se sastoji od triju "satelitskih" piramida. Egiptoloz i ih općenito nazivaju "grobnicama" Mikerinovih kraljica. Budući da u njima nema nikakvih tekstova, kao ni najmanjeg traga ljudskih ostataka i pogrebne opreme, takva atribucija nikako ne može biti više od običnog mišljenja. Međutim, i te "satelitske" piramide imaju nedvosmisleno astronomski raspored: čine red u smjeru od istoka prema zapadu - a to je ekvinocijski smjer izlaska i zalaska sunca. Britanski stručnjak za geometriju i istraživač piramida Robin Cook nedavno je pokazao da su te tri satelitske piramide u vrlo promišljenom odnosu s nekropolom u Gizi kao cjelinom. Nalaze se na granici jednog kruga, ili umjetnog "obzora", a čije je središte Kefrenova piramida, dok obodnica obuhvaća cijelu nekropolu. Kut od 27 stupnjeva zapadno od juga³ - odgovara azimutu od 207 stupnjeva⁴ - određen je, čini se, ravnom linijom koja se širi od meridijanske osi Kefrenove piramide do tih triju Mikerinovih "satelitskih" piramida. Općenito uzevši, sateliti odaju dojam da su to "umanjeni modeli" triju velikih piramida. Razlika je, međutim, u tome što se velike piramide nalaze pod 45 stupnjeva u odnosu na meridijan, dok su male položene od istoka prema zapadu pod pravim kutem prema meridijanu. Ta prividna graditeljska anomalija, zajedno s neobičnim položajem na azimutu od 207 stupnjeva na umjetnome "obzoru" Gize, navodi na očito pitanje: je li pred nama ponovno nebeski događaj kojem je moguće odrediti vrijeme, fiksiran u arhitektonskim elementima?

Z48Orionov pojas

Obzor

Satelitske 'iramide

27°/

59.10.500. g.pr. K.: poklapanje zvijezda Orionova pojasa s trima satelitskim piramidama na južnome obodu Gizina obzora.

Računalo potvrđuje da je upravo tako. Godine 10.500. g.pr. K., na stvarnome obzoru u Gizi, najniža od triju zvijezda Orionova pojasa, AlNītak, zalazila je na 27 stupnjeva zapadno od juga - tj. na azimutu od 207 stupnjeva. Nadalje, zvijezde pojasa u tom bi trenutku činile os u smjeru istok-zapad - a takav raspored oponašaju tri satelitske piramide. Jedan drugi dio "sretnih poklapanja" iz 10.500. g. pr. K. odnosi se na zvijezdu Sirius, koja simbolizira samu bit drevnoegipatske misterije.

Sve zvijezde, pa tako i naše Sunce (i s njim Sunčev sustav) kreću se svemirom. Međutim, kako je riječ o silno velikim udaljenostima (stotinama i nerijetko tisućama svjetlosnih godina), to "stvarno kretanje" ima jedva primjetan utjecaj na položaj na nebu većine zvijezda promatranih sa Zemlje. Kada je riječ o tim zvijezdama, jedini je važan faktor precesija (a to je, kao što znamo, prividno "kretanje" koje zapravo uzrokuje nagnjanje Zemljine osi).

Sirius je jedna od najvećih iznimaka od tog pravila. Kao što mnogi čitatelji vjerojatno znaju, riječ je o najsajnijoj zvijezdi na nebu. Također i jednoj od najbližih Zemlji, budući daje udaljena samo 8,4

svjetlosnih godina. Zbog takve blizine, vidimo vrlo veliko "stvarno kretanje" u prostoru u odnosu na naš Sunčev sustav - dovoljno veliko da izazove vidljive promjene u svojoj nebeskoj adresi, uz i više od onih koje izaziva precesija, i to unutar samo nekoliko tisuća godina.

Konkretnije, stvarno kretanje Siriusa procjenjuje se na približno 1,21 kutnu sekundu na godinu (oko 1 stupnja svakih 3000 godina). To znači da bi za razdoblje od 10.500 g. pr. K. promjena u nebeskim koordinatama koja je rezultat stvarnog kretanja mogla biti veća od puna tri stupnja kruga, tj. oko šest puta više od prividnog promjera Mjeseca⁶.

Kada to brzo i primjetno kretanje uzmemo u obzir zajedno s djelovanjem precesije, kompjutorske simulacije pokazuju poprilično intrigantnu situaciju. Proračuni pokazuju da su promatrači, u trenutku kada je Sirius dosegnuo svoje "prvo vrijeme" - tj. najnižu točku iznad obzora-na zemljopisnoj širini Gize (30 stupnjeva sjeverno) vidjeli da počiva točno na obzoru. Nadalje, takav položaj te zvijezde u odnosu na obzor mogao se vidjeti upravo s te širine i to isključivo s te širine. A to znači da je postojala nekakva osobita veza između geografske širine Gize i zvijezde Sirius u njezinom "prvom vremenu"⁷. Zbog tako velikog kretanja, pomalo je neizvjesno kada se točno dogodilo to Siriusovo "prvo vrijeme". Međutim, nema ni najmanje sumnje daje to bilo negdje između 11.500i 10.500 g. pr. K⁸. Stoga se pitamo je li odluka o postavljanju svetog mjesta u Gizi na 30 stupnjeva sjeverne širine možda bila nekako povezana s tim Siriusovim "prvim vremenom"? A sjećamo se daje 1993. robot s kamerom Rudolfa Gantenbrinka ot-

25060. Crtež "Prvog vremena" Siriusa, razdoblja 10.500 g.pr. K., kada se najsajnija zvijezda Izida prividno odmarala točno na obzoru.r

krio zagonetna "vrata" unutar Velike piramide, više od šezdeset metara uz usko južno okno Kraljičine komore⁹. Okno u kojem su pronađena "vrata", dakako, bilo je usmjereno prema mjestu Siriusova prijelaska meridijana 2500. g. pr. K.

HODNICI KOJI PRELAZE čETVRTINE

U red najneobičnijih i najneobjašnjivijih elemenata nekropole u Gizi pripadaju masivni hodnici koji svaku od velikih piramida povezuju s dolinom Nila ispod njih. Do danas su se očuvali samo dijelovi njihovih podnih ploča, ali još u 5. stoljeću pr. K. barem je jedan hodnik, hodnik Velike piramide, još uvijek bio gotovo netaknut. To znamo jer ga je vidio i opisao grčki povjesničar Herodot (484-420. g. pr. K.) - koji je zabilježio da se taj dio kompleksa, po graditeljskom umijeću i arhitektonskoj raskoši, gotovo može mjeriti sa samom Velikom piramidom¹⁰.

•:L?

,• Promatrač -----' u Gizi

61. Premještanje sunca tijekom godine promatrano s geografske širine Gize. Puni raspon od 56 stupnjeva određuju ljetni solsticij na 28 stupnjeva sjeverno od istoka i zimski solsticij na 28 stupnjeva južno od istoka (pri čemu je ekvinocij, dakako, točno na istoku). Izlasci sunca na četvrtinama stoga se događaju na 14 stupnjeva sjeverno od istoka i 14 stupnjeva južno od istoka, tako dijeleći raspon sunčeva kretanja na obzoru na četiri jednaka dijela.

252Kompleks u Gizi

62. Keopsov hodnik usmjeren je prema mjestu 14 stupnjeva sjeverno od istoka i savršeno se poklapa s mjestom izlaska sunca u četvrtini koja pada između proljetnog ekvinocija i ljetnog solsticija (pa tako ina sunčevom "povratnom putovanju" između ljetnog solsticija i jesenskog ekvinocija).

253

r63. Mikerinov hodnik položen je točno u smjeru istoka i savršeno se poklapa s mjestom izlaska sunca za proljetnog i jesenskog ekvinocija.

Nedavna arheološka istraživanja potvrdila su da su te Herodotove riječi točne. Nadalje, sada znamo da su krovovi hodnika s donje strane bili ukrašeni zvjezdanim obrascima¹¹ - a to su više nego prikladni simboli ako su, a držimo daje tako, ti veličanstveni i neobični prolazi bili izgrađeni kako bi služili kao Viae Sacrae - obredni, procesijski "putevi" kojima bi upućenici prolazili na putu do "piramida-zvijezda" Ros-tau-Gize¹².

254

lit.-4

64. Kefrenov hodnik položen je u smjeru 14 stupnjeva južno od istoka i savršeno se poklapa s

mjestom izlaska sunca u četvrtini koja pada između zimskog solsticija i proljetnog ekvinocija (pa tako i na sunčevom "povratnom putovanju" između jesenskog ekvinocija i zimskog solsticija). 25565.10.500. g. pr. K.: Izlazak Lava na mjestu izlaska sunca na četvrtini između zimskog solsticija i proljetnog ekvinocija. Do tog izlaska dolazi na 14 stupnjeva južno od istoka, prema toj točki na obzoru usmjerenje Kefrenov hodnik.

256Sfinga

66.10.500g. pr. K.: pogled Sfinge na mjesto izlaska sunca na četvrtini između zimskog solsticija i proljetnog ekvinocija. Uočite ćete da se od profila zvijezda Lava vide samo glava, leđa i ramena koja su iznad nebeskog obzora. Stoga taj prikaz usporedite s profilom Sfinge gledane s juga.

Hodnik koji vodi od Treće piramide (Mikerinove piramide) usmjerenje točno prema isotku¹³, kao i Sfingin pogled, i tako odgovara općoj pravokutnoj strukturi sjever-jug i istok-zapad nekropole u Gizi. Za razliku od njih, dva hodnika koja su povezana s preostalim dvjema piramidama posve se sigurno ne poklapaju s tim smjerovima. Zahvaljujući radu Johna Legona, koji je proveo detaljnu analizu tlocrta i pravokutnih položaja koje su izradili suvremeni egiptolozi (npr. Selim Hassan, Reisner, Holscher, Ricke i Lauer), danas znamo da ta anomalija ipak slijedi strogo simetričan plan: "i dok

257

L_Iskopana i udubina u kojoj je Sfinga

Istok

67. Velika sfinga na zemaljskom obzoru u Gizi, pri čemu se vide samo velika glava, leđa i ramena koji se izdižu iznad površine okolnog tla. Prizori na nebu i zemlji još se jednom točno poklapaju

10.500 g. pr.K.

S

je hodnik treće piramide položen točno u smjeru istok-zapad, hodnici Druge i Velike piramide položeni su pod 14 stupnjeva - prvi južno, a drugi sjeverno od istoka".

Legon je ponudio i uvjerljive dokaze o tome da se položaj Keopsovog i Kefrenovog hodnika zapravo uklapa u geometriju kompleksa u Gizi kao cjelinu - a ne samo u geometriju pojedinačnih piramida.

Nadalje, smjer tih hodnika (14 stupnjeva sjeverno i 14 stupnjeva južno od istoka) ni slučajno nije prilagođen topografiji tog prostora, nego je po svemu dio "jedinственog plana" čiji su "skriveni cilj" i motiv "vjerojatno znali svećenici iz Heliopolisa".

Ali koji bi to "skriveni cilj" mogao rezultirati odlukom da se jedan hodnik usmjeri točno prema istoku, drugi 14 stupnjeva južno od istoka, a treći 14 stupnjeva sjeverno od istoka?

Kada tijekom godine pomno promatramo izlazak sunca s geografske širine Gize, odgovor na to pitanje postaje očit. Ovdje, kao i svugdje drugdje na planetu, sunce točno na istoku-na mjestu prema kojem je usmjeren Mikerinov hodnik (i Sfingin pogled) - izlazi u vrijeme proljetnog ekvinocija. Međutim, kao što smo rekli već nekoliko puta, kod geografske širine Gize jedinstveno je to što za ljetnog solsticija (najduljeg dana u godini) sunce izlazi 28 stupnjeva sjeverno od istoka, dok za zimskog solsticija (najkraćeg dana) izlazi 28 stupnjeva južno od istoka. To daje puni raspon od 56 stupnjeva i jednostavna je činjenica da se ono što astronomi nazivaju "četvrtinama" te varijacije, tj. mjestima izlaska sunca točno na pola puta između svakog ekvinocija i solsticija, nalazi na 14 stupnjeva sjeverno od istoka i 14 stupnjeva južno od istoka. Ukratko, tri hodnika obuhvaćaju ekvinocij dvjema divovskim "strijelama" usmjerenima na mjesta izlaska sunca u četvrtinama, dok treća strijela (Mikerinov hodnik) pokazuje prema mjestu izlaska za samog ekvinocija. Na taj način raspon kretanja sunca tijekom godine istočnim obzo-

258roni arhitektonski se dijeli na četiri jednaka segmenta, a svaki od njih ima raspon od 14 stupnjeva - tj. na astronomske "četvrtine".

Usmjerenost na dane kada sunce izlazi na četvrtinama, zajedno s ekvinociji-ma i solsticijima, iznimno je dobro dokumentirana pojava među mnogim narodima s astronomskim sklonostima (određuje usmjerenost njihovih hramova i datume održavanja najvažnijih festivala)⁶. Stoga nimalo ne čudi kada spoznamo da je takva usmjerenost izražena i u arhitekturi nekropole u Gizi. A ne bi nas trebala iznenaditi ni točnost kojom hodnici određuju četvrtine, budući da su svi ostali smjerovi i rasporedi u nekropoli izvedeni uz jednako velik stupanj preciznosti.

Međutim, jedna karakteristika rasporeda istinski je iznimna.

Kompjutorske simulacije rasporeda nebeskih tijela u davnim vremenima otkrivaju da bismo, kada bismo

se mogli vratiti u prošlost, do onog dana na četvrtini između zimskog solsticija i proljetnog ekvinocija 10.500. g. pr. K., te se smjestiti na "vrh", tj. zapadni kraj Kefrenovog hodnika i preko njega pogledati prema rubu "obzora" u Gizi, u svitanje ugledali sljedeće nebeske događaje:

1. Sunce bi izašlo na 14 stupnjeva južno od istoka, točno na mjestu prema kojem je usmjeren taj hodnik¹⁷;

2. Neposredno lijevo od te točke nalazilo bi se veliko zvijezde Lava-Horak-htija, a iznad obzora provirivali bi samo velika glava i ramena (drugim riječima, izgledao bi kao daje Lav djelomično "potopljen", ili "zakopan" u "nebeskom obzoru").

Spustimo sada pogled s neba na zemlju. Prateći jugoistočni smjer hodnika s tog istog mjesta, uočiti ćemo da se spušta zajedno s površinom tla na platou u Gizi i prolazi neposredno južno od južnog ruba ukopanog prostora oko Sfinge. Sama Sfinga - Hor-em-Akhet - djelomično je "potopljena" ili "ukopana" u taj iskopani prostor (pa tako i u "obzor u Gizi"), a iznad površine se vide samo velika glava i ramena. Prikazi na nebu i zemlji ponovno se savršeno poklapaju 10.500 g. pr. K. i ni u jednom drugom razdoblju...

KARTA S BLAGOM

Već smo rekli da se u arhitektonsko-astronomskom sustavu graditelja piramida smatralo da položaj proljetne točke na ekliptici koja je označavala "čudesno mjesto 'Prvog vremena'" "određuje" položaj Ozirisa-Oriona na meridijanu: "povucite" Orionov pojas

2591

1

uvis od mjesta na kojem se nalazio 2500. g. pr. K. i proljetna točka premješta se prema zapadu po ekliptici (i naprijed u vremenskom slijedu) u smjeru Bik -> Ovan -> Ribe -> Vodenjak; "povucite" ga nadalje i proljetna se točka premješta prema istoku, tj. vraća se u prošlost, u smjeru Bik - "Blizanci" - "Rak" - "Lav. Koliko je dakle, godine 10.500. g. pr. K., pri čemu su zvijezde poasa bile "potpuno spuštene" do najniže moguće točke iznad obzora, bila "odgurnula" proljetna točka koja se pomiče po ekliptici? Znamo da je u zvijezdu Lava. Ali gdje u Lavu?

Kompjutorske simulacije pokazuju da se nalazila točno 111,111 stupnjeva istočno od položaja na kojem se nalazila 2500. g. pr. K.. Tada je bila na mjestu glave Hijada-Bika, u blizini desne obale Mliječne staze; 8000 godina ranije nalazila se točno ispod stražnjih šapa zvijezda Lava.

Kao što smo već govorili, to je mjesto vjerojatno imalo zemaljskog "dvojnika". Tri zvijezde Orionova pojasa imaju zemaljske dvojnike u obliku triju velikih piramida. Zvijezde Lav-Horakhti ima zemaljskog dvojnika u liku Hor-em-Akheta, tj. Velike sfinge. "Nebeski obzor" ima zemaljskog dvojnika u obliku "obzora Gize". A Velika sfi-nga leži doslovce unutar tog "obzora".

Potraga kralja-Horusa u vrijeme ljetnog solsticija u Doba piramida vodila je upravo prema prsima Velike sfinge. Ondje je kralj-Horus susretao yll./zwč:

"Kako ti se dogodilo", kažu oni, Akhuiopremljenih usta, "da si došao na ovo mjesto uzvišenije od svih ostalih mjesta?"

"Došao sam... jer su nebeske splavi od trske bile postavljene za Raa [sunčev krug i kozmički "dvojniki" kralja-Horusa] kako bi Ra na njima mogao prijeći [Mliječnu stazu] na

18

obzoru"...

Drugim riječima, kralj-Horus uspješno je shvatio i upotrijebio znakove koje mu je podario obred. Uočio je i pratio putanju sunca za trajanja sunčeve godine, od ishodišta - koje tekstovi označavaju kao mjesto pokraj Hijada-Bika, tj. "Bika na nebu" - i potom preko Mliječne staze, sve do trenutka poklapanja s Regulusom, zvijezdom-srcem Lava. Zatim je posegnuo za tom nebeskom kartom s blagom, prenio koordinate na tlo, prešao rijeku Nil i uspeo se na plato u Gizi, na koncu odlazeći do Sfinjinih prsa.

Mi držimo daje ondje primio nužne upute, ključeve ili znakove, za pronalaženje ulaza u zemaljski Duat, u "Ozirisovo kraljevstvo" na zemlji - ukratko do "čudesnog mjesta 'Prvog vremena'", kamo bi morao otići kako bi dovršio putovanje. I smatramo da su ti znakovi bili zamišljeni kako bi ga potaknuli da prati proljetnu točku, jed-

260SI

Jterenlkina kosa •

N.;

* Otao'r

Djeвица.

68. Karta s blagom kralja-Homsa: sunčev izlazak Lava za proljetnog ekvinocija 10.500. g. pr. K. Sunce, koje obilježava proljetnu točku, nalazi se ispod obzora, približno 12 stupnjeva ispod stražnjih šapa tog zviježđa. Kada se ta slika prenese na tlo, logika putovanja kralja-Horusa ukazuje na mogućnost da duboko upodinskom sloju platoa u Gizipostoji nekakva skrivena komora, približno trideset metara ispod Sfinginih stražnjih šapa.

nako kao mi, do mjesta na kojem bi se nalazila 10.500. g. pr. K., kada je Orionov pojas dosegno najnižu točku u precesijskom ciklusu.

Drugim riječima, naša je pretpostavka da spomenici u Gizi, prošlo, sadašnje i buduće nebo iznad njih, kao i drevni pogrebni tekstovi koji ih međusobno povezuju, prenose pojedinosti određene poruke. U pokušaju čitanja te poruke, samo smo slijedili inicijacijsko "putovanje" egipatskih kraljeva-Horusa. I poput drevnih kraljeva-Horusa, i mi smo došli do jednog nevjerojatno intrigantnog raskrižja. Put inicijacije vodio nas je, usmjeravao i na koncu namamio na to da zastanemo ispred Velike sfinge i da se, poput Edipa, suočimo s krajnjim zagonetkama: "Odakle smo došli?", "Kamo trebamo krenuti?"

261Projicirana

proljetna

točka

Istok

Mjesto mogućeg postojanja "Komore postanka" na koje ukazuju astronomski znakovi

Mjesto mogućeg postojanja komore koju je otkrio seizmograf

69. Moguća mjesta na kojima se nalazipodzemni sustav prolaza i komora ispod Velike sfinge, a na koje ukazuju astronomske korelacije i seizmička ispitivanja (usp. I. dio ove knjige).

Sfingin pogled navodi nas na to da se zagledamo kroz tajnovitu koprenu i potražimo to "Prvo vrijeme".

Ali potiče nas i na to da se upitamo ne bi li u Gizi zapravo moglo postojati i nešto, nešto ufizičkome smislu, što bi dalo čvršći oblik neobičnoj atmosferi tog mjesta koja govori o silnoj i iznimnoj starosti.

Sjećamo se jednog odlomka iz Tekstova iz kovčega koji nas poziva da razmotrimo mogućnost da bi neka velika Ozirisova "tajna" mogla biti skrivena unutar ili ispod spomenika Rostau-Gize u "zapečaćenoj" kutiji: "To je zapečaćena stvar, koja se nalazi u tami, a oko nje je vatra. Sadrži ostatke Ozirisove, i spremljena je u Rostau. Skri-

262vena je otkako je otpala od njega, i to je od njega došlo na pustinjski pijesak; to znači daje ono što pripada njemu spremljeno u Rostau..."

Što je to moglo biti spremljeno u Rostau?

Koja skrivena stvar koja oko sebe ima vatru?

I gdje leži u tami?

Pogledamo li kompjutorsku simulaciju neba iznad Gize 10.500. g. pr. K., čini se da nam je rješenje pred nosom. Te godine, u vrijeme prije svitanja za proljetnog ekvinocija, zviježđe Lava vidjelo se kako polako izlazi na istoku. Negdje oko 5 sati ujutro već je bilo posve izišlo, točno iznad istoka - lav na nebu, trbuha položena na obzor. U istom trenutku sunce - koje označava proljetnu točku - nalazilo se približno dvanaest stupnjeva ispod njegovih šapa.

Kada tu nebesku sliku prenesemo na tlo, u obliku kolosalnog lavljeg ekvino-cijskog spomenika čiji je trbuh na podinskoj stijeni stvarne fizičke okoline "obzora u Gi-zi", doista ćemo se naći pred kartom s blagom kralja-Horusa. Riječ je o zemljovidu, ne zakopanom u zemlji, nego lukavo skrivenom u vremenu, pri čemu "X" gotovo doslovce "označava točku" točno ispod stražnjih šapa Velike sfinge, na dubini, po našoj procjeni, od tridesetak metara.

Ako smo ispravno pročitali poruku "Sljedbenik Hoursa", tada se ondje nalazi nešto od kolosalne važnosti, nešto što čeka otkrivanje-seizmičkim istraživanjima, bušenjem i otkopavanjem, ukoliko ponovnim otkrivanjem i istraživanjem skrivenih hodnika i komora zemaljskog "Kraljevstva Ozirisova". Ondje nas možda očekuje najveća moguća nagrada.

263

t

mZaključak

Povratak na početak

"Stojim pred gospodarima koji su svjedočili
postanku, koji su sami stvorili
svoj lik, koji su prolazili mračnim, kružnim
prolazima vlastitog nastanka... Stojim
pred gospodarima koji su svjedočili
transformaciji čovjekova tijela u
duhovno tijelo, koji su svjedočili
uskrснуću kada je tijelo Ozirisovo
ušlo u planinu a duša Ozirisova
izišla blistava... kada se pojavio
iz smrti, sjajan, lica bijela
od topline... Stojim pred gospodarima
koji su poznavali povijest mrtvih, koji
odlučuju koje priče ponovno čuti, koji
određuju hoće li knjige života biti
pune ili prazne, koji su sami autori istine.
A to su Izida i Oziris, božanska bića.
I kada se napiše priča i kraj je dobar i
čovjekova je duša usavršena,
povikom ga uzdižu na nebo..."

Drevna egipatska knjiga mrtvih (prijevod na engl.: Normandi Ellis)

| ^ ječnici nam govore da, osim suvremene uporabe, riječ "glamur" (engl. "glamour") l\po
tradicionalnoj uporabi značenjem odgovara "magičnoj čari" ili "čaroliji", dok je u drevnom škotskom
jeziku bila i inačica pojma učenja, odnosno "gramatike... stoga i čarolije, jer su se okultni obredi u
narodu povezivali sa znanjem".

Je li moguće da su muškarci i žene neizmjerne mudrosti i učenosti u jednom trenutku u dalekoj
prošlosti na nekropolu u Gizi bacili "glamur"? Jesu li oni posjedovali
264zasada još nenaslućene tajne koje su ondje željeli sakriti? I jesu li uspjeli sakriti ih tako da su nam
ostale gotovo pred očima? Drugim riječima, je li drevno egipatsko kraljevsko groblje u Gizi tisućama
godina prikrivalo postojanje nečeg drugog - nečeg neusporedivo važnijeg za priču o nastanku
čovječanstva?

Sigurni smo jedino u to da za razliku od stotina mastaba iz četvrte dinastije zapadno od Sfinge,
okupljenih oko triju velikih Piramida, same piramide nikada nisu imale namjenu prvenstveno kao
grobnice. Ne isključujemo mogućnost da su faraoni Ke-ops, Kefren i Mikerin jednom možda i bili
pokopani u njima - iako za to nema dokaza - ali sada smo se uvjerali daje neopisiv trud i umijeće uloženi
u podizanje tih strahopoštovanja dostojnih spomenika motivirao neki viši cilj.

Držimo daje taj cilj bio povezan s potragom za vječnim životom okruženom cjelovitim vjerskim i
duhovnim sustavom koji su drevni Egipćani naslijedili od nepoznatih predaka i koje su kasnije kodirali
u sablasnim i nezemaljskim pogrebnim tekstovima, kao i tekstovima o ponovnom rođenju. Držimo,
ukratko, da su hodnici i prolazi, skrivene komore, zakrivena vrata i ulazi u kompleksu u Gizi služili cilju
besmrtnosti, ne samo jednog nego mnogih faraona. Ta uska, klaustrofobična, užasavajuća mjesta, koja
se u Knjizi o onome stoje u Duatu opisuju kao mjesta koja ispunjavaju čudovišta, sa svih su strana
okružena strmim kamenini zidovima, a po našem su mišljenju zamišljena kao krajnji oblik ispita za
upućenike. Ovdje bi se oni morali suočiti i nadvladati svoje naj-užasnije strahove koji su im ujedno i
najveća smetnja. Ovdje bi prolazili kroz nezamislive kušnje duha i uma. Ovdje bi kroz pokazivanje
koncentrirane inteligencije i volje učili ezoterične mudrosti. Ovdje bi se pripremali, kroz vježbu i
iskustvo, za trenutak fizičke smrti i za noćne more koje bi uslijedile nakon nje, tako da ih ti prijelazi ne
bi zbunili ili paralizirali - kao što bi mogli zbuniti i paralizirati druge, nepripremljene duše - i kako bi
mogli postati "opremljenim duhovima" koji se mogu kretati kako žele nebom i zemljom, "bez iznimke,
redovito i vječno"¹.

Takav je bio plemeniti cilj putovanja i potrage kralja-Horusa i drevni su Egipćani nedvojbeno vjerovali
da bi za njegovo dosezanje upućenik morao sudjelovati u potrazi, otkrivanju, i otkrivenju nečega od

monumentalne važnosti - nečega što bi podarilo mudrost i spoznaje o "Prvom vremenu" i o zagonetkama kozmosa, i Ozirisa, Nekadašnjeg i Budućeg kralja. Stoga se prisjećamo jednog Hermetičkog teksta, napisanog na grčkome, ali sastavljenog u Aleksandriji, u Egiptu, prije približno 2000 godina, koji je poznat pod

165

s

L_1'

nazivom Awe Kosmu (ili Djevica svijeta)². Poput drugih sličnih spisa, i ovaj tekst govori o Thothu, drevnom egipatskom bogu mudrosti, ali ga naziva grčkim imenom, Hermes:

Takav je bio sveznajući Hermes, koji je vidio sve i videći razumio, a s razumijevanjem imao moć i otkriti i objasniti. Jer ono stoje znao, urezao je u kamen; ipak, iako je te stvari urezao u kamen, uglavnom ih je držao skrivene... Svete simbole kozmičkih elemenata dobro je skrivao uz tajne Ozirisove... u sigurnoj tišini, kako bi ih svako mlađe doba u kozmičkom vremenu moglo tražiti .

Taj nam tekst nadalje govori daje, prije nego što se "vratio na nebo" Hermes zazvao čaroliju na tajne spise i znanje koje je sakrio:

O, svete knjige, koje su izrađene mojim besmrtnim rukama, trajno zaštićene čarolijama... . zaštićene od propadanja u vječnosti ostajte, da vas ne nagriže zub vremena. Postanite nevidljive, nedostupne, za sve one koji će nogom stupiti na visoravni ove zemlje, sve dok vam Staro nebo ne podari instrumente...

Koji bi to instrumenti, koja pomagala, mogla dovesti do "nevidljivih i nedostupnih" tajna skrivenih u Gizi?

Na temelju svojih istraživanja, uvjereni smo daje znanstveni jezik precesij-skog vremena i alegorijske astronomije hotimice izražen tamošnjim glavnim spomenicima i tekstovima koji se odnose na njih. Od jedne vrlo rane faze u svojini istraživanjima, nadali snio se da bi taj jezik mogao baciti novo svjetlo na zagonetnu civilizaciju Egipta. Isprva, međutim, nismo pretpostavljali da će se pokazati kako on sadrži i konkretne kodirane nebeske koordinate ili da bi one mogle biti prenijete na zemlju u obliku tajne "karte s blagom", koja pozornost tragača usmjerava na točno određeno mjesto u po-dinskim slojevima duboko ispod Sfinge.

Sve dok se s njima nismo susreli, nismo pretpostavljali ni da bi drugi ljudi, poput osoba povezanih s ustanovama Edgar Cauce Foundation i Stanford Research Institute - usp. II. dio ove knjige - već mogli istraživati tu mogućnost.

OZIRIS DIŠE

Tijekom cjelokupnog istraživanja nastojali smo se držati činjenica, čak i kada su bile vrlo neobične.

V

Kada kažemo da Sfinga, tri velike piramide, hodnici i drugi s njima povezani spomenici u nekropoli u Gizi čine divovski astronomski dijagram, samo izražavamo jednostavnu činjenicu. Kada kažemo da taj dijagram prikazuje nebo nad Gizom 10.500. g.

266pr. K. izražavamo činjenicu. Kada kažemo da se na Sfingi vide tragovi erozije koji ukazuju na to daje isklesana prije nego što se Sahara pretvorila u pustinju, iznosimo činjenice. Kada kažemo da su drevni Egipćani svoju civilizaciju pripisivali "bogovima" i "Sljedbenicima Horusa", iznosimo činjenice. Kada kažemo da su ti božanski i ljudski graditelji civilizacije prema tradiciji u dolinu Nila došli u Zep Tepiju - "Prvom vremenu" - iznosimo činjenicu. Kada kažemo da nam drevni egipatski spisi govore daje to "Prvo vrijeme" bilo razdoblje u dalekoj prošlosti, tisućama godina prije pojave faraona, iznosimo činjenicu.

-,

Naša civilizacija sredstvima potrebnima za valjano suočavanje s mnogobrojnim problemima nekropole u Gizi raspolaže manje od dvije stotine godina, a kompjutorska nam tehnologija omogućuje da rekonstruiramo nebo u davnim vremenima i uočavamo obrasce i rasporede do kojih je dolazilo tek posljednjih dvadeset godina. Tijekom tog razdoblja monopol nad pristupom samome mjestu i znanjima o njemu imaju pripadnici arheološke i egiptološke struke koji su se među sobom dogovorili o podrijetlu, starosti i funkciji tih spomenika. Novi dokazi koji ne podupiru taj znanstvenički konsenzus, i koji bi ga mogli aktivno potkopati, sustavano se previđaju, marginaliziraju, a katkada i hotimice skrivaju pred javnošću. A to je razlog, držimo, zbog kojeg sve što ima veze s oknima u Velikoj piramidi - usmjerenost prema zvijezdama, željezna ploča, relikti i otkriće onih "vrata" - nailazi na tako neobične i neprikladne

reakcije egipto-loga i arheologa. Pretpostavljamo daje to ujedno i razlog zbog kojeg su isti ti znanstvenici tako malo pozornosti posvetili čvrstim dokazima do kojih su došli geolozi, a koji podupiru teoriju daje Sfinga neusporedivo starija nego što se obično drži⁵.

Spomenici u Gizi naslijeđe su čovječanstva, u gotovo netaknutom obliku očuvani tisućama godina, i izvan povlaštenih egiptoloških i arheoloških krugova, danas se u širokoj javnosti očekuje da bi mogli otkriti neku iznimnu tajnu. Ta se očekivanja na koncu mogu ali i ne moraju pokazati ispravnima. Ipak, unutar intelektualne kulture koju su polarizirala očekivanja javnosti i ortodoksne reakcije, smatramo u najmanju ruku uputnim da se sva buduća istraživanja u nekropoli provode "transparentno" i odgovorno. Osobito kada je riječ o otvaranju "vrata" unutar južnog okna Kraljičine komore, videoskopskog pregledavanja sjevernog okna i svih daljnjih bušenja i senzorskih ispitivanja oko Sfinge, sve je radnje nužno provoditi pod budnim okom međunarodnih medija i više nikada ne podvrgavati bizarnim i neobjašnjivim odgađanjima.

Ne možemo predvidjeti kakva će nova otkrića donijeti takva istraživanja, pa čak ni hoće li uopće biti nekakvih novih otkrića. Međutim, pošto smo dovršili vlastita

267arheoastronomska istraživanja, i slijedeći putovanje kralja-Horusa, ne možemo se oteti sve izraženijem dojmu o silnoj zagonetnosti ovog nevjerojatnog mjesta - dojmu da se prava priča tek počela nazirati. Dok promatramo strahopoštovanja dostojne razmjere i preciznost tih zdanja, imamo osjećaj i daje cilj drevnih graditeljskih majstora bio uzvišen, i da su doista pronašli način na koji će uputiti one koji će doći nakon njih - tisućama godina u budućnosti - služeći se univerzalnim jezikom zvijezda.

Pronašli su način na koji će poslati poruku kroz vrijeme šiframa toliko jednostavnim i razumljivim da bi ih zapravo bilo moguće opisati i kao antišifre.

Možda je došlo vrijeme da poslušamo taj nedvosmislen i neodoljiv znak koji nas poziva iz tame pretpovijesti. Moguće je daje došlo vrijeme da potražimo zakopano blago svog zaboravljenog postanka i sudbine:

Zvijezde blijede poput sjećanja trenutak prije svitanja. Nisko na istoku pojavljuje se Sunce, zlatno poput oka koje se otvara. Ono što je moguće nazvati mora postojati. Ono što je moguće nazvati moguće je zapisati. Ono što je zapisano bit će zapamćeno. Ono što je zapamćeno živi. U zemlji egipatskoj Oziris diše..

268l. dodatak

Vaga svijeta

"Mi, tri smo kralja Orionova;

Darove nosimo izdaleka;

Poljima i izvorima,

Planinama i vrištinama,

Slijedimo onu zvijezdu.

Oh! Zvijezdo čuda, Zvijezdo moći,

Zvijezdo sjajna kraljevske ljepote!

Vodiš zapadu,

Dalje nastavljaš,

Vodi nas do svog savršenog svjetla.

ON Kralj je Slave."

Usvojeni radu o astronomskom sadržaju drevnih egipatskih pogrebnih tekstova, Jane B. Sellers primjećuje da 17. magične riječi iz Knjige mrtvih, koje se temelje na iznimno starim izvorima, u kozmičkim okvirima aludiraju na "ujedinjavanje" ili spajanje "dviju zemalja" : "Horus, sin Ozirisa i Izide... proglašenje vladarem umjesto svog oca, Ozirisa, na dan ujedinjenja Dviju zemalja. To znači ujedinjenje Dviju zemalja na 2 Ozirisovom pogrebu..." .

Nakon toga, u 17. odjeljku posve se određeno spominje i "bog-sunce" i to kako mu ne smeta nebeska rijeka, nego je "krenuo dalje, okupavši se u Vijugavom vodenom putu"³.

Sellersova navodi i zaključak astronomke i egiptologinje s Yalea, Virginije Lee Daviš da "Vijugavi vodeni put" u Piramidskim tekstovima treba izjednačavati s Mliječnom stazom i da taj element neba "dijeli" kozmički krajobraz na dvije polovice⁴. Potoni dodaje: "Uvjerila sam se daje spajanje dviju zemalja spajanje neba sa zemljom" .

I Sellersova i Davisova zapravo dolaze do jednakog zaključka, naime da nebeski krajobraz "dijeli" Mliječna staza, a da je ono što prelazi s jedne na drugu stranu

269

L_{sunce}. Sellersova primjećuje i da se točka "prijelaska" ekliptike nalazi u blizini zvijezda Hijada-Bika u obliku slova V6.

Želimo li biti posve precizni u tim pitanjima, otkrit ćemo da se mjesto prijelaska zapravo nalazi malko dalje na istoku po ekliptici i da označava mjesto na zapadnoj obali Mliječne staze na kojoj danas nailazimo na nebulu M1, maglicu koju poznajemo i pod nazivom Rakovica .

Najneobičnije je to što Sellersova ne prati logički slijed događaja u 17. odjeljku, to da sunce nastavlja svojim putem, dolazi na "suprotnu stranu" (tj. istočnu) Mliječne staze i odande kreće prema zvijezdu Lava. I doista, u 17. odjeljku sunčevom se "Ho-rusu", tj., sunčevom krugu, govori da "ide, trči do tog" mjesta: "Koliko ti je dobro izgrađena kuća, o Atume, koliko dobri temelji tvoje palače, o Dvostruki Lave...".

Atum ili Atum-Ra, kao što smo pokazali u Orionovoj zagonetki, izvorno se štovao kao "stup" u Heliopolisu koji se, kao što su zaključili mnogobrojni istraživači,

o

smatrao i njegovim "falusom" . Ponešto sličan "stup", tzv. stup Djed, također se povezivao s Ozirisom⁹. S obzirom na to, 17. odjeljak donosi najznakovitiju izjavu: "A kada je riječ o Lavu čija su usta blistava i čija glava sjaji, on je Falus Ozirisov. Drugim riječima, on je Falus Raov...."¹⁰.

Ranije u 17. odjeljku konkretno doznajemo daje Atum:

...u sunčevom krugu. Drugim riječima, on je Ra kada izlazi na istočnom nebeskom obzoru.

Meni pripada jučer, ja poznajem sutra.

Što to znači? Jučer je Oziris. A sutra, to je Ra u kojem su uništeni neprijatelji Gospodara Svega i Horus je proglašen vladarem. Drugim riječima: To je dan festivala "Mi ostajemo", kada je Ozirisov pokop naredio njegov otac Ra.

Bojno polje bogova stvoreno je u skladu s mojim nalogima.

Što to znači? To je Zapad. Stvoren je za duše bogova u skladu s nalogom Ozirisa, Gospodara Zapadne pustinje. Drugim riječima: To znači daje ovo Zapad, u koji se, po Raovom nalogu, spušta svaki bog i on se za njega borio za Dvije [zemlje].

Ja poznajem tog Velikog Boga koji je u njemu.

Tko je on? To je Oziris...

Iz tog teksta vidimo daje ta iznimna "zemlja bogova" zamišljena kao nešto što je uspostavljeno u Zapadnoj pustinji u vrijeme Ozirisova pokopa - tj. u davnom razdoblju Prvog vremena. To je ujedno i dan kada je Horus ujedinio dvije zemlje i naslijedio to "bojno polje" ili "zemlju bogova".

27070. Ozirisov stup Djed, pokraj kojeg stoje Jzida i Neptis. Iznad njega nalazi se simbol horovskog boga-sunca, koji vjerojatno označava prijelazak meridijana sunčevog kruga.⁷⁰ Ozirisov stup Djed, pokraj kojeg stoje Izida i Neptis. Iznad njega nalazi se simbol horovskog boga-sunca, koji vjerojatno označava prijelazak meridijana sunčevog kruga.

271U ranijim smo poglavljima vidjeli kako Memfiska teologija u Tekstovima sa Shabake kao mjesto na kojem je došlo do tog "ujedinjenja" određuje Ayan u blizini Memfisa¹ . Stoje najneobičnije, o postupku "ujedinjenja Dviju zemalja" u tim se istim tekstovima govori i kao o "uravnoteživanju Dviju zemalja, pri čemu su Donji i Gornji Egipat izvagani..."¹³.

U ovoj smo knjizi skrenuli pozornost na dodatne dokaze koji podupiru tvrdnju Jane B. Sellers da su "dvije zemlje" o kojima je riječ doista "nebo" i "zemlja" i pokazali smo da se pritom mislilo na vrlo određene dijelove neba i zemlje - tj. na nebesko područje "Oriona-Lava-Bika" i zemaljsko područje "Gize-Heliopolisa-Memfisa".

Ali kako "izbalansirati" i "izvagati" ta dva nebesko-zemaljska područja, kako ih dovesti u ravnotežu?

STANJE SAVRŠENOG REDA

Točka "ravnoteže" na Zemlji određuje se kao: "...Ayan, koji je dijelio Dvije zemlje... u imenu 'Bijelog zida' [Memfisa]..."¹⁴.

Već smo vidjeli kako to nebesko područje na nebu odgovara mjestu na ekliptici koje označava mjesto na zapadnoj obali Mliječne staze gdje se nalazi nebula M1 Rakovica.

Pomnijim iščitavanjem Memfiske teologije, međutim, otkrivamo da se, iako se Ayan opisuje kao stožer

ili "točka ravnoteže" Dviju zemalja, stvarni postupak "vaganja", prema tom opisu, odvija negdje drugdje - konkretno u "zemlji... pokopa Oziri-sova u Kući Sokarovo..."¹⁵.

Budući da smo već pokazali kako je "zemlja Kuće Sokarove" bila Rostau, tj. nekropola u Gizi, možemo zaključiti - jednostavnim prijenosom nebesko-zemaljske terminologije-da se "vaganje" ili "balansiranje" zemlje nekako obavljalo u Gizi i najvjerojatnije pokraj ili u Velikoj piramidi, izvornoj "kući" Sokara-Oziris¹⁶.

Ali zašto bismo Veliku piramidu gledali kao "instrument" s pomoću kojeg bi "dvije zemlje"-nebo i zemlju-bilo moguće "izbalansirati" na posve određenome mjestu, tj. Ayanu-Memfisu?

Moramo se podsjetiti da su kronologija i kontekst događaja "ujedinjavanja" bili postavljeni u davni kozmički krajolik "Prvog vremena". Prebacimo stoga slike koje su sada pred nama u razdoblje oko 10.500. g. pr. K., kako bismo vidjeli kako se postiže

272Sunčeva barka na leđima dvostrukog lava, hijeroglifa koji označuje Aker. Ispod je prikazan prizor oživljavanja, na kojem se vidi sunčev put od istoka prema zapadu. Obratite pozornost na jastrebovu glavu ispod sunčevog kruga na meridijanu.

navodna "savršena ravnoteža" u kozmičkom "Avanu", tj. na mjestu koje označava ne-bula Ml Rakovica, a koje smo već odredili na ekliptici.

Tri velike piramide u Gizi, dakako, postaju Orionovim pojasom na meridijanu - pri čemu samu Veliku piramidu predstavlja točno određeni nebeski pandan, Al Nitak, najniža od triju zvijezda pojasa.

Prikaz otisnut na sljedećoj stranici pokazuje Orionov pojas s Al Nitakom na meridijanu 10.500. g. pr. K.

Upravo u tom trenutku, kao što smo vidjeli u 17. poglavlju, točka proljetnog ekvinocija nalazila se točno na istoku, neposredno ispod Lava. U međuvremenu je "suprotna" točka jesenskog ekvinocija ležala točno na zapadu (neposredno ispod Vodenjaka). Ukratko, to je bilo vrijeme kada su "Dva neba" - po jedno sa svake strane Mliječne staze-bila u savršenoj ravnoteži, savršeno podijeljeni, upravo onako kako se govori u tekstovima.

273

LVelika piramida, pogled prema zapadu

77. Ozirisov stup Djed, okrenut prema zapadu, s prizorom "oživljavanja" ispod sebe. Taj prikaz usporedite s shematskim prikazom Velike piramide. (Izvor: Papirus Pa-di-amona, oko 1000. g.pr. K.).

Z74Mnoštvo stvari ukazuje na to da su "Sljedbenici Horusa" sunčevu ekliptiku zamišljali kao divovsku polugu vage koja je prelazila preko vidljivog dijela neba. Jedan završetak te poluge označavao je Lav na točki proljetnog ekvinocija, a drugu Vodenjak na mjestu jesenskog ekvinocija. I tako se, kada seAlNitak zaustavio na nebeskome meridijanu, za proljetnog ekvinocija 10.500. g. pr. K., s pravom moglo reći daje nebo u stanju savršenog reda.

MAAT

Kozmički red u simboličkoj je terminologiji drevnih Egipćana bio poznat pod nazivom Maat. Ista ta riječ ujedno znači i "pravdu" i "zakon" - primjerice pravdu koju je provodilo "vijeće bogova" iz Heliopolisa kada su presudili u Horusovu korist (nakon njegovog sukoba sa Setom) te mu u naslijeđe prenijeli Ozirisovo prijestolje.

Drevni egipatski vjerski tekstovi donose pojedinosti o jednom od visokih obreda ozirijanske liturgije-"vaganju duše" preminuloga u Ozirisovoj Velikoj sudbenoj dvorani. To je svojevrstni arhetipski "Salamunov sud", pri čemu se vaganje obavlja na Velikoj vagi Maata.

Papirus iz Anija koji se nalazi u British Museumu nudi nam osobito vjeran prikaz Velike sudbene dvorane, kao i Velike vage Maata. Ta vaga ima i naziv - Mek-haat¹⁷ - što u drugim kontekstima znači "ravnoteža Zemlje"¹⁸.

Hijeroglif koji označava glagol "vagati" prikazuje trokut, ili građevinski "kutomjer", s olovnicom koja visi iz vrha¹⁹ - znak koji može značiti i "uravnotežiti zemlju" . Trokut izrazito podsjeća na profil presjeka piramide.

Kao što smo vidjeli u II. dijelu ove knjige, jedna neobična kamena kugla, komad drvenog štapa i brončana kuka pronađeni su u Velikoj piramidi 1872. godine, od vremena gradnje spomenika zapečaćeni u oknima Kraljičine komore. Gospodin Henry Williams Chisholm, prvi čovjek Odjela za mjere londonske Trgovačke komore, pomno je ispitao te relikte iste godine kada su pronađeni, te zaključio daje kugla najvjerojatnije bila standardna mjera za težinu, te da su i štap i kuka možda također

imali određene funkcije povezane s vaganjem i mjerenjem. Te zaključke objavio je u uglednom časopisu Nature 26. prosinca 1872.

Slične stavove imao je i škotski kraljevski astronom Charles Piazzi Smyth, koji je predmete također proučio 1872. godine .

275

rl

72. Vaga Maata. (Izvor: British Museum, papirus 9901-3).

A neki gospodin E. H. Pringle naveo je u pismu časopisu Nature daje kamena kugla mogao biti "zidarski visak", dok su "brončana kuka i štap od cedrovine možda bili dio istog pomagala"²².

Svojevrsna "olovnica" svakako se morala koristiti pri određivanju nagiba u oknima. A već smo vidjeli i kako se "olovnica" koristila i u hijeroglifima sa značenjem "vaganja" i, u širem smislu, "ravnoteže".

Moguće je da su stari Egipćani Veliku piramidu-zemaljski pandan zvijezde A l Nitak-smatrali pomagalom za vaganje ili "instrumentom" koji igra ulogu u nekom još neobjašnjenom pokušaju ponovnog uspostavljanja "ravnoteže" ili kozmičkog reda u svijetu, tj. Maata, onakvog kakav je postojao u "Prvom vremenu". Razmotrimo sada tu mogućnost.

TRAŽENJE RAVNOTEŽE

U 3. smo poglavlju vidjeli da Velika piramida funkcionira kao matematički prikaz sjeverne zemljine polutke u razmjeru 1 : 43.200²³. Stoga bi trebalo biti očito da transpo-niranjem i širenjem spomenik može služiti i kao arhitektonski i matematički prikaz sjeverne polutke neba²⁴.

276280

-79----|2lj-----79-----|21

127

200

-37H

162

165

73. Presjeci Velike piramide koji pokazuju "uravnoteživanje" spomenika s pomoću zvjezdanih okana.

277

LPogledamo li presjek Velike piramide, primijetit ćemo daje svaki od dvaju parova "zvjezdanih okana" - tj. sjeverni i južni u Kraljevoj i u Kraljičinoj komori - teoretski, prema planu, trebao izlaziti na istoj visini na sjevernoj i južnoj strani spomenika. Okna izgledaju kao da vise, nalik na divovske ruke koje uravnotežuju cijeli geometrijski raspored piramide. Ali nešto je neobično u vezi s položajem dviju komora iz kojih izlaze ta okna. Kraljičina komora leži na središnjoj liniji piramide. Kraljeva komora, s druge strane, pomaknuta je ponešto južno od središnje linije - gotovo kao da je "protuteža" na divovskoj vagi pomaknuta ulijevo kako bi se postignula "ravnoteža".

Posljedice te neobične graditeljske anomalije jesu:

1. Kraljičina komora: "zamišljeni" prosječni kut dvaju okana iznosi 38 stupnjeva i 8 minuta, pa tako čini pravi kut s površinama stranica piramide ($51^{\circ} 38' + 38^{\circ} 08' = 90$ stupnjeva)²⁵.

2. Kraljeva komora: "zamišljeni" kut južnog okna iznosi 45 stupnjeva, a sjevernog $32^{\circ} 30'$. To "poništava" djelovanje "pomaknutosti" komore i ponovno uspostavlja "ravnotežu" općeg geometrijskog plana.

Visina Al Nitaka na meridijanu 2500. g. pr. K. iznosila je 45 stupnjeva - stoje usklađeno s južnim oknom Kraljeve komore. čitatelji će se prisjetiti da se proljetna točka u tom razdoblju nalazila neposredno iznad Hijada-Bika, čiji smo zemaljski pandan odredili kao područje piramida u Dahshuru²⁶.

Ali pogledajmo u kojem bi razdoblju Al Nitak prešao meridijan na visini od 38 stupnjeva i 8 minuta - tj. kada bi bio usklađen s južnim oknom Kraljičine komore?

Precesijski proračuni poazuju da bi do takvog poklapanja došlo oko 3850. g. pr. K. - iznimno blizu onog vremena kada je, slaže se većina egiptologa, navodno dovršeno razdoblje "ujedinjavanja" u Avanu-Memfisu²⁷. Stoga je nedvojbeno zanimljivo primijetiti dase^{3850.g.pr.K.} proljetna točka nalazila u blizini nebule M l Rakovice, mjesta na nebeskom krajobrazu - i na ekliptici - koje smo odredili kao nebeski pandan Ayanu-Memfisu.

278TROJICA MUDRACA

Godine 10.500. g. pr. K. zvijezda Al Nitak u Orionovom pojasu nalazila se na najnižoj visini u svom precesijskom ciklusu, dok se točka proljetnog ekvinocija nalazila u zviježđu Lava. U naše doba - oko 2000. n. e. - još malo nedostaje do ostvarivanja jednog drugog neobičnog "mekhanizma balansiranja" Gize: Al Nitak se danas nalazi na samo nekoliko kutnih sekundi od najvišeg položaja koji će dostići u precesijskom ciklusu, a proljetna točka samo što nije prešla u zviježđe Vodenjaka. Između "Prvog vremena" i "Posljednjeg vremena", drugim riječima, nebo se preokrenuto - doslovce se okrenulo slijeva nadesno, zamijenilo mjesta - tako da Vodenjak sada označava proljetni ekvinocij, a Lav jesenski ekvinocij.

Pitamo se je li moguće da su mudraci iz Heliopolisa, koji su djelovali u osvit povijesti, mogli nekako stvoriti arhetipsko "pomagalo", instrument koji je u budućnosti trebao nekako poticati mesijanske događaje - u Doba piramida, kada se proljetna

9X

točka nalazila u Biku, primjerice, u Kristovo doba, kada je bila u Ribama, možda čak i u "Novo doba", kada se nađe u Vodenjaku.

U vezi s tim valja zabilježiti daje oko 330. g. pr. K., kada se proljetna točka počela precesijski premještati u "Doba Riba", visina Al Nitaka (promatranog s geografske širine Gize) iznosila 51 stupanj 52 minute - stoje kut nagiba Velike piramide. U to su vrijeme osvajanja Aleksandra Velikog (356-323. g. pr. K.) i spajanje Istočnog i Zapadnog svijeta koje je uslijedilo, na Istoku potaknula velika očekivanja o "povratku" mesije. Najprije u Aleksandriji, a potom i širom Levanta, pojavila se atmosfera općeg nemira, koju kao daje potaknuo neki proročki "instrument", a kulminirala je velikim mesijanskim događajima iz kojih je nastalo kršćanstvo.

Tri zvijezde Orionova pojasa pojavljuju se u folkloru mnogih zemalja kao vjesnici: "tri mudraca" ili "kralja" ili "maga" s Istoka, a dio su priče i o Kristovu rođenju³⁰. Što je najzanimljivije, kao što smo vidjeli u I. dijelu, Sabejci iz Harrana koji su štovali zvijezde- arhetipski magi-odlazili su, kako se čini, u godišnja hodočašća u Gizu najmanje od drugog tisućljeća pr. K., pa sve do jedanaestog stoljeća n. e³¹. Zanimljivo je i da je zvijezda pojasa Al Nitak, promatrana iz Harrana-koji se nalazi istočno od Betlehema i na većoj geografskoj širini od Gize - dosegla najvišu točku na meridijanu (51 stupnja 52 minute) 4. godine pr. K., stoje općeprihvaćena godina Kristova rođenja. Te je godine i "zvijezda rođenja" Sinus izlazila i blistala na istoku u trenutku zalaska sunca

32

279

L

Jt-fl

ietnog solsticija

Točka

jesenskog

ekvinocija

l

Točka

proljetnog

ekvinocija

Obzor 2450. n. e.

Točka

proljetnog

ekvinocija

Obzor 10.500. g. pr. K.

Točka

jesenskog

ekvinocija

74. (gore) Nebo kako će izgledati 2450. n. e. za Orionovog "Posljednjeg vremena". Obratite pozornost na proljetni ekvinocij na zapadu.

Nebo 10.500. g. pr. K., u Orionovo "Prvo vrijeme". Obratite pozornost na proljetni ekvinocij na istoku.

280Postoji li nešto-neka drevna tradicija, prikrivena, ali i dalje itekako živa, koja kroz vrijeme suptilno prenosi planove i nacрте, a cilj joj je izazvati mesijansko previranje i žar, te promijeniti tijek povijesti u određenim ključnim trenucima koji su "zapisani u zvijezdama"?

I približava li se sada jedan takav trenutak?

Hoće li se taj "instrument" ponovno aktivirati?

Tim ćemo se pitanjima vratiti u sljedećoj knjizi.

>

281

"2. dodatak

Precesija, stvarno kretanje i nagib

Određivanje položaja svijetlih zvijezda Regulus, Sirius i Alnitak u dalekoj prošlosti

Za razliku od fiksnih koordinata geografske dužine i širine kojima se kartografi služe kako bi odredili položaj nečega na zemljovidu, astronomske prikaze povremeno valja crtati iznova, zbog neprestanog mijenjanja koordinata zvijezda. To je velikim dijelom povezano s djelovanjem precesije, s brojnim drugim malim veličinama, koje ćemo istražiti ubrzo, a koje se pokazuju tek u velikim vremenskim razdobljima.

Promjena položaja svake pojedine zvijezde odvija se postupno i, s obzirom na broj složenih trigonometrijskih i polinomnih proračuna koje treba izvesti, u vremenu prije pojave računala to je silno frustriralo arheoastronoma koji je nastojao odrediti starost nekog arhitektonskog zdanja s pomoću pretpostavljenog poklapanja s nekim istaknutim nebeskim tijelom. Nasreću, međutim, veliku većinu tih djelovanja danas je moguće obuhvatiti proračunima koje izvode obična računala s instaliranim specijaliziranim astronomskim programima.

Precesija:

Zemlja se okreće oko Sunca u gotovo nepromjenjivoj ravnini, koju nazivamo eklipti-kom, a os oko koje se vrti u prostoru trenutačno je nagnuta prema okomici te razine (tj. liniji koja spaja sjeverni i južni pol ekliptike) pod kutem od oko 23,4 stupnja. Taj kut, koji se malo i ponešto nepredvidivo mijenja tijekom dugih vremenskih razdoblja, poznat je pod nazivom nagib i uzrokuje razlike među godišnjim dobima.

Kao što je to prvi objasnio sir Isaac Newton, Zemljinu je precesiju najlakše prikazati crtanjem usporedbe s poklopcem koji se okreće: pri čemu i Sunce i Mjesec gravitacijski djeluju na ekvatorijalnu izbočinu našeg planeta (tzv. lunisolarne precesije). Zemljina os opisuje krug polumjera od gotovo 23,4 stupnja oko sjevernog pola ekliptike, jednom unutar razdoblja od gotovo 26.000 godina.

282Posljedica opće precesije (tj., zbroja lunisolarne procesije i planetarne prece-sije, pri čemu potonju izazivaju gravitacijski utjecaji ostalih planeta Sunčeva sustava) polagano je premještanje prema zapadu proljetnog i jesenskog ekvinocija na ekliptici na suprotnim stranama nebeskog svoda od oko 50,3 kutnih sekundi na godinu, ili jednog stupnja svakih 71,6 godina.

To znači da se proljetni ekvinocij, mjesto na kojem Sunce svakog proljeća prelazi nebeski ekvator od juga prema sjeveru, premješta unatrag kroz zodijak (nebeski pojas kroz koji prolazi ekliptika) tempom od jednog zviježđa približno svakih 2100 godina. Trenutačno se proljetni ekvinocij nalazi u zviježđu Riba, na granici s Vodenjakom. Većina stručnjaka otkriće precesije pripisuje Hiparhu, 130. g. pr. K., ali postoje snažni dokazi za teoriju da su i drevni Egipćani bili svjesni njezina djelovanja. Podrobna matematička analiza precesije nalazi se u 2. dodatku knjizi Orionova zagonetka (str. 242-249).

Nutacija:

r

Sporo precesijsko kruženje Zemljine osi oko polova ekliptike nije savršeno kružno, nego je valovito: podložno je malim povremenim "poskakivanjima" ili kolebanjima amo-ta-mo (nutacija znači "kimanje"). Glavna komponenta tog kretanja traje 18,6 godina i ima amplitudu od gotovo 9 sekundi - odviše malenu da bi se vidjela golim okom. Krivac za to jest Mjesec i to što nanije razmjerno blizu, a djelovanje se mijenja ovisno o položaju u odnosu na Sunce i udaljenosti.

Aberacija zvjezdanog svjetla:

Još jedna korekcija koju treba primijeniti na prosječni položaj neke zvijezde, a također se ne vidi golim okom, posljedica je konačne brzine svjetla i Zemljine orbitalne brzine u kretanju oko Sunca od oko 30 km u sekundi. Zbog toga se položaj neke zvijezde mijenja čak i do 20 sekundi, ili 1/180 cijelog stupnja. Stvarno kretanje:

Sve zvijezde kreću se svemirom. Mlađe zvijezde koje su se (u kozmičkim razmjerima) pojavile tek nedavno, iz zvjezdanih kolijevki plina i prašine, gdje su se rodile, najčešće se

283

r

Lkreću kao labavo povezana skupina (Plejade ili "Sedam sestara" u zviježđu Bika jedan je od takvih primjera), malo pomalo se razdvajaju i pod vanjskim gravitacijskim utjecajima s vremenom mijenjaju smjer.

Veličina koju nazivamo stvarnim (zasebnim) kretanjem nebeskog tijela kretanje je zvijezde okomito na liniju našeg pogleda i najčešće se sastoji od dviju komponenata. To su rektascenzija i deklinacija, dvije glavne koordinate koje se koriste za određivanje položaja i kretanja nebeskog tijela, a odgovaraju geografskoj dužini i širini na Zemlji. Kretanje je malo zbog silnih udaljenosti, no djelovanje je kumulativno i pokazuje se u dugotrajnim razdobljima arheoastronomskih istraživanja.

Najveće poznato stvarno kretanje pokazuje jedno nebesko tijelo, Barnardo-va zvijezda, koje nebo prelazi brzinom od 10,3 kutne sekunde na godinu, ili jednog stupnja svakih 350 godina. Najsajnija zvijezda, Sirius, također ima razmjerno veliko stvarao kretanje s deklinacijom od oko -1,21 sekunde na godinu, putujući prema jugu u odnosu na pozadinske zvijezde koje približno svakih 1500 godina prelaze udaljenost jednaku širini punog Mjeseca.

Refrakcija:

Uz dugoročnu precesiju, ta pojava izaziva i najveće premještanje prividnog položaja neke zvijezde na koje istraživač uopće može naići, a daje uzrok ipak blizu i primjetno utječe samo na tijela koja su blizu obzora. Kada promatramo neku zvijezdu na vrlo maloj visini, gledamo neizravno, kroz gusti sloj atmosfere koji djeluje poput leće, blago lomi zrake svjetla, tako da tijelo izgleda kao daje na malo višem položaju nego što odgovara stvarnosti. Zbog te refrakcije nebeska tijela također izlaze ranije i zalaze kasnije nego što bi odgovaralo proračunima. čak i uza sve to, najveći pomak neke zvijezde u blizini obzora iznosi oko 0,6 stupnjeva, odnosno tek malo više od punog Mjeseca.

Nagib:

Sadašnji nagib Zemljine osi prema ekliptici, koji iznosi 23,4 stupnja, nije stalan i u posljednjih se nekoliko stoljeća malo-pomalo smanjuje. Ako trebamo visok stupanj preciznosti, tada sljedeći empirijski izraz vrijedi približno 500 godina, pri čemu je T broj ju-lijanskih stoljeća od 36.525 dana od razdoblja 1900,0: $\text{nagib} = 23,452294^\circ - 0,0130125^\circ T^2 + 0,000000503^\circ T^3$.

284Međutim, tijekom dužih vremenskih razdoblja, ta se formula počinje raspadati i nužno je upotrijebiti druge metode. One se, pak, uvelike oslanjaju na matematičke modele Sunčeva sustava kakav se primjenjuje na sustav Zemlja/Mjesec. Najveća nepoznanica u računanju nagiba ovom metodom proizlazi iz nepredvidivih promjena dinamičke eliptičnosti Zemlje do koje može doći tijekom ledenog doba. Izrazito matematički pristup tom problemu imaju Laskar, Joutel i Boudin u časopisu Journal of Astronomy and Astrophysics, na 270, str. 522-533 (1993.). Na temelju njihovih rezultata, prividne granice nagiba iznose 22° do 24,5°, iako te brojke nikako nisu posve pouzdane.

Računanje položaja Regulusa, Siriusa i Alnitaka u prošlosti:

Uračunavanjem, uz pomoć programa pod nazivom Sky Chart 2000.0 na računalu Apple Macintosh, korekcija s obzirom na pojave o kojima smo maločas govorili za zvijezde Regulus, Sirius i Al Nitak, koje se nalaze u zviježđima, redom, Lav, Veliki pas i Orion, dobili smo sljedeće podatke za različita vremenska razdoblja:

285

L3. dodatak

Prepiska s Markom Lehnerom u vezi s 5. poglavljem

Egiptolog Mark Lehner na čitanje je dobio radnu verziju 5. poglavlja ove knjige, poglavlja koje velikim dijelom govori o njemu. Uzeli smo u obzir njegove ispravke i opaske, te poglavlje doveli u oblik u kojem je ovdje i objavljeno. Kada smo dr. Lehneru poslali redigiranu verziju, on nam je napisao sljedeće pismo, s novim opaskama, koje smo pristali reproducirati u cijelosti, u obliku dodatka knjizi.

Objavljujemo i svoj odgovor na pismo dr. Lehnere.

Šalje: Mark Lehner

Primaju: g. Robert G. Bauval i g. Graham Hancock

16. studenoga 1995.

Dragi Grahame i Roberte,

Zahvaljujem na pismu od 12. studenoga 1995. i drugoj verziji vašeg 5. poglavlja, pod naslovom "Slučaj medija, učenjaka i Sfinge"(!). Kada je riječ o događajima u kojima sam sudjelovao izgleda mi puno točnije od prve verzije.

U ovom pismu iznosim još ova opažanja i predlažem sljedeće ispravke (i ovaj put otvoreno za javnost): str. 92: "njegova predviđanja o navodnoj atlantidskoj "dvorani spisa" u Gizi nenametljivo iznjedrila više milijuna dolara vrijednu djelatnost Nevv Agea koja se duboko povezala s glavinom egiptoloških istraživačkih nastojanja u vezi s piramidama i Sfi-ngom.

Za tu neočekivanu povezanost - neočekivanu jer je medije i egiptologe inače teško spojiti, kao, recimo, kokoši i rakune-prvi smo put doznali dok smo pre-286gledavali nebrojene studije i podatke o iskopavanjima koja je u Gizi proveo američki egiptolog Mark Lehner."

Želite li time reći da je Cayce sam (bez teozofije, antropozofije, masonstva, astrologije, svete metrologije, kanaliziranja, poklonika NLO-a i Shirlev MacLaine) iznjedrio više milijuna dolara vrijednu djelatnost koja je izravno potpomagala moju povezanost s egiptologijom? To bi bilo malko apsurdno.

str. 96-98: "Oprema za radove koje je provodio RSI zrakoplovom je prevezena u Egipat i postavljena u Sfingin hram, točno ispred Sfinginih šapa. Izbušena je jedna rupa, a osobitih uzbuđenja nije bilo.

Izbušena je i druga rupa. Mark Lehner i Kent Wake-fleld pregledali su je svrdlom s kamerom i vidjeli samo "šupljine nalik na rupe u švicarskom siru", kakve se prirodno stvaraju u vapnencu. Po čvrstome je dnu rupe olovnim utegom lupkao Lehner, koji je zaključio da ispod nema ničeg neobičnog.

Neposredno nakon toga, projekt je prekinut."

To još uvijek nije posve točno. Oprema za bušenje iskušana je i upotrijebljena drugdje, primjerice zapadno od Druge piramide, prije nego stoje postavljena za bušenje dviju rupa u Sfmginom hramu.

Projekt nije prekinut odmah nakon toga. RSI i SRI probušili su još dvije rupe u jugoistočnome kutu poda Sfmge i ispod južne prednje Sfingine šape. Projekt se nakon toga nekako raspršio sam od sebe, zbog neslaganja između RSI-a i SRI-a i, koliko se sjećam, jer je ekipa SRI-a u Egiptu već boravila dva mjeseca ili više i imala je drugog posla.

str. 98: "...nije cijenio Cavceovu komponentu cijelog projekta", stoje na koncu dovelo do "ozbiljnog razmimoilaženja između RSI-ja i SRI-ja."

Koliko se sjećam, iako RSI nije bio osobito sretan i zahvalan zbog Cavceova sudjelovanja, do neslaganja između RSI-a i SRI-a došlo je u vezi s pitanjima povjerenja i upravljanja projektom. Što kažete na to da se obratite SRI-ju i pitate njih?

287

I"t

rstr. 98: "Zanimanje su samo pojačala daljnja otkrića do kojih je SRI na području oko Sfinge došao 1982., u sklopu još jednog projekta koji je financirao Edgar Cayce Foundation."

Bolje je da se ne bavite tim pitanjem! Ne, to nije bio još jedan, novi projekt. To akustično sondiranje provedeno je za posljednjih dana SRI-jeva rada na terenu kod Sfinge 1978. godine, a ne 1982.; to nije bio drugi projekt. Trenutačno ne raspolazem spomenutim primjerkom časopisa Ventue Inward, ali ako u njemu stoji da je to drugi projekt iz 1982., to je pogrešno. Sve što opisujem u navodu koji prenosite dogodilo se tijekom posljednjih nekoliko dana projekta iz 1978.

str. 99: "taj projekt, prisjetit će se čitatelji, naglo je 1993. prekinuo dr. Zahi Hawass iz egipatske Organizacije za starine."

čini mi se da ste nekako skloni tome da svugdje vidite "nagle prekide". Mene ne biste trebali navoditi kao osobu koja potvrđuje taj navod jer nisam bio nazočan tim događajima, no imam dojam da Schocha, Westa i Dobeckog nisu smetali za prve sezone rada na Sfingi. Dopusćenje za takve zahvate daje ili uskraćuje jedan veliki odbor Vrhovnog vijeća za starine (nekadašnja egipatska Organizacija za starine).

str. 100: "Odvajanje: Kada se, točno, profesor Lehner počeo odvajati od utjecaja Edgar Cavce Foundationa i prelaziti u glavni tok egiptološke struke, te se priklanjati njihovim ortodoksnim stavovima, nije osobito jasno."

Želite li time reći, na temelju vlastitog shvaćanja funkcioniranja sustava vjerovanja formiranja stavova,

da postoje posve jasne i određene crte koje odvajaju razdoblja "kada vjerujete" i "kada ne vjerujete"? čini mi se da to pitanje kod vas pobuđuje osobito zanimanje. Način na koji ga prikazujete podsjeća me na kongresnu istragu u vezi sa zataškavanjem istine u slučaju Watergate: "Stoje predsjednik znao i kada je znao?" "Što je Lehner vjerovao i kada nije vjerovao?"!?

Dopustite mi nekoliko podataka iz životopisa koje možete upotrijebiti prema nahodanju.

Kada sam se 1973. uputio u Egipat, već su me mučile određene sumnje, budući da se Cavceova davna povijest nije osobito poklapala s predavanjima iz antropolo-

288gije koje sam slušao na sveučilištu North Dakota. Ali, kao što sam naveo u prethodnom pismu, uistinu sam se nadao da će biti moguće doći do nekih dokaza o davnim događajima koji će se koliko-toliko poklapati s Cayceovom pričom.

Za dvogodišnjeg boravka na Američkom sveučilištu u Kairu diplomirao sam antropologiju i odslušao prva predavanja s područja egipatske arheologije i pretpovijesti. Usto, veći dio slobodnog vremena provodio sam u Gizi i obilazio druga drevna mjesta i arheološka nalazišta. Nisam pronašao "tragove bogova". Upoznavši se s nepreglednim količinama ranijih arheoloških istraživanja koje Cavceovo društvo i slično nastrojeni poklonici Egipta poznaju tek u minimalnom obliku, pronašao sam "tragove" ljudi - tragove njihovog oruđa, imena, obiteljske veze, kosture i materijalnu kulturu.

Godine 1974. pročitao sam radove društvenog psihologa Leona Festingera

o "kognitivnoj disonanciji", a osobito njegovu knjigu Kada se proročanstvo ne ostvari. Festinger se bavi ljudima koji reagiraju na sukob između otkrivenog sustava vjerovanja

1 empirijski izvedenih informacija, tj. fizičkih dokaza. U njegovim sam radovima prepoznao mnoge karakteristike Cavceova svjetonazora, vlastita vjerovanja i svoje sve izraženije sumnje.

Kada sam se vratio u Virginia Beach, u predavanjima i razgovorima iznio sam stvarne arheološke dokaze koji okružuju Sfingu i piramide i to kako se sukobljavaju s Cavceovom slikom Egipta.

Razgovarao sam sa svojim dobrim prijateljima i podupirateljima, poput Hugha Lynna i Josepha Jahode (trebaju li vaša dvojica ljudi iz ARE-a ostati neimenovani i zagonetni kao "učenjak" iz naslova?) u vezi sa svojim sumnjama i tome kako se Cavceova družba i sustav vjerovanja dobro uklapaju u mnogobrojne aspekte o kojima govore Festinger i drugi društveni znanstvenici.

U tim sam razgovorima Cavceovom društvu počeo predlagati mogućnost da na priču o Egiptu/Atlantidi počnu gledati kao na mit u smislu koji je popularizirao Joseph Campbell, ili kojim se služio čari Jung u svojoj psihologiji arhetipova. Iako mit nije doslovce točan, na određeni bi način mogao biti istinit u literarnome smislu. I u samim Cavceovim "čitanjima" govori se, na osebujan način, daje unutarnji svijet simbola i arhetipova "stvarniji" od konkretnih elemenata fizičkoga svijeta.

Cavceovu Dvoranu spisa usporedio sam s čarobnjakom iz Oza. Da, svi mi želimo da "buka i bijes" i svemoćno čarobnjaštvo budu stvarni, bez nužnog obraćanja pozornosti na onog malog čovjeka iza pozornice (nas same). U arheologiji, mnogi diletanti i sljedbenici pokreta New Age žele biti na tragu nekakve izgubljene civilizacije, izvanzemaljaca, da, "bogova", a da pritom ne moraju voditi računa o stvarnim ljudima

289

t su pozadini vremenskog zastora i da se ne moraju baviti teškim temama na kojima svoje poglede temelje tzv. "ortodoksni" znanstvenici.

(Usput: Tako jedan John West može nesmiljeno kritizirati egiptologe jer skrivaju nekakvu svetu znanost prirođenu egipatskoj kulturi iako ne zna čitati egipatski jezik - otprilike kao da netko kaže da zna što je točno Shakespeare želio reći iako ne zna engleski. Jedan drugi teoretičar piramida rekao je u živahnom razgovoru za večerom: "Gdje su dokazi? Piramida tako stoji na tom mjestu, a da nema nikakvih dokaza o tome kako su je drevni Egipćani mogli izgraditi". Naveo sam četiri egiptološka naslova - odreda na engleskome - posvećena drevnom egipatskom oruđu, tehnologiji, gradnji kamenom, materijalima i djelatnostima. Iako je objavio u javnosti hvaljenu knjigu s novom teorijom o piramidama, priznaje da nije pročitao ni jedno jedino od tih temeljnih djela. Bilo bi neusporedivo zabavnije i izazovnije kada bi takvi teoretičari doista pročitali i upili primarne izvore, pa se tek potom upustili u dijalog.)

O tim sam stvarima razmišljao kada sam se 1976. pridružio svojem prvom iskopavanju u skladu s "mainstream" teorijama. Te se misli odražavaju u mojoj izjavi da vrijedi potražiti Dvoranu spisa, ali ne na opipljiv način. Nego, znate... poput Svetog grala.

Godine 1977-78. ukazala mi se prilika ne samo da surađujem na projektu SRI-ja u Gizi, nego i da sa

Zahijem Hawassom radim na iskopavanjima drevnih nalazišta koje su raniji arheolozi zanemarili, a nalaze se u sjeveroistočnome kutu podnožja Sfinge - neposredno uz sjevernu prednju šapu, te na podu Sfinginog hrama. Naišli smo na keramiku, dijelove kamenog oruđa i druge materijale na samome podu, u dubokim pukotinama, kutićima i zakutcima-materijale u kontekstima koji su logični samo kao nešto što je preostalo od Sfinge iz Stare države i graditelj piramida.

Takvi pronalasci, i negativni rezultati SRI-jeva projekta, za mene su bili dovoljni. Odnosno, znao sam da postoji iznimno mala vjerojatnost da Cayceova priča o Egiptu i spomenicima u Gizi (te njegova drevna "povijest" Atlantide itd.) odražavaju stvarne događaje.

Moje se zanimanje za cayceovski žanr literature koji bi mogao biti nekako povezan s arheološkim tragovima raspršio, iako me taj žanr još uvijek zanima kao društveni i literarni fenomen. Moji su susreti s čvrstom kamenom stvarnošću bili neusporedivo fascinantniji. Uzbudivao me postupak rekonstruiranja prošlosti na temelju empirijskih dokaza. Zanimario sam svoje zanimanje za dinamiku vjerovanja i općenita pitanja filozofije i religije, dok sam sljedećih deset godina radio na terenu, u sklopu različitih 290 arheoloških projekata na raznim mjestima širom Egipta. U slučaju Gize, moje se zanimanje i istraživanje više nisu temeljili na Cayceu ili nekom sličnom gledištu. Godine 1982. proveo sam istraživanje i pisao za jednu egipatsku monografiju o Heteferinoj grobnici (knjigu je 1985. objavio Njemački arheološki institut). Cayceove zamisli nisu imale nikakve veze s tim radom.

U međuvremenu sam s Hughom Lynnom Caveom (do smrti), Charlesom Thomasom Caveom i drugim članovima Cayceove zajednice ostao bliski prijatelji. Neki (ali ne svi) još su se uvijek zanimali za potpomaganje istraživanja u Gizi. Njihova potpora Projektu radiokarbonskog datiranja starosti piramida bila je način na koji su činili nešto korisno za arheologiju piramida i pritom ujedno ispitivali svoje zamisli u vezi s podrijetlom i vremenom nastanka Velike piramide i Sfinge.

Sjećam se jednog vrlo osobnog trenutka 1983. godine, kada sam radio za jednu ekspediciju u Abidu, Ozirisovom kulturnom središtu u Gornjem Egiptu. Grobnice prvih egipatskih faraona bile su utonule u humke niske pustinje daleko na zapadu od obrađenog područja, u blizini podnožja velike pukotine u visokim liticama, u kojima su drevni Egipćani vjerojatno vidjeli simbol ulaza u podzemni svijet. Stoljećima kasnije, grobnica jednog stvarnog čovjeka koji je vladao kao jedan od kraljeva Prve dinastije, uređena je kao Ozirisova grobnica. Tijekom kasnijih stoljeća stotine hodočasnika ostavile su keramičke darove, zbog čega su nastali humci s milijunima krhotina koje su zakri-vale to mjesto i dovele do nastanka arapskog naziva za lokalitet, Umm el-Qa-ab, "Majka lončarije". Jedne večeri, pred zalazak sunca, pješice sam se uputio do Umm el-Qa-aba. Stajao sam na humcima iznad tih grobnica i pitao se jesu li drevni hodočasnici doista vjerovali da je ovdje pokopan sam bog Oziris i jesu li "oni koji sjede u blizini hrama" (kao što kaže jedna zen-poslovica)-mjesni svećenici-znali da su jednu od faraonskih grobnica iz Prve dinastije samo opremili kako bi "simbolizirala" Ozirisov pokop. Pomislio sam na svoje vlastito hodočašće, koje me i dovelo u Egipat, te na mit o Dvorani spisa. Uvidio sam daje to dio svjetonazora koji se udaljio od mene, poput komada leda koji se odvojio od kontinenta i sada se topi daleko u moru.

Ispričavam se što vam pišem toliko opširno. Ali, Grahame, slažem se s onim što ste u posljednjem pismu rekli o tome da čitatelji moraju raspolagati činjenicama kako bi mogli procjenjivati stavove akademskih autoriteta.

Sa štovanjem

Mark Lehner

291P. S. Pojedini: Širokom čitateljstvu to vjerojatno nije osobito važno, ali razlika između docenta-stoje moja titula u Institutu za orijentalistiku - i profesora važna je u profesionalnome svijetu visokog školstva. Ja sam dao ostavku na svoje stalno mjesto, ali još uvijek gostujem kao docent u ustanovama University of Chicago i Oriental Institute, vraćam se svake druge godine i držim predavanja.

Kopije pisma na adrese: Bruce Ludwig Douglas Rawls

Prima: Mark Lehner Šalje: Graham Hancock

8. prosinca 1995.

Dragi Mark,

Hvala na pismu od 16. studenoga 1995. kojim ste odgovorili na našu redigiranu verziju 5. poglavlja.

Silno cijenimo vašu otvorenost.

Ako nemate ništa protiv, predlažemo da objavimo redigiranu verziju 5. poglavlja, u obliku u kojem ste je

vidjeli, a vaše pismo od 16. studenoga 1995. objavimo u cijelosti, kao dodatak knjizi. To smatramo pravednim i razumnim načinom predstavljanja cijele priče javnosti. Ako nam se ne javite u sljedeća dva tjedna, smatrat ćemo da se slažete.

čestit Božić i sretna Nova godina! Srdačno i uz najbolje želje, Graham Hancock

292P.S. Mi se sjećamo jednog egiptološkog naslova (ne četiri) koje ste naveli tijekom jednog "živahnog razgovora za večerom". Riječ je o knjizi Clarkea i Engelbacha Drevno egipatsko graditeljstvo i arhitektura. Nakon toga obojica smo je pročitali i nije nas se pretjerano dojmila. Kao što znate, Robert Bauval građevinski je inženjer, a posljednjih je dvadeset godina doista i gradio divovska zdanja na Bliskom istoku. Po mojem mišljenju-bez obzira na Clarkea i Engelbacha-to mu daje poprilično dobre temelje za bavljenje "zabavnim i izazovnim" razgovorom o logistici gradnje Velike piramide. Nema zamjene za stvarno iskustvo, koliko god "primarnih izvora" "pročitali i upili". (Usput, u kojem su smislu Clarke i Engelbach primarni izvor? Jesu li nazočili gradnji piramide? Jesu li je izgradili?)

2934. dodatak

Ovladavanje vremenom i povezivanje

sa zvijezdama:

Hermetički aksiom "Kako gore,

tako i dolje"

i obzor u Gizi

Promatrač u Gizi, kao i na bilo kojem mjestu na Zemlji na kojem nema smetnji horizontalnom pogledu, krajobraz će vidjeti kao divovski krug čiji rub čini obzor, dok se on sam nalazi u njegovu središtu - stoga su drevni Egipćani nekropolu u Gizi nazivali "Obzorom". U prividnom dodiru s obzorom jest nebeski krajobraz, a njega vidimo kao divovsku kružnu kupolu ili polukuglu.

"Donji", zemaljski krajobraz je nepomičan. "Gornji", nebeski krajobraz, međutim, izgleda kao da se neprestano okreće oko neke zamišljene osi koja prolazi dvama Zemljinim polovima i proteže se do "nebeskih polova" na nebu. Prividna vrtnja neba razlog je zbog kojeg nebeska tijela - zvijezde, Sunce, Mjesec i planeti - izlaze na istoku, dosežu zenit na meridijanu (zamišljenoj kružnici koja se pruža točno u smjeru sje-ver-jug iznad promatračeve galve) i zalaze na zapadu.

Promatranjem sunca tijekom godine dolazimo do četiriju fiksnih točaka, koje se katkada nazivaju kolumarima, na ekliptici sunca koja prolazi kroz dvanaest zvijezda zodijskih. To su dva ekvinocija (proljetni i jesenski) i dva solsticija (ljetni i zimski). U današnje vrijeme do njih dolazi u sljedećim znakovima zodijskih:

1. Proljetni ekvinocij ili ravnodnevica (21. ožujka) sa suncem u Ribama.

2. Ljetni solsticij ili suncostaj (21. lipnja) sa suncem u Biku.

3. Jesenski ekvinocij ili ravnodnevica (22. rujna) sa suncem u Djevici.

4. Zimski solsticij ili suncostaj (21. prosinca) sa suncem u Strijelcu.

Na sljedećoj tablici prikazano je u kojim su znakovima zodijskih padala četiri "kolura" u različitim razdobljima:

Z94RAZDOBLJE 10.000. g. pr. K. 5000. g. pr. K. 3000. g. pr. K. 1000. g. pr. K. 2500. g. pr. K.

Pr. ekvinocij Lav

Lj. solsticij Škorpion

Jes. ekvinocij Vodenjak

Z. solsticij Bik

Blizancida ili polukugle koji jedan prema drugome stoje pod pravim kutem, prolaze kroz polove i prelaze jedan dvije točke ekvinocija, a drugi dvije točke solsticija.

Dnevno prividno kretanje sunca odvija se od istoka prema zapadu. Godišnje prividno kretanje neusporedivo je sporije, od zapada prema istoku, na pozadini zvjezdanog krajobraza putanjom koju nazivamo ekliptikom, ili zodijskim krugom (obuhvaća dvanaest znakova zodijskih). Zbog fenomena precesije ekvinocij, četiri točke (dva ekvinocija i dva solsticija) izgledaju kao da se premještaju prema zapadu, vrlo polaganim tempom od 50,3 kutne sekunde na godinu (za puni krug približno u 25.920 godina).

To prividno kružno kretanje neba, dakako, nije posljedica stvarnog pomicanja neba, nego Zemljine vrtnje oko osi tijekom jednog dana, okretanja oko Sunca tijekom jedne godine i polaganog "naginjanja" tijekom jedne "velike godine" (koja se sastoji od 25.920 "sunčevih" godina). Kao što smo već rekli,

najvidljivija posljedica potonjeg jest to što se četiri točke koje označavaju dva ekvinocija i dva solsticija na ekliptici premještaju u smjeru okretanja kazaljke na satu po velikom "zodijačkom" krugu. Svakog dana dolazi do trenutka kada se te četiri točke točno poklapaju s četirima glavnim stranama svijeta na zemaljskoj kugli, određenima smjerovima prema istoku, jugu, zapadu i sjeveru na krugu obzora. U tim se trenucima može reći da se nebo i zemlja međusobno "odražavaju". Poslužimo li se arhaičnom terminologijom, u tim se prilikama najvjernije izražava "hermetički" aksiom "kako gore, tako i dolje".

Upravo u takvom trenutku kolar koji sadrži dvije solsticijske točke naći će se iznad glave promatrača, protezati se od sjevera prema jugu i tako postati njegovim glavnim meridijanom. Kolar koji sadrži dvije ekvinocijske točke nadvit će se s istoka na zapad i presjeći obzor točno s istoka točno na zapad, time odrediti promatračevu paralelu ili usporednicu. I ovdje, služeći se arhaičnom terminologijom, možemo reći da je promatrač tada u "središtu vidljivog svijeta".

Jednostavan ali ipak vrlo precizan način određivanja vremena tog idealističkog poklapanja "onoga gore" s "onim dolje" sastoji se u tome da se poslužimo nekom

295svijetlom zvijezdom koja se nalazi u kolaru s dvjema solsticijskim točkama. Odaberemo li svijetlu zvijezdu na kolaru koliko možemo bliže točki zimskog solsticija, dobit ćemo prikaz neba u najpovoljnijem mogućem položaju: upravo u trenutku izlaska proljetne točke na istoku. To se jednostavno postiže čekanjem da zvijezda koju smo odabrali prijeđe južni meridijan. Kada dođe do toga, točka zimskog solsticija nalazi se točno na jugu, a svi ostali kolari nalaze se na preostalim glavnim stranama svijeta.

Djelovanje precesije na proljetnu točku, međutim, rezultirat će postupnim mijenjanjem položaja odabrane zvijezde. Nakon približno stotinu godina, istu zvijezdu više ne možemo koristiti u tu svrhu. Za Veliku se piramidu često kaže da je savršeno usmjerena prema četirima glavnim stranama svijeta. No vjerojatnije je, kao što ćemo vidjeti, daje postavljena savršeno točno prema četirima kolumnim točkama u trenutku kada prelaze glavne smjerove. Takav položaj piramide, dakle, nije povezan samo sa smjerom, nego i, možda čak iz-razitije, ovisi o "vremenu".

Godine 1934. francuski astronom E. M. Antoniadi ispravno je primijetio da "astronomski karakter piramida (u Gizi) potvrđuju sljedeće činjenice:

1. Gotovo se točno, i hotimice, nalaze na trinaestoj paraleli sjeverne širine.
2. Fantastično su usmjerene prema glavnim stranama svijeta.
3. Nagnuti su hodnici u njima, zajedno s okolnom strukturom, kolosalni me-ridijanski instrumenti, daleko najveći ikada izrađeni"¹.

Te potvrđene činjenice, kao i činjenica daje Velika piramida gotovo savršen matematički prikaz nebeske kupole ili polutke, govore nam daje taj spomenik materijalni i zemaljski odraz nebeskog krajobraza.

Kada ga, međutim, povežemo s određenom zvijezdom, u jednadžbu uvodimo i element vremena.

Sjećamo se da su drevni graditelji glavnu os Velike piramide koja je položena u smjeru sjever-jug fiksirali za točku na kojoj svijetla zvijezda Al Nitak, najniža od triju zvijezda Orionova pojasa, prelazi južni meridijan. Sjećamo se i da su tri piramide u Gizi općenito raspoređene pod 45 stupnjeva u odnosu na os meridijana, a da tu neobičnost, pak, odražava nebeska slika triju zvijezda Orionova pojasa kako su izgledale oko 10.500. g. pr. K. To, međutim, nikako nije bio proizvoljno odabran trenutak, jer je označavao najnižu točku ili "prvo vrijeme" precesijskog ciklusa Oriona. A za drevne sta-296novnike tog područja Orion je bio "Oziris" i ovaj potonji također je imao "prvo vrijeme" ili postanak.

Kompjutorske rekonstrukcije neba 10.500. g. pr. K. pokazuju da se zvijezda Al Nitak nalazila točno na kolaru koji je sadržavao dvije solsticijske točke i bliže zimskom solsticiju. Ako je promatrač ondje i tada kario "snimiti" savršeno stanje "kako gore, tako i dolje", slika neba koja sadrži zvijezdu Al Nitak pretvorila bi se u "hologram" na zemlji točno na način na koji to danas vidimo u Gizi. činjenicu da takvo savršeno poklapanje neba i zemlje ne može biti posljedica nekakvog nevjerojatnog "poklapanja" potvrđuje i ekvinocijski izlazak Lava, do kojeg je došlo upravo oko 10.500 g. pr. K. i upravo kada je zvijezda Al Nitak prelazila južni meridijan. Time je točka proljetnog ekvinocija došla na mjesto savršenog poklapanja s Velikom sfmgom, zemaljskim pandanom slike Lava. Zaključak je stoga, prema svemu sudeći, krajnje neizbježan: čini se da su drevni stanovnici Egipta globalni glavni meridijan u Gizi postavili tako daje vezan za vremenski okvir 10.500. godine pr. K.

Sve to, međutim, pokazuje da su ti ljudi pokušavali "ploviti" i putovati ne samo prostorom, nego i "vremenom". Što im je bio cilj? Kako je moguće putovati vremenom?

Barem u teoretskome smislu, pomagalo povezano s vremenom i fiksirano za kolure 10.500. g. pr. K. pokazalo bi "reinkarniranome" kralju-Horusu podsvjesni krajobraz ili "Magičnu dvoranu", na vrhuncu njegove dugotrajne inicijacije, u kojoj će intuitivno odrediti koliko je daleko u vremenu njegova "duša" proputovala od trenutka postanka. U III. i IV. dijelu ove knjige pokazali smo kako se kralj-Horus za ispunjavanje te zadaće možda služio fenomenom precesije ekvinocija, navodio um da poduzme putovanje ili potragu kako bi pronašao svoje "pretke" služeći se podsvjesnim arhitektonskim okruženjem "kozmičkog ambijenta" Gize kao svojevrstnim sredstvom za "pamćenje zvijezda". Danas se služimo računalom kako bismo na televizijskome monitoru iznova stvorili i prikazali drevno nebo. Pritom želimo reći da bi inicirani kralj-Horus tu zadaću mogao izvesti intuitivno s pomoću "računala" svog uma i "monitora" u obliku unutarnje percepcije. Taj nam zaključak nije nimalo problematičan. Otkrili smo, naime, da, time što se u potpunosti upoznajemo s prividnim kretanjem neba i s pomoću računala neprestano rekonstruiramo drevno nebo, slike, koordinate i razdoblja podsvjesno ulaze u um i postaju dijelom pamćenja. Barem u svom slučaju, utvrdili smo daje te "datoteke" lako po želji pozivati iz sjećanja, bez mehaničke pomoći računala. Stoga možemo pretpostaviti da bismo, uz takvo "zvjezdano pamćenje" urezano u um, a kada bismo se iznenada

297

Ili:

našli u nekoj budućoj "vremenskoj zoni", primjerice 6000. g. n. e., razmjerno lako mogli "izračunati" koliko smo daleko u budućnosti.

Stoga bi se proširivanjem te teorije moglo reći daje funkcija rasporeda u Gizi osigurati praktički neuništivo "holografsko" pomagalo koje će "reinkarnirana" ili "ponovno rođena" bića iz loze kraljeva-Horusa koristiti kako bi potaknuli "sjećanje" na "božansko" genetsko podrijetlo u Egiptu u razdoblju od 10.500 g. pr. K. Međutim, čini se daje krajnja funkcija bila obnavljati "besmrtnost" duša u "vremenu" - riječ je, ukratko, o krajnjem i vrhunskom gnostičkom iskustvu koje obuhvaća oslobađanje duhovnog dijela živog bića iz materijalnog, nepokretnog, dijela. Drugim riječima, "živi" je čovjek rezultat hologrfskog sjedinjenja materije i duha. Po svemu sudeći, "Sljedbenici Horusa" najvjerojatnije su poznavali kozmički mehanizam kojim je nekako bilo moguće odvojiti te dvije komponente.

Takva nas pitanja, toga smo itekako svjesni, dovode u ne posve jasno područje metafizike, izvanosjetilne percepcije i razmišljanja kakvih smo se nastojali kloniti. Ipak, moramo reagirati u skladu sa svojim intuitivnim osjećajem da se jedan u velikoj mjeri sličan oblik metafizičkog razmišljanja koristio i u krugu onih zagonetnih "Sljedbenika Horusa" koji su svoju inicijacijsku i "astronomsku" akademiju utemeljili u Heliopolisu-i čija je genijalnost rezultirala gradnjom fantastičnog "hologrfskog" zvjezdano/kamenog (duh/materija) kompleksa u Gizi. Sva spominjanja tog zagonetnog bratstva u drevnim tekstovima ukazuju na činjenicu daje riječ ne o "svećenicima" nego velikim stručnjacima koji su posve shvaćali funkcioniranje čovjekove psihe i podsvjesne tehnike potrebne za pobuđivanje "davnog sjećanja" kroz duboko proživljene unutarnje percepcije "vremena". Ezoterična učenja i upućivanje u takve kozmičke zagonetke s pomoću neba nikako nisu prozaični, kao što tvrde egiptolozi, usmjereni na razvoj i finu razradu sustava kalendara za "navodnjavanje zemlje" i "vjerske obrede", nego neusporedivo profinjeniji: nekako dosegnuti i ovladati izvanosjetilnim sposobnostima čovjekova uma kako bi se povezao s nevidljivim i nematerijalnim, a ipak vrlo uočljivim, "protjecanjem vremena".

Ta je pitanja, za one koji traže "znanstvena" objašnjenja, moguće formulirati i na drugi način: Nosimo li mi ljudi "davno pripremljene memorijske datoteke" koje su nam fiksirane u genima? I ako je tako, nije li moguće da bi do tih "datoteka" bilo moguće doći korištenjem ispravnih podsvjesnih ključeva?

Ili nešto još provokativnije: je li naša "svijest" neraskidivo povezana s "vremenom" tako da tek prolazi kroz biološku materiju, nas, poput konca kroz biserje i drago kamenje?

298Proučavatelji intelektualne povijesti odavno priznaju da monumentalna arhitektura i arhetipske slike mogu služiti kao snažna podsvjesna sredstva za pobuđivanje uspavanog "sjećanja" u umovima onih koji su inicijacijom postali prijemljivi. Murali i oslikane ploče u gotičkim katedralama, stropovi poput onog u Sikstinskoj kapeli, tek su očiti primjeri takvog snažnog poigravanja umom-koje je Simonid iz čeon, pjesnik iz 4. st. pr. K. tako prikladno nazvao "nijemom poezijom". Ta drevna pomagala za pamćenje i profinjeno razrađene tehnike za njihovo korištenje, pod širokim zajedničkim nazivom "mnemotehnike",

bila su temom značajnog rada barunice Frances A. Yates iz 1966. pod naslovom Umjetnost pamćenja. Ona u toj knjizi pokazuje kako su se u drevnoj Grčkoj poučavale snažne cerebralne tehnike ukorijenjene u tzv. "egipatskoj hermetičkoj tradiciji". U skorije vrijeme, Murry Hope u radu pod naslovom Vrijeme kao najmoćnija energija, pozabavio se kompleksnim pitanjem "putovanja kroz vrijeme" kao oblikom energije, te iznio mogućnost da su egipatski upućenici iz preddinastijskog doba shvaćali i ovladali "vremenom" s pomoću zasada još neotkrivene sposobnosti izmicanja ograničenjima biološkog "vremena" i dolaska u neko drugo mentalno područje njegove percepcije. Murry Hope to je područje nazvao "vanjskim vremenom". Slično tome, u jednoj drugoj studiji novijeg datuma, pod naslovom OdAtlantide do Sfinge, publicist i filozof Colin Wilson hrabro iznosi mogućnost da su ti drevni stanovnici s pomoću "drukčijeg sustava znanja" koji se temeljio na intuitivnome razmišljanju (za razliku od racionalis-tičkog ili "solarnog" razmišljanja) razvili snažne izvanosjetilne sposobnosti kako bi ušli u viša stanja svijesti. Takva viša svijest možda je mogla biti ključ za izmijenjene percepcije "vremena".

Mogućnost da bi takve neiskorištene sposobnosti opažanja proširenih vremenskih polja mogle biti urođenim dijelom čovjekovog mentalnog sustava vrlo je ozbiljno istraživala jedna od najuglednijih američkih znanstvenih zaklada, kalifornijski Stanford Research Institute-poznatiji kao SRI International. Godine 1972., ta je ustanova angažirana kao glavni savjetnik za programe tzv. gledanja na daljinu koje su provodili CIA i druge vladine agencije, među njima i Ratna mornarica, Kopnena vojska i DIA (Obrambena obavještajna agencija). Svim tim programima upravljao je vrlo ugledni fizičar dr. Hal Puthoff, koji je tražio i angažirao glasovite medije (tzv. "gledače na daljinu") kako bi, služeći se izvanosjetilnim sposobnostima, "locirali" neprijateljske vojne ciljeve i instalacije.

čitatelji će se prisjetiti da je SRI International (često nazivan drugim po veličini američkim "think tankom") 1973. sudjelovao i u tehnički vrlo sofisticiranim ar-

199

_Jheološkim projektima u Egiptu i, najmanje jednom, s Edgar Cayce Foundationorn (ECF), u nizu projekata "daljinskog osjećanja" u Gizi (usp. 5. poglavlje).

Mnogi "gledači na daljinu" koji su sudjelovali u programima gledanja na daljinu, poput medija Inga Svanna i Nela Rileya (narednika u američkoj vojsci), otvoreno su tvrdili da imaju unutarnje sposobnosti za poduzimanje svojevrsnog "putovanja kroz vrijeme" do bilo kojeg udaljenog mjesta na Zemlji. Takve tvrdnje umnogome su podsjećale na tvrdnje upućenika Edgara Caycea koji tvrde da se, kada su u promijenjenom stanju svijesti, poput dubokog transa ili hipnoze, "sjećaju" prošlih života, tj. mentalnog "putovanja kroz vrijeme" do dalekih mjesta. Sam Cayce, kojeg nazivaju najpoznatijim američkim medijem, tvrdio je da je ranije živio u Egiptu, 10.500 g. pr. K. - a tu tvrdnju, kao što smo vidjeli u 5. poglavlju, u jednoj je fazi vrijednom daljnjeg istraživanja smatrao i egiptolog Mark Lehner. Bilo je to početkom sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, unutar okvira svojih znanstvenih istraživanja u Gizi.

3005. dodatak

Radiokarbonsko datiranje Velike

piramide:

Implikacije jednog malo poznatog

istraživanja

Dokazi u vezi s podrijetlom i starošću spomenika nekropole u Gizi koje iznosimo u ovoj knjizi ukazuju na to da se nastanak, izvorni plan i raspored tog mjesta, s pomoću suvremene kompjutorske arheoastronomije, mogu smjestiti u razdoblje od 10.500 g. pr. K. Na temelju kombinacije geoloških, arhitektonskih i arheoastronomskih pokazatelja, ustvrdili smo i da su Velika sfinga, s njom povezani megalitski "hramovi" i barem donji slojevi tzv. "Kefrenove piramide" možda doista izgrađeni u to davno doba.

Važno je napomenuti da izgradnju Velike piramide ne smještamo u to vrijeme, 10.500 g. pr. K.

Naprotiv, ističemo da njezin unutarnji astronomski raspored - zvjezdana okna Kraljeve i Kraljičine komore - ukazuju na to daje dovršena za vrijeme drevne egipatske "Stare države", negdje oko 2500. g. pr. K. To bi vrijeme, samo po sebi, trebalo biti nekontroverzno, budući da ni po čemu ne proturječi stručnom konsenzusu u vezi s time da ju je izgradio Keops, drugi faraon četvrte dinastije, koji je vladao od 2551-2528. g. pr. K.'. Međutim, naša teorija izričito proturječi ortodoksnim stavovima po tome što

držimo da bi zagonetna zdanja u nekropoli u Gizi odreda mogla biti plod silno dugog razdoblja graditeljskog planiranja i gradnje - razdoblja koje je počelo 10.500 g. pr. K., a završilo s dovršenjem Velike piramide 8000 godina kasnije, 2500. g. pr. K. Tijekom cijelog tog razdoblja, svi radovi odvijali su se u skladu s jedinstvenim velikim planom.

Prema mišljenju ortodoksnih egiptologa, Velika je piramida plod tek stotinjak godina graditeljskog razvoja, na čijem je početku izgrađena Zoserova (Djosero-va) piramida u Saqqari, najranije 2630. g. pr. K., da bi preko niza "eksperimentalnih" maketa pravih piramida (jedne u Meidumu i dviju u Dahshuru, koje se odreda pripisuju Keopsovom ocu Snofruu) neumoljivo doveo do tehnološkog majstorstva Velike piramide, najranije 2551. g. pr. K. (godina Keopsova dolaska na prijestolje). Evolucijski "slijed" gradnje piramida tako čini samo srce ortodoksne egiptološke teorije - slijed na

301

1

Jij

1 U

i t

temelju kojeg se drži da se Velika piramida razvila iz (pa time i nastala nakon) četiriju ranijih piramida . Ali što bi bilo kada bi se dokazalo da su te četiri piramide izgrađene kasnije a m ranije? Pretpostavimo, primjerice, da se odnekud pojave objektivni i nedvosmisleni arheološki dokazi - recimo pouzdani uzorci čija je starost određena radiokarbonskim datiranjem-a koji pokazuju da su radovi na Velikoj piramidi zapravo započeli kakvih 1300 godina prije Keopsova rođenja i daje taj spomenik bio posve dovršen tristotinjak godina prije njegova dolaska na prijestolje? Takvi dokazi, kada bi postojali, opovrgnuli bi ortodoksnu egiptološku teoriju o podrijetlu, funkciji i datiranju Velike piramide, budući da bi poremetili "slijed" Saqqara -> Meidum -" Dahshour -> Giza, jer bi tehnološki napredna Velika piramida bila puno starija od navodnog najstarijeg "pretka", neusporedivo rudimentarnije Zoserove piramide. Kako taj slijed više ne bi vrijedio, znanstvenici bi još teže nego danas objasnili silnu graditeljsku stručnost, umijeće i preciznost koje pokazuje Velika piramida (budući da se pretpostavka o tome da su jedno takvo napredno i profinjeno djelo podignuli graditelji koji dotada nisu poznavali monumentalnu arhitekturu protivu zdravom razumu).

Što je najzanimljivije, objektivni dokazi postoje i bacaju veliku sumnju na ortodoksni arheološki slijed. Te dokaze ponudio je i 1986. objavio Projekt radiokarbonskog datiranja piramida, pod vodstvom Marka Lehnera (on ga usputno spominje u svojem pismu upućenom nama, u 3. dodatku). Uz novčanu potporu Edgar Cayce Foun-dationa, Lehner je prikupio petnaest uzoraka drevne žbuke iz zidova Velike piramide. Te uzorke odabrao je jer su sadržavali djeliće organskih tvari koje bi, za razliku od prirodnog kamena, trebale biti podložne radiokarbonskom datiranju. Dva su uzorka ispitana u Radiokarbonskom laboratoriju Southern Methodist Universityja u Dallasu, u Teksasu, dok je ostalih trinaest uzoraka dopremljeno u laboratorije u Zuerichu, u Švicarskoj, gdje im je starost trebala biti određena profinjenijom metodom, u akceleratoru. U skladu s odgovarajućim postupkom, rezultati su potom kalibrirani i potvrđeni usporedbom s uzorcima drva kod kojih je bilo moguće odrediti broj godina . Ishod ispitivanja iznenadio je sve. Kao što je u to vrijeme zapisao Mark Lehner:

Vrijeme je određeno u rasponu od 3809. g. pr. K. do 2869. g. pr. K. A to, općenito, znači... bitno ranije od najtočnije egiptološke procjene o Keopsu... Ukratko, radiokarbo-nsko datiranje, ovisno o uzorku, ukazuje na to da egiptološka kronologija griješi u rasponu od 200 do 1200 godina. To je moguće promatrati gotovo kao zvonoliku krivulju, a kada je podijelite napola, rezultate je moguće sažeti tvrdnjom da su naše procjene za 400 do 450 godina prerane u slučaju piramida iz Stare države, osobito one iz četvrte dinastije... Stoje

302doista radikalno... hoću reći, izazvat će veliku strku, gotovo skandal. Piramida u Gizi 400 je godina starija nego što drži većina egiptologa .

Unatoč tome stoje Lehner tvrdio daje radiokarbonsko datiranje provedeno u skladu sa strogo propisanim znanstvenim postupcima⁵ (dovoljnima, u uobičajenim okolnostima, da bi ih znanstvenici u cijelosti prihvatili), neobično je da to njegovo istraživanje nije izazvalo gotovo nijedan "skandal".

Naprotiv, egiptolozi još uvijek općenito ignoriraju njegovo značenje, a ti rezultati nisu čak ni naširoko objavljivani ni razmatrani, bilo u stručnom bilo u popularnom tisku. Jednostavno ne znamo objasniti taj veliki propust stručne javnosti i podjednako ne možemo shvatiti zašto nitko nije pokušao tom

metodom odrediti starost drugih uzoraka žbuke iz Velike piramide, kako bi se provjerili Lehnerovi potencijalno revolucionarni nalazi.

Međutim, u svemu tome treba voditi računa i o uzbujujućoj mogućnosti da bi se u pozadini tih neobičnih previda mogao nalaziti određeni obrazac.

Kao što smo naveli u 6. poglavlju, komad drva zapečaćen u oknima Kraljičine komore od dovršenja radova na toj prostoriji, nalazio se u jedinstvenoj zbirci reli-kata koje je 1872. iz Velike piramide iznio britanski inženjer Waynman Dixon. Preostala dva "Dixonova relikta" - malena metalna kuka i kamena kugla - pronađeni su pošto ih je British Museum dugo smatrao "zagubljenima". Danas, međutim, nitko ne zna gdje je taj komad drva⁶.

A to izaziva silne frustracije. Kako je organskog podrijetla, tom bi drvu radiokarbonskim datiranjem bilo moguće odrediti točnu starost. A kako se za taj konkretni komad drva zna da je ostavljen unutar piramide u vrijeme njezine izgradnje, rezultati takvog datiranja teoretski bi mogli potvrditi vrijeme gradnje.

Komad drva koji je nestao nije moguće ispitati. Nasreću, međutim, kao što smo također naveli u 6. poglavlju, vjerojatno je da se jedan drugi takav komad drva još uvijek nalazi in situ na određenoj dubini u sjevernom oknu Kraljičine komore. Taj se komad jasno vidio na filmu koji je snimio robot s kamerom, Upuaut, Rudolfa Gantenbrinka. Film je 22. studenoga 1993. prikazan skupini uglednih egiptologa u British Museumu⁷.

Koliko smo uspjeli doznati, vađenje tog komada drva iz sjevernog okna bilo bi jednostavno i nimalo skupo. Više od dvije i pol godine nakon projekcije u British Museumu, međutim, nitko još nije pokušao iskoristiti tu mogućnost. Komad drva još uvijek stoji na istome mjestu, nepoznate starosti, a Rudolfu Gantenbrinku, kao što smo vidjeli u 6. poglavlju, nije dopušteno dovršenje istraživanja okana.

303

L

J6. dodatak

Vrata u Velikoj piramidi;

tuneli i komore ispod Velike sfinge

Ono što se događalo u međuvremenu, do rujna 1996.

Otkako je prvo izdanje ove knjige na engleskome upućeno u tiskaru, a to je bilo u veljači 1996., došlo je do nekoliko važnih momenata u vezi s otvaranjem vrata u Velikoj piramidi na završetku južnog okna Kraljičine komore (usp. 7. poglavlje) i potragom za tunelima i komorama ispod Velike sfinge (v. 2. i 5. poglavlje). Očekujemo da će biti i novih događaja - moguće i od velikog povijesnog značaja - o kojima ćemo govoriti u nekoj budućoj knjizi. U međuvremenu, nakana nam je popratiti tu "priču koja traje" i upoznavati čitatelje s novostima u nizu dodataka koje ćemo objavljivati u sljedećim izdanjima knjige Sfingina zagonetka.

Ovaj dodatak pokriva novosti od ožujka do konca kolovoza 1996. godine.

Velika piramida

Potkraj 1995. godine, kao što smo naveli u 6. i 7. poglavlju, egipatska Organizacija za starine u vezi s "vratima" na završetku južnog okna Kraljičine komore imala je, kako se čini, stav službene nezainteresiranosti. Čitatelji će se prisjetiti daje dr. Nur El Din, predsjednik te ustanove (koja se danas zove Vrhovno vijeće za starine) odbio ponudu Rudolfa Gantenbrinka da donira robot egipatskoj vladi i obučiti nekog egipatskog tehničara koji bi njime upravljao: "Hvala vam na ponudi da obučite egipatskog tehničara... Nažalost, zasada smo odviše zauzeti, pa ćemo stvar odgoditi..." . Na sličan način dr. Zahi Hawass je rekao: "Držim da to nisu vrata i da iza njih nema ničega"².

Međutim, u ožuku 1996. dr. Hawass se predomislio, izjavivši u Egyptian Ga-zette daje Gantenbrinkovo otkriće silno zanimljivo i da će vrata u rujnu 1996. otvoriti jedna međunarodna ekipa na čijem će čelu biti egipatski geolog (i N ASA-in konzultant) dr. Farouk El Baz. Rudolf Gantenbrink neće sudjelovati a okno će istražiti "drugi robot" - ne Upuaut. U istraživanju će sudjelovati i "kanadski" kontingent³.

304

Na čelu te kanadske komponente, "Amtexa", nalazi se Peter Zuuring, imućni nizozemsko-kanadski poslovni čovjek, koji nam je rekao daje Egipćanima pokazao kako se vrata mogu "otvoriti razmjerno jeftino... U suradnji s tvrtkom Spar Aerospace radimo na izradi minijature ruke s pomagalima koja bi mogla najprije kucnuti po vratima, udariti i pokušati sve malko pridignuti, kako bi se vidjelo je li nešto

koliko-toliko pomično ili klimavo. Ali držim da ćemo na koncu jednostavno prodrijeti kroz njih". Tijekom dvaju razgovora, Zuuring nam je rekao kako smatra malo vjerojatnim da bi operacija mogla započeti već u rujnu 1996.: sljedeće godine, 1997., to je puno vjerojatnije. Cilj, a njegovo bi ostvarivanje moglo potrajati, je bio prikupiti 10 milijuna američkih dolara za promociju "otvaranja uživo" na međunarodnim televizijskim mrežama. "Suradujem s jednim čovjekom koji je Hawassov osobni prijatelj i mi ćemo to svakako razglasiti. Što god ćemo snimati, televizija će to svakako prenositi u živo".

Velika sfinga

Godine 1993-94. (usp. 2. i 5. poglavlje) dr. Zahi Hawass energično se, ili je tako barem izgledalo, opirao mogućnosti da bi Sfinga mogla biti neusporedivo starija od drevnog Egipta - pa time i djelo neke izgubljene civilizacije. Čitatelji će se prisjetiti da je tog dužnosnika EAO-a osobito razljutio film televizijske kuće NBC, Sfingina zagonetka, koji je govorio o radu John Anthonyja Westa. Usto, Hawass je osobno odgovoran za izbacivanje Johna Westa i njegove istraživačke ekipe s područja oko Sfinge. U toj su ekipi bili i geolog Robert Schoch, profesor na sveučilištu Boston, te seizmolog Thomas Dobecki (koji će otkriti veliku pravokutnu komoru, skrivenu u podinskim slojevima na dubini od oko šest metara ispod prednjih Sfinginih šapa).

NBC-jev dokumentarac povezo je Sfingu s Atlantidom i naveo mogućnost da bi se u komori koju je pod njezinim šapama otkrio seizmograf Thomasa Dobeckog mogla nalaziti svojevrsna "vremenska kapsula" atlantidske mudrosti i povijesti. Hawass je takve tvrdnje nazvao "američkim halucinacijama. West je običan amater. Ništa od svega toga nema apsolutno nikakvu znanstvenu osnovu. Na istom području imamo i starije spomenike. A njih posve sigurno nisu izgradili ljudi iz Atlantide. To su gluposti i nećemo dopustiti da netko naše spomenike koristi za vlastiti probitak. Sfinga je duša Egipta"5.

U jednom članku koji se u egipatskom tisku pojavio kao reakcija na NBC-jev film, navode se riječi dr. Hawassa o dodatnim razlozima zbog kojih je iz područja oko

305

JSfinge istjerao Johna Westa i njegovu ekipu: "Utvrdio sam da oni istraživanje provode instaliranjem endoskopa u Sfingino tijelo i u svim fazama posla snimaju film ali na propagandni... a ne na znanstveni način. Stoga sam prekinuo rad te neznanstvene ekipe i napisao izvještaj stalnome vijeću koje je odbilo mogućnost njihovog daljnjeg rada"6.

Producent NBC-jevog filma bio je Boris Said (usp. 2. poglavlje), a djelomično su ga financirala ulaganja od strane članova ARE-a (Association for Research and Enlightenment). Ta organizacija, sa sjedištem u Virginia Beachu, u SAD-u (v. 5. poglavlje) s pomoću milijun dolara promiče učenja i proročanstva američkog medija Edgara Caycea, koji je umro 1945. godine. Među njegovim su predviđanja istaknuto mjesto imale mnogobrojne izjave-neke od njih navedene su i u NBC-jevom filmu-koje govore da su sfingu 10.500 g. pr. K. podignuli preživjeli stanovnici Atlantide. Oni su ispod nje sakrili "Dvoranu sa spisima" u kojoj se nalazi cjelokupno znanje njihove izgubljene civilizacije, kao i prava povijest čovječanstva. Cayce je predvidio da će se ta Dvorana spisa ponovno otkriti i otvoriti između 1996. i 1998. Njezino otvaranje povezo je s drugim dolaskom Isusa Krista i on je naglasio da se sadržaj te prostorije neće objaviti široj javnosti još godinama i godinama pošto u nju prvi uđu "trojica koji će stvoriti savršen način života"7.

Godine 1995. John West i profesor Robert Schoch sa Sveučilišta Boston (u suradnji s prestižnim laboratorijem PEAR (Princeton Engineering Anomalies Research Laboratory), podnijeli su zahtjev egipatskim vlastima za nastavak istraživanja. Na njihovu molbu nije bilo službenog odgovora. Koncem ožujka 1996. egipatske su vlasti dodijelile jednogodišnju dozvolu jednoj novoj ekipi koja će provesti istraživanja oko Sfinge i u nekropoli u Gizi, uz korištenje seizmičke opreme i radara čiji signal prodire u zemlju. Tu ekipu, čiji je akademski sponzor bilo sveučilište Florida State (a u njemu su navodno sudjelovala četvorica geologa s tog sveučilišta), velikim je dijelom posredstvom newyorškog Schor Foundationa, financirao dr. Joseph Schor, američki multimilijunaš. Dr. Schor je doživotni član ARE-a i bio je jedan od dvojice članova ARE-a s kojima smo se u svibnju 1994. (v. 5. poglavlje) upoznali na susretu s Charlesom Thomasom Cayceom u Virginia Beachu. Kasnije tijekom tog mjeseca pisao nam je kako je osobno silno zainteresiran za potvrđivanje "Cayce-ovih spisa koji su pokazivali daje kultura koja je dovela do izgradnje piramida potekla iz 10.400 g. pr. K.". U pismu je naveo i svoju želju da "dodatno ocrta tu civilizaciju"8.

Dana 11. travnja 1996., kada smo Josepha Schora obavijestili kako o tim stvarima kanimo pisati u

londonskom Daily Mailu, on nanije zaprijetio tužbom za kle-

306vetu i još naveo: "Mi ne radimo za društvo Edgara Caycea... Glavni je cilj Schor Foundationa i sveučilišta Florida State pomoći očuvanju i restauraciji piramida i Sfinge. Usto istražujemo područje ispod platoa u Gizi, kako bismo pronašli pukotine i praznine koji bi se mogli urušiti. To će povećati sigurnost platoa jer je pukotine i šupljine moguće kontrolirano urušiti ili ograditi radi zaštite turista i zaposlenika koji rade na platou"⁹.

Dana 14. travnja 1996. dr. Zahi Hawass iznio je poprilično drukčiju priču, spominjući "skrивene tunele oko piramida i Sfinge". Ni jednom riječju nije spomenuo pitanje sigurnosti posjetitelja, ali je neizravno ukazao na mogućnost da kopanje tunela "otkrije mnogobrojne tragove u vezi s nastankom piramida u Gizi"¹⁰.

To pitanje, kako se čini, nije bilo glavnom temom ni u kratkom video-filmu pod naslovom Tajna komora, a u kojem je sudjelovao dr. Hawass. Snimljen u Kairu u studenome i prosincu 1995. godine, taj je film djelo producenta i scenarista Borisa Sa-ida, a, prema njegovim riječima, sredstva za snimanje u visini od 100.000 američkih dolara dao je Joseph Schor. Na toj snimci, kao što smo naveli na završetku 5. poglavlja, dr. Hawass je prikazan kako brzo ulazi u nekakav tunel ispod Sfinge. Kada dolazi do dna, okreće se prema kameri i gledatelju šapće: "čak ni Indiana Jones ne bi sanjao da bi se mogao naći ovdje. Nije li ovo upravo nevjerojatno? Nalazimo se unutar Sfinge, u njezinom tunelu. Ovaj tunel sada je otvoren prvi put. Nitko točno ne zna stoje u njemu, ali mi ćemo ga sada prvi put otvoriti".

Narator u filmu naglašava jednu zanimljivu stvar: "Edgar Cayce, glasoviti američki 'usnuli prorok', predvidio je da će ispod Sfinge biti otkrivena nekakva komora - komora u kojoj će se nalaziti zapisana povijest čovjekove civilizacije. Prvi put u povijesti pokazat ćemo vam što se nalazi ispod tog velikog spomenika - komoru koja će se otvoriti uživo, pred našim televizijskim kamerama"¹¹.

U srpnju 1996. godine, nakon prosvjeda koje su širom svijeta izazvale aktivnosti Schor Foundationa i Florida State Universityja oko Sfinge, dr. Hawass je na jednoj južnoafričkoj radiopostaji ustvrdio daje prekinuo taj projekt: "Ustvrdio sam da se u radu ne pridržavaju valjane procedure... U pismu sam im naveo kako više ne mogu raditi jer se zapravo ne drže propisanih koraka"¹³.

Međutim, tog istog mjeseca počele su se širiti glasine o tome kako je ekipa otkrila još devet tunela ili komora ispod platoa u Gizi. U svima njima, kako se pričalo, oprema za otkrivanje na daljinu prepoznala je predmete izrađene od metala.

Koncem kolovoza 1996., unatoč onoj Hawassovoj tvrdnji, članovi ekipe i dalje su bili uvjereni da će se njihov projekt nastaviti, a Boris Said navodno jepregovarao

307s najvećim američkim televizijskim kućama u vezi s ekskluzivnim pravima na dokumentarni film o Sfingi.

Naslijede Edgara Caycea

Kao što smo vidjeli u 5. poglavlju, Edgar Cayce (u Americi poznat kao "usnuli prorok" (jer je svoja "čitanja" iznosio u stanju nalik na trans) za sebe je držao daje reinkarnacija svećenika po imenu Ra-Ta, čovjeka koji je preživio propast Atlantide i 10.500 g. pr. K. se naselio u Egiptu. Tijekom tridesetih godina 20. stoljeća, pa sve do smrti 1945. godine, veze ostvarene tim "čitanjima" koristio je kako bi "pokupio igrače" - umjetnike, bankare, poslovne ljude, sveučilišne profesore, čak i političare-koji su odreda bili uvjereni da su i oni u "prošlom životu" imali određenu ulogu u dramatičnim događajima povezanim s Atlantidom⁴.

Jedan od tih igrača, možda i najaktivniji s kojima se ARE ikada susreo, bio je Caveov najstariji sin, Hugh Lynn (1907-1983.), koji je diplomirao na Harvardu i koji je 1931., u dobi od samo 24 godine, preuzeo vođenje tek utemeljenog ARE-a. Mladenačkim entuzijazmom, on se zarekao da će jednog dana "ekspedicija pod pokroviteljstvom ARE-a" potvrditi i opravdati proročanstva njegova oca u vezi s Dvoranom spisa¹⁵.

Moguće je daje Hugh Lynna nadahnula tzv. "Baraizeova ekspedicija", koja je 1930. godine, u vrijeme utemeljivanja ARE-a, već istraživala Sfingu. Pod vodstvom tadašnjeg direktora Odjela za egipatske starine, francuskog arheologa po imenu Emile Baraize, taje ekspedicija skinula drevnu oplatu "restauratorskih blokova" s donjeg dijela Sfingina tijela. Dok je uklanjao neke kamene blokove sa stražnjeg dijela kipa, Baraize je naišao na ulaz u nekakav tunel. A onda je, zbog nekog nejasnog i nevjerojatnog razloga, ponovno zatvorio ulaz u tunel kamenom i cementom, to otkriće ne prijavivši nikome. S Baraizeom je u to vrijeme bio i neki mladi arapski dječak po imenu Mohamad Amdel

Mawgud - čiji potomci još uvijek žive u Gizi¹⁶.

Baraizeova ekspedicija djelovala je od 1926. do 1936. No Hugh Lynn Cayce, tada već u sedmom desetljeću života, svoj je dugogodišnji plan ubacivanja ARE-a u glavne arheološke aktivnosti u Gizi konačno pokrenuo tek 1972. godine. U prvom je koraku angažirao "nesvršenog studenta po imenu Mark Lehner" (Predsjedniku ARE-a činilo se daje mladića poznao u nekom prošlom životu) i sudio mu postdiplomski studij

308na American Universityju u Kairu. U 5. poglavlju vidjeli smo kako je Lehner, danas gostujući profesor egiptologije na prestižnom Institutu za orijentalistiku sveučilišta Chica-go, postao "ARE-ovim čovjekom" u Gizi, sudjelujući tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina praktički u svim važnim projektima provedenima oko piramida i Sfinge.

Unatoč nizu neuspjeha koje je ARE doživio zbog tih projekata, u službenoj biografiji stoji da se Hugh Lynn Cayce "nije osjećao poraženim... Potragu će podržavati koliko god bude bilo potrebno, graditi savezništva s drugim skupinama i pojedincima. Jedan od tih pojedinaca bio je egipatski glavni inspektor u Gizi, Hawass, kojeg je 1975. upoznao preko Lehnere. Godine 1980. Hawass je načinio ustupak ARE-u i dopustio iskopavanje ispred Sfingina hrama..."¹.

U listopadu 1980. Mark Lehner je stupio u kontakt s Mohamadom Abdelom Mawgudom, onim "mladim arapskim dječakom" (koji je u to vrijeme već bio u sedmom desetljeću života) a koji je vidio kako je Emile Baraize 1926. zatvorio ulaz u tunel. Ha-wass je Lehneru dopustio da s Ahmedom Al Favedom, sinom Abdela Mawguda, ukloni kamen s ulaza i uđe u tunel. Ali, kako se čini, ni tom prilikom nije pronađeno ništa. Tunel je završavao u podinskoj stijeni pod Sfingom¹⁸.

Ubrzo nakon toga Ahmed Al Fayed preselio se u Virginia Beach, gdje se ubrzo zaposlio u ARE-u. Hawass je približno u isto vrijeme također putovao u SAD, kako bi produbio formalno obrazovanje na području egiptologije. Kao što piše biograf Hugh Lynna Caycea: "Ako je Zahi Hawass želio napredovati unutar [egipatske] državne hijerarhije, unaprijediti karijeru i otvoriti vrata projektu Hugh Lynna, ta dva cilja najlakše bi ostvario na krilima nastavka školovanja na nekom od prestižnih američkih sveučilišta". Neposredno prije smrti Hugh Lynn Cayce će objasniti: "Priskrbio sam mu [Zahiju Hawassu] stipendiju za studij egiptologije na sveučilištu Pennsylvania, kako bi ondje doktorirao. Do stipendije sam došao preko jedne osobe iz ARE-a koja je slučajno član odbora za dodjelu Fulbrightovih stipendija. On [Hawass] pomagao je Marku [Lehneru] u radu na Sfingi i to silno cijenim"¹⁹.

U razgovoru za jednu južnoafričku radiopostaju 1996. godine, Hawass je reagirao na jedan raniji razgovor novinara s nama dvojicom, u kojem smo spomenuli njegove očite veze s Edgar Cayce Foundationom. Optužio nas je da lažemo, ustvrdio da sve to iznosimo samo kako bismo se proslavili, te ustrajno tvrdio daje diskreditirao Edgara Caycea, energično dodajući: "Teorija Edgara Caycea posve je pogrešna". Novinar (John Robbie s postaje Radio 702 u Johannesburgu) tada je u eteru pročitao navedeni odlomak

309

Jiz biografije Hugh Lynna Caycea u kojem nekadašnji predsjednik ARE-a tvrdi da je Hawassu pomogao u dobivanju Fulbrightove stipendije. Hawass je odgovorio: "To nije istina. Upoznao sam ga, puno puta držao sam predavanja u Edgar Cayce Foundationu. Bio je to tako drag čovjek. Nikada nisam vjerovao u njegove teorije. Nikada ni slučajno nije podržavao nekakvu stipendiju s kojom bih ja studirao negdje vani. Samo je jednom bio na večeri na koju sam ga pozvao, u Kairu, zajedno s jednim od članova Fulbrightova odbora... ali nije podržavao nikakav studij. Egipatska vlada pet je godina financirala moj studij, dok je Fulbright financirao moj dvogodišnji studij na sveučilištu Pennsylvan-ia. Nije bilo nikakve potpore od takve organizacije".

Hawassu je potom postavljeno pitanje o Tajnoj komori, kratkom videofilmu koji smo već spominjali, a koji je u studenome i prosincu 1995. godine, novcem Josepha Schora, snimio Boris Said. Novinar je istaknuo kako se na tom videu nedvojbeno spominju Edgar Cayce i njegova proročanstva, a u njemu se pojavljuje i Zahi Hawass, pri čemu egipatski dužnosnik navodi da se sprema otvaranje tunela ispod Sfinge. "Kako to da ste povezani s time?" upitao ga je novinar.

HAWASS: To nije točno! Javna sam ličnost i svakodnevno me intervjuiraju! Da dođete u moj ured, svakog biste dana vidjeli gotovo i po tri televizijske ekipe iz cijelog svijeta. Ja... u intervjuima redovito objašnjavam svoja otkrića. Taj film govori o tunelu koji sam na temelju svojih radova pronašao unutar Sfinge. To radi sveučilište Florida State. Ne Cayce ili nešto slično! A utvrdili smo da se čak ni ekipa

sveučilišta s Floride ne pridržava znanstvenih postupaka, pa sam stoga prije dva mjeseca napisao pismo da se takvi... čak i sveučilišta, sveučilišta se točno ne pridržavaju svih koraka kojih bi se trebali pridržavati.

NOVINAR: Izgleda kao podudarnost... doima se slučajnim, doktore Zahi, da i Cavceovo proročanstvo govori o tunelima ispod Sfinge. Vi ste to opovrgnuli. Prema navodima u knjizi čuvar postanka zabranili ste rad raznih istraživača - ljudi poput Johna Westa koji pokušavaju raditi na toj teoriji-a sada izgleda daje sami preuzimate. Je li to točno?

HAWASS: Nikako! Ne preuzimam je... Ako postoje dokazi, stvarni dokazi od strane neke ustanove, koji bi nam govorili da se nešto nalazi ispod Sfinge, pristupit ćemo iskopavanju. Ali sve su to samo halucinacije! Nikako ne možemo jurcati amo-tamo za halucinacijama.

310NOVINAR: Ali na toj videosnimci, gdje ste snimljeni u nekakvom tunelu pod Sfigom, spomenuli ste da bi prolaz mogao voditi do nečeg vrlo, vrlo uzbudljivog... Osobno sam vidio tu snimku, doktore Zahi!

HAWASS: Da sam pronašao... rekao sam vam! Otkopavao sam taj tunel. Otkopavao sam ga i još ga uvijek otkopavam. Dovede li nas do nečeg važnog, to ćemo svakako objaviti. Shvaćate što želim reći? Ne poričem da... Možda će dovesti do nečeg uzbudljivog.

Novinar je zatim upitao dr. Havassa zašto nije poduzeo pravne korake protiv nas, autora knjige Sfingina zagonetka, "budući da oni iznose više teških optužaba na vaš račun". Hawass odgovara:

"Znate, ako ih tužim, samo će se proslaviti. Ali ja ih nikada, ovaj.... nikada ih neću proslaviti"20.

Dana 15. kolovoza 1996., u razgovoru objavljenom u kairskom listu Egypti-an Gazette, dr. Hawass je iznio neobično sličnu opasku u vezi s japanskom ekipom sa sveučilišta Waseda, pod vodstvom profesora Sakujia Voshimure, koja je 1988. vrlo naprednom tehnologijom pronašla skrivenu komoru unutar Velike piramide, te još jednu ispod lijeve prednje šape Velike sfinge. "Držim da te ekipe nisu bile dovoljno ozbiljne", ustvrdio je dr. Hawass, "a njihova oprema nije bila valjano prilagođena zadaći. članove tih skupina zanimalo je tek stjecanje slave"21.

Mars i Giza:

Neobične veze i sinkroničnost

Tijekom svojih istraživanja, naišli smo na zamršenu mrežu tragova, veza i sukobljenih interesa koji kao da ukazuju na to da su američki znanstvenici povezani s NASA-om možda daleko od očiju javnosti, barem od sedamdesetih godina 20. stoljeća, imali veze s tajnim "ekspedicijama" čiji je cilj bio razotkriti tajne velikih piramida i velike sfinge u Gizi. Stoje najneobičnije, čini se da ta priča teče usporedno s istraživanjima čije je ishodište postojanje neobičnih piramidalnih građevina (i divovskog sfingolikog "lica") koje su NASA-ine svemirske letjelice tijekom sedamdesetih godina snimile na Marsu.

Godine 1971. NASA-ina letjelica Mariner 9 prva je snimila neobične "piramidalne" građevine na Marsu, na dijelu tog planeta koji astronomi i poznaju pod nazivom Elizej. Dr. James Hurtak, koji je na postdiplomskom studiju specijalizirao tehnologiju daljinskih senzora (ujedno je i poznanik Marka Lehnara) bio je jedan od prvih is-

3111

traživača koji su pokazali zanimanje za "piramide" u Elizeju-a njih je NASA službeno odbacila kao "igru svjetla i sjene". Godine 1975., unatoč NASA-inoj, kako se činilo, nezainteresiranosti, Hurtak je predvidio da će na Marsu doći do novih otkrića sličnih struktura, a među njima i spomenika nalik na Sfingu, te da će se u svim slučajevima redom pokazati da su unutar velikog kozmičkog plana povezani s egipatskim spomenicima u Gizi22.

Hurtak aktivno sudjeluje u kampanji usmjerenoj protiv tajnovitosti američkih vojnih i srodnih agencija u vezi sa "zataškavanjima" podataka o NLO-ima i drugim sličnim pitanjima. Usto tvrdi i daje tijesno povezan s istraživačima iz prestižne kalifornijske ustanove Stanford Research Institute, drugog po veličini američkog "think-tank-a" (koji od američke vlade za proračunska sredstva na godinu dobiva više od 300 milijuna dolara). Među programima SRI-ja bili su i "Program gledanja na daljinu" (pokrenut 1972.), a koji je CIA financirala kao pokus na području prikupljanja podataka i u kojem su vrhunski mediji angažirani kako bi "na daljinu gledali" neprijateljska vojna postrojenja i slična mjesta.

Godine 1973., kao što smo vidjeli u 5. poglavlju, egipatska Organizacija za starine (EAO) dala je službeno dopuštenje SRI-u za provođenje istraživanja oko Velike sfinge u Gizi s pomoću radara za ispitivanje područja ispod površine tla i seizmograf. Mjesni pokrovitelj projekta bilo je kairsko

sveučilište Ain Shams. Prisjećamo se daje iste te godine Hugh Lynn Cayce poslao Marka Lehnera na American University u Kairu, sredstvima koja su prikupili članovi ARE-a.

Godine 1976. druga NASA-ina letjelica, Viking I, ušla je u Marsovu orbitu.

U području poznatom pod nazivom Cvdonia snimila je još nekoliko piramidalnih struktura (pa tako i peterostranu "piramidu D&M") i glasovito "lice". Zajedno s izrazitim ukrasom na glavi koji posve nalikuje na Sfingin pokrov, NASA-ine snimke pokazuju da je to lice od vrha do brade dugačko 2,5 km, te široko 1,9 km, a visoko tek nešto manje od 790 m. NASA je službeno ustvrdila daje riječ tek o malenoj planini, nastaloj pod prirodnim utjecajima. Ali na kojoj su planini lijeva i desna strana toliko detaljno slične? Analitičari snimaka kažu da se "dvostrana simetrija" Lica, koja oponaša prirodan, gotovo čovjekov izgled, praktički nikako nije mogla pojaviti slučajno. A taj dojam potvrđuju i druge karakteristike koje su naknadno otkrivene kompjutorskim poboljšavanjem snimaka. Među njima su i "zubi" u ustima, dvostruke ukrižene linije iznad očiju, te pravilne postranične pruge na ukrasu za glavu-koje, barem neki istraživači, dovode u vezu s ukrasom nemes kakav su nosili drevni egipatski faraoni

312

23U Egiptu, 1977. godine, godinu nakon što su snimke s Vikinga prvi put došle na Zemlju, Mark Lehner je stupio u vezu s NASA-inim dr. Lambertom T. Dolphinom, prvim čovjekom SRI-jeva projekta koji se bavio Sfingom. čitatelji će se iz 5. poglavlja prisjetiti da se Lehner u to vrijeme već dobro poznao s Zahi Hawassom.

Kasnije tijekom 1977. godine, Lambert Dolphin otputovao je u Virginia Beach kako bi dogovorio sredstva koja će organizacija Edgara Caycea donirati za predloženi novi SRI-jev projekt u Gizi. Cilj je tog projekta bio upotrijebiti najnoviju tehnologiju daljinskih senzora u potrazi za skrivenim komorama oko i ispod Sfinge - u čemu je Lehner ponovno "sudjelovao kao 'naš čovjek u Kairu' Edgar Cayce Foundati-ona". U sklopu tog projekta istraživanja Sfinge otkriveno je nekoliko podzemnih "šupljina". Godine 1978. Mark Lehner predložio je Američkom istraživačkom centru (ARC-American Research Center) u Egiptu novi projekt istraživanja Sfinge. Projekt je odobren, i ovaj put uz djelomičnu financijsku potporu organizacije Edgara Caycea, a Lehner je postao njegovim terenskim direktorom. Ubrzo poslije toga na mjestu događaja pojavila se tvrtka RSI (Recoverv Svstems International), registrirana u Sjedinjenim Državama. Kao što smo vidjeli u 5. poglavlju, ona se počela baviti bušenjem rupa ispred Sfinge, kako bi se istražile podzemne šupljine koje je otkrio SRI i koje su podosta obećavale. Godine 1983. Hugh Lynn je umro, a vođenje ustanova i organizacija Edgara Caycea preuzeo je njegov sin, Charles Thomas Cayce. Iste te godine u SAD-u su Richard Hoagland, nekadašnji NASA-in savjetnik, i Lambert Dolphin utemeljili "Neovisni projekt Mars". U međuvremenu, 1987. godine, dr. Zahi Hawass dovršio je studij u Sjedinjenim Državama i vratio se u Egipat, gdje je imenovan EAO-ovim generalnim direktorom platoa u Gizi.

U ožujku 1996. dr. Hawass je objavio daje egipatski znanstvenik Farouk El Baz (čije se ime, koje znači jastreb, na drevni egipatski jezik prevodi riječju Horus) odabran za prvog čovjeka ekipe koja će otvoriti tajna vrata u Velikoj piramidi na završetku južnog okna Kraljičine komore. čitatelji će se prisjetiti da Amtex, kanadska tvrtka koja je sudjelovala u tom projektu, tvrdi da "suraduje sa Spar Aerospaceom" na izradi pomagala koje će otvoriti ili "jednostavno prodrijeti kroz" vrata. Tvrtka Spar Aerospace poznatija je po proizvodnji hidrauličnih ruku koje koriste NASA-ine letjelice tipa Space Shuttle. Kao što smo napomenuli na početku ovog dodatka, dr. El Baz, koji

313JL

je diplomirao na kairskom sveučilištu Ain Sams, NASA-in je savjetnik. On se već godinama bavi istraživanjima geoloških formacija na Mjesecu i Marsu i nekoć je bio osobni prijatelj astronauta Buzz Aldrina i Neila Armstronga. Upravo je El Baz, kojeg su kolege iz NASA-e prozvali Kraljem, 1969. odabrao mjesto za slijetanje Apolla 11 na Mjesec. El Baz je utemeljitelj Centra za daljinske senzore na sveučilištu Boston i trenutačno je njegov direktor.

Također u ožujku 1996. godine, EAO je dodijelio jednogodišnju obnovljivu dozvolu za projekt vezan za Sfingu-vidi gore-koji je financirao Joseph Schor. Tom su projektu pripadali Boris Said, Thomas Dobecki i četvorica uglednih geologa sa sveučilišta Florida State, koji su počeli raditi s u tom trenutku dostupnom opremom, a riječ je o radaru za ispitivanje tla i seizmičkim uređajima ukupne vrijednosti od oko milijun dolara. Koliko smo uspjeli doznati, članovi te ekipe savetovali su se u kolovozu 1996. s dr. Jamesom Hurtakom i Richardom Hoaglandom.